

MINISTERSTWO SPORTU I TURYSTYKI

Informacja o realizacji w roku 2013 zadań statutowych
Członków Międzyresortowego Zespołu do spraw koordynacji
zadań Rządu określonych w „Kierunkach rozwoju turystyki
do 2015 roku”

Warszawa, marzec 2014 r.

Informacja o realizacji w roku 2013 zadań statutowych
Członków Międzyresortowego Zespołu do spraw koordynacji zadań Rządu
określonych w „Kierunkach rozwoju turystyki do 2015 roku”

- Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa; do spraw gospodarki morskiej; do spraw rozwoju regionalnego; do spraw transportu 3
- Minister właściwy do spraw finansów publicznych 41
- Minister właściwy do spraw gospodarki 44
- Minister właściwy do spraw kultury fizycznej 66
- Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego 73
- Minister właściwy do spraw nauki, do spraw szkolnictwa wyższego 102
- Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania 104
- Minister właściwy do spraw rozwoju wsi 118
- Minister właściwy do spraw środowiska 121
- Minister właściwy do spraw wewnętrznych 125
- Minister właściwy do spraw zagranicznych 141
- Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów 147
- Prezes Głównego Urzędu Statystycznego 149

* Wg stanu na 31 grudnia 2013 r.

**Minister właściwy do spraw budownictwa, lokalnego planowania
i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa; do spraw
gospodarki morskiej; do spraw rozwoju regionalnego; do spraw transportu**

1. Działania w zakresie budownictwa

Obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie, spełniać muszą wymagania, wynikające z ustawy Prawo budowlane (ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane: Dz.U. z 2013 r. poz. 1409). Podstawowym dokumentem dla każdego obiektu jest posiadanie decyzji pozwalającej na jego budowę lub użytkowanie, a także modernizację. Dlatego tak istotne dla inwestorów, w tym turystycznych, jest planowane przyspieszenie procesu uzyskiwania zezwolenia na prowadzenie robót budowlanych oraz na użytkowanie obiektu, mogącego świadczyć usługi turystyczne.

W 2013 r. przygotowany został projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo budowlane oraz niektórych innych ustaw. Założenia tej ustawy przyjęte zostały przez Radę Ministrów w dniu 23 lipca 2013 r. Celem projektowanej zmiany jest uproszczenie i przyspieszenie procesu budowlanego w odniesieniu do większości inwestycji budowlanych. Proces ten krytykowany jest obecnie jako nadmiernie sformalizowany i zbyt długi (m.in. raport Doing Business 2013). Poprawa sytuacji nastąpi poprzez dokonanie szeregu zmian w przepisach obecnie obowiązującej ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2013 r. poz. 1409), które pozwolą na zmniejszenie wymiaru obciążeń administracyjnych inwestorów budowlanych oraz doprowadzą do przyspieszenia procesu uzyskiwania zezwolenia na prowadzenie robót budowlanych (zarówno w formie pozwolenia na budowę, jak i w formie milczącej zgody). Obecnie trwa analiza projektu ustawy, opracowanego przez Rządowe Centrum Legislacji.

Należy także zauważyć, że nadal trwają prace Komisji Kodyfikacji Prawa Budowlanego, utworzonej na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 lipca 2012 r. w sprawie utworzenia, organizacji i trybu działania Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Budowlanego (Dz.U. poz. 856), której głównym zadaniem jest opracowanie kompleksowej regulacji dotyczącej procesu inwestycyjno-budowlanego.

2. Działania w zakresie lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego

W 2013 r., po raz dziewiąty, zostało wykonane badanie statystyczne „Planowanie przestrzenne w gminie”. Jest to badanie stałe, prowadzone raz do roku przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa. Dane i informacje, które są wynikiem badania, stanowią cenny materiał dla administracji rządowej, odpowiedzialnej za sprawy planowania przestrzennego, a także szerokiej grupy podmiotów, w tym inwestorów

turystycznych - także zagranicznych, szukających optymalnej lokalizacji dla swoich przedsięwzięć, dla samorządów wszystkich poziomów związanych z gospodarowaniem nieruchomościami i wielu innych.

3. Działania w zakresie rozwoju polityki miejskiej

Polityka miejska, sposób gospodarowania przestrzenią i poprawa jakości środowiska miejskiego sprzyjają rozwojowi turystyki w miastach, zwłaszcza kulturowej i w obiektach przemysłowych oraz biznesowej. Duże znaczenie dla turystyki będą miały zwłaszcza działania na rzecz rewitalizacji miast, zawarte w projekcie dokumentu pn. Krajowa Polityka Miejska.

Po przyjęciu w lipcu 2013 r. przez Radę Ministrów założeń Krajowej Polityki Miejskiej prowadzone były prace przygotowawcze do opracowania pierwszej wersji projektu dokumentu. Konferencje, seminaria, warsztaty, organizowane zarówno przez MRR, jak i różnych partnerów: samorządowych, społecznych, gospodarczych z udziałem ekspertów, naukowców, samorządowców miały na celu przedyskutowanie problemów obejmujących główne wątki tematyczne dotyczące m.in.: rewitalizacji, kształtowania przestrzeni, transportu, zarządzania obszarami miejskimi, ochrony środowiska. Konsultacje nad projektem dokumentu Krajowej Polityki Miejskiej będą prowadzone w pierwszym półroczu 2014 r. Przedstawienie dokumentu pod obrady Rady Ministrów przewidziane jest drugim półroczu 2014 r. Działania wynikające z zaleceń i wskazówek kierowanych do samorządów lokalnych, jak również zobowiązania nakładane na instytucje rządowe, zawarte w dokumencie Krajowej Polityki Miejskiej, będą przyczyniać się do poprawy jakości środowiska miejskiego i warunków życia.

4. Działania w zakresie transportu kolejowego

Transport kolejowy odgrywa znaczącą rolę w podróżach turystów - zarówno krajowych jak i międzynarodowych. Nie bez znaczenia są niższe ceny biletów kolejowych niż lotniczych, zniżki w cenach biletów grupowych, możliwość wygodnego podróżowania w nocy czy korzystania z posiłków w trakcie podróży. Dlatego ważne są działania ministra właściwego do spraw transportu na rzecz dofinansowania kolejowych pasażerskich przewozów międzywojewódzkich i międzynarodowych. Należy oczekiwać poprawy podróżowania transportem kolejowym także z uwagi na zadania zrealizowane przez samorządy terytorialne w formie zakupu, modernizacji oraz napraw pojazdów kolejowych, przeznaczonych do przewozów pasażerskich.

W roku 2013 minister właściwy ds. transportu, w ramach wykonywania usług o charakterze publicznym, dofinansował:

- 36 pociągów międzynarodowych obsługiwanych przez spółki PKP Intercity S.A. i Przewozy Regionalne sp. z o.o.,
- 258 pociągów międzywojewódzkich obsługiwanych przez spółkę PKP Intercity S.A.
- W ramach dotacji budżetowej w 2013 r. przekazano przewoźnikom kolejowym na ten cel następujące środki:

- 3 000 000 zł dla spółki Przewozy Regionalne sp. z o.o. na dofinansowanie przewozów międzynarodowych,
- 50 000 000 zł dla spółki PKP Intercity S.A. na dofinansowanie przewozów międzynarodowych,
- 356 346 000 zł dla spółki PKP Intercity S.A. na dofinansowanie przewozów międzywojewódzkich.

Łącznie przekazano z budżetu państwa 409 346 000 zł na dofinansowanie kolejowych pasażerskich przewozów międzywojewódzkich i międzynarodowych.

Ponadto, w budżecie państwa na rok 2013 w części 83, poz. 45 – Dofinansowanie zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego, ujęto kwotę w wysokości 116.700 tys. zł, z przeznaczeniem na zakup i modernizację kolejowych pojazdów szynowych służących do przewozów pasażerskich wykonywanych na podstawie umowy o świadczenie usług publicznych. Powyższa kwota została podzielona równo pomiędzy wszystkie województwa, czyli każde miało do dyspozycji 7 293 750 zł, z wyjątkiem województw łódzkiego, małopolskiego i podkarpackiego, z których każde otrzymało kwotę 14 587 500 zł na podstawie porozumień zawartych z innymi województwami (odpowiednio świętokrzyskim, podlaskim, śląskim), które zrzekły się swoich części w 2013 r.

W 2013 r. samorzady miały również do dyspozycji środki z Funduszu Kolejowego, przeznaczone na zadania w zakresie zakupu, modernizacji oraz napraw pojazdów kolejowych przeznaczonych do przewozów pasażerskich, w wysokości 136 561 009,92 zł (w tym 36 561 009,92 zł niewykorzystane w latach poprzednich, które przeszły na rok 2013). Łącznie wypłacono województwom 86 563 108,20 zł. Nieprzekazane w 2013 roku środki w wysokości prawie 50 mln zł zostały uwzględnione w limicie na rok 2014.

5. Działania w zakresie transportu lotniczego

Trudno przecenić rolę transportu lotniczego dla rozwoju polskiej turystyki, zwłaszcza przyjazdowej. W 2013 r. kontynuowano programy inwestycyjne i operacyjne, które miały na celu zwiększenie przepustowości infrastruktury portów lotniczych w celu obsługi prognozowanego ruchu lotniczego na najbliższe 5-10 lat.

Dnia 22 stycznia 2013 r. Rada Ministrów przyjęła w drodze uchwały Strategię Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku). Departament Lotnictwa Ministerstwa Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej aktywnie uczestniczył także w tworzeniu dokumentów strategicznych oraz finansowych związanych z finansowaniem ze środków UE rozwoju infrastruktury lotniskowej na perspektywę finansową na lata 2014-2020. Opiniował także dokumenty strategiczne przyjmowane przez instytucje UE oraz organizacje międzynarodowe. Ponadto w 2013 r. trwały prace koncepcyjne nad nowelizacją Programu Rozwoju Sieci Lotnisk i Lotniczych Urządzeń Naziemnych.

W zakresie realizacji celu dotyczącego włączenia do sieci TEN-T portów lotniczych spełniających warunki Decyzji Nr 1692/96/WE, w ramach prac nad tworzeniem projektu

rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozbudowy transeuropejskiej sieci transportowej, do dotychczasowych ośmiu portów lotniczych w sieci TEN-T (Warszawa, Kraków, Katowice, Gdańsk, Wrocław, Poznań, Rzeszów, Szczecin) do sieci TEN-T zostały dołączone porty lotnicze w Bydgoszczy oraz Łodzi. Rozporządzenie weszło w życie 21 grudnia 2013 r.

Ponadto w 2013 r. kontynuowano prace na rzecz zapewnienia intermodalności transportu lotniczego z transportem lądowym (transportem kolejowym i drogowym). Dnia 9 czerwca 2013 r. zostało uruchomione stałe połączenie kolejowe z Portem Lotniczym Szczecin Goleniów.

Kontynuowano proces ustanawiania Bałtyckiego Funkcjonalnego Bloku Przestrzeni Powietrznej z Litwą. W dniach 26-27 listopada 2013 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Rady Bałtyckiego FAB. Dalszym etapem będą prace nad technicznym i operacyjnym wdrożeniem Bałtyckiego FAB. Bałtycki FAB jest elementem Jednolitej Europejskiej Przestrzeni Powietrznej i jednym z dziewięciu funkcjonalnych bloków w Europie. Celem tworzenia jednolitej przestrzeni powietrznej jest zwiększenie efektywności zarządzania ruchem lotniczym, zapewnienie niezbędnej przepustowości przestrzeni i wydajności europejskiego systemu zarządzania ruchem lotniczym.

6. Działania w zakresie transportu morskiego

Turystyka morska i nadmorska stanowi ważną gałąź rozwoju gospodarki morskiej. Dlatego niezbędne jest uwzględnienie tej problematyki w przygotowywanym dokumencie strategicznym pn. „Polityka morska RP do roku 2020”. Także bezpieczeństwo turystów przy uprawianiu turystyki wodnej jest jednym z zadań podstawowych.

W „Polityce morskiej RP do roku 2020” w ramach kierunku priorytetowego „Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych mórz i oceanów” wydzielono podpunkt „Turystyka morska i nadmorska”. Przewiduje się nasilenie działań nakierowanych na tworzenie sprzyjających warunków dla zrównoważonego rozwoju tych aspektów turystyki. Projekt dokumentu obok formy tradycyjnej turystyki wypoczynkowej wymienia także promową, jachtową, oraz turystykę podwodną.

Ponadto, Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej w ramach swoich kompetencji w roku 2013 roku wykonał następujące działania:

- I. Prace legislacyjne obejmujące wydanie aktów prawnych służących poprawie bezpieczeństwa na wodzie i przy uprawianiu turystyki wodnej tj:
 - Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 10 maja 2013 r. w sprawie szkolenia z zakresu bezpieczeństwa na wodzie (Dz. U. poz. 599);
 - Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 8 listopada 2013 r. w sprawie bezpieczeństwa przy uprawianiu turystyki wodnej (Dz. U. poz. 1366);
 - Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 22 maja 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków uzyskiwania

upoważnienia do przeprowadzania egzaminu potwierdzającego posiadanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności z zakresu żeglarstwa oraz warunków kadrowych i organizacyjnych koniecznych do przeprowadzania tego egzaminu (Dz. U. poz. 602);

- Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 21 czerwca 2013 r. w sprawie trybu rejestracji statków używanych wyłącznie do uprawiania sportu lub rekreacji (Dz. U. poz. 749).

II. Objęcie patronatem honorowym przez Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej *IV Bałtyckiego Maratonu Brzegiem Morza*, którego celem była promocja walorów turystycznych Półwyspu Helskiego.

1. Działania w zakresie dróg i autostrad

Stan dróg krajowych i autostrad ma ogromny wpływ na dostępność komunikacyjną Polski dla turystów zmotoryzowanych. Wszelkie działania na rzecz poprawy w tym zakresie przekładają się wprost na zadowolenie turystów, zwłaszcza uprawiających turystykę campingową i carawaningową i zwiększenie przyjazdów na polskie campingi.

Rok 2013 był kolejnym okresem realizacji zadań inwestycyjnych wskazanych w „Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015” (dalej Program), który był przyjęty uchwałą Rady Ministrów nr 10/2011 z dnia 25 stycznia 2011 roku.

W roku 2013 zrealizowano i oddano do ruchu łącznie 342,13 km dróg krajowych, w tym:

- 128,85 km autostrad,
- 175,45 km dróg ekspresowych,
- 17,73 km obwodnic oraz
- 20,10 km ważniejszych przebudów i wzmocnień.

Pierwotnie Program obejmował swoim zasięgiem okres do 2015 roku, a zakresem finansowym zadania inwestycyjne rozpoczynane do końca 2013 roku. W związku z zamiarem zapewnienia ciągłości prac inwestycyjnych od 2014 roku, w 2013 roku w zniesionym Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej przygotowano i skierowano pod obrady Rady Ministrów projekty Załącznika nr 5 oraz nr 6 do Programu. Przedmiotowe dokumenty swoim zakresem obejmowały listy nowych projektów drogowych odpowiednio, odcinków dróg ekspresowych oraz obwodnic, dla których byłyby ogłaszane przetargi jeszcze w 2013 roku, a wydatki ponoszone od 2014 roku, tj. w perspektywie finansowej UE 2014 - 2020. Rada Ministrów zmieniła Program przyjmując uchwały: nr 93/2013 z dnia 4 czerwca 2013 r., nr 189/2013 z dnia 1 października 2013 r. oraz nr 222/2013 z dnia 10 grudnia 2013 r., wprowadzając tym samym ww. Załącznik nr 5 oraz Załącznik nr 6 do Programu.

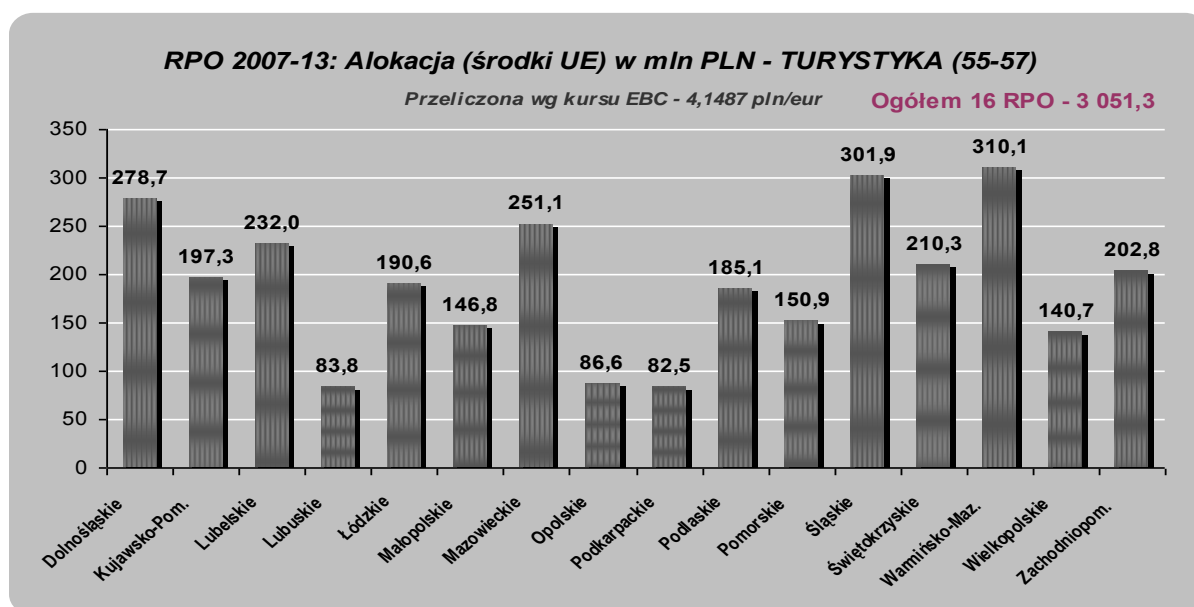
2. Regionalne Programy Operacyjne

Fundusze na rozwój turystyki zostały uwzględnione we wszystkich Regionalnych Programach Operacyjnych na lata 2007-2013, co odzwierciedla fakt, że wszystkie polskie regiony widzą swoje szanse rozwoju w tym sektorze gospodarki. W ramach tych programów przewidziana jest przede wszystkim budowa i modernizacja lokalnej bazy turystycznej, takiej m.in. jak: infrastruktura noclegowa i gastronomiczna, publiczna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna, infrastruktura uzdrowiskowa, system informacji turystycznej oraz promocja turystyki.

Departament Koordynacji Strategii i Polityk Rozwoju w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju pełni rolę Instytucji Koordynującej Regionalne Programy Operacyjne (dalej „IK RPO”), a Zarządy Województw pełnią rolę Instytucji Zarządzających poszczególnymi programami (dalej „IZ”). W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych na dofinansowanie projektów w zakresie turystyki (kategorie interwencji 55-57) przewidziano ogółem 735,5 mln EUR (środki UE), co stanowi ok. 3,1 mld zł i odpowiada 4,3% ogólnej alokacji dostępnej na realizację RPO.

Poniżej zaprezentowano podział środków dostępnych na turystykę w poszczególnych województwach.

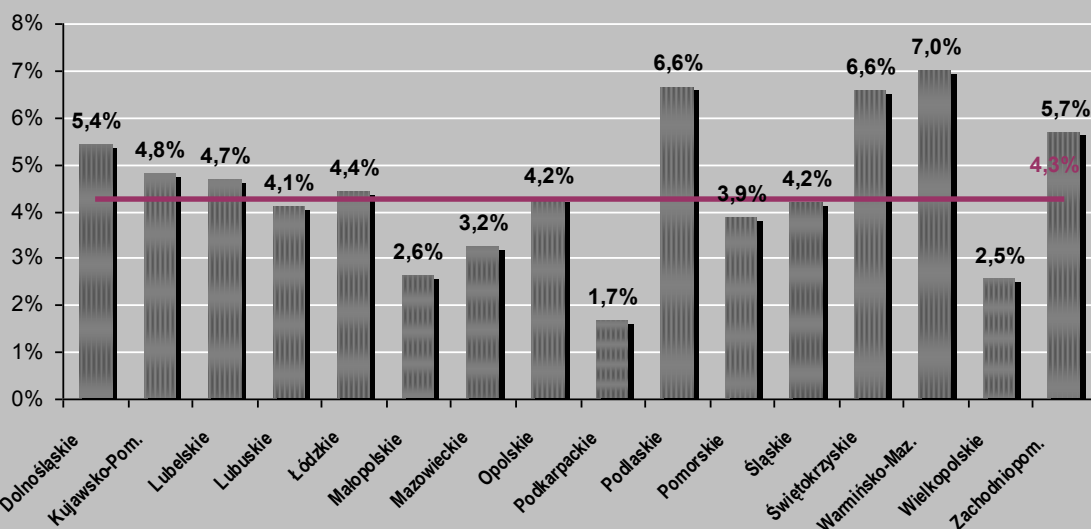
Wykres: Podział alokacji w ramach RPO w mln PLN – środki UE w obszarze turystyka (RPO)

Źródło: Instytucja Koordynująca NSRO na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013

Wykres: Procentowy udział alokacji przewidzianej na realizację projektów w zakresie turystyki w danym województwie w stosunku do całej dostępnej alokacji dla danego województwa (RPO)

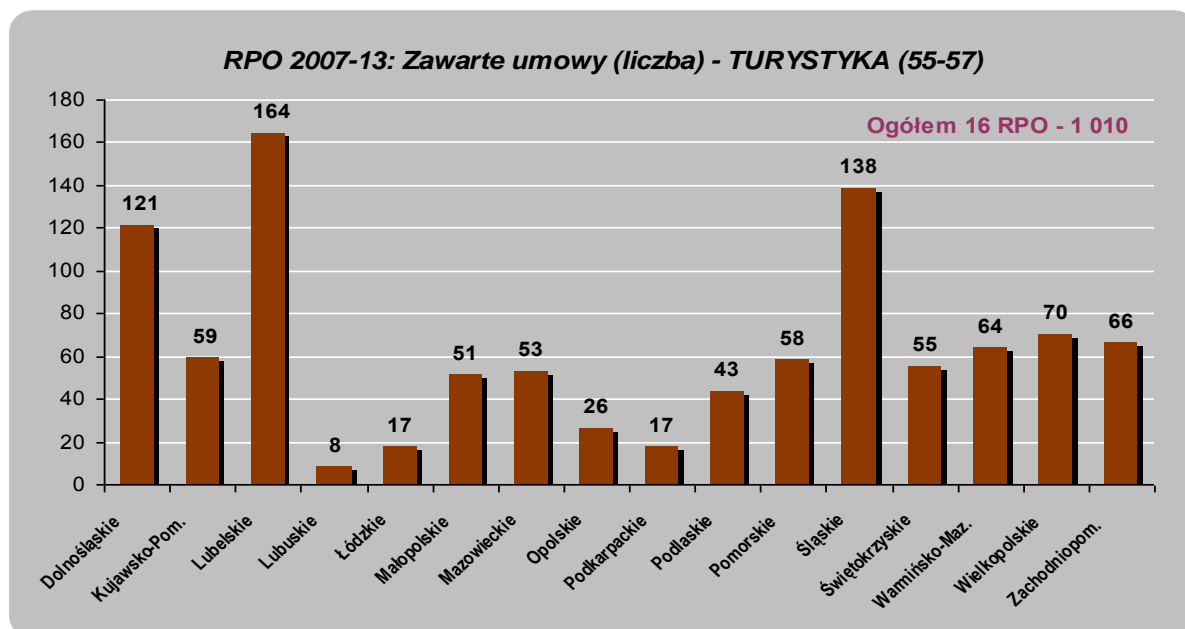
RPO 2007-13: Alokacja (środki UE) jako % alokacji ogółem w danym RPO - TURYSTYKA (55-57)

Źródło: Instytucja Koordynująca NSRO na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013

Najwięcej środków na realizację projektów z zakresu turystyki przeznaczono w województwie warmińsko-mazurskim (7,0% całej alokacji dostępnej dla tego województwa w ramach RPO w latach 2007-2013 – 310,1 mln zł). Natomiast najmniej środków na realizację projektów z obszaru turystyka przeznaczono w województwie podkarpackim (1,7% dostępnej alokacji na realizację RPO w tym województwie – 82,5 mln zł).

Wykres: Liczba podpisanych umów w obszarze turystyka (RPO)

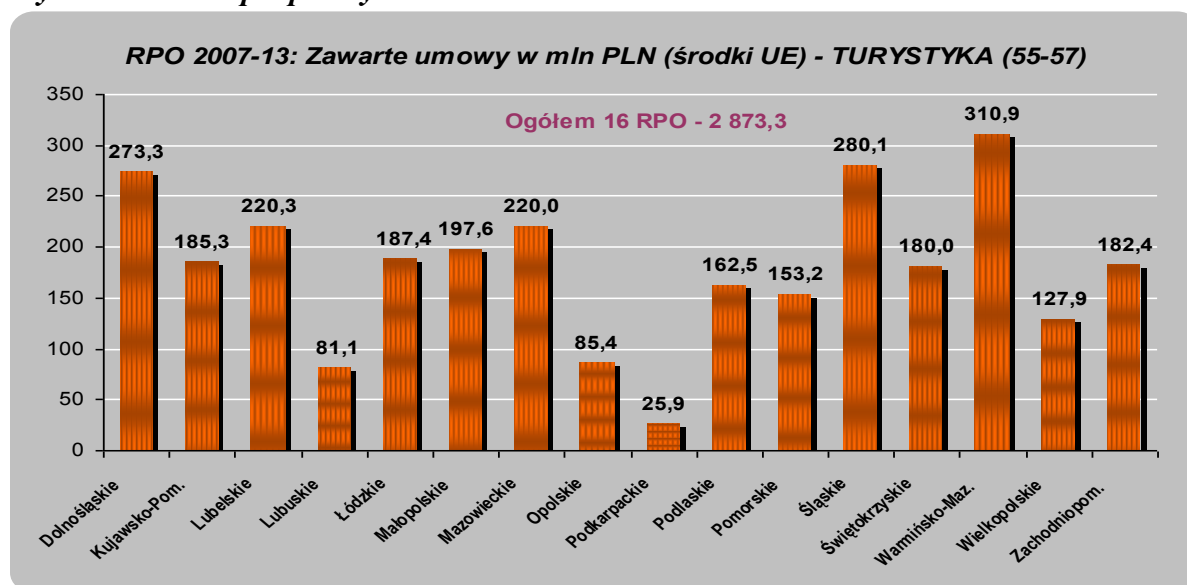

Źródło: Instytucja Koordynująca NSRO na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013

W 2013 r. liczba podpisanych umów w zakresie turystyki wzrosła o 114 (1010, wobec 896 umów podpisanych na koniec 2012 r.). Najwięcej projektów realizowanych jest

w województwach: lubelskim – 164 oraz w śląskim –138. Najmniej natomiast w województwach: lubuskim – 8 następnie w łódzkim oraz w podkarpackim – po 17.

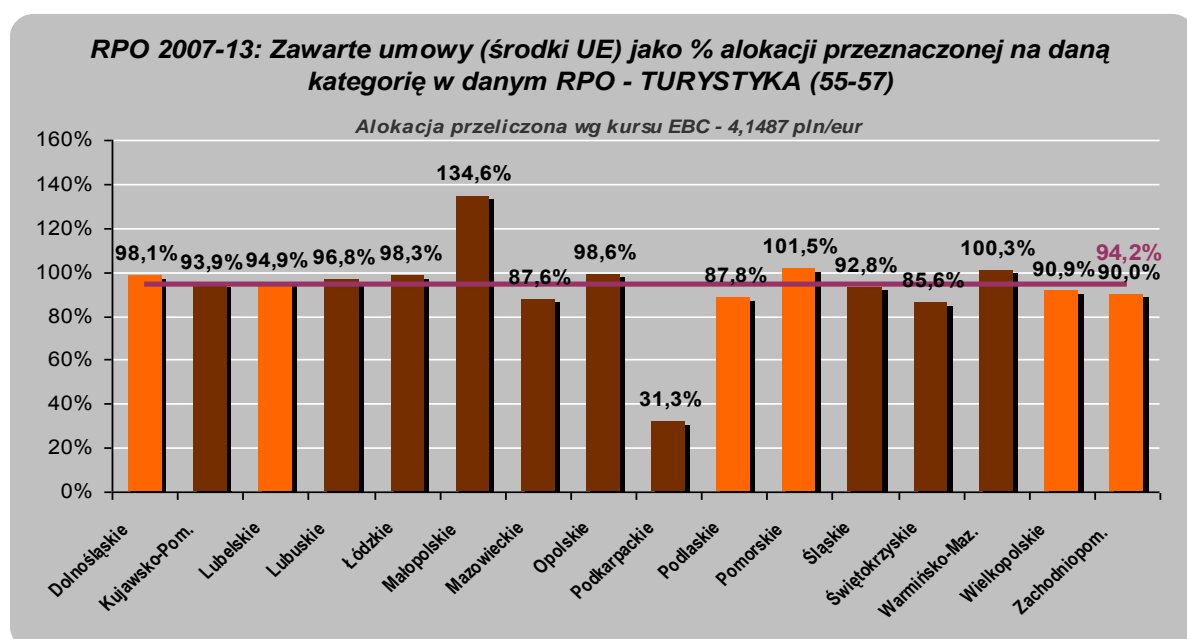
Wykres: Wartość podpisanych umów – środki UE w ramach RPO

Źródło: Instytucja Koordynująca NSRO na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013

Na koniec 2013 r. łączna ogólna wartość podpisanych umów w ramach komponentu turystyka wyniosła 6 654,6 mln zł, w tym łączna wartość dofinansowania (środki UE) – 2 873,3 mln zł, co w stosunku danych na koniec 2012 r. stanowi wzrost o 201 mln zł.

Wykres: Procentowy udział zawartych umów w ramach komponentu turystyka w RPO w stosunku do dostępnej alokacji w ramach tego komponentu (RPO)

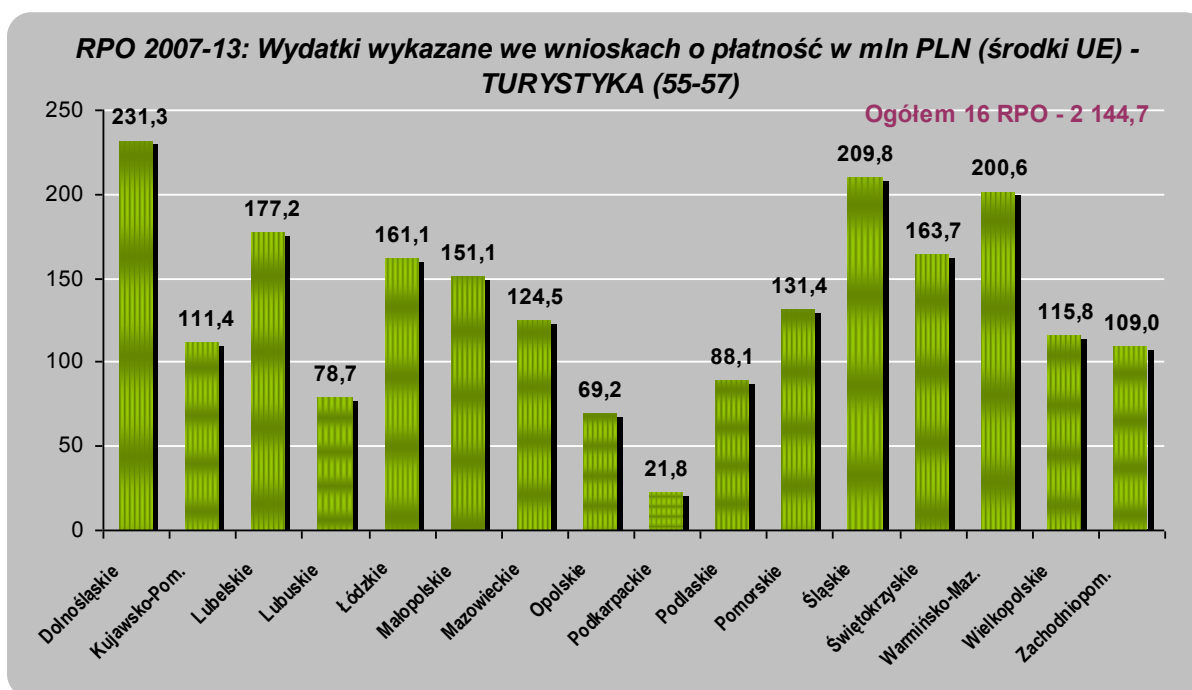

Źródło: Instytucja Koordynująca NSRO na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013

Analiza poziomu wykorzystania indykatywnej alokacji przeznaczanej na turystykę w ramach RPO według zawartych na koniec 2013 i 2012 r. umów, pozwala stwierdzić, że w 2013 r.

poziom kontraktacji wzrósł o blisko 7 punktów procentowych i wynosi 94,2% alokacji (wobec 87,6% na koniec 2012 r.). Najwięcej, w stosunku do środków dostępnych na realizację komponentu turystyka, zakontraktowano w województwie małopolskim (134,6% indykatywnej alokacji przyznanej na obszar turystyka w tym województwie¹), co odpowiada 51 podpisanym umowom o wartości dofinansowania ze środków UE wynoszącej 198 mln zł oraz pomorskim (101,5% indykatywnej alokacji przyznanej na obszar turystyka w tym województwie, co odpowiada 58 podpisanym umowom o wartości dofinansowania – środki UE 153 mln zł). Natomiast względem alokacji, najmniej środków z zakresu turystyki zakontraktowano w województwie podkarpackim (31,3% indykatywnej alokacji przyznanej na obszar turystyka w tym województwie, co odpowiada 17 podpisanym umowom o wartości dofinansowania ze środków UE – 25,9 mln zł).

Wykres: Wartość złożonych wniosków o płatność (środki UE) w ramach obszaru turystyka (RPO)

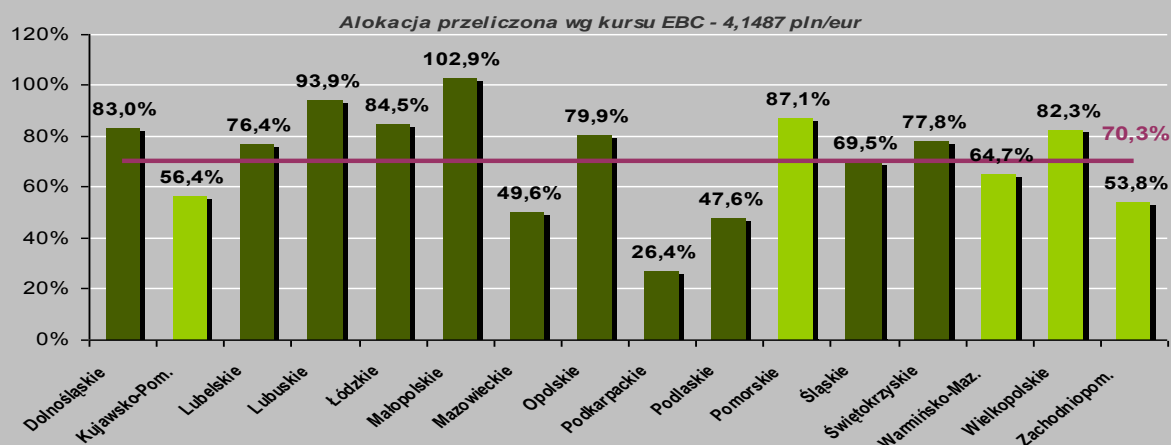

Źródło: Instytucja Koordynująca NSRO na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013

Wykres: Procentowy udział zawartych umów w ramach komponentu turystyka w RPO w stosunku do dostępnej alokacji w ramach tego komponentu (RPO)

¹ Indykatywność tabel finansowych w podziale na kategorie interwencji powoduje możliwość przekraczania poziomu 100% alokacji. Wartości te nie muszą w każdym cyklu sprawozdawczym być dostosowywane do poziomu zakontraktowania projektów.

RPO 2007-13: Wydatki wykazane we wnioskach o płatność (środki UE) jako % alokacji przeznaczonych na daną kategorię w danym RPO - TURYSTYKA (55-57)

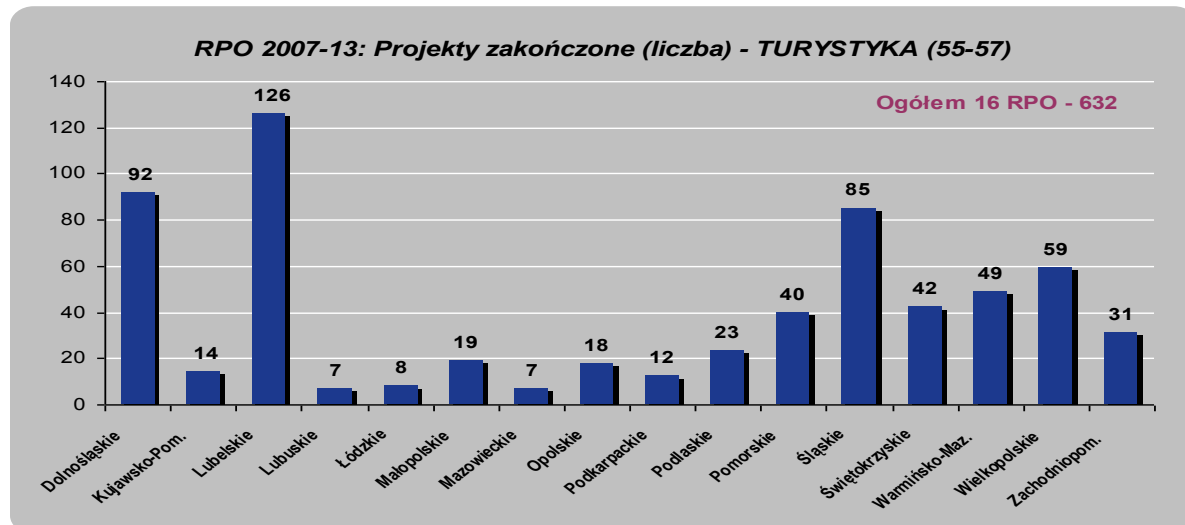

Źródło: Instytucja Koordynująca NSRO na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013

Analizując wartości z powyższych wykresów, należy stwierdzić, iż łączna wartość złożonych wniosków o płatność (środki UE) w obszarze turystyka wyniosła 2 144,7 mln zł. W 2013 r. odnotowano wzrost wydatków wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność w stosunku do dostępnej alokacji. W porównaniu do stanu na koniec 2012 r., wykorzystanie alokacji wzrosło o 13 punktów procentowych i wynosi obecnie 70,3% alokacji.

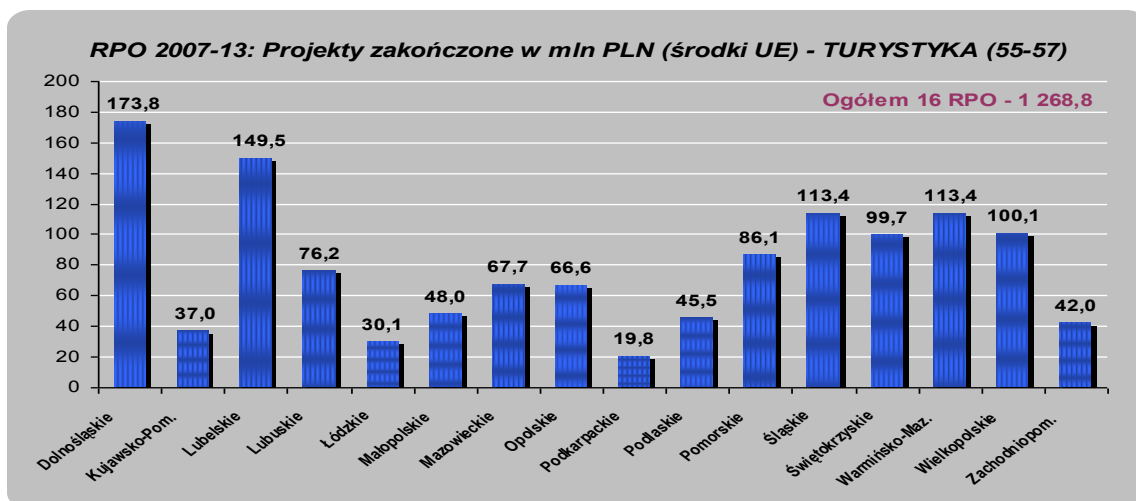
Analizując poziom wykorzystania alokacji na podstawie wartości wniosków beneficjentów o płatność w poszczególnych województwach, na uwagę zasługuje wysoki poziom wykorzystania alokacji w województwie małopolskim (102,9%, co odpowiada kwocie UE 151 mln zł) i lubuskim (93,9%, tj. 79 mln zł). Najniższy poziom wykorzystania alokacji w ramach wydatków wykazanych przez beneficjentów we wnioskach o płatność (obok najniższej kwoty) wystąpił w województwie podkarpackim (26,4%, co stanowi 21,8 mln zł).

Wykres: Projekty zakończone, dla których zatwierdzono wniosek o płatność końcową (RPO)

Źródło: Instytucja Koordynująca NSRO na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013

Wykres: Wartość projektów zakończonych, dla których zatwierdzono wniosek o płatność końcową (RPO)

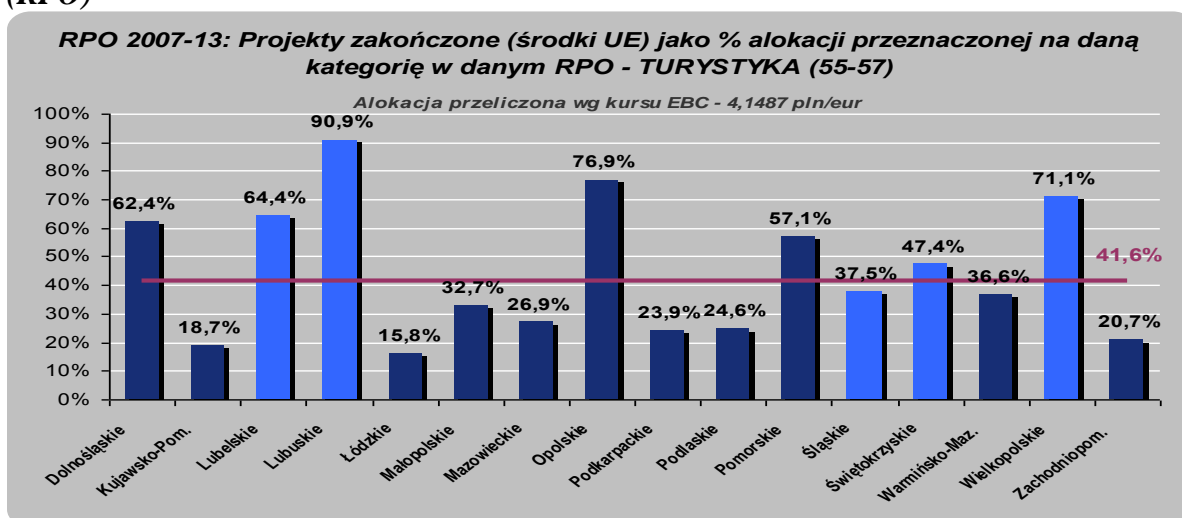

Źródło: Instytucja Koordynująca NSRO na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013

Analizując projekty turystyczne w ramach RPO pod względem liczby zakończonych projektów, należy podkreślić, iż do końca 2013 r. rozliczono już 632 projekty. Stanowi to wzrost o 181 projektów w stosunku do stanu na koniec 2012 r. Wartość tych projektów (środki UE) wynosi 1 268,8 mln zł, co stanowi 41,6% indykatywnej alokacji przeznaczanej na obszar turystyka (wobec 25,0% na koniec 2012 r.). Najwięcej projektów rozliczono w województwie lubelskim – 126, następnie w dolnośląskim – 82 oraz w śląskim – 85. Natomiast najmniej w województwie lubelskim (7), mazowieckim (7) i łódzkim (8).

Analizując zakończone projekty pod kątem wartości umów (środki UE), należy stwierdzić, iż projekty o największej wartości zrealizowano dotychczas w województwie dolnośląskim (173,8 mln zł) oraz w województwie lubelskim (149,5 mln zł). Natomiast projekty odpowiadające najniższej wartości zakończono w województwie podkarpackim (19,8 mln zł), a następnie w łódzkim (30,1 mln zł) oraz w kujawsko-pomorskim (37,0 mln zł).

Wykres: Zakończone projekty jako procent alokacji przeznaczanej na kategorię turystyka (RPO)

Źródło: Instytucja Koordynująca NSRO na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013

W części województw, np.: w kujawsko-pomorskim, łódzkim, czy zachodniopomorskim, większość projektów będzie finalizowanych w latach 2014-2015, natomiast w województwie

lubuskim, wielkopolskim czy opolskim już zrealizowano projekty na ponad połowę dostępnej na ten obszar alokacji.

- Projekty indywidualne

Projekty kluczowe (indywidualne) stanowią przedsięwzięcia inwestycyjne o strategicznym charakterze dla realizacji programu operacyjnego, których wdrożenie jest niezwykle istotne z punktu widzenia osiągnięcia zakładanych wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, danego sektora bądź województwa. Projekty te w znaczący sposób przyczyniają się do realizacji założeń zawartych w Strategii Rozwoju Kraju, politykach sektorowych czy strategiach rozwoju województw.

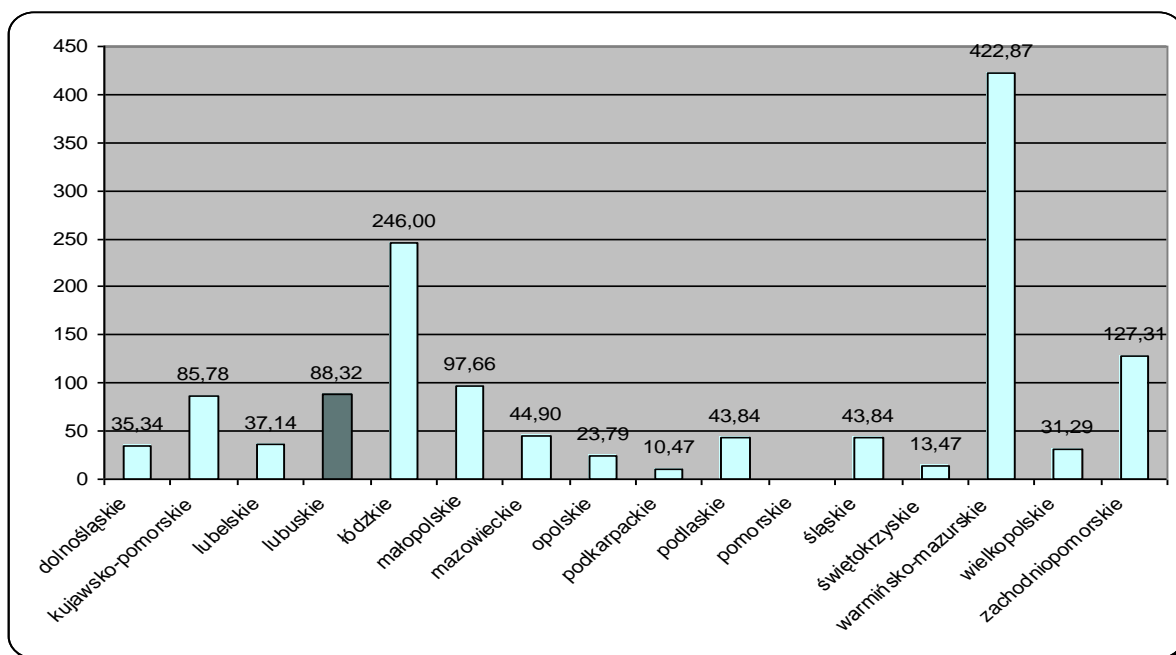
Zgodnie ze stanem na dzień 31 grudnia 2013 r. na listach projektów indywidualnych w obszarze turystyki (kategorie interwencji 55-57) w ramach RPO znajdowało się 79 projektów o wartości całkowitej wynoszącej 3 182,09 mln zł, w tym dofinansowanie UE wyniosło około 1 352,02 mln zł.

Tabela: Projekty indywidualne w obszarze turystyki w ramach RPO (stan na 31.12.2013)

Województwo	Liczba projektów indywidualnych	Umowy o dofinansowanie	Wartość ogółem wg zatwierdzonej listy (mln PLN)	Wartość dofinansowania z UE wg zatwierdzonej listy (mln PLN)	Aktualna wartość całkowita projektu (mln PLN)	Aktualna wartość dofinansowania projektu ze środków UE (mln PLN)
dolnośląskie	4	4	103,98	35,34	101,05	34,02
kujawsko-pomorsk.	11	11	151,86	85,78	155,06	76,30
lubelskie	3	3	47,91	37,14	42,37	30,78
lubuskie	10	10	283,50	88,32	283,5	88,31
łódzkie	4	4	478,68	246,00	310,68	160,51
małopolskie	5	4	324,07	97,66	404,24	96,65
mazowieckie	4	4	79,39	44,90	79,39	32,94
opolskie	3	3	53,47	23,79	51,25	24,37
podkarpackie	1	1	21,72	10,47	21,72	10,47
podlaskie	4	3	318,69	43,84	318,68	43,85
pomorskie	brak	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dot.	nie dotyczy
śląskie	2	2	318,69	43,84	318,68	43,85
świętokrzyskie	2	2	19,20	13,47	18,24	14,45
warmińsko-mazur.	6	6	578,77	422,87	509,63	296,40
wielkopolskie	5	3	46,03	31,29	49,83	29,33
zachodniopomorskie	15	12	356,14	127,31	343,85	124,42
SUMA	79	72	3182,09	1 352,02	3008,64	1106,64

Źródło: Instytucja Koordynująca RPO na podstawie danych z województw

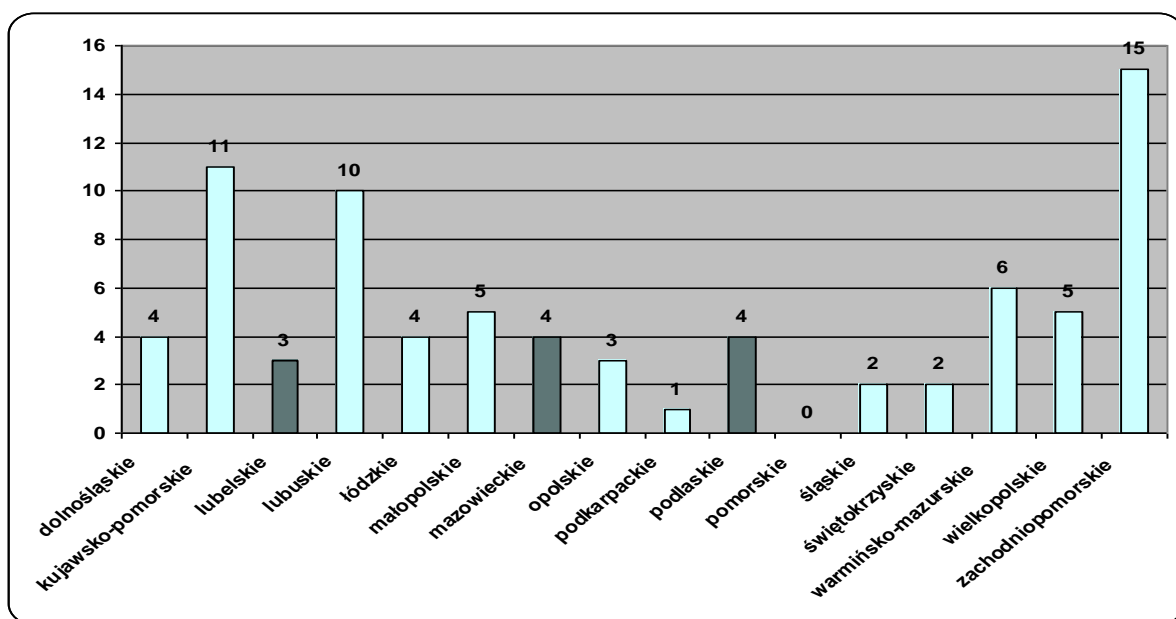
Wykres: Alokacja (środki UE) na projekty indywidualne dot. turystyki (RPO)

Źródło: Instytucja Koordynująca RPO na podstawie danych z województw

Największa wartość dofinansowania na projekty indywidualne w obszarze turystyki jest przeznaczona w RPO woj. warmińsko-mazurskiego (422,87 mln zł), łódzkiego (246 mln zł) oraz zachodniopomorskiego (127,31 mln zł). Najmniejsza wartość projektów w zakresie turystyki (wśród województw realizujących tego typu projekty w trybie indywidualnym) dotyczy woj. podkarpackiego -10,47 mln zł.

Wykres: Liczba inwestycji z turystyki na listach projektów indywidualnych (RPO) wg stanu na 31.12.2013 r.

Źródło: Instytucja Koordynująca RPO na podstawie danych z województw

- Postęp rzeczowy w 16. RPO

Dane dotyczące wskaźników produktu i rezultatu zostały wygenerowane z Krajowego Systemu Informatycznego KSI (SIMIK 2007-2013) z podpisanych umów i złożonych wniosków o płatność końcową według stanu na dzień 31 grudnia 2013 r. wg kodów interwencji o numerach: 55, 56 i 57 (kategorie z obszaru turystyka). Osiągnięte wartości odnoszą się do projektów, w ramach których wpłynął wniosek o płatność końcową, natomiast dane dotyczące szacowanych wartości dotyczą podpisanych umów o dofinansowanie.

W 2013 r. nastąpił znaczny wzrost wartości większości wskaźników monitorowanych w obszarze „Turystyka” w stosunku do poprzednich lat. Ten stan wynika z zatwierdzenia w 2013 r. znacznej liczby wniosków o płatność końcową, ale także nowo podpisanych umów.

- Szlaki turystyczne

Szlak turystyczny to wytyczona, oznakowana trasa, wzdłuż której znajdują się obiekty uznane jako atrakcyjne turystycznie. Szlaki zostały podzielone na: piesze, rowerowe, wodne (żeglarskie i kajakowe), jeździeckie, narciarskie, historyczne, przyrodnicze, motorowe, pielgrzymkowe i inne.

Do 31 grudnia 2013 r. w ramach projektów zrealizowanych w obszarze turystyka wybudowano 3 337 km szlaków turystycznych (z czego w samym 2013 r. zakończono aż 1 947 km), w tym najwięcej w woj. śląskim (984 km) oraz warmińsko-mazurskim (894 km). Zrealizowane projekty dotyczyły najczęściej wytyczania lub oznakowania ciągów pieszo-rowerowych w celu ułatwienia dotarcia do ciekawych miejsc w regionie.

Ponadto, do końca 2013 r. przebudowano 700 km szlaków turystycznych, w tym najwięcej także w woj. śląskim (275 km), ponadto w woj. wielkopolskim (195 km) i małopolskim (173 km). W porównaniu ze stanem na koniec 2012 r., odnotowano znaczny postęp w długości przebudowanych szlaków (o 254 km).

Zgodnie z podpisanymi do 31 grudnia 2013 r. umowami o dofinansowanie w obszarze „Turystyka”, wybudowanych zostanie 4 461 km szlaków turystycznych (najwięcej w woj. śląskim, tj. 1 066 km). Przebudowanych natomiast zostanie 2 379 km szlaków, w tym najwięcej w woj. kujawsko-pomorskim (695 km) oraz małopolskim (672 km).

- Produkty turystyczne

Przez produkt turystyczny rozumie się komplementarną ofertę turystyczną cechującą się rozpoznawalnością, utworzoną w celu wypromowania miejsca, w którym powstała, a w konsekwencji – zwiększenia atrakcyjności turystycznej tego miejsca. Pojęcie produktu turystycznego jest kategorią złożoną, a w jej skład wchodzi duża liczba elementów wzajemnie ze sobą powiązanych. Przykłady produktu turystycznego to np.: festiwal, spektakl, widowisko, wystawy, obchody dni, tworzenie szlaków kulturowo-turystycznych, przebudowa, modernizacja, restauracja obiektów kulturowych, sakralnych.

Do 31 grudnia 2013 r. powstało 310 nowych produktów turystycznych, najwięcej w woj. warmińsko-mazurskim – 80. Ponadto, w tym okresie zmodyfikowano 97 produktów turystycznych, w tym najwięcej w woj. dolnośląskim – 31 i świętokrzyskim – 27. Projekty polegały m.in. na: przebudowie, modernizacji istniejących obiektów kulturowych,

turystycznych lub rekreacyjnych, których celem było dodatkowe wypromowanie istniejącej oferty.

Z utworzonych bądź zmodyfikowanych produktów turystycznych skorzystało rocznie łącznie 16,0 mln osób.

Na podstawie podpisanych do 31 grudnia 2013 r. umów, utworzone zostaną 722 produkty turystyczne (w tym w woj. mazowieckim – 225 szt.), a zmodyfikowanych zostanie – 200 (w tym w woj. warmińsko-mazurskim – 66 szt.). Skorzysta z nich ok. 17,0 mln osób.

- Obiekty turystyczno-rekreacyjne

Przez obiekty infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej rozumie się urządzenia, obiekty lub siedziby instytucji o charakterze turystycznym lub rekreacyjnym służące do świadczenia usług i zaspokojenia potrzeb związanych z bierną i aktywną turystyką (m.in. baza noclegowa, baza gastronomiczna, itp.) lub rekreacją (m.in. obiekty sportowe, stadiony, hale sportowe). Przebudowa obiektu ma na celu podniesienie jego standardu bez zmiany charakteru funkcjonalnego.

Do 31 grudnia 2013 r. wybudowano 725 obiektów turystyczno-rekreacyjnych (najwięcej w woj. śląskim – 234 i pomorskim – 112), tj. o 300 obiektów więcej w porównaniu ze stanem na koniec 2012 r.

Do końca 2013 r. przebudowano 222 obiekty turystyczno-rekreacyjne (najwięcej w woj. wielkopolskim - 42), tj. o 68 szt. więcej niż do końca 2012 r. Projekty polegały m.in. na podniesieniu atrakcyjności lub standardu obiektów turystycznych, rekreacyjnych, sportowych takich jak ośrodki wypoczynkowe, sportu i rekreacji, plaże, promenady.

Z obiektów turystycznych skorzystało rocznie 8,3 mln osób, w tym najwięcej w woj. mazowieckim – 2,8 mln osób.

Zgodnie z podpisanymi do końca grudnia 2013 r. umowami, powstaną 1 322 obiekty turystyczne, natomiast przebudowanych zostanie 487 (w obu przypadkach najwięcej w woj. śląskim, tj. odpowiednio 563 szt. i 113 obiektów).

- Punkty informacji turystycznej

Punkty informacji turystycznej to systemy, centra informacji, w tym nowoczesna, interaktywna sieć informacji internetowej.

Do końca 2013 r. utworzono 209 punktów informacji turystycznej, w tym najwięcej w woj. wielkopolskim, tj. 140. Z punktów informacji turystycznej skorzystało ogółem 6,0 mln osób.

W efekcie zawartych do końca 2013 r. umów, utworzonych zostanie 266 punktów informacji turystycznej (najwięcej w woj. wielkopolskim, tj. 141).

- Turystyczne portale informacyjne

Do końca 2013 r. zakończono realizację projektów, których efektem było utworzenie 6 turystycznych portali informacyjnych (w tym 3 w 2013 r.) – po 2 w woj. lubelskim i wielkopolskim oraz po 1 w woj. podlaskim i zachodniopomorskim.

Na podstawie zawartych w tym okresie umów o dofinansowanie, powstanie 39 turystycznych portali informacyjnych (najwięcej w woj. mazowieckim, tj. 25).

- Miejsca pracy w turystyce

W obszarze „Turystyka” do 31 grudnia 2013 r. utworzono 1 687 stałych miejsc pracy, najwięcej w woj. lubelskim – 436, warmińsko-mazurskim – 219 oraz dolnośląskim – 187.

W 2013 r. utworzono 715 miejsc pracy. Łączna liczba miejsc pracy, jakie planuje się stworzyć w turystyce na podstawie zawartych do tego okresu umów, wyniosła 2 996. Zgodnie z deklaracjami, najwięcej miejsc pracy planuje się utworzyć w woj. lubelskim – 571 i warmińsko-mazurskim – 352.

9. Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013

Województwa Polski Wschodniej dysponują znaczącymi w skali europejskiej walorami turystyczno-przyrodniczymi, zarówno naturalnymi, jak lasy, jeziora, góry, czyste środowisko naturalne, jak i antropogenicznymi, tj. zabytki architektury (zamki, pałace) i kultury, stanowiska archeologiczne i miejsca historyczne. Silną stroną Polski Wschodniej, obok dużej bioróżnorodności, jest duże bogactwo kulturowe i różnorodność narodowościowa. Wszystko to stanowi ogromny potencjał dla rozwoju sektora turystycznego na obszarze Polski Wschodniej.

W ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (dalej PO RPW) na dofinansowanie projektów w zakresie turystyki przewidziano ogółem 69,06 mln EUR (środki UE), co po przeliczeniu na zł daje kwotę ok. 286,50 mln zł i stanowi 2,89% ogólnej alokacji dostępnej na realizację tego Programu.

Tabela prezentuje działania, w ramach których realizowane są projekty z zakresu turystyki wpisujące się w kategorię 57².

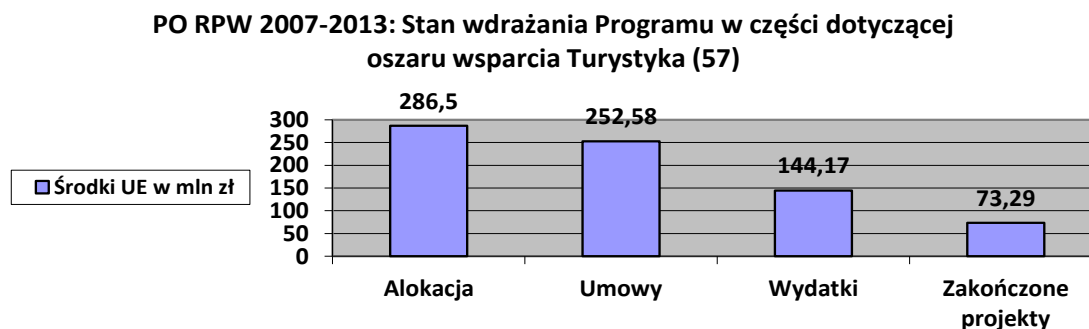
Tabela 1. Działania w PO RPW dot. kategorii 57

Kategoria interwencji	Działania
57 – Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych	Do kategorii interwencji przypisane są projekty realizowane w ramach następujących działań: <ul style="list-style-type: none"> – Działania III.2 <i>Infrastruktura turystyki kongresowej i targowej</i> – 6 umów (projekty indywidualne); – Działania V.1 <i>Promowanie zrównoważonego rozwoju turystyki</i> – 1 umowa dot. projektu indywidualnego

² W ramach PO RPW nie występują kategorie 55,56.

Poniższy wykres prezentuje stan zaawansowania PO RPW:

Wykres 1. Stan wdrażania PO RPW

Źródło: IZ PO RPW na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013

Na koniec 2013 r. podpisano łącznie 7 umów na ogólną wartość 619,10 mln zł, w tym dofinansowanie ze środków UE wyniosło 252,58 mln zł, co stanowi 88,16% alokacji przewidzianej na realizację projektów z kategorii interwencji 57 w ramach PO RPW. Na koniec 2013 r. wartość ogółem wydatków wykazanych we wnioskach o płatność wyniosła 350,18 mln zł, w tym dofinansowanie UE – 144,17 mln zł. Do końca 2013 r. zostały rozliczone 3 projekty³, o łącznej wartości dofinansowania z EFRR w wysokości 73,29 mln zł.

Celem Działania III.2 jest stworzenie warunków dla dynamicznego rozwoju turystyki kongresowej i targowej. Profesjonalnie zorganizowane centra targowe, wystawiennicze, kongresowe i konferencyjne są doskonałym miejscem na promowanie regionu oraz kraju, zarówno pod względem gospodarczym jak i turystycznym. W ramach tego działania przewidziano wsparcie dla inwestycji infrastrukturalnych związanych z budową i innymi robotami budowlanymi oraz wyposażeniem obiektów: wystawienniczych i targowych; kongresowych i konferencyjnych umożliwiających organizację imprez o charakterze ponadregionalnym i międzynarodowym.

W ramach działania III.2 do końca 2013 r. zakontraktowano 6 umów na ogólną wartość 596,21 mln zł, w tym dofinansowanie ze środków UE wyniosło 233,21 mln zł.

Beneficjenci tych inwestycji wykazali we wnioskach o płatność wydatki opiewające na kwotę ogółem 327,44 mln zł, w tym dofinansowanie UE wyniosło 124,98 mln zł.

W ramach Działania III.2 realizowane są następujące projekty:

- „Lubelskie Centrum Konferencyjne” - Beneficjent: Województwo Lubelskie,
- Realizacja II etapu budowy Regionalnego Centrum Targowo-Wystawienniczego w Lublinie - Beneficjent: Targi Lublin S.A,
- Modernizacja i rozbudowa infrastruktury Targów Kielce jako Międzynarodowego Ośrodka Wystawienniczo-Kongresowego - Beneficjent: Targi Kielce S.A.,

³ 2 projekty w działaniu III.2. oraz 1 projekt w działaniu V.1.

- *Budowa Centrum Wystawienniczo-Konferencyjnego Województwa Podkarpackiego* - Beneficjent: Województwo Podkarpackie,
- *Arena Ostróda Centrum Targowo Konferencyjne Warmii i Mazur* (dwa projekty obejmujące pierwszy i drugi etap) – Beneficjent Demuth Alfa sp. z o.o. Ostróda S.K.A.

Do końca 2013 r. zakończyła się realizacja 2. projektów wystawienniczych i konferencyjnych⁴: w Lublinie⁵ i Ostródzie⁶ o łącznej powierzchni obiektów równej 43,5 tys. m². W 2013 r. zorganizowano już około 40 imprez, w tym 17 międzynarodowych.

Pozostałe 4 projekty realizowane w działaniu zakończą się w 2014 r. i 2015 r.

Celem Działania V.1 jest wzrost zainteresowania ofertą turystyczną Polski Wschodniej.

W ramach działania przewidziano realizację jednego kompleksowego projektu pn. *Promocja zrównoważonego rozwoju turystyki*. Beneficjentem projektu jest Polska Organizacja Turystyczna. Rzeczowa realizacja projektu zakończyła się w grudniu 2012 r. Projekt składał się z dwóch komponentów: opracowania studium uwarunkowań atrakcyjności turystycznej oraz przeprowadzenia kampanii promocyjnej Polski Wschodniej jako miejsca aktywnego wypoczynku.

Ogólna wartość projektu wyniosła 22,89 mln zł, w tym dofinansowanie ze środków UE 19,37 mln zł.

Cel projektu stanowi wzrost zainteresowania ofertą turystyczną pięciu województw Polski Wschodniej poprzez dotarcie z przekazem promocyjnym prezentującym walory Polski Wschodniej do jak najszerzej grupy odbiorców.

Projekt był realizowany przy współpracy z Regionalnymi Organizacjami Turystycznymi pięciu województw Polski Wschodniej w latach 2008-2012. Umowę zawarto 15 lutego 2010 r.

Projekt obejmował:

- prowadzenie kampanii promocyjnej pn. „Piękny Wschód” – działania promujące Polskę Wschodnią jako miejsce aktywnego wypoczynku (realizacja w latach 2010-2012),
- stworzenie strony internetowej www.pieknywschod.pl (portal został uruchomiony w lipcu 2010 r.), która stanowi bazę atrakcji turystycznych Polski Wschodniej. Strona posiada angielską, niemiecką i ukraińską wersję językową. Portal jest aktualizowany po zakończeniu projektu,
- prowadzenie kampanii multimedialnej wykorzystującej prasę, radio, telewizję, Internet, reklamę zewnętrzną (89% budżetu),

⁴ tj. rozliczono 2 wnioski o płatność końcową.

⁵ Projekt: *Realizacja II etapu budowy Regionalnego Centrum Targowo-Wystawienniczego w Lublinie*.

⁶ Projekt: *ARENA OSTRÓDA Centrum Targowo Konferencyjne Warmii i Mazur*.

- prowadzenie kampanii PR i BTL (below the line – działania reklamowe skierowane do konkretnego klienta nie będące reklamą w środkach masowego przekazu) - realizowana równoległe z kampanią multimedialną, a obejmującą między innymi wizyty studyjne, konkursy, imprezy promocyjne.

Realizacja rzeczowa projektu zakończyła się z końcem 2012 r., wniosek o płatność końcową został rozliczony w 2013 roku. Zakładane wartości wskaźników produktu i rezultatu zostały osiągnięte.

W ramach projektu zrealizowano 4 kampanie telewizyjne, 5 kampanii radiowych oraz 6 kampanii radiowych. Ponadto przeprowadzono 6 kampanii outdoor. Produktem projektu jest także przeprowadzona kampania internetowa.

W zakresie najważniejszych wskaźników rezultatu wartości wskaźników takich jak liczba odbiorców kampanii: telewizyjnej, radiowej i prasowej oraz liczba odbiorców serwisu internetowego przewyższyły zakładane wartości docelowe. Odzwierciedla to poniższa tabela.

Tabela 2. Postęp rzeczowy projektu Promocja zrównoważonego rozwoju turystyki (PO RPW)

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary wskaźnika	Wartość bazowa mierzona przed rozpoczęciem realizacji projektu	Wartość docelowa wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta w wyniku zrealizowania projektu	Stopień realizacji wskaźnika (%)
1. Liczba osób- odbiorców kampanii telewizyjnej (gross impressions)	szt.	0	483 850 920	531 792 140	109,91
2. Liczba osób- odbiorców kampanii radiowej (gross impressions)	szt.	0	508 300 810	512 969 650	100,92
3. Liczba odbiorców kampanii prasowej-liczba sprzedanych nakładów	szt.	0	26 505 504	27 863 008	105,12
4. Liczba odbiorców kampanii internetowej- liczba odsłon	szt.	0	6575620 266	7480 600149	113,76

Źródło: IZ PO RPW

W ramach projektu zostały zorganizowane ponadto wizyty studyjne, imprezy promocyjne, konferencje prasowe oraz konferencje promujące projekt. W tych imprezach uczestniczyły 25 104 osoby, z czego aż 24 683 w zorganizowanych imprezach promocyjnych.

10. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013

Istotnym wsparciem dla sektora turystyki są środki z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (dalej POIG), dostępne po raz pierwszy na poziomie krajowym.

W ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na dofinansowanie projektów w zakresie turystyki przewidziano ogółem 166,8 mln EUR (środki UE), co po przeliczeniu na zł daje kwotę 694,5 mln zł i stanowi niespełna 2% ogólnej alokacji dostępnej na realizację tego Programu.

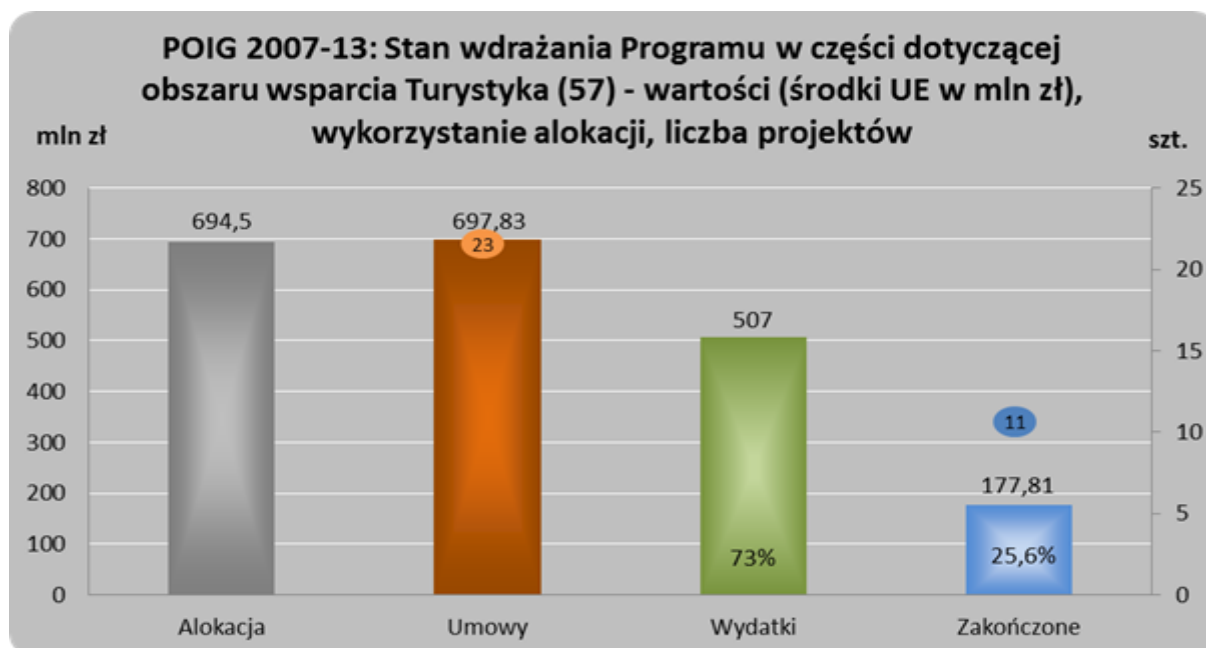
Poniższa tabela prezentuje działania, w ramach których realizowane są projekty z zakresu turystyki wpisujące się w kategorię 57⁷.

Tabela: Działania w PO IG dot. kategorii 57

Kategoria interwencji	Działania
57 – Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych	Do kategorii interwencji przypisane są projekty realizowane w ramach następujących działań: <ul style="list-style-type: none"> – Działanie 6.3 <i>Promocja turystycznych walorów Polski</i> – 2 umowy, – Działanie 6.4 <i>Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym</i> – 21 umów (projekty indywidualne)

Poniższy wykres prezentuje stan zaawansowania POIG:

Wykres: Stan wdrażania POIG (alokacja, umowy, wydatki, projekty zakończone).

Źródło: IZ PO IG na podstawie danych KSI SIMIK 2007-2013.

⁷ W ramach PO IG nie występują kategorie 55 i 56.

Zgodnie z powyższymi informacjami z powyższego wykresu na koniec 2013 r. podpisano łącznie 23 umowy na ogólną wartość 1,45 mld zł, w tym dofinansowanie ze środków UE wyniosło 697,8 mln zł, co stanowi 100,5% alokacji przewidzianej na realizację projektów z kategorii interwencji 57 w ramach PO IG.

W 2013 r. poziom kontraktacji wzrósł o 2,5 punktów procentowych w porównaniu do stanu na koniec 2012 r. Należy nadmienić, iż wszystkie umowy podpisane w ramach działania 6.4 POIG znajdują się na liście projektów indywidualnych. Na koniec 2013 r. wartość ogółem wydatków wykazanych we wnioskach o płatność wyniosła 596,4 mln zł, w tym dofinansowanie UE – 507,0 mln zł. Do końca 2013 r. zakończono realizację 11 projektów na ogólną wartość 451,55 mln zł, w tym dofinansowanie ze środków UE wyniosło 177,8 mln zł, co stanowi 25,6% alokacji przewidzianej na realizację projektów z kategorii interwencji 57 w ramach POIG.

Celem działania 6.3 POIG jest wzmocnienie konkurencyjności gospodarki poprzez promocję Polski jako kraju atrakcyjnego turystycznie.

Od początku realizacji Programu w ramach tego działania zakontraktowano 2. umowy na wartość ogólną 241,8 mln zł oraz wartość dofinansowania ze środków UE w wysokości 205,5 mln zł. W 2013 r. poziom kontraktacji wzrósł o 4,8% w porównaniu do stanu na koniec 2012 r. Beneficjentem projektów jest Polska Organizacja Turystyczna (POT).

Zgodnie ze stanem na koniec 2013 r. w ramach tego działania złożono wnioski o płatność opiewające na kwotę ogółem 189,3 mln zł, w tym dofinansowanie UE wyniosło 160,9 mln zł. W 2013 r. poziom wydatków wykazanych przez beneficjentów wzrósł o 20,3% w porównaniu do stanu na koniec 2012 r.

W okresie sprawozdawczym POT rozpoczęła realizację projektu „Lubię Polskę!”, którego głównym celem jest przedstawienie oferty turystycznej Polski na arenie państw azjatyckich – Chin, Indii oraz Japonii. Celem projektu „Lubię Polskę!” jest poprawa pozycji konkurencyjnej Polski na rynkach azjatyckich. Projekt pozytywnie wpłynie na poziom przyjazdów i wydatki turystów zagranicznych, a tym samym zwiększy eksport polskich usług i pozytywnie wpłynie na bilans handlowy kraju. Stworzy także nowe możliwości rozwoju dla podmiotów branży turystycznej w Polsce. Projekt „Lubię Polskę!” jest skierowany do następujących grup docelowych:

- konsumentów - mieszkańców Chin, Indii i Japonii, często podróżujących; w ramach projektu przewidziane jest docieranie do konsumentów bezpośrednio - poprzez przekazy reklamowe w mediach masowych, oraz pośrednio - poprzez zawodowych pośredników z branży turystycznej i dziennikarzy;
- przedstawicieli branży turystycznej - działania skierowane do touroperatorów mają pokazać, że Polska może być tą destynacją, gdzie zaczyna się, bądź kończy podróż do Europy;
- przedstawicieli mediów – dziennikarzy i osób opiniotwórczych, przez których trafia do konsumenta komunikat o polskich produktach turystycznych;
- wyodrębnionej grupy odbiorców - producenci filmów bollywoodzkich - stanowią oni bardzo wpływową grupę opiniotwórczą, która może nie tylko być źródłem

przychodów dla polskich partnerów (hotele, restauracje, transport, branża filmowa i studia produkcyjne), ale także korzystnie wpływać na wizerunek Polski w oczach turystów z Indii.

Nadrzędnym celem Działania 6.4 POIG jest wsparcie inwestycji dla stworzenia konkurencyjnych i innowacyjnych produktów turystycznych o charakterze unikatowym i ponadregionalnym. W wyniku realizacji projektów przewiduje się powstanie produktów turystycznych, które docelowo staną się flagowymi atrakcjami kraju, konsekwentnie wykorzystywanymi w akcjach promocyjnych Polski. Przyczyni się to do zwiększenia atrakcyjności Polski wśród turystów krajowych i zagranicznych.

W ramach działania 6.4 łącznie podpisano 21 umów na wartość ogólną 1,2 mld zł, w tym dofinansowanie ze środków UE wyniosło 492,3 mln zł. Na koniec 2013 r. beneficjenci ponieśli wydatki ogółem w wysokości 407,1 mln zł, w tym dofinansowanie UE wyniosło 346,1 mln zł. W 2013 r. poziom wydatków wykazanych przez beneficjentów wzrósł o 20,4% w porównaniu do stanu na koniec 2012 r.

W 2013 r. odnotowano duży postęp w rzeczowej realizacji projektów. Zdecydowana większość przedsięwzięć była w końcowej fazie realizacji przewidzianych w projektach zadań i rozliczenia finansowego lub na zaawansowanym etapie wdrażania.

Do końca 2013 r. zakończono realizację 11. projektów, z czego w 2013 r. r. rozliczono 5 inwestycji.

Poniżej zaprezentowano krótką charakterystykę zakończonych inwestycji pod kątem postępu rzeczowego.

- *Wykorzystanie walorów rzeki Wisły w celu budowy wspólnego produktu turystycznego przez Kazimierz Dolny, Puławy i Janowiec*

W ramach projektu został zmodernizowany istniejący port rzeczny w Puławach wraz z infrastrukturą towarzyszącą, wybudowano 2. przystanie z infrastrukturą towarzyszącą w Kazimierzu Dolnym i Janowcu oraz bulwary nadwiślańskie w tych miastach.

- *Wschodnioeuropejskie centrum kongresowo-sportowe Arłamów*

Efektom projektu jest powstanie wielofunkcyjnego obiektu, który spełnia m.in. funkcje sportowo-rekreacyjne, wystawienniczo-kulturalne, turystyczno-wypoczynkowe, a także konferencyjno-szkoleniowe.

- *Szlaki nowej przygody w zabytkowej Kopalni Soli "Wieliczka"*

Dzięki projektowi udostępniono turystom zrewitalizowany średniowieczny szyb Regis oraz pobliskie zabytkowe wyrobiska. Przedsięwzięcie przybliży turystom historię Kopalni w pierwszych wiekach jej funkcjonowania, w niekonwencjonalny, atrakcyjny sposób prezentuje metody eksploatacji złoża solnego, a także zabezpieczania komór, odwadniania wyrobisk, wentylacji.

- *Program ożywienia dróg wodnych w Gdańsku*

W ramach projektu zostały wybudowane 2 przystanie żeglarskie, 1. przystań dla małych jednostek pływających oraz 10 przystanków tramwaju wodnego. Ponadto, przeprowadzono modernizację nabrzeży wraz z zabudową strefy brzegowej pływającymi pomostami cumowniczymi stałymi i ruchomymi, oraz wybudowano pochylnie dla wodowania jednostek pływających i ciągi spacerowe z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych.

- *Świętokrzyski Szlak Archeo-Geologiczny*

W wyniku realizacji projektu powstało Centrum Geoedukacji w Kielcach, w tym galerii Ziemi zawierającej ekspozycję okazów geologicznych, sieć ścieżek dydaktycznych i punktów widokowych. Ponadto przebudowano zespół obiektów obsługujących Rezerwat Archeologiczno-Przyrodniczy w Krzemionkach, w tym rozbudowano Wioskę Neolityczną. W ramach projektu została zapewniona drobna infrastruktura turystycznej w okolicach geologicznych w Gminie Chęciny,

11. Programy Operacyjne w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2007-2013

W latach 2007-2013 współpraca w wymiarze transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym jest realizowana w ramach odrębnego celu polityki spójności Unii Europejskiej – Cel Europejska Współpraca Terytorialna (EWT).

Programy operacyjne w ramach EWT mają charakter międzynarodowy, w którym udział biorą co najmniej dwa państwa. Programy Współpracy Transgranicznej są częścią Programów EWT na lata 2007-2013, która zastąpiła Inicjatywę Wspólnotową Interreg III 2004-2006. Głównym celem jest promowanie współpracy i bezpośrednich kontaktów wspierających rozwój społeczny i gospodarczy, w tym sektora turystycznego, na obszarach przygranicznych.

W niniejszej informacji skoncentrowano się na tych Programach, dla których Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju pełni funkcję Instytucji Zarządzającej.

Są to następujące Programy EWT:

- Polska–Słowacja
- Polska–Brandenburgia
- Południowy Bałtyk

Poniższa tabela prezentuje działania w programach EWT, w ramach których realizowane są projekty z zakresu turystyki wpisujące się w kategorię 55-57.

Tabela: Działania w PO EWT dot. kategorii 55-57

Kategorie interwencji	Działania
55 - „Promowanie walorów przyrodniczych” 56 – „Ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego” 57 – Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych	Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska– Republika Słowacka 2007–2013 Do kategorii interwencji przypisane są projekty realizowane w ramach następujących działań: – Działanie 2.1 <i>Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie turystyki</i> , – Działanie 2.2. <i>Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego</i>
55 „Promowanie walorów przyrodniczych” 57 – Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych	Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska– (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007–2013 Do kategorii interwencji przypisane są projekty realizowane w ramach następujących działań: – Działanie 1.1 <i>Budowa i poprawa infrastruktury</i> – Działanie 1.3 <i>Rozwój regionalny i planowanie regionalne oraz rozwój między jednostkami samorządu terytorialnego</i> – Działanie 2.2 <i>Regionalny i lokalny marketing</i> – Działanie 3.1 <i>Wspieranie projektów z zakresu kształcenia oraz tworzenia nowych miejsc pracy</i>
55 – „Promowanie walorów przyrodniczych” 56 – „Ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego” 57 – Inne wsparcie na rzecz wzmocnienia usług turystycznych	Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007 –2013 Działanie 2.3 <i>Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych oraz dziedzictwa kulturowego w celu rozwoju regionalnego</i>

W ramach PO współpracy Polski i Słowacji podpisano umowy 22. z czego 12 projektów zostało zakończonych. Wysokość płatności dla beneficjentów wyniosła: 10,9 mln euro (45,22 mln zł).

W ramach współpracy województwa lubuskiego z Brandenburgią podpisano 17. umów z czego projekty zostały zakończone. Wysokość płatności dla beneficjentów wyniosła 6,9 mln euro (28,63 mln zł).

W zakresie Programu Południowy Bałtyk istnieje 6 umów; 2 projekty zostały zakończone 2, natomiast wysokość płatności dla beneficjentów wyniosła 3,2 mln euro (13,28 mln zł).

W programach EWT nie wprowadzono podziału budżetu programów na poszczególne kategorie interwencji – dlatego nie ma możliwości podania alokacji na działania turystyczne. Całkowite budżety programów przedstawiają się w sposób następujący: Program Polska-Słowacja: 159,5 mln euro (środki EFRR), Program Południowy Bałtyk 60,7 mln euro (środki EFRR), Program Polska-Brandenburgia 124,5 mln euro (środki EFRR).

W ramach programów współpracy transgranicznej EWT w obszarze turystyka do końca 2013 r. podpisano łącznie 45 umów opiewających na kwotę ogółem 241 mln zł, w tym dofinansowanie (środki UE) wyniosło 195 mln zł. Beneficjenci wykazali we wnioskach o płatność wydatki na kwotę dofinansowania (środki UE) 87,7 mln zł. Ponadto w ramach obszaru turystyka zakończono 18 projektów, których wartość dofinansowania (środki UE) wynosi 50,55 mln zł.

W przypadku zakończonych projektów z zakresu turystyki, w ramach Programu Polska-Słowacja do końca 2013 r. rozliczono projekty na największą wartość (środki UE), co odpowiada kwocie 34,29 mln zł.

Charakterystyka postępu rzeczowego projektów turystycznych realizowanych w ramach EWT:

- Program Współpracy Transgranicznej Rzeczypospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013

W ramach ww. Programu projekty z zakresu turystyki realizowane są w ramach II Osi Priorytetowej Rozwój społeczno-gospodarczy temat 2.1 *Rozwój współpracy transgranicznej* w zakresie turystyki oraz temat 2.2 *Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego*.

Wśród beneficjentów Programu projekty z zakresu turystyki cieszyły się znacznym zainteresowaniem.

Do końca 2013 r. w ramach projektów realizowanych w II Osi Priorytetowej odnowione zostały 32 obiekty historyczne, zmodernizowano 18 istniejących obiektów infrastruktury służącej współpracy i wymianie kulturalnej, oznakowano i/lub wytyczono niemal 70 kilometrów tras turystycznych i niemal 74 kilometry tras rowerowych. Tylko w ramach zakończonych rzeczowo i finansowo w 2013 roku projektów z II Osi Priorytetowej Programu zorganizowanych zostało ponad 60 rozmaitych wydarzeń kulturalnych/konferencji/akcji promocyjnych, w których udział wzięło ponad 25 tysięcy osób.

Do końca 2013 r. podpisano 22. umowy o dofinansowanie.

Krótką charakterystyką wybranych zakończonych projektów pod kątem ich efektów rzeczowych:

- *Rozwój infrastruktury turystyki aktywnej poprzez utworzenie transgranicznej sieci produktów turystycznych w Krośnie, Svidniku i Presowie.*

Partner Wiodący: Gmina Krosno

Projekt polegał na wspólnym utworzeniu transgranicznej sieci produktów turystyki aktywnej RITA poprzez budowę nowoczesnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, organizację całorocznej oferty turystycznej, przeszkolenie kadry merytorycznej. W ramach projektu w starym parku w Krośnie powstał Linowy Park Przygody. Nie licząc trasy treningowej, to 4 różne trasy o różnym stopniu trudności rozciągnięte między drzewami na różnych wysokościach. Dodatkowo, w parku powstała ścieżka zdrowia Vita Park, z trzynastoma stanowiskami do ćwiczeń, o różnym stopniu trudności. Z kolei w Czarnorzekach, niedaleko Krosna, zmodernizowany został wyciąg narciarski. Trasa dawnego wyciągu została nieco wydłużona, wymieniono urządzenia wyciągu i zainstalowano system naśnieżania stoku. Po słowackiej stronie granicy, w Svidniku, przebudowane zostało tamtejsze lodowisko. Otoczone zostało specjalną bandą ochronną, zmodernizowana została płyta lodowiska i zakupiono system chłodzenia. Z kolei w Presowie powstało centrum linowe.

- *Karpackie Niebo. Rozwój produktów turystycznych związanych z astronomią na terenie polsko-słowackiego pogranicza.*

Partnerzy projektu wykorzystali unikalne warunki polsko-słowackiego pogranicza, a mianowicie fakt, że w regionie wciąż istnieją miejsca słabo zaludnione, a co za tym idzie, miejsca, gdzie nocą niebo wciąż jest ciemne, niezanieczyszczone światłem. Działania w projekcie skupiły się na tworzeniu i promocji nowych produktów turystycznych związanych z turystyką niszową, jaką jest turystyka związana z astronomią, obserwacją naturalnej przyrody, a także na tworzeniu infrastruktury turystyczno-astronomicznej wspierającej te produkty. Realizacja projektu opierała się o trzy filary: inwestycje (budowa planetarium oraz zakup specjalistycznego sprzętu astronomicznego) edukacja (organizacja zajęć dydaktycznych z astronomii dla szkół i grup zorganizowanych oraz pokazów ciemnego nieba i obserwacji słońca dla wszystkich zainteresowanych, a także warsztatów astro fotograficznych) oraz promocja - udział w targach turystycznych, dystrybucja ulotek i informacji o nowych produktach.

- *Infrastrukturalne i organizacyjne możliwości poprawy dostępności przestrzennej jako czynnik rozwoju polsko-słowackich regionów turystycznych.*

Głównym celem projektu było określenie możliwości zwiększenia potencjału turystycznego w wyniku poprawy dostępności transportowej oraz transfer wiedzy i dobrych praktyk z sektora naukowego do sektora administracyjnego. Efekty prac wykonanych w ramach projektu zostały opublikowane w monografii „Pogranicze polsko-słowackie. Dostępność transportowa a turystyka” oraz podręczniku dobrych praktyk „Warunki rozwoju, rekomendacje i dobre praktyki dla poprawy dostępności i rozwoju turystyki na pograniczu polsko-słowackim”. Organizacje i jednostki administracyjne, planistyczno-decyzyjne otrzymały unikatowe wyniki analiz oraz symulacji rozwoju pozwalające na ocenę rzeczywistej dostępności przestrzennej i jej znaczenia dla rozwoju turystyki oraz planowania sieci infrastrukturalnych, przede wszystkim transportowych. We wnioskach znalazły się

konkretne rekomendacje dla polityki transportowej, turystycznej, regionalnej i przestrzennej, dotyczące rozwiązań transportowych dla polsko-słowackiego pogranicza.

- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007–2013

W ramach przedmiotowego Programu wsparcie projektów z zakresu turystyki przewidziano w ramach czterech działań 1.1, 1.3, 2.2 oraz 3.1.

Celem Działania 1.1 *Budowa i poprawa infrastruktury* jest poprawa infrastruktury transgranicznej jako istotnego warunku dla transgranicznej współpracy i spotkań wszelkiego rodzaju. Szczególnie w infrastrukturze turystycznej i społecznej w obu częściach regionu istnieją wciąż różnice. Możliwe rodzaje wsparcia to szczególnie projekty z zakresu turystyki wodnej i rowerowej, jak również sieci szlaków pieszych i konnych, a także dotyczące dalszego poszerzania oferty turystycznej.

W ramach Działania 1.3 *Rozwój regionalny i planowanie regionalne oraz rozwój współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego* wsparcie mogą otrzymać m.in. projekty dotyczące ścieżek rowerowych, czy ogólnie pojętej infrastruktury turystycznej.

W ramach Działania 2.2 *Regionalny i lokalny marketing* finansowano wsparte mogą być aktywności związane z marketingiem turystycznym.

Celem Działania 3.1 *Wspieranie projektów z zakresu kształcenia oraz zatrudnienia* jest m.in. wspieranie modelowych projektów z zakresu praktycznej nauki zawodu w dziedzinie turystyki we współpracy z instytucjami polskimi i niemieckimi.

Wśród beneficjentów Programu projekty z zakresu turystyki cieszyły się znacznym zainteresowaniem.

Do końca 2013 r. zostało podpisanych 17 umów o dofinansowanie.

Krótką charakterystyką wybranych zakończonych projektów pod kątem ich efektów rzeczowych.

- *Drogi św. Jakuba na pograniczu polsko-niemieckim – stworzenie transgranicznego systemu oznakowania i informacji.*

Projekt polegał na opracowaniu i utworzeniu systemu oznakowania i informacji (ok. 212 km po stronie niemieckiej i 120 km po stronie polskiej), w tym na:

- wspólnym opracowaniu związanych z lokalizacją tablic informacyjnych i ich ustawieniu,
 - produkcji i wydaniu mapy dla pielgrzymów i turystów,
 - wykonaniu wspólnego folderu informacyjnego,
 - wyposażeniu szlaku św. Jakuba w wiaty (altanki), siedziska (ławki ze stołami), ławki i stele św. Jakuba.
- *Zagospodarowanie krajobrazu nabrzeża Nysy w Euromieście Gubin/Guben. Zakres częściowy Gubin: Turystyczne zagospodarowanie Wyspy Teatralnej Euromiasta Gubin-Guben.*

Efektem projektu jest zrewitalizowany obszar na granicy polsko-niemieckiej na terenie *Wyspy Teatralnej* – m.in. ścieżki rowerowe, mała architektura, uzbrojenie terenu, odtworzenie terenów zielonych.

➤ *Odra dla turystów 2014-2020.*

Celem przedsięwzięcia jest przywrócenie rzece żeglugowo-turystycznej funkcji, ale również promocja dorzecza Odry jako miejsca atrakcyjnego dla turystów.

W ramach projektu dokonano przebudowy i rozbudowy infrastruktury wodno-turystycznej oraz portowej w miastach partnerskich. Zakupiono także dwa statki wycieczkowe (Nimfa i Laguna) oraz wybrano ich operatora. Statki będą zawijać do portów po stronie polskiej (Bytom Odrzański, Nowa Sól, Cigacice, Krosno Odrzańskie, Słubice, Kostrzyn), jak i niemieckiej (Ratzdorf, Eisenhüttenstadt, Frankfurt/O, Lebus, Küstrin–Kietz). Oprócz rozbudowy portów zostaną także przeprowadzone prace polegające na rozbudowie infrastruktury miejskiej, głównie w Nowej Soli oraz Bytomiu Odrzańskim.

W celu popularyzacji *Szlaku Doliny Środkowej Odry* powstał portal internetowy. Wydano dwujęzyczny przewodnik i mapę. W czasie trwania projektu zaplanowano emisje promocyjnych spotów w polskiej i niemieckiej telewizji regionalnej.

- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007–2013

Projekty turystyczne wdrażane w ramach Programu Południowy Bałtyk realizowane są w ramach Działania 2.3 *Zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych oraz dziedzictwa kulturowego dla rozwoju regionalnego*. Mając na uwadze specyficzny, morski charakter Programu, a także nieprzeciętne walory naturalne regionu, projekty skupiają działania wokół tematów związanych z turystyką morską, ochroną i promocją dziedzictwa naturalnego oraz kulturowego.

W ramach Programu realizowane są projekty, których celem jest stworzenie wspólnych (międzynarodowych) sieci współpracy, koncepcji rozwoju regionów, strategii promocji, a także stworzenie i promocja wspólnych produktów turystycznych, ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Wśród najczęściej występujących produktów wymienia się głównie strategie rozwoju i promocji regionu, rozwój usług turystycznych on-line, platformy internetowe, tematyczne sieci współpracy (np. projekt: *Utworzenie wspólnych produktów turystycznych przez muzea oceanograficzne w regionie Południowego Bałtyku*). W ramach Programu wdrażany jest także projekt *Enjoy South Baltic! Joint actions promoting the South Baltic area as a tourist destination*, będący częścią projektu flagowego Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego : *12.9 Promote the cultural heritage and the unique landscapes*. Dzięki szeroko zakrojonej współpracy partnerzy dążą do stworzenia spójnej strategii rozwoju całego regionu Morza Bałtyckiego, jako obszaru atrakcyjnego turystycznie. Pierwsze rezultaty widoczne będą w 2014 r.

Do końca 2013 r. zostało podpisanych 6 umów o dofinansowanie.

Poniżej zaprezentowano krótką charakterystykę wybranego zakończonego projektu pod kątem jego efektów rzeczowych oraz charakterystykę obecnie realizowanego projektu, stanowiącego kontynuację.

- *Utworzenie wspólnych produktów turystycznych przez muzea oceanograficzne w regionie Południowego Bałtyku.*

Celem projektu było wzmocnienie współpracy muzeów i instytutów oceanograficznych działających na tym terenie. Partnerzy projektu dążyli także do podniesienia dostępności oraz atrakcyjności tych instytucji poprzez wykorzystanie internetu oraz nowoczesnych technologii. Z myślą o turystach stworzono wielojęzyczną internetową platformę informacyjną, a także internetowy system rezerwacji biletów. Ponadto, utworzony został testowy system e-przewodnika. W ramach projektu zacieśniono współpracę pomiędzy instytucjami morskimi oraz stworzono trwałą sieć współpracy. Zgodnie z założeniami projektu, rezultaty widoczne będą po 3. latach od zakończenia działań.

- *Baltic Museums 2.0 Plus – Wdrożenie multimedialnych przewodników eGuide w muzeach oceanograficznych Południowego Bałtyku poprzez transgraniczne współtworzenie treści.*

Udana kontynuacja projektu *Utworzenie wspólnych produktów turystycznych przez muzea oceanograficzne w regionie Południowego Bałtyku*. Celem tego projektu było utrzymanie i wzmocnienie współpracy pomiędzy muzeami oceanograficznymi z regionu Południowego Bałtyku w odniesieniu do rozwoju systemu multimedialnych przewodników (eGuides).

Baltic Museums 2.0 Plus wdraża technologię eGuides, która została stworzona jeszcze w ramach *Baltic Museums 2.0*. W ten sposób projekt ułatwia turystom i mieszkańcom regionu Południowego Bałtyku dostęp do trzech uczestniczących w projekcie muzeów oceanograficznych. Szerszemu otwarciu muzeów na międzynarodową publiczność ma służyć wielojęzyczna treść eGuides.

Wdrażaniu *Baltic Museums 2.0 Plus* towarzyszy kampania marketingowa (tradycyjna i internetowa), promująca sieć muzeów oceanograficznych Południowego Bałtyku.

12. Program Operacyjny Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa 2007-2013

W latach 2007-2013 współpraca w wymiarze transgranicznym realizowana była również w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP). Programy realizowane w ramach EISP mają na celu wzmocnienie współpracy, w tym turystycznej, pomiędzy państwami członkowskimi UE, a krajami partnerskimi wzdłuż zewnętrznej (północnej i wschodniej) granicy UE, poprzez realizację wspólnych działań skierowanych na: promowanie rozwoju gospodarczego i społecznego w regionach przygranicznych, rozwiązywanie wspólnych wyzwań, zapewnienie sprawnie działającego i bezpiecznego systemu zarządzania granicami oraz promowanie współpracy międzyludzkiej.

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju jest Instytucją Zarządzającą dla następujących Programów współpracy transgranicznej w ramach EISP:

- Polska-Białoruś-Ukraina (PWT PBU)
- Litwa-Polska-Rosja (PWT LPR)

W ramach programów EISP projekty dotyczące turystyki realizowane są w ramach działań w priorytetach programów. Alokacja przyznawana jest na priorytety, nie zaś na poszczególne działania.

W przypadku programu PWT LPR działania związane z turystyką realizowane były w ramach Działania 2.1. *Rozwój turystyki w Priorytecie 2 Wspieranie rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego*. Na działania poświęcone wsparciu projektów turystycznych alokowano ok. 56 mln euro (232,3 mln zł), co stanowi ponad 45% ogółu dostępnych środków wspólnotowych w ramach Programu. Do końca 2013 r. podpisano 16 umów na łączną kwotę ok. 23,7 mln euro (dofinansowanie UE). Płatności dla beneficjentów wyniosły 8,2 mln euro (33,8 mln zł). Do końca 2013 r. nie została zakończona realizacja żadnego z projektów w ramach Programu.

W ramach PWT PBU działania związane z turystyką realizowane były w ramach Działania 1.2. *Rozwój turystyki w Priorytecie 1 Wzrost konkurencyjności obszaru przygranicznego*. Całkowita alokacja na Priorytet 1. wynosiła ok. 55,2 euro (tj. ok. 229 mln zł), co stanowi 29,67% dostępnej na cały Program alokacji. Do końca 2013 r. podpisano 21 umów na łączną kwotę ok. 25,1 mln euro (dofinansowanie UE), tj. 104,02 mln zł. Płatności dla beneficjentów wyniosły ok. 5,7 mln euro, tj. ok. 23,6 mln zł. Do końca 2013 r. nie została zakończona realizacja żadnego z projektów w ramach Programu. Realizacja pierwszych projektów zakończy się w 2014 r.

W ramach dwóch Programów EISP na dofinansowanie projektów w zakresie turystyki przewidziano ogółem 111,2 mln euro (środki UE na Priorytet 1 w PWT PBU i na Priorytet 2 w PWT LPR), co po przeliczeniu na złotówki daje kwotę ok. 461,3 mln zł i stanowi ok. 36% ogólnej alokacji (wkład UE) dostępnej na realizację Programów Współpracy Transgranicznej w ramach EISP.

Charakterystyka postępu rzeczowego projektów turystycznych realizowanych w ramach EISP:

- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Litwa – Polska – Rosja 2007–2013

Projekty w ramach PWT LPR w zakresie działania 2.1 dotyczą zarówno przedsięwzięć infrastrukturalnych, jak i działań „miękkich”, wpływających pozytywnie na zwiększenie aktywności turystycznej i rekreacyjno-sportowej społeczności pogranicza.

Trzy z realizowanych projektów dotyczą budowy nowoczesnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej tj. hali i stadionu sportowego, modernizacji przystani oraz budowy promenady i molo. Projekty te oprócz wyposażenia technicznego starają się zaangażować mieszkańców organizacją towarzyszących im imprez sportowych (np. zawody, turnieje, regaty).

Cztery inne projekty skupiają się na infrastrukturze dziedzictwa kulturowego, tj. budowie i modernizacji muzeów, pomników, czy zabytkowych murów obronnych i ich otoczenia. W ramach projektów przewidziano też działania wspomagające edukację i podnoszące

świadomość historyczną wśród mieszkańców – organizowany jest program edukacyjny dla szkół, opracowywane są podręczniki dla przewodników i tłumaczy, katalogi, wystawy, jak również tworzone są szlaki i ścieżki ukazujące obiekty dziedzictwa kulturowego.

Pięć kolejnych przedsięwzięć realizowanych w ramach podpisanych umów związanych jest z budową i renowacją parków, parków linowych, czy też tworzeniem nowych tras i szlaków turystycznych. Projekty te nie ograniczają się jedynie do zapewnienia wypoczynku i rekreacji – w nowopowstałych parkach i na szlakach przewidziano również wystawy, festiwale, czy obozy twórcze dla młodzieży.

Ostatnią grupę wśród projektów o charakterze turystycznym wdrażanych w ramach Programu są projekty, które wspomagają tworzenie i rozwój centrów informacji turystycznej. Wśród czterech tego typu projektów w ramach dwóch przeprowadzona zostanie renowacja i wyposażenie siedzib centrów informacji turystycznej, a dwa kolejne projekty wpłyną pozytywnie na dostępność informacji turystycznej wśród mieszkańców i turystów z regionów objętych działaniami – powstanie nowa Sieć Informacji Turystycznej, a także zorganizowane zostaną warsztaty i szkolenia dla pracowników centrów i punktów informacji turystycznej. Wszystkie te projekty przewidują różnego rodzaju publikacje informacyjne dla mieszkańców i turystów.

- Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007–2013

Celem Działania 1.2 jest poprawa i pełne wykorzystanie potencjału turystycznego obszaru przygranicznego. Wsparcie koncentruje się na rozwoju infrastruktury i usług turystycznych.

Wśród realizowanych projektów jest 15 inicjatyw z polskim, 5 z ukraińskim i 1 z białoruskim partnerem wiodącym. 15 projektów realizowanych jest w partnerstwie polsko-ukraińskim, 3 w partnerstwie polsko-białoruskim i 3 w trójstronnym partnerstwie polsko-białorusko-ukraińskim. W 2013 r. partnerzy realizowali działania we wszystkich 21. projektach. Pierwsze z projektów, po wydłużeniu okresu wdrażania, zostaną zakończone w 2014 r.

Każdy z realizowanych projektów służy promocji turystyki na obszarze przygranicznym. Tematyka projektów jest bardzo zróżnicowana. Dotyczy m.in. poprawy infrastruktury turystycznej w obszarze przygranicznym, tworzenia transgranicznych szlaków turystycznych, tak pieszych, jak i rowerowych, wyposażania punktów informacji turystycznej, promocji transgranicznych produktów turystycznych, ochrony dziedzictwa kulturowego obszarów przygranicznych, promocji miejscowości uzdrowiskowych czy wreszcie modernizacji ogrodów zoologicznych.

13. Program Operacyjny Kapitał Ludzki

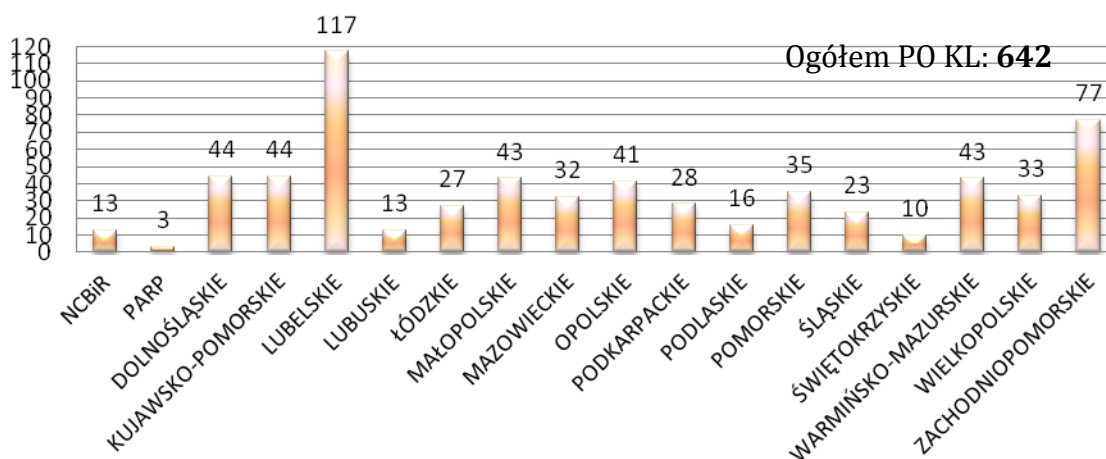
Dla rozwoju zasobów ludzkich został stworzony specjalny program operacyjny (Program Operacyjny Kapitał Ludzki – PO KL), z którego na zasadach ogólnych branża turystyczna może uzyskać wsparcie, m.in. na szkolenia pracowników hotelarstwa, gastronomii i uzdrowisk.

W związku z nie wyodrębnieniem w ramach PO KL alokacji na realizację projektów związanych z turystyką, niemożliwe jest podanie kwoty dostępnych środków na dofinansowanie przedmiotowych projektów. Projekty dotyczące obszaru turystyki zostały wyodrębnione przez Instytucje Pośredniczące we wdrażaniu PO KL. Nie zamieszczono w materiale informacji na temat postępu rzeczowego ze względu na brak narzędzi umożliwiających agregację danych dotyczących wskaźników monitorowania w obszarze turystyki, który jest wspierany jedynie pośrednio ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Dodatkowo, w związku z faktem, że w PO KL nie wyodrębniono wsparcia dotyczącego turystyki, w prezentowanej analizie nie dokonano podziału na projekty bezpośrednio związane z turystyką.

Poniżej przedstawiono postęp finansowy dotyczący projektów turystycznych w PO KL:

Wykres. 1: Liczba zawartych umów w obszarze turystyka w ramach PO KL

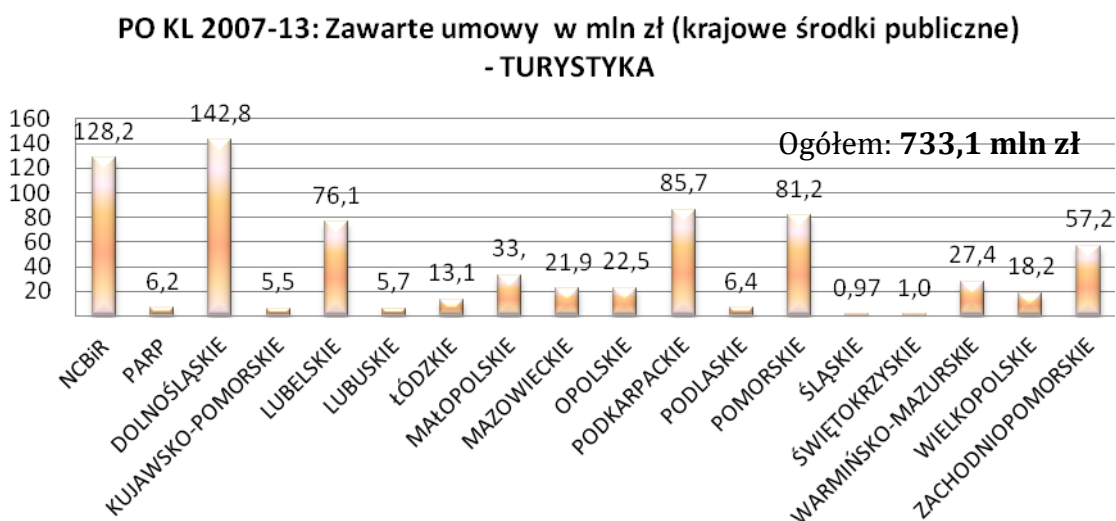
**PO KL 2007-13: Zawarte umowy (liczba)
- TURYSTYKA**

Źródło: IZ PO KL na podstawie informacji przekazanych przez Instytucje Pośredniczące PO KL

Na koniec 2013 r. łącznie w ramach całego PO KL zawarto 642. umowy o dofinansowanie projektów z zakresu turystyki. W porównaniu do roku poprzedniego liczba umów wzrosła o 69 projektów. Najwięcej umów z tego zakresu podpisano w województwie lubelskim – 117 umów oraz zachodniopomorskim – 77 umów. Najniższą liczbę zakontraktowała Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) – 3 umowy, a spośród regionów, świętokrzyskie – 10 umów, lubuskie – 13 umów i podlaskie – 16 umów. Najwięcej (13 umów) przybyło w 2013 r. w komponentie regionalnym PO KL w województwach lubelskim i wielkopolskim, natomiast w województwie zachodniopomorskim rozwiązano kilka umów o dofinansowanie i było ich w 2013 r. o 3 mniej niż pod koniec 2012 r.

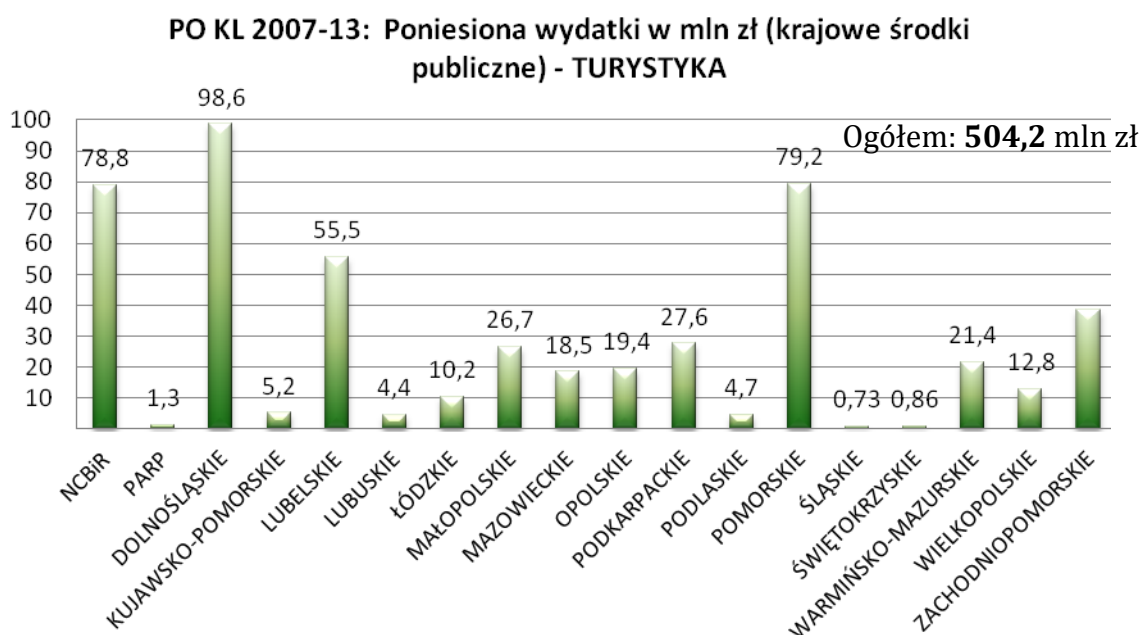
Wykres. 2: Wartość podpisanych umów w obszarze turystyka w ramach PO KL

Źródło: IZ PO KL na podstawie informacji przekazanych przez Instytucje Pośredniczące PO KL.

Z analizy wartości umów wynika, że na koniec 2013 r. łączna wartość zakontraktowanych środków w PO KL (krajowe środki publiczne) w projektach związanych z turystyką wyniosła 733,1 mln zł. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost o ok. 145,1 mln zł. Najwyższą kwotę na realizację projektów turystycznych zakontraktowało do końca 2013 r. województwo dolnośląskie – 142,8 mln zł i Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR) – 128,2 mln zł. Na tle regionów wyróżnia się też województwo podkarpackie – 85,7 mln zł zakontraktowanych środków, pomorskie – 81,2 mln zł i lubelskie – 76,1 mln zł oraz zachodniopomorskie – 57,2 mln zł. Natomiast najniższą kwotę zakontraktowano w komponencie regionalnym PO KL województwa śląskiego i świętokrzyskiego - po ok. 1 mln zł. W 2013 r. największe środki na projekty z zakresu turystyki zakontraktowało Narodowe Centrum Badań i Rozwoju – 101,6 mln zł, a z województw: dolnośląskie, na kwotę umów 12,6 mln zł i lubelskie – 11,6 mln zł. Najmniejsze środki w 2013 r. zakontraktowało województwo śląskie – ok. 200 tys. zł, a w województwie kujawsko-pomorskim, małopolskim, pomorskim i świętokrzyskim wartość umów między rokiem 2012, a 2013 nie zmieniła się. W komponencie regionalnym województwa mazowieckiego i zachodniopomorskiego wartość zakontraktowanych umów zmniejszyła się – w województwie mazowieckim o prawie 800 tys. zł ze względu na rozwiązanie umowy jednego projektu i rozpoczęcie realizacji innego na mniejszą kwotę, a w województwie zachodniopomorskim o 3,4 mln zł, ponieważ zrezygnowano z realizacji kilku projektów (rozwiązano umowy z beneficjentami).

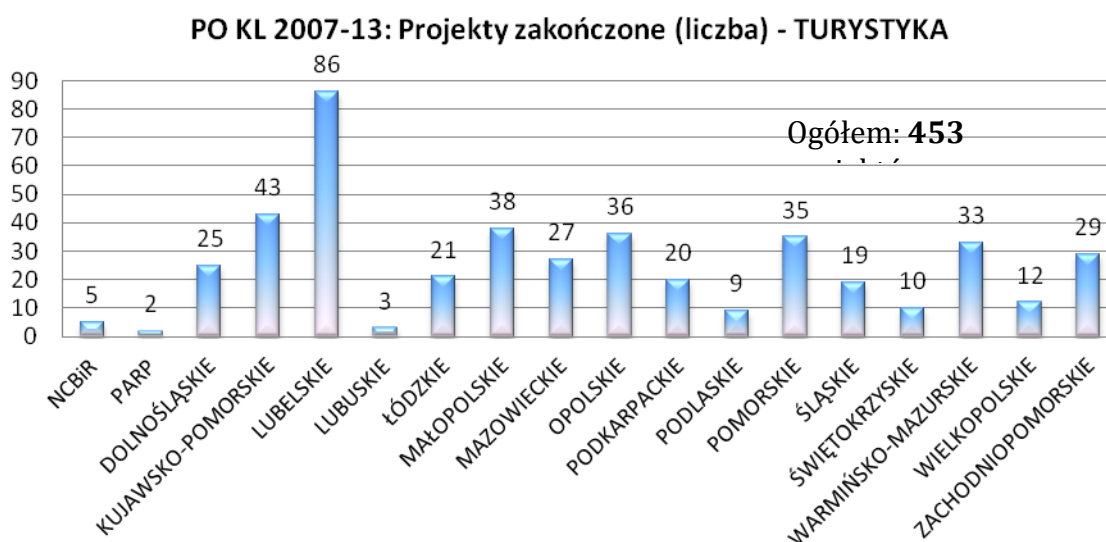
Wykres. 3: Wartość złożonych wniosków w ramach obszaru turystyka (PO KL)

Źródło: IZ PO KL na podstawie informacji przekazanych przez Instytucje Pośredniczące POKL.

Jak wynika z powyższego wykresu na koniec 2013 r. poziom wydatków (krajowe środki publiczne) w zakresie projektów turystycznych w PO KL opiewał na kwotę 504,2 mln zł. Najwyższy poziom wydatkowania wystąpił w województwie dolnośląskim – 98,6 mln zł, następnie pomorskim – 79,2 mln zł i w projektach NCBiR – 78,8 mln zł. Do końca 2013 r. najniższe kwoty rozliczono w województwie śląskim – 730 tys. zł i świętokrzyskim – 856 tys. zł. W 2013 r. największe wydatki na projekty turystyczne w PO KL poniosło NCBiR – 68,8 mln zł, a spośród województw: dolnośląskie – 45,1 mln zł, zachodniopomorskie – 25,1 mln zł i podkarpackie – 21,9 mln zł. PARP w 2013 r. nie rozliczył żadnych środków na projekty turystyczne, a wśród województw najniższe kwoty rozliczyło województwo świętokrzyskie – 35 tys. zł i pomorskie 83,5 tys. zł.

Wykres. 4: Liczba zakończonych projektów z turystyki w ramach PO KL

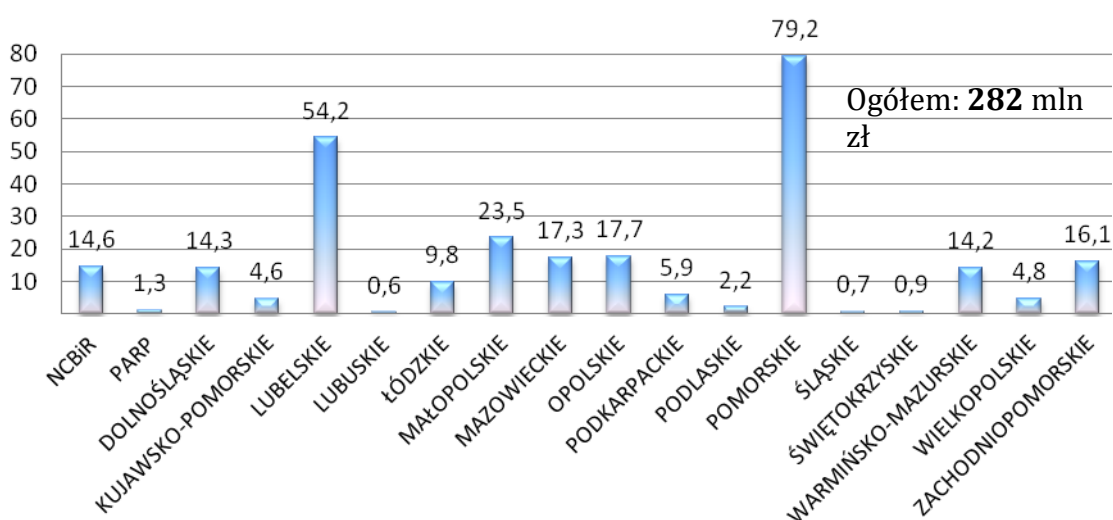

Źródło: IZ PO KL na podstawie informacji przekazanych przez Instytucje Pośredniczące PO KL.

Z danych przekazanych przez Instytucje Pośredniczące PO KL wynika, że do końca 2013 r. zrealizowano łącznie 453 projekty z zakresu turystyki. W porównaniu do 2012 r. liczba zakończonych projektów wzrosła o 133. Wyróżnia się pod tym względem województwo lubelskie, w którym zrealizowano największą liczbę projektów z obszaru turystyki (86). Najmniej projektów zrealizowano natomiast w województwie lubuskim (3). Najwięcej projektów zakończono w województwie pomorskim i świętokrzyskim – 100% projektów przyjętych do realizacji. Wyróżnia się też województwo kujawsko-pomorskie - 98% zakończonych projektów, małopolskie i opolskie – w każdym 88% zamkniętych projektów. Najmniej projektów zakończono w województwie lubuskim – 23% zawartych umów, wielkopolskim – 36%, zachodniopomorskim i w NCBiR – po 38% projektów przyjętych do realizacji.

Wykres. 5: Wartość zakończonych projektów z turystyki w ramach POKL

PO KL 2007-13: Projekty zakończone w mln zł (krajowe środki publiczne) – TURYSTYKA

Źródło: IZ PO KL na podstawie informacji przekazanych przez Instytucje Pośredniczące POKL.

Zgodnie z powyższym wykresem łączna wartość rozliczonych projektów turystycznych w PO KL (dla których zatwierdzono wnioski o płatność końcową) wyniosła w 2013 r. 282 mln zł. Na koniec 2012 r. kwota ta opiewała na 136,8 mln zł, zatem wzrosła w 2013 r. o 145,2 mln zł. Wartość projektów zakończonych była najwyższa w 2013 r. w komponente regionalnym w województwie pomorskim (79,2 mln zł), w którym w 2013 r. rozliczono największą ilość środków (70 mln zł) oraz lubelskim (łącznie wydatki z tytułu zakończonych projektów: 54,2 mln zł). Najniższa wartość projektów zakończonych odnotowano w województwach: lubuskim (611 tys. zł), śląskim (700 tys. zł) i świętokrzyskim (856 tys. zł). Najwyższą wartość zakończonych projektów w stosunku do wartości podpisanych umów notują województwa: pomorskie (98%), świętokrzyskie (86%) i kujawsko-pomorskie (84%), zaś najniższą – województwo podkarpackie (7%), dolnośląskie (10%), lubuskie (10%) i NCBiR (10%).

14. Działalność promocyjna Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie turystyki

• Konkurs „Polska Pięknieje – 7 Cudów Funduszy Europejskich”

Od 7 lat Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju organizuje konkurs „Polska Pięknieje – 7 Cudów Funduszy Europejskich”. Nagradza w nim wyróżniające się przedsięwzięcia współfinansowane z Funduszy Europejskich w obszarze turystyki, kultury i rekreacji. Konkurs promuje projekty wpływające na rozwój Polski pokazując przy tym pozytywny wpływ dotacji unijnych na zachodzące w niej zmiany.

Nagrody główne przyznawane są w siedmiu kategoriach:

- Rewitalizacja (np. obszary miejskie, przemysłowe i powojkowe, przestrzeń użytkowa);
- Zabytek (np. obiekty sakralne, pałace, zamki, historyczne układy urbanistyczne);
- Produkt promocyjny (np. wydawnictwo, portal, kampania promocyjna);
- Obiekt turystyczny (np. hotel, restauracja, muzeum, centrum kongresowe);
- Turystyka aktywna (np. ścieżki rowerowe, szlaki wodne, szlaki turystyczne, parki rekreacyjne, obiekty sportowo-rekreacyjne);
- Turystyka transgraniczna i międzynarodowa (np. szlak turystyczny, portal turystyczny, punkt widokowy, projekt turystyczny oparty na współpracy międzynarodowej i transgranicznej);
- Miejsce przyjazne dzieciom (np. parki tematyczne, ogródki jordanowskie, kompleksy rekreacji dziecięcej).

Zainteresowanie konkursem jest wysokie. Wpływa na to nie tylko coraz większa liczba zrealizowanych projektów, ale także marka i prestiż konkursu. Do tej pory wybrano 42 zwycięskie projekty spośród 126 nominowanych. W dotychczasowych edycjach konkursu przyznano też osiem wyróżnień specjalnych. Również internauci mogą wybierać swoich laureatów poprzez głosowanie na stronie konkursowej.

Nagrodą główną w konkursie „Polska Pięknieje – 7 Cudów Funduszy Europejskich” jest statuetka oraz specjalnie zaprojektowana tablica pamiątkowa. Dodatkowo, laureaci konkursu od ubiegłego roku otrzymują zindywidualizowane pakiety promocyjne. Nominowane i zwycięskie projekty są prezentowane w albumie oraz przewodniku turystycznym.

W roku 2013 r. laureatami VI edycji konkursu zostali:

- Kategoria „Rewitalizacja”
 - Projekt „Utworzenie Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie - Beneficjent: Zarząd Budynków Komunalnych w Krakowie.
- Kategoria „Zabytek”
 - Projekt „Rewaloryzacja i remont renesansowego dworu obronnego w Szymbarku” - Beneficjent: Muzeum „Dwory Karwacjanów i Gładyszów”.

- Kategoria „Produkt promocyjny”
 - Projekt: „Centrum Dziedzictwa Szkła w Krośnie” – Beneficjent Gmina Krosno.
- Kategoria „Obiekt turystyczny”
 - Projekt „Dziedzictwo Chopina na szlaku Traktu Królewskiego w Zamku Ostrogskich w Warszawie” - Beneficjent: Narodowy Instytut Fryderyka Chopina.
- Kategoria „Turystyka aktywna”
 - Projekt: „Termy Uniejów – regionalny markowy produkt turystyki uzdrowiskowej” - Beneficjent: Gmina Uniejów.
- Kategoria „Turystyka transgraniczna i międzynarodowa”
 - Projekt: „Czesko-polski singltrek pod Smrkem w Górach Izerskich” - Beneficjent: Lasy Państwowe – Nadleśnictwo Świeradów wraz z partnerami.
- Kategoria: „Miejsce przyjazne dzieciom”
 - Projekt: „Stworzenie otwartej strefy rekreacji dziecięcej na potrzeby uczniów OSW dla Dzieci Niewidomych w Owińskach oraz mieszkańców Powiatu Poznańskiego” - Beneficjent: Powiat Poznański.
- Laureat głosowania internetowego:
 - Projekt: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej regionu poprzez modernizację i unowocześnienie jedyne w Województwie Lubelskim Ogrodu Zoologicznego w Zamościu (II etap) - Beneficjent: Miasto Zamość.

Obecnie trwa VII edycja konkursu. Laureatów poznamy na przełomie maja i czerwca 2014 r.

- Przewodnik Turystyczny

W 2013 r., w celu promocji nominowanych i laureatów konkursu „Polska Pięknieje – 7 Cudów Funduszy Europejskich” przygotował trzecie wydanie „Przewodnika turystycznego. Śladem Funduszy Europejskich”.

Przewodnik ma na celu zachęcenie różnych grup odbiorców do odwiedzenia promowanych projektów. Ważną grupę docelową, do której skierowany jest przewodnik stanowią

obcokrajowcy odwiedzający Polskę, dlatego publikacja została przygotowana także w angielskiej wersji językowej. Przewodnik zawiera podstawowe informacje o każdym projekcie oraz informacje o innych atrakcjach turystycznych, znajdujących się w okolicy opisywanego miejsca. Dotychczasowe 3 wydania publikacji osiągnęły łączny nakład 36 500 egzemplarzy.

Czwarte wydanie przewodnika, będzie poszerzone o laureatów VII edycji konkursu „Polska Pięknieje - 7 Cudów Funduszy Europejskich.

Obszar 1. Kształtowanie systemu podatków i opłat lokalnych

Obowiązujące w 2013 r. przepisy ustaw:

- z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 95, poz. 613, z późn. zm.),
- z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. z 2013, poz. 1381 z późn. zm.),
- z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym (Dz. U. z 2013 r., poz. 465),

przewidują regulacje uniwersalne umożliwiające wprowadzenie preferencji w opodatkowaniu nieruchomości wykorzystywanych na działalność turystyczną.

Dotyczą one:

- możliwości różnicowania przez radę gminy wysokości stawek podatku od nieruchomości, od gruntów, budynków i budowli dla poszczególnych rodzajów przedmiotów opodatkowania ze względu na rodzaj prowadzonej działalności – z uwzględnieniem przepisów dotyczących pomocy publicznej (na podstawie art. 5 ust. 2 i 4 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych),
- możliwości wprowadzania przez radę gminy – innych niż ustawowe – zwolnień przedmiotowych w podatku od nieruchomości, w podatku rolnym i w podatku leśnym oraz ulg przedmiotowych w podatku rolnym (na podstawie art. 7 ust. 3 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, art. 13e ustawy o podatku rolnym i art. 7 ust. 3 ustawy o podatku leśnym - z uwzględnieniem przepisów dotyczących pomocy publicznej).

Ponadto, w przypadku wynajmu turystom pokoi gościnnych w budynkach mieszkalnych znajdujących się na obszarach wiejskich przez osoby ze stałym miejscem pobytu w gminie położonej na tym terenie, jeżeli liczba pokoi przeznaczonych do wynajęcia nie przekraczała 5, stosowano niższe stawki podatku od nieruchomości niż dla nieruchomości wykorzystywanych do działalności gospodarczej (na podstawie art. 1a ust. 2 pkt 2 ustawy o podatkach i opłatach lokalnych).

Jednocześnie, z dniem 1 kwietnia 2013 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o VAT”, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 35 i 1027), które wprowadziły następujące zmiany:

- 1) doprecyzowały definicję marży dla szczególnej procedury przy świadczeniu usług turystyki poprzez zastąpienie wyrażenia „cena nabycia” wyrażeniem „faktyczne koszty poniesione przez podatnika” (art. 119 ust. 2 ustawy o VAT). Zmiana ta oznacza, że w przypadku usług nabywanych od innych podatników dla bezpośredniej korzyści turysty, dla których miejscem świadczenia jest miejsce siedziby usługobiorcy, podatek od takich usług rozliczany przez nabywcę tych usług jako koszt poniesiony przez podatnika z tytułu nabycia takich usług będzie uwzględniony przy obliczaniu marży. Zmiana ta odzwierciedla przepisy dyrektywy 2006/112/WE Rady z dnia 28 listopada

2006r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej (Dz. Urz. UE L 347 z 11.12.2006, str. 1 ze zm.) w tym zakresie;

- 2) doprecyzowały przepisy w zakresie miejsca świadczenia usług turystyki (art. 28n ustawy o VAT).

Jednocześnie podkreślić należy, że podatek od towarów i usług jest podatkiem zharmonizowanym w Unii Europejskiej, zatem kwestie preferencji podatkowych wynikają w Unii Europejskiej z obowiązujących dyrektyw, w tym ww. dyrektywy 2006/112/WE Rady. Oznacza to, że państwa członkowskie są związane przepisami ww. dyrektywy i nie mają dowolności we wprowadzaniu preferencji w podatku od towarów i usług do krajowych systemów podatkowych.

Obszar 2. Tworzenie systemu udzielania gwarancji, poręczeń i pożyczek

Ministerstwo Finansów systematycznie prowadzi działania ukierunkowane na rozwój systemu gwarancji i poręczeń dla mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (MŚP).

W dniu 25 stycznia 2013 r. została uchwalona przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawa o zmianie ustawy o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne (Dz. U. poz. 198). W związku z uchwaleniem ww. ustawy Minister Finansów w dniu 18 lutego 2013 r. wydał rozporządzenie w sprawie udzielania przez Bank Gospodarstwa Krajowego pomocy *de minimis* w formie gwarancji spłaty kredytów (Dz. U. poz. 239), które zostało następnie zmienione rozporządzeniem z dnia 28 listopada 2013 r. (Dz. U. poz. 1425). Dodatkowo Rada Ministrów, w dniu 14 lutego 2013 r. oraz w dniu 21 października 2013 r., dokonała nowelizacji programu rządowego „*Wspieranie przedsiębiorczości z wykorzystaniem poręczeń i gwarancji Banku Gospodarstwa Krajowego*”. W jej wyniku Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK) uzyskał możliwość udzielania bankom kredytodawcom, w ramach portfelowej linii gwarancyjnej *de minimis*, gwarancji portfela kredytów, na który składają się jednostkowe gwarancje spłaty kredytów obrotowych i inwestycyjnych dla MŚP.

Uruchomiony przez BGK, w marcu 2013 roku, program udzielania gwarancji *de minimis*, cieszy się dużym zainteresowaniem przedsiębiorców i jest realizowany na znaczącą skalę. W ciągu 9,5 miesiąca 2013 roku liczba przedsiębiorców, którzy skorzystali z udzielanych przez BGK gwarancji *de minimis* wyniosła 38.906. Wartość udzielonych gwarancji *de minimis* na koniec grudnia 2013 r. wyniosła ok. 7 mld zł. Łączna suma zabezpieczonych przez BGK gwarancjami *de minimis* kredytów obrotowych i inwestycyjnych wyniosła ok. 12,1 mld zł (dane szacunkowe na koniec 2013 r.).

Obecnie gwarancje spłaty kredytów w ramach pomocy *de minimis* mogą być udzielane przez BGK do końca czerwca 2014 roku, jednakże ze względu na utrzymujące się, istotne potrzeby wsparcia MŚP w okresie niskiej aktywności gospodarczej, planuje się przedłużenie okresu udzielania tych gwarancji do końca 2015 roku.

Bardzo dobre wyniki działalności BGK w zakresie wsparcia działalności MŚP poprzez udzielanie gwarancji *de minimis* wskazują, iż powyższa oferta jest optymalnie dostosowana

do oczekiwań zarówno MŚP, jak też sektora bankowego zapewniającego finansowanie realizowanych przez te podmioty przedsięwzięć.

Ponadto, należy wskazać, iż łącznie, w okresie od dnia 1 czerwca 2009 r. do dnia 31 grudnia 2013 r., w ramach programu „*Wspieranie przedsiębiorczości z wykorzystaniem poręczeń i gwarancji Banku Gospodarstwa Krajowego*” zostały udzielone 40.853 poręczenia i gwarancje (zarówno rynkowe, jak też w formule pomocy *de minimis*) za podmioty gospodarcze, na łączną kwotę 7.411,9 mln zł (dane szacunkowe na koniec 2013 r.).

Jednocześnie należy zaznaczyć, że nie jest zasadne wprowadzenie zmian do systemu poręczeń i gwarancji udzielanych przez Skarb Państwa oraz Bank Gospodarstwa Krajowego polegających na uprzywilejowaniu podmiotów należących do określonych sektorów gospodarki, gdyż mogłoby to rodzić podobne roszczenia ze strony przedstawicieli innych sektorów gospodarki, a także mogłoby zostać wskazane jako dyskryminacyjne i skutkować zarzutami o niekonstytucyjność.

Obszar 3. Realizacja polityki finansowej

Mając na uwadze zaistniałe w 2012 roku niewypłacalności niektórych organizatorów turystyki i pośredników turystycznych, wykonujących działalność gospodarczą w zakresie organizowania imprez turystycznych oraz pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych, zostały sfinalizowane prace legislacyjne nad nowymi rozporządzeniami Ministra Finansów, tj.:

- rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 19 kwietnia 2013 r. w sprawie minimalnej wysokości sumy gwarancji bankowej lub ubezpieczeniowej wymaganej w związku z działalnością wykonywaną przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych (Dz. U. poz. 11)
oraz
- rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 22 kwietnia 2013 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia na rzecz klientów w związku z działalnością wykonywaną przez organizatorów turystyki i pośredników turystycznych (Dz. U. poz. 510).

Przedmiotowe rozporządzenia weszły w życie z dniem 14 maja 2014 r. Od tego dnia na nowych zasadach zawierane są umowy zabezpieczeń finansowych w turystyce przez podmioty, którym wygasły dotychczas zawarte umowy. Należy podkreślić, iż zawarte w nowych rozporządzeniach rozwiązania mają na celu podniesienie poziomu ochrony interesów ekonomicznych potencjalnych poszkodowanych klientów biur podróży.

Obszar 1. Realizacja zadań dotyczących instrumentów wsparcia rozwoju gospodarczego, ich koordynacja, nadzorowanie, wdrażanie oraz monitorowanie

- zadania realizowane w ramach wszystkich obszarów opisanych poniżej.

Biorąc pod uwagę, że instrumenty wsparcia rozwoju gospodarczego kierowane są zwłaszcza do małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), a większość podmiotów prowadzących działalność w sferze usług turystycznych to mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, wszystkie opisane niżej zadania realizowane lub zrealizowane w roku 2013 służyć będą także rozwojowi sektora turystyki.

Obszar 2. Kształtowanie warunków wspierających partnerstwo publiczno - prywatne

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. z 2009 r., Nr, 19 poz. 100) do zadań ministra właściwego do spraw gospodarki należy w szczególności upowszechnianie i promowanie partnerstwa publiczno-prywatnego, dokonywanie analiz i ocen funkcjonowania partnerstwa publiczno-prywatnego, w tym stanu i perspektyw finansowego zaangażowania sektora prywatnego. Działania podejmowane w ramach wymienionych zadań mają na celu wsparcie rozwoju i funkcjonowania partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) w Polsce.

W ramach upowszechniania oraz promowania PPP Ministerstwo Gospodarki podejmowało w 2013 roku następujące działania:

1. Kontynuowano prowadzenie strony internetowej pn. *Baza Projektów PPP* (<http://bazappp.gov.pl/>), na której znajdują się informacje na temat realizowanych oraz planowanych projektów PPP w Polsce. Zamieszczane są tam również publikacje dotyczące PPP. *Baza Projektów PPP* prowadzona jest w czterech językach: polskim, angielskim, niemieckim oraz chińskim. Informacje na temat portalu *Baza Projektów PPP* były rozpowszechniane także poprzez wyposażenie nadzorowanych przez Ministra Gospodarki Wydziałów Promocji Handlu i Inwestycji (WPHI) w materiały o tematyce PPP, takich jak banery umieszczane w widocznych miejscach na konferencjach oraz ulotki. Ponadto, kilkakrotnie w miesięczniku „Gospodarz” pojawiło się ogłoszenie promujące ten portal. W 2013 r. w *Bazie Projektów PPP* odnotowano 15 688 odwiedzin, 83 378 odsłon, 236 aktywnych użytkowników oraz 188 zarejestrowanych projektów.
2. Wyrazem poparcia dla inicjatyw związanych z PPP i jego upowszechnianiem oraz promocją było udzielenie przez Ministra Gospodarki patronatu przedsięwzięciom związanym z PPP takim jak: konferencje, warsztaty, studia podyplomowe, czy też konkursy.
3. Uruchomiona została podstrona internetowa na portalu Ministerstwa Gospodarki (www.mg.gov.pl/PPP), na której umieszczane są m.in. informacje na temat wydarzeń

związanych z PPP, publikacje dotyczące PPP, akty prawne regulujące funkcjonowanie PPP.

4. Ministerstwo Gospodarki promowało polski rynek PPP na targach oraz wydarzeniach medialnych zarówno w Polsce jak i poza granicami kraju, np. Targi Produktów i Usług dla Samorządów Lokalnych GMINA w Poznaniu w dniach 7–9 października 2013 r., Kongres Samorządów GMINA 2013 w Poznaniu w dniach 8–9 października 2013 r., Międzynarodowe Targi Budowlane „YAPI FUARI – TURKEYBUILD” w Istambule w dniach 24–28 kwietnia 2013 r., czy też seminarium w Luksemburgu w dniu 27 listopada 2013 r.
5. Podczas dorocznej narady kierowników nadzorowanych przez Ministra Gospodarki WPHI, zostali oni, wraz z ekspertami pro-biz COIE, zapoznani z wybranymi aspektami promocji polskich inicjatyw PPP. Podczas szkolenia przedstawione zostały podstawowe akty prawne regulujące zagadnienia PPP, stosowana w Polsce definicja PPP, istota partnerstwa publiczno-prywatnego, zadania Ministra Gospodarki w zakresie upowszechniania formuły PPP w Polsce, podstawowe instrumenty promocji PPP. Omówiono także główne kierunki współpracy z WPHI w zakresie promowania polskich inicjatyw partnerstwa publiczno-prywatnego zagranicą.
6. Przygotowana została wzorcowa dokumentacja opisująca standardowe klauzule w umowach PPP dotyczących budowy: parkingu, budynku użyteczności publicznej – urzędu, szkoły z halą sportową i boiskiem, infrastruktury kanalizacyjnej oraz budynku komunalnego.

W zakresie działań związanych z analizą oraz oceną funkcjonowania partnerstwa publiczno-prywatnego, a także analizą oraz oceną stanu i perspektyw finansowego zaangażowania sektora prywatnego w partnerstwa publiczno-prywatne Ministerstwo Gospodarki podjęło następujące działania:

1. Przygotowany został raport dotyczący rynku PPP pt. „Ocena obecnego stanu i perspektyw finansowego zaangażowania sektora prywatnego i publicznego w rozwój PPP w Polsce”. W dokumencie tym określono aktualną sytuację na rynku PPP oraz bariery i czynniki sprzyjające zaangażowaniu podmiotów publicznych i prywatnych w projekty PPP w Polsce. Raport został opracowany na podstawie badania rynku na reprezentatywnej próbie losowej przedstawicieli sektora administracji i przedsiębiorstw.
2. Opracowana została informacja opisująca doświadczenia krajów odnoszących największe sukcesy w wykorzystywaniu PPP. „Raport – porównanie systemów wspierania PPP w wybranych krajach” uwzględnia przede wszystkim rolę instytucji centralnej oraz regulacji prawnych dedykowanych PPP. Dokument ten wskazuje na umiejscowienie prawno-instytucjonalne tematyki PPP w wybranych krajach i pozwala na wyciągnięcie wniosków o celowości prac nad ewentualnym powołaniem centralnej jednostki ds. PPP w Polsce oraz jej przyszłych prerogatyw.
3. Przygotowany został dokument „Instrumenty polityki gospodarczej ukierunkowane na rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego w Polsce”. Zawiera on propozycje rozwiązań instytucjonalno-prawnych, pozwalających na szeroką implementację PPP

do polskiej praktyki realizacji usług publicznych. Dokument identyfikuje różnice w rozwiązaniach prawno-instytucjonalnych Polski i krajów, które skutecznie i na znaczną skalę wykorzystują PPP do świadczenia usług publicznych, wskazuje na występujące braki i niespójności polskich regulacji prawnych.

4. Przygotowano wstępny projekt założeń projektu aktu prawnego zmieniającego obowiązujące otoczenie prawne PPP. Działanie z zakresu prac nad ulepszaniem istniejących zapisów prawa dotyczącego projektów realizowanych w formule PPP stanowi odpowiedź na postulaty przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego i sektora prywatnego. Opracowane propozycje zmian mają na celu rozwiązanie problemów takich jak: brak możliwości powołania przez partnera prywatnego, po rozstrzygnięciu postępowania dotyczącego zamówienia publicznego, podmiotu realizującego projekt; obciążenia i wymogi wynikające z ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*; brak możliwości udzielania przez JST dotacji celowych na realizację inwestycji PPP oraz związane z nią usługi.
5. Opracowano projekt rozporządzenia w sprawie ryzyk, o którym mowa w art. 18a ustawy *o partnerstwie publiczno-prywatnym*. Projekt ten przeszedł fazę uzgodnień wewnątrz-resortowych oraz uzgodnień w ramach Zespołu do spraw Partnerstwa Publiczno-Prywatnego. Obecnie projektowane zapisy konsultowane są z Ministrem Finansów, jako organem wydającym rozporządzenie w „porozumieniu” i z Prezesem GUS, jako organem „opiniującym”. Dalsze prace nad projektem rozporządzenia będą kontynuowane w ramach uzgodnień międzyresortowych i konsultacji społecznych.
6. Wspólnie ze Związkiem Banków Polskich, zorganizowano seminarium eksperckie dla przedstawicieli sektora bankowego na temat „Bankowość PPP w Polsce. Jak uzyskać finansowanie bankowe dla projektu PPP?”. Otrzymała się debata, w której oprócz przedstawicieli resortu Gospodarki udział wzięli przedstawiciele Ministerstwa Finansów, Fundacji Centrum PPP oraz sektora finansowego. Podczas spotkania omówiono kluczowe zagadnienia mające wpływ na bankowość projektów PPP w Polsce, w tym podział ryzyka pomiędzy strony transakcji PPP. Przedstawiciele sektora bankowego podkreślili ogromne znaczenie zagadnienia szczególnych uprawnień banków w zakresie tzw. step-in rights. Omówione zostały także zasady wykorzystania instrumentu poręczeń i gwarancji w kontekście wpływu zobowiązań z umów o PPP na dług publiczny.
7. Przygotowano wstępne założenia dokumentu programowego pt. „Kierunki rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego w Polsce”. Dokument będzie wskazywał główne działania polityki państwa mające na celu upowszechnienie PPP w Polsce.
8. We wrześniu 2013 r. zorganizowana została misja szkoleniowa, której tematem było doświadczenie krajów unijnych pod kątem analizy możliwości budowy i rozwoju systemu instytucjonalnego upowszechniania PPP w Polsce. Członkowie powołanego przez Ministra Gospodarki Zespołu ds. Partnerstwa Publiczno-Prywatnego wzięli udział w szkoleniu dotyczącym funkcjonowania PPP we Francji. Organizatorem szkolenia, we współpracy z MG był MAPPP (Misja wsparcia PPP, tj. francuska instytucja zarządzająca).

Ponadto, w celu upowszechnienia PPP oraz umożliwienia zapoznania się z jego funkcjonowaniem na całym świecie Ministerstwo Gospodarki opublikowało tłumaczenia dokumentów opracowanych przez EPEC, OECD oraz World Bank:

- *Gwarancje państwowe w projektach PPP – przewodnik po zagadnieniach lepszej oceny, projektowania wdrażania i zarządzania.*
- *Pozafinansowe korzyści PPP – przegląd koncepcji i metodyki.*
- *Udzielanie zamówień w ramach PPP w Europie – wykorzystanie trybu dialogu konkurencyjnego – przegląd praktyk sektora publicznego w UE.*
- *Wykorzystanie funduszy UE w PPP – omówienie metodologii i rozpoczęcie debaty o przyszłości.*
- *Fundusze unijne w PPP – zestawienie projektów i studia przypadków.*
- *Poradnik w zakresie efektywności energetycznej w budynkach publicznych.*
- *Zasady publicznego zarządzania Partnerstwami publiczno-prywatnymi.*
- *Partnerstwo publiczno-prywatne. Przewodnik.*
- *Ujawnianie informacji dotyczących projektów i kontraktów realizowanych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.*

Rozwiązania dotyczące funkcjonowania PPP w krajach powszechnie stosujących tę formę realizacji inwestycji są wykorzystywane przy opracowywaniu propozycji rozwiązań skierowanych do polskiego rynku PPP. Propozycje te są omawiane m.in. podczas posiedzeń Zespołu do spraw Partnerstwa Publiczno-Prywatnego, powołanego przez Ministra Gospodarki w celu koordynacji działań w zakresie rozwoju PPP. Do zadań tego Zespołu należy również m.in. proponowanie rozwiązań dotyczących zmian legislacyjnych ułatwiających realizację PPP, proponowanie działań promujących PPP w kraju, upowszechnianie dobrych praktyk w obszarze PPP, w tym narzędzi wypracowanych przez państwa członkowskie Unii Europejskiej, tworzenie warunków lepszej komunikacji oraz dialogu pomiędzy administracją, biznesem, partnerami społecznymi oraz organizacjami pozarządowymi w sprawach dotyczących partnerstwa publiczno-prywatnego. W 2013 r. odbyły się dwa posiedzenia Zespołu do spraw Partnerstwa Publiczno-Prywatnego.

Obszar 3. Koordynowanie zadań związanych z poprawą jakości regulacji i wdrożeniem systemu nowoczesnych regulacji gospodarczych

1. Standaryzacja dokumentów

Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy o standaryzacji niektórych wzorów pism w procedurach administracyjnych, przedłożony przez Ministra Gospodarki. Regulacja nałoży na właściwe organy obowiązek określenia i udostępnienia wzorów pism w formie dokumentów elektronicznych dla niektórych procedur administracyjnych. Wprowadzone zostaną jednolite w skali kraju wzory pism, przede wszystkim wzory wniosków o wydanie zezwolenia, wniosków o wpis do rejestru czy wydanie zaświadczenia. Standaryzacja wzorów

pism w procedurach administracyjnych umożliwi przeprowadzenie procesu elektroniczacji tych procedur. Jedną z ustaw, w których wprowadzone zostaną odpowiednie zmiany jest ustawa o usługach turystycznych. W odniesieniu do niektórych procedur regulowanych przedmiotowym aktem prawnym, zostaną wprowadzone wzory pism w formie dokumentów elektronicznych np. wzór wniosku o wykreślenie z rejestru organizatorów turystyki i pośredników turystycznych, czy wzór zgłoszenia obiektu do ewidencji innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie. Obecnie projekt jest na etapie prac sejmowych.

Obszar 4. Realizacja zadań związanych z przygotowaniem i monitorowaniem średniookresowych strategii programów rozwoju gospodarczego, w szczególności w zakresie konkurencyjności, innowacyjności i przedsiębiorczości

1. Program Rozwoju Przedsiębiorstw

W Ministerstwie Gospodarki został przygotowany projekt *Programu Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.* (PRP), stanowiące program rozwoju w rozumieniu ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712), będący jednocześnie programem wykonawczym do Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki.

Wskazane w Programie instrumenty koncentrują się na tworzeniu bardziej przyjaznego otoczenia dla biznesu, wzmacnianiu różnorodnych form finansowania B+R i innowacji, podnoszeniu jakości kapitału ludzkiego dla innowacyjności, wzmacnianiu współpracy przedsiębiorców ze światem nauki oraz samych przedsiębiorców, e-gospodarce, a także zrównoważonym rozwoju. Z uwagi na szerokie spektrum proponowanych działań, PRP będzie finansowany zarówno z programów operacyjnych nowej perspektywy finansowej 2014–2020, jak i ze środków budżetu państwa.

W dniu 15 stycznia 2013 r. projekt PRP został przekazany do szerokich konsultacji międzyresortowych i społecznych, zakończonych konferencją uzgodnieniową w dniu 4 czerwca 2013 r. (międzyresortowa) oraz 9 lipca 2013 r. (społeczna). Następnie PRP na posiedzeniu w dniu 12 listopada 2013 r. uzyskał akceptację Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, jak również został pozytywnie zaopiniowany przez Komitet Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji na posiedzeniu w dniu 13 listopada 2013 r. Ponadto, projekt otrzymał pozytywną ocenę Ministra Rozwoju Regionalnego w przedmiocie zgodności ze średniookresową strategią rozwoju kraju. W dniu 21 listopada 2013 r. projekt Programu został skierowany pod obrady stałego Komitetu Rady Ministrów.

2. Krajowa inteligentna specjalizacja

W 2013 r. Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju (wcześniej Ministerstwo Rozwoju Regionalnego) oraz Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego opracowało dokument pn. *Krajowa inteligentna specjalizacja (KIS)*,

wskazujący priorytety w obszarze B+R+I (badań, rozwoju i innowacji) polskiej gospodarki, w ramach których podejmowane będą działania w celu realizacji założeń *Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki*, stanowiący integralną część *Programu Rozwoju Przedsiębiorstw*.

Punktem wyjścia do określenia krajowych inteligentnych specjalizacji w Polsce były m.in. wyniki *Foresightu technologicznego przemysłu – InSight2030*, opracowanego w 2011 r. na zlecenie Ministerstwa Gospodarki, którego celem była identyfikacja kluczowych technologii warunkujących rozwój i konkurencyjność polskiego przemysłu do 2030 roku, w tym technologii, w których Polska mogłaby odnosić sukcesy komercyjne na rynku globalnym oraz *Krajowego Programu Badań*, opracowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Celem dokumentu było określenie priorytetów gospodarczych w obszarze B+R+I oraz skupienie inwestycji w obszarach zapewniających zwiększenie wartości dodanej gospodarki i jej konkurencyjności na rynkach zagranicznych. Inteligentne specjalizacje mają przyczyniać się do transformacji gospodarki krajowej poprzez jej unowocześnianie, przekształcanie strukturalne oraz tworzenie innowacyjnych rozwiązań społeczno-gospodarczych, również wspierających transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i efektywnie wykorzystującej zasoby. Zidentyfikowanie inteligentnych specjalizacji pozwoli przede wszystkim na stymulowanie rozwoju gospodarczego Polski w oparciu o innowacje.

Krajowe inteligentne specjalizacje będą stanowić także podstawę przy udzielaniu wsparcia w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014–2020, głównie w *Programie Operacyjnym Inteligentny Rozwój*. Podstawą tworzenia inteligentnych specjalizacji jest proces przedsiębiorczego odkrywania (*entrepreneurial discovery process*), rozumiany jako integrujący różnych interesariuszy w celu identyfikowania priorytetów w zakresie badań, rozwoju i innowacji, wokół których koncentrowane są inwestycje prywatne i publiczne. Kluczowe znaczenie przy określaniu priorytetów mają przedsiębiorcy oraz przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu, izb branżowych i instytutów naukowych. W prowadzonych działaniach Ministerstwo Gospodarki kierowało się zasadą, że istota procesu przedsiębiorczego odkrywania obejmuje wspieranie oddolnych działań i inicjatyw, które będą prowadzić do inteligentnego rozwoju i optymalnego wykorzystania zasobów, w szczególności takich które będą efektywnie angażować sektor prywatny w prowadzenie i finansowanie badań i innowacji, a także konsultacje społeczne i aktywny dialog.

W trakcie prac nad dokumentem, Ministerstwo Gospodarki zorganizowało spotkania z przedstawicielami Urzędów Marszałkowskich (5 września 2013 r.) oraz instytucji naukowych, izb branżowych, instytucji otoczenia biznesu, klastrów oraz organizacji biznesu (6 września 2013 r.) w celu zapewnienia przepływu informacji i współpracy, a także w celu zweryfikowania przeprowadzonych analiz i zaangażowania interesariuszy w proces realizacji inteligentnej specjalizacji.

W turystyce efektywne wdrażanie innowacji i inteligentnych specjalizacji sprawdzić się może zwłaszcza za sprawą tworzenia sieci klastrów i wsparcia kooperacji podmiotów.

Turystyka może się wpisać w takie krajowe specjalizacje wymienione w KIS, jak np.:

- Zdrowa żywność (o wysokiej jakości i ekologiczności produkcji);
- Inteligentne i energooszczędne budownictwo;
- Rozwiązania transportowe przyjazne środowisku;
- Minimalizacja wytwarzania odpadów, w tym niezdalnych do przetwarzania oraz wykorzystanie materiałowe i energetyczne odpadów (recykling i inne metody odzysku).

3. Polityka Nowej Szansy

Mając na uwadze obecne spowolnienie gospodarcze i wynikające z tego problemy, dotyczące wiele polskich przedsiębiorstw, w resorcie gospodarki opracowano projekt *Polityki Nowej Szansy*, która po raz pierwszy w sposób kompleksowy opisuje problematykę zarządzania przedsiębiorstwem w sytuacji kryzysowej, wyznaczając tym samym kierunki działań Rządu w tym zakresie. Projekt prezentuje nowe podejście do polityki przedsiębiorczości, które uwzględnia potrzebę wsparcia wartościowych przedsiębiorstw pozostających w niestabilnej sytuacji finansowo-ekonomicznej.

Opracowanie projektu *Polityki Nowej Szansy* stanowi realizację jednej z zasad zalecanych przez Komisję Europejską przy tworzeniu polityki wobec małych i średnich przedsiębiorstw w państwach członkowskich i w całej UE, przedstawionych w Komunikacie KE z dnia 25 czerwca 2008 r. „*Think Small First*”. A „*Small Business Act*” for Europe COM(2008) 394 – Zasada nr 2: „*Zagwarantowanie, by uczciwi przedsiębiorcy, których przedsiębiorstwo zostało postawione w stan upadłości, dostali szybko drugą szansę*”.

Polityka Nowej Szansy jest programem rozwoju, który ma na celu stworzenie kompleksowego systemu wsparcia dla mikro, małych i średnich przedsiębiorców, w tym turystycznych, pozostających w trudnej sytuacji finansowej oraz tych, którzy zamierzają rozpocząć ponowną działalność gospodarczą.

Projekt *Polityki Nowej Szansy* identyfikuje obszary, w ramach których proponuje się podjęcie działań. Obszary te przedstawiają się następująco:

1. Zapobieganie sytuacjom kryzysowym w przedsiębiorstwie poprzez takie instrumenty, które pozwolą na zminimalizowanie ryzyka wystąpienia tych sytuacji, np. poprzez systemy wczesnego ostrzegania.
2. Zapobieganie przedwczesnej likwidacji przedsiębiorstw poprzez zastosowanie instrumentów o charakterze restrukturyzacyjnym.
3. Sprawne przeprowadzenie likwidacji przedsiębiorstwa.
4. Wsparcia dla ponownego podejmowania działalności gospodarczej.

Powyższe obszary zostały wyodrębnione z punktu widzenia kolejnych etapów zaawansowania sytuacji kryzysowych w działalności gospodarczej.

Elementem spajającym wszystkie działania w ramach *Polityki Nowej Szansy* są działania promocyjno-informacyjne, w tym przeprowadzenie kampanii społecznej o zasięgu ogólnokrajowym na rzecz zmiany emocjonalnego postrzegania upadku przedsiębiorstwa jako

życiowej porażki na racjonalne podejście do procedur upadłościowych oraz promocji dobrego zarządzania.

Projekt został poddany konsultacjom międzyresortowym i społecznym, zakończonym konferencją uzgodnieniową w dniu 15 marca 2013 r. W grudniu 2013 r. projekt *Polityki Nowej Szansy* został skierowany pod obrady Komitetu do Spraw Europejskich.

Obszar 6. Prowadzenie spraw związanych z realizacją, koordynacją i monitorowaniem programów oraz działań kierowanych bezpośrednio do małych i średnich przedsiębiorców, mających na celu rozwój przedsiębiorczości

1. Pełnomocnik ds. MŚP

Dlatego też zapewnienie optymalnych możliwości funkcjonowania i rozwoju jest jednym z priorytetów prowadzonej polityki gospodarczej. Głównym dokumentem strategicznym na poziomie UE, jak i w Polsce, określającym ramy dla polityki wobec MŚP jest Komunikat „*Think Small First*”. A „*Small Business Act*” for Europe COM(2008) 394, zawierający propozycję spójnej strategii wobec małych i średnich przedsiębiorstw, ujętych w propozycje konkretnych działań, które są realizowane zarówno na poziomie wspólnotowym, jak i w poszczególnych krajach członkowskich.

W celu skuteczniejszego monitorowania wdrażania programu *Small Business Act* (SBA), jak również koordynacji kwestii odnoszących się do polityki wobec małych i średnich przedsiębiorstw zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym, w ramach Przeglądu SBA⁸ została powołana instytucja Pełnomocnika ds. MŚP (ang. SME Envoy)⁹.

Na poziomie europejskim Pełnomocnik jest łącznikiem struktur wspólnotowych z przedstawicielami poszczególnych państw członkowskich, ułatwiając koordynację kwestii dotyczących MŚP pomiędzy administracjami różnych państw członkowskich. Polityka wobec MŚP jest to wszak obszar, w którym ostateczne zdanie należy do państw członkowskich i to na administracjach spoczywa główny ciężar wdrażania tej polityki.

Pełnomocnik ds. MŚP pełni dwie kategorie funkcji, wykonywane w ramach administracji publicznej oraz w relacji do świata zewnętrznego.

Do działań realizowanych w ramach administracji publicznej należą m.in.:

- monitorowanie polityk i działań mających wpływ na MŚP oraz zapewnienie ich poprawnej oceny (zastosowanie tzw. testu MŚP);
- przyczynianie się do redukcji nadmiernych obciążeń administracyjnych dla MŚP;
- rozpowszechnianie dobrych praktyk, m.in. dzięki wykorzystaniu funduszy z obszaru polityki spójności i wsparcia edukacji.

⁸ Komunikat „*Przegląd programu „Small Business Act” dla Europy,*” COM(2011) 78.

⁹ Funkcję Pełnomocnika ds. MŚP o charakterze nieformalnym w Polsce sprawuje Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Gospodarki (jako przedstawiciel Kierownictwa Ministerstwa Gospodarki odpowiedzialny za realizację programu SBA w Polsce), natomiast na poziomie europejskim pełni ją p. Daniel Calleja Crespo, Dyrektor Generalny Dyrekcji Generalnej ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu Komisji Europejskiej.

Wśród celów realizowanych w relacji do świata zewnętrznego wymienić należy:

- prowadzenie bezpośredniego dialogu poprzez spotkania z organizacjami reprezentującymi MŚP;
- regularne informowanie przedstawicieli MŚP o nowych inicjatywach legislacyjnych, które mogą mieć wpływ na MŚP oraz zbieranie ich reakcji;
- zapewnienie punktu zbiorczego i odpowiadającego na pytania i skargi MŚP;
- uproszczenie dostępu MŚP do informacji nt. różnych programów i inicjatyw dotyczących wsparcia.

W 2013 r. polski Pełnomocnik ds. MŚP m.in. poprzez udział w konferencjach i seminariach, jak również spotkaniach bilateralnych ze środowiskiem przedsiębiorców aktywnie angażował się w debatę dotyczącą problematyki rozwoju przedsiębiorczości w Polsce, promując jednocześnie ideę dialogu i współpracy z sektorem MŚP.

Ponadto w trakcie spotkań europejskiej sieci Pełnomocników ds. MŚP, polski Pełnomocnik brał aktywny udział w debatach poświęconych kwestiom zmniejszenia obciążeń regulacyjnych; internacjonalizacji MŚP, planowanych działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, jak również ułatwiania dostępu do finansowania MŚP, inwestowania w umiejętności oraz kształcenie w zakresie przedsiębiorczości.

2. Ułatwianie dostępu do finansowania dla MŚP

W dniu 3 lutego 2009 r. Rada Ministrów przyjęła dokument „*Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013*” oraz dnia 22 lutego 2011 r. „*Dokument zmieniający Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013*”. Dokumenty wskazują działania organizacyjne i ekonomiczne, które mają służyć rozwojowi funduszy pożyczkowych i poręczeniowych w Polsce do 2013 r.

Celem podejmowanych działań jest dalsza poprawa dostępu, zwłaszcza mikro i małych przedsiębiorstw, co ma także duże znaczenie dla przedsiębiorstw turystycznych, do zewnętrznych źródeł finansowania za pośrednictwem rozpoznawalnego systemu funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, działającego zgodnie z powszechnie obowiązującymi i akceptowanymi standardami. Ujęte w dokumencie zadania mają na celu przede wszystkim systemowe dostosowanie tych instytucji finansowych i świadczonych przez nie usług do zmieniających się i zróżnicowanych, także terytorialnie, potrzeb przedsiębiorców.

Realizacja „*Kierunków...*” wraz z działaniami podejmowanymi przez samorządy terytorialne powinna zapewnić efekt synergii i tym samym optymalne wykorzystanie potencjału funduszy pożyczkowych i poręczeniowych. Przewiduje się, że w wyniku realizacji „*Kierunków...*” kapitał funduszy pożyczkowych wzrośnie z 823 mln zł w 2007 r. do ok. 1 800 mln zł w 2013 r., natomiast funduszy poręczeniowych z 589 mln zł w 2007 r. do ok. 1 000 mln zł przy jednoczesnym wzroście mnożnika kapitałowego z 1 do 3. W roku 2013 przewiduje się, że udzielonych będzie ponad 40 tys. pożyczek i ok. 11 tys. poręczeń.

„Kierunki...” adresowane są do funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, które otrzymały wsparcie ze środków publicznych. Nadzór nad realizacją działań ujętych w „Kierunkach...” powierzony został Ministrowi Gospodarki, który prowadzi systematyczny monitoring i ocenia efekty ich wdrażania. Co roku Minister Gospodarki przedstawia Radzie Ministrów do wiadomości sprawozdanie z realizacji zadań określonych w dokumencie. Projekt sprawozdania za 2013 r., które będzie ostatnim, podsumowującym sprawozdaniem z realizacji „Kierunków...”, jest w toku przygotowania.

3. Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej

Ustawa z dnia 30 maja 2008 r. o *niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej* (Dz. U. 2008 nr 116 poz. 730) ma na celu stymulację wzrostu innowacyjności polskich przedsiębiorstw. Ustawa zwiększa możliwości wsparcia przedsięwzięć innowacyjnych środkami prywatnymi. Kredyt technologiczny jest udzielany firmom przez banki komercyjne współpracujące z Bankiem Gospodarstwa Krajowego, a jego częściowej spłaty, w postaci premii technologicznej, dokonuje Bank Gospodarstwa Krajowego. Premie technologiczne są wypłacane ze środków Funduszu Kredytu Technologicznego, który od 2009 r. jest zasilany finansowo w ramach działania 4.3. Kredyt technologiczny PO IG.

W dniu 23 maja 2011 r. weszły w życie korzystne dla przedsiębiorców zmiany do ww. ustawy polegające m.in. na uniezależnieniu spłaty kredytu technologicznego od wielkości sprzedaży towarów lub usług powstałych w wyniku inwestycji technologicznej oraz umożliwieniu obliczania premii technologicznej od wszystkich wydatków poniesionych na realizację inwestycji technologicznej oraz umożliwieniu (sfinansowanych z wkładu własnego oraz z kredytu technologicznego), nie zaś wyłącznie od wydatków sfinansowanych z kredytu technologicznego.

Zmiany te spowodowały ogromne zainteresowanie przedsiębiorców kredytem technologicznym i otrzymaniem wsparcia w formie premii technologicznej. W 2012 roku BGK podpisał 294 umowy o dofinansowanie na kwotę ok. 727,2 mln zł., a w 2003 r. 271 umów na kwotę ok. 798,8 mln zł.

W 2013 r. dokonano kolejnej nowelizacji ustawy o *niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej*. Wprowadzona została możliwość składania przez przedsiębiorców wniosków o częściową wypłatę premii technologicznej już po zrealizowaniu 25% planowanej wartości inwestycji (a nie po zakończeniu całej inwestycji). W 2013 r. BGK wypłacił premie technologiczne na kwotę ok. 735 mln zł.

4. Pilotażowe programy wsparcia finansowane ze środków krajowych

Przedsiębiorcy mogą korzystać ze wsparcia oferowanego im w ramach programów finansowanych w całości ze środków krajowych (w ramach budżetu Ministra Gospodarki). Takim programem wdrażanym przez PARP od 2008 roku, który cieszy się bardzo dużym zainteresowaniem przedsiębiorców, jest program *Bon na innowacje*. Ma on zachęcać

przedsiębiorców do kontaktów ze sferą naukową. Przedsiębiorca może uzyskać wsparcie w wysokości 15 tys. zł. Wsparciem w ramach bonu na innowacje mogą być objęte usługi w zakresie innowacji – dotyczące wdrożenia lub rozwoju produktu lub technologii.

W 2013 roku wnioski złożyło 720 przedsiębiorców (z tego 620 mikroprzedsiębiorców) na łączną kwotę ok. 10,8 mln zł. Wsparcie otrzymało 416 przedsiębiorców na kwotę ok. 6,2 mln zł.

Od początku realizacji programu *Bon na innowacje* w 2008 r. do końca 2013 r. PARP wypłaciła wsparcie 2 471 podmiotom na łączną kwotę ponad 36,8 mln zł.

W 2013 r. kontynuowano również realizację programu Wsparcie na uzyskanie grantu. Jego celem jest zachęcenie przedsiębiorców do uczestnictwa w międzynarodowych programach innowacyjnych oraz do współpracy ze środowiskiem naukowym.

Przedsiębiorca, który złożył wniosek projektowy (jako koordynator albo partner) w odpowiedzi na konkurs ogłoszony w ramach międzynarodowego programu innowacyjnego i otrzymał pozytywną ocenę formalną wniosku może wystąpić do PARP o wsparcie w celu pokrycia wydatków związanych z jego przygotowaniem i złożeniem. Wysokość wsparcia dla koordynatora projektu wynosi 75 tys. zł, a dla przedsiębiorcy uczestniczącego w projekcie jako partner – 35 tys. zł.

W 2013 roku wnioski złożyło 35 przedsiębiorców na łączną kwotę ok. 1,6 mln zł. Wsparcie otrzymało 29 przedsiębiorców na kwotę ok. 1,3 mln zł.

Program *Wsparcie na uzyskanie grantu* z roku na rok cieszył się coraz większym zainteresowaniem przedsiębiorców (w 2011 roku złożono 12 wniosków, w 2012 r. – 18 wniosków, a w 2013 r. – 35 wniosków). Przedsiębiorcy najczęściej wnioskowali o refundację kosztów przygotowania projektów do 7. Programu ramowego na rzecz badań i innowacji (44 wnioski spośród 65 złożonych).

W ramach trzech edycji tego programu, które odbyły się w latach 2011–2013, wsparcie otrzymało 54 przedsiębiorców na kwotę ponad 2,1 mln zł.

W 2013 roku rozpoczęła się realizacja nowego programu wsparcia dla przedsiębiorców Dużego bonu. Jest on uzupełnieniem programu *Bon na innowacje*, a jego celem jest zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności polskich mikro i małych przedsiębiorców poprzez wsparcie projektów o większym stopniu zaawansowania technologicznego i innowacyjnego. Z tego względu program skierowany jest jedynie do przedsiębiorców prowadzących działalność produkcyjną.

W ramach programu jeden przedsiębiorca może uzyskać wsparcie o wartości maksymalnej 50 000 zł, przy czym wielkość wsparcia może wynosić do 80% całkowitych wydatków kwalifikujących się do objęcia wsparciem.

Program *Duży bon* spotkał się z dużym zainteresowaniem przedsiębiorców. Przedsiębiorcy złożyli 133 wnioski na łączną kwotę ok. 6 mln zł. PARP wypłaciła wsparcie 39 podmiotom na łączną kwotę ok. 1,7 mln zł.

5. Program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (ang. *Competitiveness and Innovation Framework Programme, CIP*)

Program CIP, realizowany do końca 2013 r., miał na celu promowanie konkurencyjności europejskich przedsiębiorstw. Program stworzono przede wszystkim z myślą o małych i średnich przedsiębiorstwach. Jego zadaniem było wspieranie działalności innowacyjnej (w tym innowacji ekologicznych), zapewnienie lepszego dostępu do środków finansowych oraz świadczenie na poziomie regionalnym usług wsparcia dla biznesu. Program zachęcał do szerszego i lepszego wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) oraz rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Promował również wykorzystanie energii odnawialnej i efektywność energetyczną.

W dniu 31 grudnia 2007 r. uchwałą Rady Ministrów Nr 313/2007 został ustanowiony program wieloletni pod nazwą Udział Polski w Programie ramowym na rzecz konkurencyjności i innowacji w latach 2008–2013, którego realizatorem została Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.

Program wieloletni zapewnił m.in. finansowanie dla działalności krajowych punktów kontaktowych, których zadaniem było informowanie beneficjentów o przedsięwzięciach podejmowanych w ramach programu CIP oraz o możliwościach korzystania z oferowanych instrumentów. Punkty te były prowadzone przez następujące instytucje:

- Krajową Agencję Poszanowania Energii S.A. dla programu szczegółowego *Inteligentna Energia – Program dla Europy*,
- Instytut Podstawowych Problemów Techniki PAN – Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych Unii Europejskiej dla programów szczegółowych: *Program na rzecz przedsiębiorczości i innowacji* (z wyłączeniem instrumentów finansowych dla MŚP), *Program na rzecz wspierania polityki w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych*,
- Związek Banków Polskich dla instrumentów finansowych dla MŚP oferowanych w ramach Programu CIP.

W ramach programu wieloletniego wsparcie finansowe zostało zapewnione również na współfinansowanie działalności ośrodków, które weszły w skład nowej sieci europejskiej Enterprise Europe Network zbudowanej na bazie ośrodków Euro Info oraz Innovation Relay Centre. KE finansuje działalność sieci EEN w maksymalnie 60%, natomiast pozostała część środków pochodzi z budżetów krajowych.

Sieć Enterprise Europe Network promując umiędzynarodowienie MŚP zapewnia pomoc przedsiębiorcom w znalezieniu partnerów do współpracy gospodarczej oraz transferu technologii, organizuje wyjazdy polskich firm na targi i misje współfinansowane przez Komisję Europejską mające na celu ożywienie współpracy pomiędzy regionami i krajami, zapewnia usługi z zakresu transferu technologii, w tym audyty technologiczne oraz wymianę ofert technologicznych. Zapewnia także polskim przedsiębiorcom dostęp do informacji dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej za granicą, prawa Unii Europejskiej, transferu technologii czy dostępu do źródeł finansowania (szczegółowe informacje są dostępne na stronie internetowej www.een.org.pl).

W 2013 r. kontynuowano realizację programu wieloletniego. Za pośrednictwem PARP przekazano środki do krajowych punktów kontaktowych oraz do ośrodków sieci Enterprise Europe Network w łącznej wysokości ponad 9 mln zł.

Ważnym elementem Programu CIP są instrumenty finansowe, które służą ułatwieniu MŚP dostępu do finansowania w wybranych fazach ich rozwoju: przy zakładaniu przedsiębiorstwa, w fazie startu, ekspansji oraz na etapie transferu przedsiębiorstwa. Skorzystać z nich mogą instytucje finansowe takie jak banki, fundusze podwyższonego ryzyka, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe. Dzięki tym instrumentom instytucje finansowe mogą rozwinąć ofertę dla MŚP i zapewnić bardziej atrakcyjne warunki finansowe.

Do końca 2013 r. sześć polskich instytucji – trzy banki: BPH S.A., Pekao S.A., Paribas Bank Polska S.A., dwa fundusze poręczeniowe: POLFUND S.A. i Polski Fundusz Gwarancyjny Sp. z o.o. oraz Europejski Fundusz Leasingowy S.A. skorzystało z instrumentu SMEG i dzięki otrzymanym poręczeniom EFI mogło złagodzić wymagania wobec przedsiębiorstw dotyczące m.in. wkładu własnego, okresu kredytowania i wymaganych zabezpieczeń. Instytucje te zawarły umowy z EFI o łącznej wartości akcji finansowej dla MŚP w wysokości ok. 3,9 mld zł. Do końca III kwartału 2013 r. z ponad 5,6 tys. poręczeń EFI skorzystało ponad 5 tys. polskich mikro, małych i średnich przedsiębiorców, a wolumen udzielonych kredytów, leasingu, poręczeń objętych gwarancją lub regwarancją EFI wyniósł ponad 1,2 mld zł.

W grudniu 2013 r. KE przyznała gwarancję dla jeszcze jednego polskiego pośrednika finansowego – Alior Banku S.A., który w marcu 2014 r. uruchomi dla firm rozpoczynających działalność gospodarczą kredyty obrotowe i inwestycyjne z gwarancją unijną.

Realizacja programu wieloletniego, na mocy uchwały Rady Ministrów nr 4/2014 z dnia 7 stycznia 2014 r., została przedłużona do końca 2014 roku. Kontynuowane jest współfinansowanie działalności ośrodków sieci Enterprise Europe Network oraz finansowanie krajowego punktu kontaktowego dla unijnych instrumentów finansowych działającego przy Związku Banków Polskich.

6. Baza wiedzy o nowych technologiach

Przedsiębiorcy mogli korzystać z *Bazy wiedzy o nowych technologiach* dostępnej pod adresem www.innowacje.gov.pl.

Baza służy gromadzeniu i udostępnianiu przedsiębiorcom ofert – technologii, urządzeń i specjalistycznych usług badawczych – przygotowanych przez instytuty badawcze oraz przez przedsiębiorców, którym Minister Gospodarki nadał status Centrum Badawczo –Rozwojowego. Jej celem jest zwiększenie transferu nowych rozwiązań do praktyki gospodarczej. Przedsiębiorcy, którzy nie znajdują oferty spełniającej ich oczekiwania mają możliwość wprowadzania do Bazy zapytań o poszukiwane technologie.

Korzystanie z Bazy i jej przeglądanie jest bezpłatne i nie wymaga zarejestrowania się. Rejestracja jest niezbędna dla tworzenia treści w Bazie – aktualności, profili, ofert, zapytań (publikowanych po akceptacji przez Redaktora portalu – pracownika Ministerstwa Gospodarki).

7. Wspieranie udziału organizacji przedsiębiorców w pracach międzynarodowych grup lub organizacji branżowych

Bezpośrednim celem przedsięwzięcia jest zapewnienie silniejszej i efektywniejszej reprezentacji interesów polskich małych i średnich przedsiębiorców na forum międzynarodowym oraz upowszechnianie polskich osiągnięć i doświadczeń za granicą, a także wspieranie integracji firm na rynku światowym. Dotowany jest udział organizacji zrzeszających przedsiębiorców w pracach międzynarodowych grup lub organizacji branżowych.

Dotacja przeznaczona jest na refundację opłaconych składek członkowskich w danym roku, wynikających z przynależności do międzynarodowych grup lub organizacji branżowych. Zgodnie z *Instrukcją dla uczestników projektu w 2013 roku* – o dotację mogły ubiegać się organizacje zrzeszające przedsiębiorców, które:

- zgodnie ze statutem nie działają w celu osiągnięcia zysku lub przeznaczają zysk na cele statutowe,
- zrzeszają przedsiębiorców zaliczanych do małych lub średnich przedsiębiorstw (min. 60% członków),
- dobrze znają problematykę sektora MŚP,
- funkcjonują na rynku minimum 2 lata.

Refundacja opłaconych składek mogła być dokonywana nawet do 100% ich wysokości, o ile nie przekraczała ustalonej maksymalnej kwoty dotacji. Maksymalna kwota dotacji dla danego beneficjenta w roku 2013 wynosiła 40 000 zł brutto. Ponadto, dodatkowe wsparcie w kwocie nie wyższej niż 20 000 zł, mogli otrzymać ci beneficjenci, którzy opłacili dwie lub więcej składek, i których łączne składki przekraczały maksymalną kwotę dotacji.

O wsparcie w kwocie większej – stanowiącej dwukrotność maksymalnej kwoty dotacji – mogły starać się organizacje pracodawców reprezentatywne zgodnie z ustawą z dnia 6 lipca 2001 r. o *Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych i wojewódzkich komisjach dialogu społecznego* (Dz. U. z 2001 r. Nr 100, poz. 1080, z późn. zm.).

W 2013 r. zawarto 67 umów o udzielenie dotacji na łączną kwotę 2 115 423 zł. W ramach przedmiotowego projektu wsparcie uzyskała także Polska Izba Turystyki w kwocie 40 000 zł.

Obszar 7. Prowadzenie spraw związanych z wdrażaniem instrumentów wspierających inwestycje, w tym bezpośrednio inwestycje zagraniczne

1. Poddziałanie 6.2.1 Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013 Wsparcie dla sieci centrów obsługi inwestorów i eksporterów

Celem projektu jest wzrost umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw poprzez inicjowanie współpracy gospodarczej pomiędzy polskimi przedsiębiorstwami a potencjalnymi partnerami handlowymi z innych krajów, poprzez sieć jednostek zwanych Centrami Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COIE), zlokalizowanych w regionach, w ramach tzw. usługi

informacyjnej „pro-eksport”. Drugi rodzaj usługi zwany „usługą pro-biz” świadczony jest na rzecz zagranicznych inwestorów, zainteresowanych dokonywaniem inwestycji w regionie.

Ważną rolą COIE w instytucjonalnym systemie umiędzynarodowienia przedsiębiorstw jest udrożnienie przepływu informacji między przedsiębiorstwami, samorządem województwa, a Ministerstwem Gospodarki, w tym Wydziałami Promocji Handlu i Inwestycji Ambasad i Konsulatów RP (WPHI), których jest 48 w 43 krajach (www.trade.gov.pl) i umożliwienie realnego wpływu samorządu i przedsiębiorstw z poszczególnych regionów na realizację polityki współpracy gospodarczej z zagranicą.

Każdy przedsiębiorca, który zgłosi się do COIE może otrzymać m.in.:

- listę potencjalnych partnerów z wybranego rynku/ branży – opracowaną na podstawie dostępnej w COIE światowej bazy danych firm, zakupionej przez Ministerstwo Gospodarki; lista zawiera zestawienie danych potencjalnych partnerów dla polskiego przedsiębiorstwa z wybranego rynku kraju europejskiego/pozaeuropejskiego;
- informację o aktualnych wydarzeniach targowo-wystawienniczych w branży, na rynkach funkcjonowania WPHI;
- listę firm zagranicznych zainteresowanych zakupem produktów z danej branży na rynku polskim – z tzw. giełdy zagranicznych zapytań ofertowych, tworzonej na podstawie zapytań WPHI przesyłanych do COIE;
- „szytą na miarę” czterech przedsiębiorstw, działających w podobnej branży czy grupie towarowej, niepowiązanych kapitałowo i osobowo, analizę rynkową zamówioną w COIE, wykonywaną przez firmę zewnętrzną, wybraną przez WPHI na danym rynku do wykonania usługi.

Strona internetowa zawierająca dane w zakresie działań podejmowanych przez poszczególne COIE to www.coie.gov.pl. Ważny jest fakt, że każde przedsiębiorstwo niezależnie od miejsca rejestracji COIE może skorzystać z usługi informacyjnej każdej jednostki. Przede wszystkim każdy przedsiębiorca może wziąć udział w organizowanych w regionach spotkaniach informacyjnych o charakterze branżowym i/lub geograficznym czy tematycznym, gdzie poruszane są zagadnienia związane z handlem zagranicznym oraz z warunkami dostępu do poszczególnych rynków zagranicznych.

Wyniki prac COIE w 2013 roku:

1. Łącznie 15 COIE zorganizowało blisko 55 tematycznych spotkań informacyjnych, konferencji z udziałem polskich przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu. Spotkania miały charakter branżowy i/lub geograficzny, tematyczny – zagadnienia związane z handlem zagranicznym oraz z warunkami dostępu do poszczególnych rynków zagranicznych. Szczegółowe informacje na poszczególnych podstronach www.coie.gov.pl.

2. Trzy jednostki COIE w 2013 roku promowały swoją działalność podczas czterech krajowych imprez targowo-wystawienniczych, odbywających się w Poznaniu, Krynicy i dwa razy w Warszawie.
3. Usługę informacyjną pro-eksport uzyskało od początku działalności COIE (od 2010 r. do czerwca 2013 r.) 10 282,5 polskich przedsiębiorstw, a usługę „pro-biz” 1 537,5 inwestorów zagranicznych.
4. Ze środków projektu sfinansowane zostało przygotowanie 90. analiz rynkowych, niezbędnych w procesie świadczenia usługi informacyjnej dla przedsiębiorców przez COIE przy współpracy z WPHI.

2. Specjalne strefy ekonomiczne

Instrument specjalnych stref ekonomicznych jest jednym z najważniejszych instrumentów finansowego wspierania rozwoju inwestycji bezpośrednich. Przedsiębiorcy lokujący swe inwestycje na terenie SSE mogą korzystać z pomocy publicznej, udzielanej w formie zwolnień z podatku dochodowego, z tytułu kosztów nowej inwestycji lub tworzenia nowych miejsc pracy. Wielkość pomocy zależy od maksymalnej intensywności pomocy określonej dla obszaru, na którym realizowana jest inwestycja oraz od wielkości kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą.

Według stanu na koniec grudnia 2013 r. liczba zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej w strefach wyniosła 1 709. Do końca III kwartału 2013 r. zainwestowali oni łącznie ponad 90,7 mld zł, zapewniając 259,5 tys. miejsc pracy, z czego blisko 191,6 tys. stanowiły nowe miejsca pracy utworzone przez inwestorów po uzyskaniu zezwoleń na działalność w strefie.

3. Wsparcie finansowe projektów inwestycyjnych z budżetu państwa

Od 2011 roku pomoc publiczna z budżetu państwa na realizację projektów inwestycyjnych przyznawana jest na podstawie Programu wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011–2020 (przyjętego przez Radę Ministrów 5 lipca 2011 r.).

Pomoc publiczna z budżetu państwa na realizację projektów inwestycyjnych, zgodnie z wcześniej obowiązującymi systemami wsparcia, przyznawana była na podstawie programów wieloletnich ustanawianych przez Radę Ministrów.

Celem *Programu wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011–2020* jest wzrost innowacyjności oraz konkurencyjności polskiej gospodarki poprzez wspieranie nowych inwestycji realizowanych przez polskie i zagraniczne firmy.

13 sierpnia 2013 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę nowelizującą „*Programu wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011–2020*”. W wyniku nowelizacji zmienione zostały kryteria udzielania wsparcia – celem tej zmiany było umożliwienie większej niż dotychczas liczbie przedsiębiorców ich spełnienia oraz

zwiększenie wartości możliwego do uzyskania wsparcia tak, aby było ono realną zachętą do inwestowania. Dla dużych projektów dotychczasowa wysokość możliwego do zaoferowania wsparcia nie była bowiem atrakcyjna. W perspektywie braku środków unijnych na wsparcie inwestycji przez najbliższe 3 lata możliwość otrzymania wsparcia z Programu stanowi realną zachętę inwestycyjną. Dodatkowym celem wprowadzonych zmian jest zachęcenie w większym niż dotychczas stopniu przedsiębiorców do inwestowania w województwach Polski Wschodniej.

W latach 2011–2020 na realizację *Programu* zostanie przeznaczony ok. 686 mln zł z budżetu państwa. O wsparcie mogą ubiegać się przedsiębiorcy planujący inwestycje w następujących sektorach priorytetowych:

- sektor motoryzacyjny – w szczególności produkcja: pojazdów samochodowych nadwozi, przyczep i naczep, części i akcesoriów do pojazdów samochodowych i ich silników,
- sektor elektroniczny – w szczególności produkcja: komputerów, sprzętu oraz aparatury radiowej, telewizyjnej i telekomunikacyjnej, układów i podzespołów (w szczególności dla przemysłu motoryzacyjnego, energetycznego, AGD i wojskowego),
- sektor lotniczy – w szczególności produkcja: statków powietrznych, części i akcesoriów do statków powietrznych i ich silników, działalność usługowa w zakresie naprawy, konserwacji oraz remontów statków powietrznych i silników lotniczych,
- sektor biotechnologii – w szczególności produkcja: w zakresie biotechnologii białej mającej zastosowanie w procesach przemysłowych i czerwonej związanej z medycyną i ochroną zdrowia (np. tworzenie nowych produktów leczniczych),
- sektor nowoczesnych usług,
- sektor badawczo-rozwojowy,
- a także planujący nowe inwestycje produkcyjne w innych niż ww. sektorach o minimalnych kosztach kwalifikowanych 750 mln zł i tworzące co najmniej 200 nowych miejsc pracy, lub o minimalnych kosztach kwalifikowanych 500 mln zł i tworzące co najmniej 500 nowych miejsc pracy, zwane dalej „znaczące inwestycje” lub „projekty znaczące”.

Do ubiegania się o wsparcie z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy uprawnia:

- realizacja nowej inwestycji produkcyjnej w sektorach priorytetowych, tworzącej co najmniej 250 nowych miejsc pracy o minimalnych całkowitych kosztach kwalifikowanych inwestycji 40 mln zł,
- realizacja znaczącej nowej inwestycji,
- realizacja nowej inwestycji w sektorze nowoczesnych usług, tworzącej co najmniej 250 nowych miejsc pracy, przy minimalnych nakładach inwestycyjnych w środki trwałe w wysokości 1,5 mln zł,

- realizacja nowej inwestycji w dziedzinie działalności badawczo–rozwojowej, tworzącej co najmniej 35 nowych miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem o minimalnych całkowitych kosztach inwestycji 1,5 mln zł. Wsparcie będzie udzielane wyłącznie na tworzenie miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem.

Do ubiegania się o wsparcie z tytułu nowej inwestycji uprawnia:

- realizacja nowej inwestycji w sektorach priorytetowych o kosztach nowej inwestycji kwalifikujących się do objęcia pomocą wynoszących co najmniej 160 mln zł i tworzącej co najmniej 50 nowych miejsc pracy,
- realizacja znaczącej nowej inwestycji,
- realizacja inwestycji w sektorze badawczo–rozwojowym o kosztach kwalifikowanych inwestycji wynoszących co najmniej 10 mln zł i tworzących co najmniej 35 miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem.

W 2013 roku wsparciem z budżetu państwa w formule programu wieloletniego objętych było 16 projektów inwestycyjnych. W wyniku ich realizacji przewiduje się utworzenie do końca 2016 r. ponad 11 tys. nowych miejsc pracy oraz poniesienie nakładów inwestycyjnych o wartości 4,6 mld zł. Łączna wartość wsparcia wyniesie 243,6 mln zł (w tym 28,6 mln zł w 2013 r.). W 2013 r. zakończyła się realizacja 11 programów, w związku z czym w roku 2014 kontynuowana jest realizacja 5 programów wieloletnich.

W 2013 r. obciążenie budżetu *Programu* w związku z podpisaniem 21 umów dotyczących wsparcia wyniosło 26,3 mln zł. Na podpisanie oczekuje kolejnych 8 umów. 29 projektów objętych wsparciem z *Programu* przewidują poniesienie docelowo ok. 3 mld zł nakładów oraz utworzenie ponad 10,5 tys. miejsc pracy. Łączna wartość wsparcia wyniesie 168,7 mln zł.

W 2014 r. ustawa budżetowa przewiduje 97,1 mln zł na wsparcie projektów inwestycyjnych w tym:

- 90 mln zł na *Program wspierania inwestycji o istotnym znaczeniu dla gospodarki polskiej na lata 2011–2020*,
- 7,1 mln zł na 5 programów wieloletnich.

Obszar 8. Prowadzenie spraw związanych z wdrażaniem instrumentów polityki eksportowej

1. Działania PO IG 2007–2013

Działanie 6.5.1 Promocja polskiej gospodarki

W lipcu 2010 r. Minister Gospodarki podpisał decyzję Nr 3 w sprawie przyznania dofinansowania dla projektu systemowego pt. Promocja polskiej gospodarki na rynkach międzynarodowych realizowanego w ramach poddziałania 6.5.1 Programu Operacyjnego

Innowacyjna Gospodarka 2007-2013. Umożliwiło to uruchomienie realizacji poddziałania 6.5.1 *Promocja polskiej gospodarki*.

Celem poddziałania 6.5.1 PO IG *Promocja polskiej gospodarki na rynkach międzynarodowych* jest poprawa wizerunku polskiej gospodarki wśród partnerów międzynarodowych, poprawa dostępu do informacji zarówno o Polsce jak i warunkach prowadzenia działalności gospodarczej poza granicami Polski, a także rozwój priorytetowych branż polskiej gospodarki z punktu widzenia realizacji projektu. Proces tworzenia pozytywnego wizerunku Polski i umacniania pozycji naszego kraju na arenie międzynarodowej realizowany był poprzez następujące działania:

1. Organizacja branżowych programów promocji, które przyczynią się do wykreowania kilkunastu polskich specjalności eksportowych (opracowanie koncepcji zawierających różnorodne formy promocji dostosowanych do specyfiki poszczególnych branż). W ramach ww. zadania realizowana jest drugi rok z rzędu (2012–2015) koncepcja promocji 15 wybranych branż: meblarskiej, jubilersko–bursztynicznej, usługi IT i ITC, produkcji jachtów i łodzi rekreacyjnych, przemysłu biotechnologicznego i farmaceutycznego, produkcji sprzętu medycznego i aparatury pomiarowej, stolarki okiennej i drzwiowej, budownictwa, ochrony i zachowania zabytków, kosmetyków, maszyn i urządzeń górniczych, odzieży, dodatków, galanterii skórzanej, turystyki medycznej, przemysłu obronnego, polskich specjalności żywnościowych.

Branżowe programy promocji realizowane są w 33 krajach. Niemniej najwięcej działań skoncentrowanych jest na rynku niemieckim, rosyjskim i amerykańskim. Liczne działania odbywają się także w Chinach czy we Francji. Ich celem poza wzrostem konkurencyjności wybranych branż, w oparciu o wytwarzane przez nie innowacyjne produkty i usługi, jest zacieśnienie współpracy gospodarczej z krajami docelowymi objętymi programami, zwiększenie świadomości konsumentów i producentów tych krajów nt. polskiej oferty eksportowej (udział przedsiębiorców w targach, misjach gospodarczych, szkoleniach, promocja branż w mediach, *study tours* dla dziennikarzy, kontrahentów itp.).

2. Udział w kluczowych wydarzeniach promocyjnych na świecie (organizacja w ramach tego komponentu różnego rodzaju przedsięwzięć promocyjnych). W ramach projektu możliwe było dofinansowanie udziału przedsiębiorstw w programach promocji o charakterze ogólnym w dużych imprezach promocyjnych, innych niż te, na których promowane będą programy branżowe. Na podstawie działań zaproponowanych przez Wydziały Promocji Handlu i Inwestycji Ambasad RP Ministerstwo określiło na przełomie 2012 i 2013 roku zakres imprez targowo-wystawienniczych oraz pozostałych działań promocyjnych, harmonogramy i koszty realizacji działań promocyjnych, jak również wymogi formalne wobec realizatorów programów o charakterze ogólnym. Programy ogólne realizowane były w 5. wybranych krajach perspektywicznych dla interesów gospodarczych Polski tj. w Algierii, Brazylii, Kanadzie, Kazachstanie i Turcji. W IV kw. 2013 r. rozpoczęto postępowania przetargowe na wyłonienie wykonawców programów promocji w w/w krajach na kolejny 2014 rok. Biorąc pod uwagę duże zainteresowanie przedsiębiorców rozwijaniem eksportu na nowych rynkach Beneficjent rozszerzył listę krajów

perspektywicznych do objęcia programami promocji w 2014 r. o Zjednoczone Emiraty Arabskie i Meksyk.

Ponadto, w ramach promocji o charakterze ogólnym w 2013 r. uruchomiono program promocji gier komputerowych w dwóch krajach Niemczech i Stanach Zjednoczonych (m.in. Polska wzięła udział w targach CeBIT 2013), który będzie także kontynuowany w 2014 r. dodatkowo w dwóch krajach Chinach i Francji.

3. Organizacja systemu usług doradczych dla przedsiębiorców oraz instytucji współpracujących. W 2013 roku WPHI zawarły 33 umowy z ekspertami. Zostali oni zaangażowani w realizację zadań projektowych, tj.:

- zasilanie Portalu Promocji Eksportu,
- uczestniczenie w wydarzeniach promocyjnych umożliwiających pozyskanie aktualnych informacji, które zamieszczone zostaną na Portalu Promocji Eksportu,
- świadczenie bezpłatnych usług na rzecz przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania danych o rynkach zagranicznych, branżach, potencjalnych kontrahentach, warunkach prowadzenia działalności eksportowej na danym rynku,
- prowadzenia badań rynkowych, a także warunkach prawnych funkcjonowania przedsiębiorstw w danym kraju,
- wyszukiwanie partnerów kooperacyjnych i inwestycyjnych dla polskich firm,
- udzielanie odpowiedzi na bezpośrednie zapytania przedsiębiorców,
- realizację zadań związanych z promocją polskiej gospodarki oraz polskich produktów poprzez organizację seminariów dot. tematów gospodarczych oraz misji gospodarczych, w trakcie których Polska przedstawiana jest jako kraj pochodzenia produktów markowych.

Znaczna część czasu pracy ekspertów poświęcona została na realizację zadań związanych z obsługą branżowych programów promocji na danym rynku docelowym oraz programów promocji o charakterze ogólnym, w tym usług informacyjnych, marketingowych i organizacyjnych. Ponadto WPHI na Ukrainie, w Czechach i Niemczech zostały zaangażowane w działania związane z realizacją kampanii promującej Polskę na tych rynkach.

4. Rozbudowa interaktywnego Portalu Promocji Eksportu, który skupia usługi dotyczące promocji eksportu i nawiązywania kontaktów biznesowych z kontrahentami zagranicznymi. W ramach zadania planuje się integrację portali obsługiwanych przez Ministerstwo Gospodarki, funkcjonujących na stronach: www.eksporter.gov.pl, www.trade.gov.pl oraz www.coie.gov.pl. W 2013 r. wykonano koncepcję funkcjonalną nowego portalu, oraz w grudniu uruchomiono procedurę przetargową na wyłonienie jej wykonawcy.

Dla realizacji poddziałania 6.5.1 PO IG przeznaczono środki publiczne w wysokości 180 107 840,00 zł. Projekt o tak dużych nakładach finansowych

i traktujący temat wizerunku kraju w sposób kompleksowy jest realizowany w Polsce po raz pierwszy.

2. Instrumenty wspierania eksportu finansowane z budżetu państwa

Ważnym ogniwem działań w zakresie promocji eksportu i inwestycji pozostają podległe Ministrowi Gospodarki Wydziały Promocji Handlu i Inwestycji (WPHI). 48 placówek, funkcjonujących w 43 krajach, organizuje setki przedsięwzięć promocyjno-informacyjnych, misji gospodarczych, spotkań biznesowych, seminariów, konferencji prasowych itp. Skalę aktywności WPHI obrazują poniższe liczby dot. wybranych działań zrealizowanych w 2013 r.:

- ponad 45 tysięcy udzielonych odpowiedzi pisemnych na zapytania podmiotów gospodarczych (polskich i z kraju urzędowania),
- ponad 35 tysięcy przekazanych informacji do Portalu Promocji Eksportu (zapytania ofertowe informacje o przetargach, itp.),

439 zorganizowanych stoisk informacyjnych na targach, wystawach i innych imprezach promocyjnych,

543 zorganizowanych lub współorganizowanych seminariów, konferencji, warsztatów,

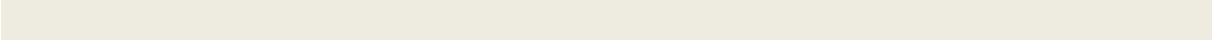
- 508 prezentacji, referatów wygłoszonych przez pracowników WPHI na imprezach organizowanych przez podmioty zewnętrzne,
- zaangażowanie w obsługę ok. 860 delegacji polskich przedsiębiorstw,
- zaangażowanie w obsługę 304 misji gospodarczych.

Istotnym instrumentem realizacji zadań WPHI jest portal internetowy (www.trade.gov.pl) uruchomiony na potrzeby polskich i zagranicznych przedsiębiorców. Zintegrowany portal (centralny i 48 podstron poszczególnych WPHI) jest redagowany w 23 językach. O jego efektywności świadczy liczba odwiedzających portal - w samym 2013 r. odnotowano ponad 1 mln 440 tys. wizyt, z czego prawie 600 tys. z Polski, a pozostałe z kilkudziesięciu innych krajów. Jest to ponad 47 procentowy wzrost w stosunku do odpowiednich wartości zanotowanych w 2012 r. (tj. ponad 970 tys. odwiedzin, w tym ponad 580 tys. z Polski) i dotyczy on głównie odwiedzin z zagranicy.

Ponadto, w konsultacjach międzyrządowych i resortowych z krajami UE i kandydującymi do UE Ministerstwa Gospodarki inicjowało rozmowy na tematy nowych połączeń lotniczych i kolejowych jako czynników wspierających nie tylko współpracę gospodarczą, ale i rozwój ruchu turystycznego. Także w ramach działalności grup ekspertów ds. gospodarki Komisji Międzyrządowych ds. Współpracy Przygranicznej i Regionalnej (Słowacja, Czechy, Litwa, Niemcy) przedstawiciele Ministerstwa Gospodarki wspierali przyśpieszenie realizacji programów transgranicznych inwestycji infrastrukturalnych dla ożywienia współpracy przygranicznej i ruchu turystycznego.

W organizowanych przez podległe Ministerstwu Gospodarki WPHI konferencjach gospodarczych i spotkaniach biznesowych (np. Dzień Polski w Linzu, spotkanie inwestorów

w Berlinie, programy branżowe promocji usług medycznych) uczestniczyli przedstawiciele lokalnych biur POT ze swoimi stoiskami promocyjnymi. W spotkaniach kontaktowych z inwestorami zagranicznymi promowano możliwości atrakcyjnych projektów w polską infrastrukturę turystyczną.

1. Sprawność fizyczna dzieci i młodzieży

Dofinansowanie organizacji letniego wypoczynku dzieci i młodzieży „Sportowe Wakacje”

Ministerstwo Sportu i Turystyki w 2013 roku wspierało realizację aktywnego wypoczynku dzieci i młodzieży poprzez dofinansowanie akcji sportowego letniego wypoczynku pn. „Sportowe Wakacje”, która była skierowana do najmłodszej części społeczeństwa polskiego. Docelowymi beneficjentami przedsięwzięcia były dzieci i młodzież z klubów sportowych (uczniowskich, parafialnych itp.) oraz innych stowarzyszeń funkcjonujących w obszarze sportu. Dofinansowano projekty realizowane głównie przez polskie związki sportowe oraz ogólnopolskie stowarzyszenia, których działalność bezpośrednio związana jest z upowszechnianiem sportu oraz kultury fizycznej.

Akcja „Sportowe wakacje” miała na celu m.in.:

- stworzenie możliwości aktywnego wypoczynku dzieci i młodzieży,
- upowszechnianie aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży,
- wdrażanie dzieci i młodzieży do aktywnego spędzania wolnego czasu oraz systematycznej dbałości o zdrowie i sprawność fizyczną,
- wyszukiwanie „sportowych talentów” i prowadzenie wstępnej selekcji do sportu.

Organizatorzy często korzystali z tanich baz noclegowych, tj.: internatów szkolnych, ośrodków kolonijnych oraz kwater prywatnych, zlokalizowanych w atrakcyjnych miejscowościach, umożliwiających łatwy dostęp do obiektów sportowych. Obozy sportowe organizowane przez polskie związki sportowe ukierunkowane były na doskonalenie elementów technicznych danych sportów oraz na wszechstronne przygotowanie ogólnorozwojowe, będące podstawową formą kształtowania najważniejszych cech motorycznych. W programach obozów znajdowały się zawody i sprawdziany kontrolne, a także gry i zabawy, wycieczki turystyczno - krajoznawcze, konkursy i różnorodne formy zajęć kulturalno – rozrywkowych. Z kolei stowarzyszenia ogólnopolskie (LZS, TKKF, SZS, SALOS, itp.) realizowały programy sportowe o bardziej ogólnym charakterze.

W 2013 r. na dofinansowanie akcji „Sportowe Wakacje”, Ministerstwo Sportu i Turystyki wydatkowało ze środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF) kwotę w wysokości 2 118 tys. PLN. Łącznie dofinansowano organizację 86. obozów sportowych, w których udział wzięło 5 724. dzieci i młodzieży.

Jednocześnie należy podkreślić, że skierowanie środków publicznych na dofinansowanie „Sportowych Wakacji” umożliwia w istotnym zakresie wypełnienie założenia priorytetu strategicznego nr 1 „popularyzacja sportu dla wszystkich”, w obszarze „sprawność fizyczna dzieci i młodzieży”, określonego w dokumencie „Strategia rozwoju sportu w Polsce do roku 2015”.

Upowszechnianie aktywności fizycznej

W ramach działania „Wspieranie przedsięwzięć w zakresie upowszechniania sportu dzieci i młodzieży”, Ministerstwo Sportu i Turystyki wspierało realizację programu pn. „Przeciwdziałanie poprzez sport agresji i patologii wśród dzieci i młodzieży”

Program realizowany jest w formie ogólnopolskiej od roku 2009, na mocy porozumienia z dnia 5 listopada 2008 r. pomiędzy Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministrem Zdrowia, Ministrem Edukacji Narodowej oraz Ministrem Sportu i Turystyki, a od 2009 r., na mocy podpisanego porozumienia, do programu włączyło się Ministerstwo Sprawiedliwości.

W 2013 r. Ministerstwo Sportu i Turystyki dofinansowało organizację obozu sportowego dla dzieci i młodzieży zawierającego elementy programu „przeciwdziałania poprzez sport agresji i patologii wśród dzieci i młodzieży”. Organizatorem przedsięwzięcia był Policyjny Klub Sportowy „Gwardia” Szczytno, a uczestnikami dzieci i młodzież szkolna oraz podopieczni z zakładów poprawczych z województw objętych programem, łącznie 50 osób, w wieku do 14. lat. Obóz był przeprowadzony na obiektach Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie. Oprócz realizacji zajęć sportowych, prowadzone były pogadanki, wykłady oraz ćwiczenia promujące postawy poszanowania prawa oraz niwelujące negatywne zjawiska społeczne występujące wśród dzieci i młodzieży. Uczestnicy wzięli udział w pokazach sztuk walki, taktyki i techniki interwencji policyjnej oraz w ćwiczeniach z udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. Ponadto, dokonano dwukrotnej oceny poziomu sprawności dzieci i młodzieży na początku obozu oraz pod jego koniec. Przeprowadzone badanie wykazało poprawę wyników u znacznej części uczestników.

Ponadto, w ramach środków z budżetu państwa zorganizowano w 20. zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich cykl spotkań/imprez sportowych promujących idee programowe. W tegorocznej edycji łącznie udział wzięło 450 osób, z których 300 wystartowało w zawodach na ergometrach wioślarskich. Poszczególne spotkania podzielone były na dwie części: edukacyjną, w której prowadzone były zajęcia z olimpizmu, oraz wartości takich jak fair play, szacunku dla przeciwnika, poszanowania pracy itd., oraz sportową, gdzie realizowano zawody sportowe, w wyniku których 8. najlepszych uczestników otrzymywało pamiątkowe nagrody: albumy olimpijskie, sprzęt sportowy, płyty DVD.

W dniu 17 grudnia 2013 roku w Centrum Olimpijskim im. Jana Pawła II w Warszawie, odbyło się uroczyste podsumowanie realizacji programu jak i rywalizacji sportowej, w którym udział wzięły najlepsze zespoły. W spotkaniu licznie uczestniczyli posłowie na Sejm RP, przedstawiciele zainteresowanych Ministerstw. Dodatkową atrakcją dla uczestników było również zwiedzanie Stadionu Narodowego.

Od 2010 roku wdrażana jest Ogólnopolska Kampania Promująca Sprawność Fizyczną „Test Coopera dla Wszystkich”. Celem przedsięwzięcia jest promocja szeroko rozumianej kultury fizycznej, w szczególności zdrowego i aktywnego sposobu spędzania czasu wolnego oraz uświadomienie wpływu aktywności fizycznej na stan zdrowia i samopoczucie. W 2013 roku możliwość sprawdzenia się w teście Coopera podjęło 10 037 osób. Test realizowany był w trzech terminach: 18 maja oraz 12 i 19 października, na 20 obiektach sportowych na terenie

całego kraju. W 12. minutowym sprawdzianie biegowym uczestnicy pokonali łącznie ponad 24 tys. kilometrów. Na realizację zadania przeznaczono 260 tys. PLN, ze środków budżetu państwa. Kampania została również wprowadzona do budżetu na 2014 r.

W ramach środków Funduszu Zajęć Sportowych dla Uczniów, dofinansowano zadania na łączną kwotę 12 mln PLN, a głównym celem było wyrównywanie szans dostępu do kultury fizycznej, szczególnie dzieci i młodzieży zamieszkałej na terenach najuboższych. Podpisano 601 umów, a w bezpłatnych, systematycznych zajęciach sportowych, uczestniczyło łącznie ok. 115 tys. uczniów. W roku 2013 środki Funduszu Zajęć Sportowych dla Uczniów przeznaczone zostały na dofinansowanie realizacji 3. zadań:

- zajęcia sportowe dla uczniów, ukierunkowane na upowszechnianie sportów zimowych,
- zajęcia sportowe dla uczniów, ukierunkowane na upowszechnianie lekkiej atletyki,
- zajęcia sportowe dla uczniów, ukierunkowane na upowszechnianie pływania.

W 2013 roku w ramach programu „Sport Wszystkich Dzieci”, który skierowany jest do organizacji pozarządowych, prowadzących działalność z zakresu upowszechniania i rozwoju sportu wśród dzieci i młodzieży, zrealizowano m.in. następujące zadania:

- Projekt „Animator – Moje Boisko – Orlik 2012”, którego celem jest wspomaganie samorządów terytorialnych w zapewnieniu systematycznej działalności sportowo-rekreacyjnej na obiektach „Orlik”. Projekt polega na współudziale finansowym Ministerstwa Sportu i Turystyki w pokryciu kosztów zatrudnienia animatorów – osób organizujących i prowadzących zajęcia sportowe, na obiektach powstałych w ramach programu „Moje Boisko – Orlik 2012”, przy współudziale środków finansowych samorządów. W 2013 roku w projekcie uczestniczyło 3339. animatorów pracujących na 2255. obiektach sportowych wybudowanych w ramach programu inwestycyjnego Ministerstwa.
- Przedsięwzięcia realizowane w oparciu o bazę sportową obiektów „Moje Boisko – Orlik 2012”

W w/w zakresie zrealizowano:

- IV edycję Turnieju Orlika o Puchar Premiera Donalda Tuska, która zgromadziła na boiskach Orlik ponad 170 000 uczestników. Rozegrano 3710 meczy na 1394 Orlikach w 16. województwach. W dniach 9-12 października 2013 r. odbył się finał ogólnopolski turnieju na warszawskim Torwarze, podczas którego wystąpiły 64 najlepsze zespoły, które zajęły pierwsze miejsca w swoich kategoriach wiekowych na szczeblu finałów wojewódzkich.

- II Ogólnopolski Turniej Piłki Ręcznej Szczypiorniak na Orlikach. Na wszystkich szczeblach rozgrywek udział wzięło prawie 11 tys. uczestników. W dniach 14-16 czerwca 2013 r. w Zielonej Górze odbył się finał ogólnopolski. Mecze finałowe rozegrano w hali Centrum Rekreacyjno-Sportowego przed spotkaniem Polska-Ukraina, będącym meczem eliminacyjnym do Mistrzostw Europy w piłce ręcznej mężczyzn Dania 2014.

- III Ogólnopolski Turniej w koszykówkę Orlik Basketmania. W 2013 roku turniej był rozgrywany podobnie jak w 2012 roku na terenie 8. województw (w roku 2011 w 5. woj.). Turniej został rozegrany na 60. Orlikach w woj.: kujawsko-pomorskim, lubelskim, lubuskim, łódzkim, podkarpackim, śląskim oraz wielkopolskim.

W dniach 27-29 września 2013 r. w Bydgoszczy przed Halą sportową „Łuczniczka” został rozegrany ogólnopolski finał III edycji turnieju „Orlik Basketmania”, w którym łącznie udział wzięły 32. drużyny z 8. województw. Na wszystkich szczeblach eliminacji udział wzięło 6840 uczestników.

- III Ogólnopolski Turniej w siatkówkę Orlik Volleymania. Zawodnicy rywalizowali podczas 128 turniejów rozgrywanych na 64 orlikach. Na wszystkich szczeblach eliminacji udział wzięło blisko 6000 uczestników. W dniach 27-28 września 2013 r. w Poznaniu w Parku im. Jana Pawła II został rozegrany ogólnopolski finał 3. edycji turnieju „Orlik Volleymania”, w którym udział wzięło około 1000 zawodniczek i zawodników.

Ponadto, Ministerstwo Sportu i Turystyki dofinansowało organizację IX Sejmiku Szkolnej Kultury Fizycznej pn. „*Sport w polskiej szkole - status, szanse i zagrożenia*”, który w listopadzie 2013 r. odbył się w Warszawie. Na Sejmik zaproszono pięcioosobowe delegacje wojewódzkie w których składzie znaleźli się: przedstawiciel Samorządu Wojewódzkiego, Kuratorium Oświaty, Szkolnego Związku Sportowego, nauczycieli wychowania fizycznego i edukacji zdrowotnej, dyrekcji szkół, łącznie udział wzięło 110 osób z całej Polski. Celem głównym była wymiana poglądów dot. szkolnej kultury fizycznej, wychowania fizycznego i sportu szkolnego przez ludzi nauki, decydentów w sprawach edukacji, sportu i zdrowia, praktyków i bezpośrednich realizatorów, m.in. nauczycieli, dyrektorów szkół, działaczy SZS, a także wypracowanie wspólnych stanowisk, wniosków i rekomendacji.

2. Aktywność fizyczna społeczeństwa

W 2013 roku przeprowadzona została kolejna edycja organizowanej od wielu lat Ogólnopolskiej Kampanii Prozdrowotnej „Miesiąc dla Zdrowia – Aktywni w każdym wieku”, integrującej na terenie 30. miast polskich działania prozdrowotne w obszarze sportu, edukacji i promocji zdrowia oraz upowszechniającej sportowy styl życia i prozdrowotne zachowania z nim związane.

Zadania z zakresu upowszechniania sportu wśród osób starszych realizowały takie organizacje pozarządowe jak: Zarząd Główny Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej, Europejskie Stowarzyszenie Aktywności Ruchowej 50+, Towarzystwo Olimpijczyków Polskich, a także Uniwersytety III wieku. MSiT dofinansowało m.in. następujące przedsięwzięcia:

- *Działalność Ośrodków Terapii Ruchowej dla osób III wieku;*

- „Polska Chodzi” – cykl imprez promujących nordic walking jako aktywność ruchową dla seniorów;
- „Zielona Szkoła Seniora” – program edukacji i aktywizacji osób w wieku starszym ukierunkowany na pobudzenie i zwiększenie aktywności fizycznej;
- „Tennis Xpress” – prozdrowotny program aktywności fizycznej;
- „Moja Olimpiada” – sport wodny najlepszą formą aktywności fizycznej osób starszych;
- „XVI Mikołowska powiatowa spartakiada abstynencka – profilaktyka przez sport”;
- Pilotażowy Program Aktywizacji Ruchowej Osób starszych 50+;
- „Trzymaj formę” – wspieranie prozdrowotnych programów aktywności fizycznej w kontekście zapobiegania nadwadze.

Z możliwości podjęcia aktywności ruchowej skorzystali również olimpijczycy polscy w starszym wieku, którzy cierpią na rozmaite schorzenia będące efektem długotrwałej kariery sportowej. Towarzystwo Olimpijczyków polskich zorganizowało dla nich systematyczne zajęcia sportowo-rekreacyjne, a także poradnictwo medyczne i specjalistyczne zabiegi rehabilitacyjne.

Europejskie Stowarzyszenie Aktywności Ruchowej ESPAR 50+ przeprowadziło następujące zadania:

- „Seniorada” – ogólnopolski międzypokoleniowy piknik rekreacyjny promujący prozdrowotne, społeczne i edukacyjne wartości sportu wśród osób dorosłych, starszych oraz rodzin;
- „Ogólnopolski Prozdrowotny Program Aktywności Seniorów Ja! (Pasja-Ja!)” – ukierunkowany na upowszechnianie aktywności fizycznej w grupie osób po 60. roku życia, aktywizowanie osób sportowo i społecznie nieaktywnych;
- Ogólnopolski Projekt aktywizacji rekreacji osób dorosłych (kobiet i mężczyzn) 45+ oraz starszych, pod hasłem „Program Rekreacji Ruchowej Osób 50+ (PRRO 50+)”.

Kolejnym zadaniem w tym obszarze było inicjowanie i wspieranie realizacji programów upowszechniania aktywności fizycznej w różnych środowiskach i grupach społecznych, które dotyczyło dofinansowania inicjatyw zgłaszanych przez organizacje pozarządowe. Priorytetowe obszary to: upowszechnianie sportu w środowisku wiejskim, akademickim, upowszechnianie sportu w rodzinie, w różnych grupach zawodowych i społecznych, program współpracy z Polonią i Polakami za granicą, prozdrowotne programy aktywności fizycznej. W wyniku rozstrzygnięć otwartego konkursu ofert, zawarto 155 umów, które dotyczyły uczestnictwa 2 548. tys. osób. Na dofinansowanie zadań przeznaczono łącznie 17 639 tys. PLN ze środków budżetu państwa.

W ramach promocji turystyki aktywnej, w 2013 roku zawarto 10 umów na kwotę 293 tys. PLN, które objęły ponad 7 tys. uczestników, biorących udział w spływach kajakowych,

rajdach rowerowych, żeglarskich oraz w imprezach związanych z turystyką narciarską i górską.

3. Infrastruktura sportowa

Realizowane przez Ministerstwo Sportu i Turystyki w 2013 roku programy inwestycyjne ukierunkowane były na następujące obszary:

- infrastrukturę sportu powszechnego/masowego, przyczyniającą się do ogólnego rozwoju i promowania kultury fizycznej („*Wojewódzkie wieloletnie programy rozwoju bazy sportowej*” i „*Program rozwoju inwestycji sportowych*”);
- infrastrukturę sportu szkolnego – założeniem jest rozwój inwestycji przyszkolnych, przyczyniających się do poprawy warunków prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach i placówkach oświatowych („*Program rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej*”);
- infrastrukturę umożliwiającą rozwój sportu wyczynowego oraz organizowanie imprez sportowych o randze krajowej i międzynarodowej („*Program inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu*”);
- inwestycje odtworzeniowe – wsparcie odbudowy lub remontów obiektów sportowych uszkodzonych wskutek klęsk żywiołowych.

Łącznie w ramach powyższych programów inwestycyjnych w 2013 roku prowadzono 751 umów o dofinansowanie inwestycji polegających na budowie, przebudowie lub remontach obiektów sportowych. Spośród tej liczby do końca grudnia 2013 r. zakończono i rozliczono realizację 233. zadań inwestycyjnych. Dofinansowanie inwestycji sportowych udzielane było ze środków państwowego funduszu celowego – Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej i w 2013 roku wydatkowano na ten cel kwotę 312.693 tys. zł.

Niezwykle istotnym obszarem działań jest rozwijanie i popularyzacja sportu, szczególnie wśród dzieci i młodzieży, dlatego też w celu wzmocnienia dotychczas podejmowanych działań w tym obszarze, w 2013 roku wdrożono dwa nowe programy inwestycyjne. W ramach tych programów inwestorzy (w przeważającej większości samorządy terytorialne) mają możliwość aplikowania o wsparcie finansowe na inwestycje związane z rozbudową i modernizacją bazy sportowej.

Pierwszy z programów - *Program rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej* zakłada budowę nowych lub modernizację istniejących obiektów sportowych zlokalizowanych w szkołach lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Celem realizowanych inwestycji jest wyraźna poprawa warunków prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach. Nacisk położony jest na bezpieczny, wielofunkcyjny i nowoczesny charakter powstałych obiektów, co może być bodźcem do aktywnego korzystania z nich i systematycznego uprawiania sportu przez dzieci i młodzież szkolną.

W ramach tego programu budowane lub modernizowane są m.in.: pełnowymiarowe sale gimnastyczne, przyszkolne hale sportowe, boiska wielofunkcyjne, siłownie plenerowe, a także niezbędna infrastruktura towarzysząca, np. zaplecza sanitarno-szatniowe czy łączniki. *Program rozwoju inwestycji sportowych*, ma natomiast na celu ogólną rewitalizację bazy

sportowej i przeciwdziałanie procesom utraty wartości użytkowej obiektów sportowych znajdujących się w niedostatecznym stanie technicznym. Niezmiernie istotnym aspektem jest utrzymywanie wysokiego standardu istniejących zasobów infrastrukturalnych – stanowiących ogromny potencjał rozwoju bazy sportowej - poprzez ich modernizację i gruntowne remonty. Jednocześnie, program ten uwzględnia zróżnicowane możliwości finansowe i organizacyjne podmiotów. Wielokrotnie bowiem budowę nowego obiektu sportowego przez samorządy lub inne jednostki ograniczają bariery finansowe lub przestrzenne, natomiast istnieje możliwość wykorzystania i zmodernizowania zasobów już istniejących.

Wśród realizowanych inwestycji, oprócz kompleksowych remontów i modernizacji całych obiektów sportowych (kubaturowych oraz obiektów zewnętrznych), dofinansowywane są także pojedyncze elementy infrastruktury, niezbędne do jej prawidłowej i bezpiecznej eksploatacji, np. remont ogrodzenia, wymiana nawierzchni sportowych, modernizacja systemu nawadniania, itp. Wiele spośród realizowanych w ramach tego programu inwestycji stanowi modernizacja szkolnej infrastruktury sportowej, służącej jednocześnie klubom sportowym. Część projektów prowadzi także do podwyższenia poziomu sanitarnego zapleczy sanitarno-szatniowych obiektów sportowych.

Syntetyczne zestawienie zrealizowanych w 2013 roku inwestycji w podziale na województwa przedstawiono w poniższej tabeli:

	Województwo	Wojewódzkie wieloletnie programy rozwoju bazy sportowej	Program rozwoju inwestycji sportowych	Program rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej	Program inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu
1	dolnośląskie	24*	3	24	4
2	kujawsko-pomorskie	20	4	3	5
3	lubelskie	46	4	8	4
4	lubuskie	16	2	1	
5	łódzkie	30	5	7	6
6	małopolskie	38	8	19	4
7	mazowieckie	78	3	14	5
8	opolskie	31	2	3	2
9	podkarpackie	46	14	16	
10	podlaskie	21	1	5	
11	pomorskie	19	5	5	4
12	śląskie	33	14	25	6
13	świętokrzyskie	17	4	1	
14	warmińsko-mazurskie	22	3	4	3**
15	wielkopolskie	20	9	4	5
16	zachodniopomorskie	14	5	0	3
	Ogółem	475	86	139	51

* w tym zakończona i rozliczona 1 inwestycja w ramach realizowanego w poprzednich latach programu *Budowa boisk wielofunkcyjnych ogólnie dostępnych dla dzieci i młodzieży*

** w tym 1 inwestycja odtworzeniowa

Liczba realizowanych inwestycji sportowych przy wsparciu finansowym ze strony Ministerstwa Sportu i Turystyki odzwierciedla olbrzymie zapotrzebowanie w tym obszarze. Pomimo tak dużej liczby zadań realizowanych w roku 2013 należy zaznaczyć, że pula środków Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej przeznaczona na inwestycje sportowe pozostaje nieproporcjonalnie mniejsza w stosunku do zgłaszanej przez inwestorów skali potrzeb. Dla przykładu, w 2013 roku w ramach *Programu rozwoju inwestycji sportowych* do Ministerstwa złożono 195 wniosków o dofinansowanie zadań inwestycyjnych, a w ramach *Programu rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej - 207*.

W 2014 roku łącznie w ramach wszystkich programów infrastrukturalnych planowane jest zakończenie i rozliczenie ponad 300 zadań inwestycyjnych rozpoczętych w 2013 roku oraz kontynuowanych z lat poprzednich. Wśród tych zadań, w ramach *Programu inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu* planowane jest m.in. zakończenie następujących inwestycji:

- budowa hali widowiskowo-sportowej w Toruniu;
- budowa ogólnomiejskiej hali widowiskowo-sportowej z obiektami towarzyszącymi w Szczecinie;
- budowa hali widowiskowo-sportowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Lubinie;
- budowa hali treningowej z łącznikiem przy wielofunkcyjnej hali sportowej "Łuczniczka" w Bydgoszczy;
- budowa hali tenisowej cztero-kortowej w Warszawie;
- budowa Narodowego Centrum Rugby 7 w Krakowie;
- budowa przystani wodnej nad Wisłą u ujścia rzeki Zgłowiączki we Włocławku;
- I etap budowy i rozbudowy stadionu miejskiego w Wolsztynie;
- modernizacja i rozbudowa Akademickiego Centrum Sportowego we Wrocławiu.

Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego

• Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

W zakres założeń „Kierunków rozwoju turystyki do 2015 roku” – uczynienia z Polski kraju atrakcyjnego dla turystów krajowych i zagranicznych – wpisuje się nowy, realizowany od 2012 roku, Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pod nazwą: *Kolekcje*, w tym dwa jego priorytety: *Narodowe kolekcje sztuki współczesnej* i *Regionalne kolekcje sztuki współczesnej*.

Pierwszy z nich został uruchomiony jako instrument umożliwiający tworzenie i rozwój reprezentatywnych, międzynarodowych kolekcji sztuki współczesnej o randze narodowej. Głównym celem priorytetu jest zbudowanie w miastach, w których powstały muzea sztuki nowoczesnej i współczesnej, strategicznych kolekcji warunkujących wzmocnienie systemu wystawienniczego i obszaru sztuk wizualnych w Polsce.

Drugi priorytet Programu został pomyślany jako narzędzie służące rozbudowie już istniejących kolekcji sztuki współczesnej o znaczeniu regionalnym, ukazujących jednak zjawiska zachodzące w sztuce polskiej w szerszym kontekście. Potencjał tworzonych w kraju kolekcji sztuki współczesnej, przy pomocy obu priorytetów jest ogromny i powinien być wykorzystywany jako element nowoczesnego kształtowania wizerunku kraju i miast, w których kolekcje są ulokowane i udostępniane. Ważnym aspektem tworzonych kolekcji powinna być ich stała obecność w przestrzeni publicznej oraz dostępność dla szerokiego grona odbiorców, w tym turystów. Realizacja założeń Programu ma szansę spowodować w nieodległej perspektywie istotną zmianę jakościową w skali kraju. Po roku realizacji Programu nie można jeszcze mówić o szerokich jego efektach, niemniej są one wymierne. Beneficjentami priorytetu pierwszego są cztery muzea w Warszawie, Łodzi, Krakowie i Wrocławiu. Beneficjentami drugiego priorytetu są podmioty tworzące mniejsze kolekcje sztuki współczesnej o znaczeniu regionalnym i są to m.in. Muzeum Narodowe w Szczecinie, Gdańsku i Wrocławiu. Ważną rolę w tworzeniu regionalnych kolekcji sztuki odgrywiają organizacje pozarządowe, tzw. regionalne „Zachęty Sztuki”, które działają m.in.: w województwie: podlaskim, zachodniopomorskim czy dolnośląskim.

Wpływ na rozwój turystyki ma również realizacja Programu *Dziedzictwo Kulturowe*, priorytet 3. Kultura ludowa. Jego celem jest wzmacnianie poczucia tożsamości regionalnej poprzez zachowanie, dokumentowanie i przekaz elementów kultury ludowej oraz popularyzację różnorodnych zjawisk związanych z tradycjami regionalnymi. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego dofinansowuje między innymi przedsięwzięcia, których celem jest popularyzacja tradycji regionalnych i żywych zjawisk kultury ludowej. Należą do nich przede wszystkim wystawy, festiwale, przeglądy, koncerty prezentujące muzykę, taniec, obrzędy, zwyczaje, sztukę ludową i gwarę różnych regionów Polski, Europy i świata. Społeczności lokalne wykorzystują zasoby ludowego dziedzictwa kulturowego do promocji turystycznej własnych regionów. Lokalni twórcy ludowi, zespoły folklorystyczne, miejscowi poeci i gawędziarze, ale także produkty i marki regionalne stają się częścią miejscowej oferty

kulturalnej i turystycznej. Niezwykle popularne i atrakcyjne dla turystów są także kiermasze, jarmarki, pokazy rękodzieła ludowego oraz warsztaty tradycyjnych rzemiosł i tzw. szkoły tradycji. Większość powyższych inicjatyw już na stałe wpisało się w ofertę promocji regionów i miejscowości, stanowiąc jeden z elementów szeroko pojmowanej turystyki kulturalnej. Skierowane do dużego grona odbiorców, poprzez swój interdyscyplinarny charakter uwzględniają wymagania różnych grup odbiorców. Stwarzają możliwość aktywnego wypoczynku, przyciągają liczną grupę turystów i wczasowiczów, przyczyniając się do zachowania i promowania dorobku kulturowego poszczególnych miejscowości i regionów.

W ramach priorytetu *Kultura Ludowa* wspierano następujące rodzaje zadań:

- zadania edukacyjne, w tym warsztaty, kursy, szkolenia dotyczące zagadnień szeroko pojętej kultury ludowej, w tym niematerialnego dziedzictwa kulturowego;
- zadania animacyjne wspomagające lokalne społeczności w twórczych działaniach nawiązujących do miejscowych tradycji;
- publikacje książkowe z zakresu dziedzictwa kultury ludowej;
- zadań dotyczące dokumentacji, archiwizacji i udostępniania unikalnych zjawisk z zakresu dziedzictwa kultury ludowej, w tym sztuki i rękodzieła ludowego, gwary, muzyki, tańca, śpiewu, obrzędowości, obyczajowości;
- zadania popularyzujące unikalne i żywe elementy kultury ludowej, w tym konkursy, przeglądy, festiwale sztuki i rękodzieła ludowego;
- zadania dotyczące ochrony architektury regionalnej;
- zadania o charakterze artystycznym inspirowane sztuką i twórczością ludową;
- zakup obiektów oraz kolekcji dzieł sztuki ludowej do zbiorów muzealnych;
- projekty badawcze i popularyzatorskie z zakresu antropologii kulturowej, etnologii i etnografii.

Przykłady zadań dofinansowanych w 2013 r. przez MKiDN w ramach priorytetu 3. *Kultura Ludowa*.

LP.	NAZWA BENEFICJENTA	NAZWA ZADANIA
1.	Biuro Promocji Zakopanego	45. Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziemi Górskich w Zakopanem
2.	Małopolskie Centrum Kultury SOKÓŁ	Święto Dzieci Gór – XXI Międzynarodowy Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych
3.	Regionalne Centrum Kultury Fabryka Emocji	24 Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny „Bukowińskie Spotkania”
4.	Zbąszyńskie Centrum Kultury	XXXIX Biesiada Kozłarska – Tradycje Weselne

5.	Centrum Kultury i Promocji Gminy Bobowa	XIV Międzynarodowy Festiwal Koronki Klockowej w Bobowej
6.	Muzeum Historyczne Miasta Krakowa	Od tradycji do przyszłości – kuźnia młodych talentów szopkarskich MNK
7.	Fundacja Ochrony i Rozwoju Twórczości Ludowej	Festiwal muzyki tradycyjnej „Na rozstajnych drogach”
8.	Muzeum Okręgowe w Tarnowie	Jubileusz Konkursu Malowana Chata - edycja 50.
9.	Warsztaty Kultury w Lublinie	Jarmark Jagielloński
10.	Łemkowski Zespół Pieśni i Tańca „Kyczerą”	XVI Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny „Świat pod Kyczerą”
11.	Muzeum Regionalne w Janowie Lubelskim	VII Ogólnopolskie Spotkania Garncarskie
12.	Gminny Ośrodek Kultury w Stryszawie	Beskidzkie Centrum Zabawki Drewnianej – miejsce z tradycją
13.	Babiogórskie Centrum Kultury w Zawoi	Festiwal Babiogórska Jesień w Zawoi – pasterstwo elementem kultury ludowej regionu
14.	Miejski Ośrodek Kultury w Rabce-Zdrój	37 Karpacki Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych
15.	Gminny Ośrodek Kultury w Podegrodziu	XXXI Konkurs Muzyki, Instrumentalistów, Śpiewaków Ludowych i Druzbów Weselnych DRUZBACKA
16.	Suwalski Ośrodek Kultury	VI Międzynarodowy Festiwal Ludowych Zespołów Tanecznych „Źródlika”
17.	Kurpiowskie Towarzystwo Społeczno-kulturalne	XLIV Konkurs Palma Kurpiowska 2013
18.	Fundacja NADwyraz	Szlak Tradycyjnego Rzemiosła 2013 – aktywne spotkania z żywą tradycją
19.	Muzeum Szlachty Mazowieckiej w Ciechanowie	XXXII Przegląd Zespołów Zapustnych „Mazowieckie Zapusty 2013”
20.	Lidzbarski Dom Kultury	XXIX KAZIUKI – WILNIUKI – festiwal dziedzictwa kulturowego Wileńszczyzny
21.	Samorządowy Ośrodek Kultury w Nowej Dębie	Ogólnopolska Parada Straży Wielkanocnych „TURKI 2013”
22.	Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Baranowie	Tydzień Kultury Kurpiowskiej
23.	Gminny Dom Kultury w Lipnicy Murowanej	„Wiklinowe tradycje” – 55 Konkurs Lipnickich Palm i Rękodzieła Artystycznego im. Józefa Piotrowskiego
24.	Stowarzyszenie Animatorów Ruchu Folkowego	XXIII Międzynarodowy Festiwal Muzyki Ludowej „Mikołajki Folkowe” 2013

- **Pomniki historii**

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w art. 7 ustanawia formy ochrony zabytków. Jedną z nich jest uznanie zabytku przez Prezydenta RP za pomnik historii. Tego zaszczytowego miana może dostąpić zabytek nieruchomy wpisany do rejestru zabytków lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury narodowej. Pomniki historii o wyjątkowym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego mogą być wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO.

Uznanie za pomnik historii czy wpis na Listę UNESCO ma dla właścicieli uhonorowanych w ten sposób obiektów wielkie prestiżowe znaczenie, jednakże nakłada również obowiązek szczególnej i stałej dbałości o te zabytki. Wprawdzie uhonorowanie zabytku mianem pomnika historii nie przekłada się wprost na określone korzyści finansowe (nie płyną na te zabytki dodatkowe środki budżetowe), jednakże bezsprzecznie jest to istotny atut przy ubieganiu się o dotacje na rewaloryzację i konserwację, w tym także ze środków unijnych. Wpisanie zabytku na Listę UNESCO lub uznanie zabytku za pomnik historii znakomicie zwiększa jego „potencjał turystyczny”, umożliwia wykorzystanie zabytków dla celów turystycznych, edukacyjnych i społecznych, ale też wymusza zwiększenie nakładów na ich należyte utrzymanie, wykorzystanie i promocję.

W 2013r. formalnie nie ustanowiono żadnego pomnika historii. Narodowy Instytut Dziedzictwa prowadził natomiast procedurę o uznanie za pomnik historii czterech obiektów - zespołów pocysterskich w Pelplinie, Kołbaczu i Trzebnicy oraz zespołu cmentarzy wyznaniowych na Powązkach w Warszawie. Nadal na liście pomników historii znajdują się 54 obiekty.

- **Lista Światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego UNESCO**

Zależność pomiędzy uznaniem zabytku za pomnik historii czy wpisaniem na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO a atrakcyjnością turystyczną wydaje się oczywista. Wyróżnione w ten sposób zabytki powinny nakręcać turystyczną koniunkturę, zachęcać władze samorządowe do dbałości o ich stan zachowania, inwestowania w infrastrukturę i usługi (budowa hoteli różnych kategorii, gastronomia, sklepy, planowanie ruchu kołowego lokalnego i tranzytowego). Stwarza to dogodne warunki do generowania nowych miejsc pracy, podnoszenia poziomu życia mieszkańców, wzrostu świadomości i wartości kulturowych środowiska lokalnego. W dniach 16-27 czerwca 2013 roku, podczas sesji Polskiego Komitetu UNESCO podjęto decyzję o wpisie drewnianych cerkwi w polskim i ukraińskim regionie Karpat na Listę UNESCO, a także o rozszerzeniu wpisu Kopalni Soli w Wieliczce o Kopalnię w Bochni i Zamek Żupny w Wieliczce, pod wspólną nazwą „Królewskie Kopalnie Soli w Wieliczce i Bochni”. Wpis drewnianych cerkwi na Listę UNESCO jest efektem wieloletnich działań Instytutu Narodowego Dziedzictwa wraz z przedstawicielami strony ukraińskiej: Państwowym Historyczno-Architektonicznym Rezerwatem w Żółkwi oraz Naukowo-Badawczym Instytutem Badania Zabytków w Kijowie. Nowe miejsca na terenie Polski, które uzyskały atrakcyjną turystycznie markę światowego

dziedzictwa UNESCO to Cerkiew pw. św. Michała Archanioła w Brunarach Wyżnych i Cerkiew pw. św. Paraskiewy w Kwiatoniu, gmina Uście Gorlickie w województwie małopolskim, Cerkiew Opieki Bogurodzicy w Owczarach, gmina Sękowa w Małopolsce, Cerkiew pw. św. Jakuba Młodszeo Apostoła w Powroźniku, gmina Muszyna, woj. Małopolskie, Cerkiew Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy w Chotyńcu, gmina Radymno w województwie podkarpackim, Cerkiew pw. św. Paraskiewy w Radrużu, gmina Horyniec Zdrój, woj. podkarpackie, Cerkiew pw. św. Michała Archanioła w Smolniku, gmina Lutowska, woj. podkarpackie, Cerkiew pw. św. Michała Archanioła w Turzańsku, gmina Komańcza, woj. podkarpackie, a także kopalnia soli i zamek żupny w Bochni w woj. małopolskim.

- **Narodowy Instytut Dziedzictwa (NID)**

Do podstawowych zadań Instytutu w 2013 r. należały ogólnopolska koordynacja i promocja Europejskich Dni Dziedzictwa. Narodowy Instytut Dziedzictwa działaniami promującymi EDD (informowanie o wydarzeniu, współpraca z regionami, organizowanie dorocznego konkursu dla dzieci i młodzieży) promuje aktywne uczestnictwo wszystkich grup społecznych w poznawaniu dziedzictwa materialnego i niematerialnego. EDD z założenia mają zachęcać do aktywnego poznawania dziedzictwa, głównie poprzez zwiedzanie i interaktywny kontakt z zabytkami. 21. edycja Europejskich Dni Dziedzictwa w Polsce, odbyła się we wrześniu 2013 r. pod hasłem „Nie od razu Polskę zbudowano”. Temat odwoływał się do procesu kształtowania tożsamości narodowej, a także tego, jak istotną wartością jest państwowość. Wybór tematu w dużej mierze wynikał również z faktu, że tegoroczna edycja EDD zbiegła się z 150. rocznicą wybuchu Powstania Styczniowego. Europejskie Dni Dziedzictwa trwały do końca września 2013 roku. W 21. edycję EDD zaangażowało się łącznie 340 miejscowości z całej Polski, odbyło się ponad 1400 imprez na terenie całego kraju, w których uczestniczyło 281 tys. 180 osób, a strona internetowa wydarzenia <http://edd.nid.pl> miała prawie 92 tys. odsłon.

Zarządzanie polską częścią transgranicznego Parku Mużakowskiego/Muskauer Park, wpisanego na Listę UNESCO. Zapewniając bieżące utrzymanie tego obiektu i realizując zaawansowany program rewaloryzacji NID przyczynia się do rozwoju turystyki w skali regionalnej, krajowej i międzynarodowej. Dzięki pracom rewaloryzacyjnym NID udostępnia turystom corocznie nowe rejony i walory tego obiektu. Wspomnieć należy także popularyzację obiektu m.in. poprzez różnorodne imprezy organizowane przez NID na jego terenie (Święto Parku, program promocyjno-edukacyjny, w tym spacer edukacyjny, konkursy i publikacje), także współdziałanie w imprezach regionalnych). Podkreślić należy współpracę z samorządem i instytucjami lokalnymi dla popularyzacji obiektu w regionie.

Patronat nad konkursem „Wiki Lubi Zabytki” - konkurs fotograficzny odbył się w dniach 1 - 30 września 2013 r. Organizatorem jest Stowarzyszenie Wikimedia Polska. Celem konkursu jest sfotografowanie wszystkich obiektów posiadających status zabytku nieruchomego i wpisanych do rejestru zabytków. Konkurs jest częścią światowej inicjatywy „Wiki Loves Monuments 2012” i promuje aktywne, osobiste poznawanie zabytków poprzez ich fotograficzne dokumentowanie, co ma zachęcać do zwiedzania nie tylko uczestników

konkursu, ale całe społeczeństwo, korzystając z mechanizmów rządzących społecznością internetową (WEB 2.0), takich jak osobiste polecenie czy recenzja. Dzięki edycji 2013, zasoby Wikimedia Commons powiększyły się o 47 976 zdjęć polskich zabytków, które umieściło łącznie 592. uczestników. Jednocześnie polski konkurs zajął pierwsze miejsce wśród analogicznych konkursów prowadzonych w łącznie 52. krajach na świecie w ramach projektu Wiki Loves Monuments. Zdjęcie "Zespół Wzgórza Wawelskiego przed świtem" zajęło 4. miejsce wśród wszystkich wysłanych w roku 2013 zdjęć w Europie

Uruchomienie aplikacji na urządzenia mobilne „Zabytki w Polsce”, dokładnie określającej umiejscowienie obiektów zabytkowych w najbliższej okolicy użytkownika. Udostępnia ona również najważniejsze informacje na temat danego zabytku, opracowane przez ekspertów NID. Darmową aplikację w wersji na system operacyjny Android można pobrać bezpłatnie na stronie Google Play, wpisując hasło „Zabytki w Polsce Narodowy Instytut Dziedzictwa”. „Zabytki w Polsce” dedykowane są nie tylko miłośnikom zabytków, lecz wszystkim osobom, które nie chcą brać ze sobą ciężkich przewodników na wyjazd, a mają w planach zwiedzenie. „Zabytki w Polsce” oprócz podania dokładnej lokalizacji, oszacowują również odległość dzielącą użytkownika od wybranego obiektu. Osoby, które chcą dowiedzieć się więcej na temat danego zabytku, czy też miejsca, mają do swojej dyspozycji współczesne oraz archiwalne zdjęcia, a także szczegółowe opisy przygotowane przez ekspertów na co dzień zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego w Polsce. Dostępna jest aplikacja pilotażowa. Przedsięwzięcie ma na celu ułatwienie dostępu do informacji o pobliskich zabytkach, godzinach otwarcia, sposobach dojazdów - a w ten sposób zachęcenie do ich zwiedzania. Aplikacja umożliwi również śledzenie w trybie rzeczywistym aktywności użytkowników korzystających z aplikacji mobilnej. W roku 2014 planowany jest rozwój aplikacji w kierunku dodania kolejnych obiektów zabytkowych wraz z ich opisem.

Uruchomienie portalu <http://e-zabytek.nid.pl/>. Jest to pierwsza w Polsce platforma informatyczna udostępniająca wszystkim zainteresowanym możliwość przeglądania w jednym miejscu różnorodnych informacji o polskich zabytkach. Za pośrednictwem Portalu jest możliwe wyszukiwanie i przeglądanie zdjęć, modeli 3D, filmów oraz dokumentacji na temat zabytków.

Dzięki platformie możliwe jest również analizowanie danych przestrzennych dotyczących zabytków wpisanych do rejestru, obiektów uznanych przez Prezydenta RP za pomniki historii oraz polskich miejsc wpisanych na Listę UNESCO. Dane przestrzenne są prezentowane zgodnie z wymogami oraz przy wykorzystaniu usług danych przestrzennych określonych w ramach europejskiej dyrektywy INSPIRE.

W II kwartale 2014 r. zostaną uruchomione usługi danych przestrzennych, które prezentować będą kompletne informacje o zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków. Portal jest narzędziem dedykowanym także turystom, osobom planującym, bądź rozważającym zwiedzenie – umożliwi pozyskanie szczegółowych informacji na temat zabytków. Uzupełnieniem informacji o lokalizacji obiektów jest model przestrzenny (3D) wybranych zabytków.

Portal e-zabytek jest również portalem dostępowym dla europejskiej biblioteki cyfrowej EUROPEANA. Zasoby portalu są publikowane dla wszystkich zainteresowanych odbiorców w krajach europejskich.

Patronat nad projektem pt.: „Małopolskie Drewnograje” promującym Wycieczki z przygodą w ramach rozwijania turystyki tematycznej. Głównym celem projektu jest zachęcenie do poznawania zabytków i tajemnic różnych regionów Małopolski ze szczególnym uwrażliwieniem na walory krajobrazowe i kulturowe Małopolskiego Szlaku Architektury Drewnianej oraz wywołanie pozytywnego i żywego stosunku do dziedzictwa kulturowego zarówno na płaszczyźnie refleksji jak i emocji; wyzwolenie ciekawości poznawczej; wypracowanie nowych sposobów zwrócenia uwagi na zabytki dzięki różnorodnym formom ich "animacji"; wywołanie chęci aktywnego spędzania czasu w trakcie wycieczek oraz umożliwienie zdobycia wiedzy z różnych dziedzin (np.: historia, geografia, sztuka, język polski, wiedza o społeczeństwie, preorientacja zawodowa) poprzez przeżycie, przygodę i zabawę.

Patronat i wsparcie merytoryczne pierwszego ogólnopolskiego Cyfrowego Czynu Społecznego, koordynowanego przez Centrum Cyfrowe Projekt: Polska. Celem jest zachęcenie Polaków do współtworzenia obywatelskiej bazy zabytków. W ubiegłym roku wydarzenie objęło jedynie województwo mazowieckie, natomiast w 2014 r. - całą Polskę. Podobnie jak w roku 2011, NID postanowił zaangażować się w akcję, udzielając wsparcia merytorycznego w zakresie wykorzystania danych pochodzących z rejestru zabytków. Inicjatywa wspiera aktywne i wnikliwe poznawanie zabytków poprzez włączenie samodzielnej pracy uczestnika do ogólnopolskiej bazy danych.

- **Muzea a turyści niepełnosprawni**

Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie w 2013 r. już po raz piąty przyłączyło się do obchodów Międzynarodowego Dnia Osób Niepełnosprawnych.

Z roku na rok powiększa się grono muzeów, które w sposób szczególny pragną pokazać, że swoją ofertę kierują i dostosowują do wszystkich grup odbiorców – niezależnie od wieku, od ich możliwości intelektualnych czy fizycznych. Oprócz Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie w wydarzeniu biorą również udział: Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Sportu i Turystyki, Muzeum Niepodległości i Muzeum Kolejnictwa, a inicjatorem i koordynatorem jest Stowarzyszenie „Razem dla niepełnosprawnych”.

W ramach obchodów Dnia Niepełnosprawnych w 2013 r. przygotowano *spacery po wystawie „Primus inter pares”*. Na potrzeby wystawy w najstarszej części pałacu zostały wprowadzone daleko idące i zaskakujące zmiany, wykorzystane zostało światło i dźwięk oraz multimedia i filmy. Po raz pierwszy zaplanowano *spacery przyrodnicze* po wilanowskich ogrodach oraz *warsztaty*, na których uczestnicy będą mogli m.in. zrobić odlewy tropów.

- **Wykonywanie i koordynacja realizacji zadań w zakresie ochrony zabytków**

W roku 2013 całokształt działań wynikających z polityki rządu w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego koordynował, tak jak w latach poprzednich, Generalny Konserwator

Zabytków – Sekretarz Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Istotnym wsparciem dla działań Generalnego Konserwatora Zabytków w tym zakresie był Instytut Dziedzictwa Narodowego (NID) i jego oddziały terenowe oraz Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów (NIMOZ). Również wojewódzcy konserwatorzy zabytków (i kierowane przez nich wojewódzkie urzędy ochrony zabytków) wspierali działania Generalnego Konserwatora Zabytków.

Zadania związane z ochroną zabytków realizowano ze środków budżetu państwa, przydzielanych w ramach Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a także budżetów wojewodów oraz jednostek samorządu terytorialnego. Podstawowe cele, na które przeznaczane są te środki, to ochrona i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwacja, restauracja i rewaloryzacja zabytków oraz ich udostępnianie dla potrzeb społecznych.

- **Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami**

W roku 2013 ukończono prace nad Krajowym programem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, w którym zostały określone kluczowe zagadnienia związane z ochroną zabytków, w tym cele i kierunki działań w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji. Projekt Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami skierowany został do konsultacji społecznych i uzgodnień międzyresortowych. Pod koniec pierwszego kwartału 2014 r. przewidziana jest konferencja uzgodnieniowa.

- **Regulacje prawne**

W roku 2013 Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego wydał rozporządzenie z dnia 1 lipca 2013 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków* (Dz. U. z dnia 5.07.2013), dotyczące zmiany terminów składania wniosków o udzielenie dotacji oraz terminów ich rozpatrzenia.

W dalszym ciągu trwały prace nad założeniami do zmiany systemu ochrony zabytków w Polsce oraz prace legislacyjne mające na celu nowelizację niektórych aktów prawnych, w kierunku usprawnienia systemu opieki nad zabytkami.

- **Realizacja zadań wynikających z „Koncepcji polityki przestrzennej zagospodarowania kraju”**

„Koncepcja polityki przestrzennej zagospodarowania kraju” przewiduje w perspektywie najbliższych dwudziestu lat wzrost znaczenia dziedzictwa kulturowego w procesie rozwoju przestrzennego kraju. Sprzyjać temu będzie wzrost zamożności społeczeństwa oraz przekształcenia o charakterze kulturowym powodowane wzrostem znaczenia zarówno materialnych, jak i niematerialnych składników dziedzictwa kulturowego. Ich umiejętne

wykorzystanie w procesach rozwoju przyczyni się do wzrostu znaczenia kultury i turystyki w życiu społecznym i gospodarczym Polski.

Podstawową rolę w realizacji tych zamierzeń odgrywają i odgrywać będą środowiska lokalne i różne szczeble administracji samorządowej. Jednostki samorządu terytorialnego (miasta, gminy, powiaty) są żywotnie zainteresowane, poza nielicznymi wyjątkami, zachowaniem i odpowiednim wykorzystaniem zasobów dziedzictwa kulturowego, gdyż przynosi to wymierne korzyści chociażby w postaci tzw. turystyki kulturowej (kulturalnej), co stanowi przesłankę do ubiegania się o środki finansowe pochodzące z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Samorządy, wspierane przez lokalne organizacje społeczne (np. regionalne towarzystwa kulturalne), najlepiej dostrzegają potrzebę zagospodarowania zabytków i zarządzania nimi. Zespoły zabytkowej zabudowy staromiejskiej lub pojedyncze zabytki, będące nośnikami wartości historycznych, kulturowych, patriotycznych bądź emocjonalnych, mogą przysporzyć także wymiernych korzyści finansowych (jako tzw. produkt turystyczny). Zabytek staje się wówczas elementem promującym środowisko lokalne, wizytówką regionu, miasta czy wsi, ale także (a może przede wszystkim) zapewnia miejsca pracy. Mechanizmy te docierają również do świadomości prywatnych właścicieli zabytków, którzy coraz częściej udostępniają je zwiedzającym.

Zainteresowanie zarządów gmin, miast czy powiatów zabytkami na swoim terenie wynika również z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami, która nakłada na samorządy określone obowiązki w sprawowaniu opieki nad zabytkami. Należą do nich m.in.:

- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.

Przed władzami wielu miast stoją duże wyzwania - jak wykorzystać substancję zabytkową, by harmonijnie połączyć funkcje gospodarcze i społeczne miasta (urzędy, instytucje użyteczności publicznej, placówki kultury) z codziennymi potrzebami mieszkańców. Wieloletnie doświadczenia w tej mierze dowodzą, że tylko skupienie w obrębie zespołu staromiejskiego funkcji zarówno publicznych, jak i mieszkalnych, pozwala na właściwe funkcjonowanie organizmu miejskiego. Wyprowadzenie mieszkańców poza obręb starówki pozbawia życia tę najbardziej nasyconą kulturowo tkankę miejską.

W studiach uwarunkowań i planach zagospodarowania przestrzennego dla różnych jednostek terytorialnych (gmin, powiatów) umieszcza się zapisy dotyczące wykorzystania zabytków dla celów turystycznych. Plany te realizuje się chociażby przez projektowanie, wyznaczenie oraz znakowanie tras turystycznych i szlaków historycznych, głównie spacerowych, ale także szlaków rowerowych, wodnych, kolejowych (w tym wąskotorowych), czy atrakcyjnych tras podziemnych, w których zachowała się substancja zabytkowa. Gwarantem powodzenia tych przedsięwzięć jest ścisła współpraca jednostek samorządu terytorialnego z organami ochrony

zabytków i instytucjami kultury działającymi w tej sferze oraz Polską Organizacją Turystyczną; coraz większego znaczenia nabiera współpraca z władzami kościelnymi przy tworzeniu turystycznych szlaków pielgrzymkowych (np. Szlak Cysterski w Polsce, będący częścią sieci Europejskich Szlaków Cysterskich). W ramach tej współpracy wykorzystywana jest dokumentacja konserwatorska i wyniki badań historycznych, archeologicznych, architektonicznych, etc.

Strategia zakłada, że „promocja dziedzictwa kulturowego wpłynie na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni” a „dbałość o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych” sprzyjać będzie „rozwojowi turystyki (...). Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno-przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.”

• Parki kulturowe

Pierwsze parki kulturowe w Polsce utworzono w roku 2002. Wg stanu na dzień 31 października 2013 r. w Polsce funkcjonuje 26 parków kulturowych (lista poniżej). W roku 2013 utworzono jeden park kulturowy tj. Park Kulturowy Grodzisko w Wicinie (woj. lubuskie)

L.p.	Województwo	Nazwa Parku Kulturowego	Rok utworzenia
1	Dolnośląskie	Forteczny Park Kulturowy w Srebrnej Górze	2002
2	Dolnośląskie	Forteczny Park Kulturowy Twierdza Kłodzka	2005
3	Dolnośląskie	Park Kulturowy Kotliny Jeleniogórskiej	2009
4	Kujawsko-pomorskie	Park Kulturowy Wietrzychowice	2006
5	Kujawsko-pomorskie	Park Kulturowy Kalwaria Pakoska	2008
6	Kujawsko-pomorskie	Park Kulturowy „Kościół p.w. św. Oswalda” w Płonkowie	2009
7	Kujawsko-pomorskie	Park Kulturowy Sarnowo	2010
8	Lubuskie	Park Kulturowy „Dolina Trzech Młynów” w Bogdańcu	2006
9	Lubuskie	Park Kulturowy Grodzisko w Wicinie	2013
10	Łódzkie	Park Kulturowy Miasto Tkaczy w Zgierzu	2003
11	Łódzkie	Park Kulturowy Wzgórze Zamkowe w Sieradzu	2009
12	Małopolskie	Park Kulturowy Kotliny Zakopiańskiej	2006
13	Małopolskie	Park Kulturowy Stare Miasto w Krakowie	2011
14	Mazowieckie	Park Kulturowy „Ossów Wrota Bitwy Warszawskiej 1920 Roku”	2009
15	Mazowieckie	Park Kulturowy Stary Radom	2011
16	Mazowieckie	Wilanowski Park Kulturowy	2012
17	Podkarpackie	Park kulturowy Zespołu Staromiejskiego oraz Zespołu OO. Dominikanów w Jarosławiu	2009

18	Pomorskie	Park Kulturowy Fortyfikacji Miejskich „Twierdza Gdańsk”	2002
19	Pomorskie	Park Kulturowy Ośmiu Błogosławieństw we wsi Sierakowice	2006
20	Pomorskie	Park Kulturowy „Osada Łowców Fok” w Rzucewie	2008
21	Pomorskie	Park Kulturowy „Klasztorne Stawy”	2009
22	Śląskie	Park Kulturowy Cmentarz żydowski w Żorach	2004
23	Śląskie	Park Kulturowy „Hałda Popłuczkowa”	2006
24	Świętokrzyskie	Park Kulturowy Miasta Końskie	2005
25	Warmińsko-mazurskie	Park Kulturowy Warmińskiej Drogi Krajobrazowej Gietrzwałd – Woryty	2009
26	Wielkopolskie	Mickiewiczowski Park Kulturowy	2007

Parki Kulturowe (źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa)

Znaczenie lokalne ma 12 parków kulturowych, obejmujących niewielki obszar i pojedyncze obiekty zabytkowe, ale niezwykle istotne dla tożsamości kulturowej lokalnych społeczności, 9 - regionalne, 4 - ponadregionalne (narodowe) – pomniki historii) i 1 - światowe (Lista Światowego Dziedzictwa UNESCO). Niektóre z nich obok wartości kulturowych reprezentują również walory przyrodnicze (np. Warmińska Droga Krajobrazowej Gietrzwałd – Woryty).

• Zabytki a turystyka

Nie ulega wątpliwości, że działania związane z ochroną zabytków stymulują rozwój turystyki. W działaniach podejmowanych przez organy administracji rządowej, samorządy terytorialne czy organizacje społeczne działające w sferze kultury, w tym w sferze ochrony zabytków, uwzględnia się możliwość ekonomicznego wykorzystania zagospodarowywanych zabytków dla celów turystycznych, z jednoczesnym poszanowaniem ich wartości zabytkowych. Coraz większy nacisk kładzie się na społeczny wymiar sprawowanej właściwie ochrony zabytków i opieki nad nimi tj. możliwość codziennej ludzkiej egzystencji w zabytkach i ich otoczeniu. Motywacji jest wiele, m.in. budowanie więzi międzyludzkich, kształtowanie poczucia tożsamości, przynależność do „małych ojczyzn”, lokalny patriotyzm. Umiejętnie użytkowany i zarządzany zabytek może przysporzyć społecznościom lokalnym określonych korzyści, w tym także wynikających z rozwoju turystyki.

Rozwój turystyki kulturowej nadaje turystyce kwalifikowanej nową, wyższą jakość, polegającą na harmonijnym połączeniu wysiłku fizycznego (wędrówki piesze, rajdy rowerowe), kontaktu z przyrodą (różne formy krajobrazowe, siedliska fauny i flory) i estetyczno - intelektualnym przeżyciem (poznawanie zabytków i miejsc historycznych wg ustalonego klucza). W związku z tym powstają szlaki tematyczne, np. szlaki archeologiczne, zabytków architektury (np. romańskiej czy gotyckiej), a także architektury drewnianej.

W roku 2013 odnotowano nadal duże zainteresowanie władz lokalnych możliwościami wykorzystania zabytków do promocji turystyki.

➤ Śląskie Centrum Dziedzictwa Kulturowego w Katowicach kontynuuje we współpracy z miejscową terenową służbą konserwatorską prace nad tworzeniem szlaków zabytków techniki w województwie śląskim. Duże nasycenie zabytkami dziedzictwa przemysłowego na Górnym Śląsku sprzyja wytyczaniu szlaków turystycznych. Wytypowano około 150 zabytków techniki i obiektów z różnych dziedzin przemysłu, atrakcyjnych turystycznie. Znalazły się na tej liście m.in.: zespoły dawnych kopalń, podziemne wyrobiska górnicze, sztolnie, hałdy, zabytki hutnictwa, włókiennictwa, browarnictwa, wodociągów, radiofonii, kolejki wąskotorowe, wodne szlaki transportowe czy reprezentatywne osiedla robotnicze. W roku 2013 dokonano korekt na Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego, zorganizowano IV edycję INDUSTRIADY - Święta Szlaku Zabytków Techniki, odnotowując rekordową frekwencję w historii Szlaku (75 tys. uczestników, 271 imprez, 42 obiekty)

➤ W województwie lubelskim realizowany był wieloletni projekt współpracy "Śladami przeszłości. Odnowa i promocja dziedzictwa historyczno-kulturowego środkowo-wschodniej Lubelszczyzny" (współfinansowany ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013) Jest to projekt realizowany w ramach wdrażania lokalnych strategii rozwoju przez 6 lokalnych grup działania. Celem projektu jest podnoszenie świadomości historyczno-kulturowej mieszkańców środkowo-wschodniej Lubelszczyzny i turystów poprzez ochronę i promocję zasobów dziedzictwa historyczno-kulturowego. W ramach projektu m.in. zbadano i zewidencjonowano 90% obiektów dziedzictwa historyczno-kulturowego z obszaru 36. gmin województwa lubelskiego, odnowiono i uporządkowano ok. 40 z nich, 93 wyróżniono tablicami informacyjnymi.

➤ W województwie świętokrzyskim w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego „Promocja gospodarcza i turystyczna regionu świętokrzyskiego” przeprowadzono prace remontowo konserwatorskie w kościołach „Na szlaku architektury drewnianej i „Na szlaku architektury średniowiecznej”.

Zabytki techniki w Polsce, począwszy od największej w Europie neolitycznej kopalni krzemienia w Krzemionkach Opatowskich (woj. świętokrzyskie), kopalnie soli w Wieliczce i Bochni, najstarszy szyb wydobywania ropy naftowej w Bóbrce (woj. podkarpackie), zespół architektury przemysłowej „Księży Młyn” w Łodzi, jak i cenne obiekty związane z rozwojem np. Centralnego Okręgu Przemysłowego czy wspomniane przykłady z Górnego Śląska, z każdym rokiem stają się coraz większą atrakcją turystyczną w skali ponadregionalnej, a nawet międzynarodowej.

Dużą atrakcją turystyczną są również dawne twierdze i inne ruiny konstrukcji militarno - obronnych z czasów wojen światowych w Europie (przykładowo Srebrna Góra, Kłodzko, Przemyśl, Kętrzyn, Międzyrzecki Rejon Umocniony). W Przemyślu np. realizuje się przedsięwzięcie - ścieżkę turystyczną o nazwie „Szlakiem cmentarzy z I wojny światowej”. Jednym z elementów tego przedsięwzięcia jest kompleksowa rewaloryzacja twierdzy przewidziana w latach 2013-2014.

W roku 2013 zespół Twierdzy Modlin zyskał nowego właściciela, którego plany i zamierzenia, nastawione na rewitalizację i rewaloryzację zasobów zabytkowych, roją w perspektywie kilku lat na przywrócenie świetności jednego z najcenniejszych zabytków sztuki militarnej w Europie.

Innym ważnym zadaniem realizowanym przez służby konserwatorskie jest wsparcie finansowe dla najważniejszych obiektów zabytkowych rewitalizowanych w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym także dla potrzeb turystyki. Dotyczy to głównie obiektów sakralnych, zabytkowych zespołów pałacowo-parkowych, zespołów historycznej zabudowy miejskiej (urbanistycznej) i wiejskiej (ruralistycznej) oraz innych zabytków mogących pełnić różnorakie funkcje związane z turystyką (hotele, pensjonaty, ośrodki odnowy biologicznej, restauracje, etc).

Aby działania w zakresie wykorzystania zabytków dla rozwoju turystyki były skuteczne, mechanizmy temu towarzyszące powinny być doskonałe, modernizowane i wzbogacane. Zgodnie z europejskimi normami, muszą być dostosowane do wymogów współczesnego turysty i zaspokajać ambicje wszystkich kreatorów i odbiorców rządowego dokumentu „Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku”. Wymagania nowoczesnej turystyki nie mogą wszakże degradować bądź deprecjonować wartości historycznych, artystycznych czy kulturowych zabytków. Harmonia między tradycją a nowoczesnością jest warunkiem podstawowym utrzymania równowagi między ochroną zabytków a rozwojem turystyki.

- **Podejmowanie i wspieranie działań na rzecz promocji kultury polskiej za granicą**

Koordinowanie całokształtu współpracy międzynarodowej w obszarze promowania kultury polskiej na arenie międzynarodowej oraz promowanie Polski przez kulturę, a także zapewnienie trwałej i znaczącej obecności kultury polskiej w procesach integracji europejskiej i dialogu międzynarodowego prowadzonego zarówno w ramach Unii Europejskiej, jak i na płaszczyźnie Unia Europejska – Kraje Trzecie, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje między innymi poprzez instytucje mu podległe, tj. Instytut Adama Mickiewicza (IAM), Międzynarodowe Centrum Kultury (MCK) oraz Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia (CPRDiP).

- **Megaprojekt Azja**

W 2013 r. Instytut Adama Mickiewicza w ramach Megaprojektu Azja zrealizowano 32 projekty, w tym 7 wizyt studyjnych. Do Chin, Hongkongu, Korei Południowej, Japonii, na Tajwan, do Singapuru, Birmy, Malezji i Indonezji wysłanych zostało 181 artystów i realizatorów. Polskie wydarzenia kulturalne przyciągnęły w sumie ponad 42 tys. bezpośrednich uczestników.

42. polskich muzyków jazzowych wystąpiło na 18. koncertach w Azji, które odbyły się w ramach znaczących festiwali: Jarasum International Jazz Festival w Korei, Tokyo Jazz Festival i drugiej edycji Festiwalu Nowej Muzyki Polskiej w Japonii. Na azjatyckich festiwalach wystąpiły 4 polskie teatry i teatry tańca: Dada von Bzdülów i Janusz Orlik na Beijing Fringe, Teatr Dramatyczny z „Personą. Marilyn” K. Lupy na World Cultures Festival w Hongkongu oraz Teatr Polski z Bielska-Białej ze „Zbrodnią” E. Marciniak na Seoul Performing Arts Festival.

Zrealizowano tournée koncertowe polskich artystów, m.in. Kwartetu Lutosławskiego (Korea, Japonia, Chiny, Hongkong, Singapur), zespołu Zakopower i Cracovia Danza (w Chinach).

Wśród projektów filmowych wymienić należy program „Has – Beyond the Master” w Hongkongu oraz warsztaty i pokazy filmów dokumentalnych „Watch Docs in Yangoon” w Birmie. W sztukach wizualnych koncentrowano się na przygotowaniu dwóch dużych wystaw sztuki polskiej w Chinach (2014 i 2015 r.), realizowanych odpowiednio przez Muzeum Sztuki w Łodzi i Muzeum Narodowe w Warszawie.

• Muzyka Aktualna

W 2013 r. zrealizowano 22 projekty Muzyki Aktualnej. Zgodnie z trzyletnią strategią rozwoju tej dziedziny, przyjętą na przełomie lat 2012/2013, zakres geograficzny realizacji objął Stany Zjednoczone, Wielką Brytanię, Francję, Holandię, Niemcy, Hiszpanię, Norwegię, Estonię, Polskę, Japonię, Koreę, Chiny i Singapur. Zakres stylistyczny obejmował promocję jazzu, (free, off i mainstream), muzyki improwizowanej, muzyki rockowej (m.in. indie rock, alternative, experimental, noise rock, metal), popu (elektropop, songwriting, IDM), muzyki klubowej, elektronicznej i disco, avant hip hop oraz world music (roots, folk, etno).

IAM promował markę “Don`t Panic! We`re from Poland” na czołowych światowych wydarzeniach: Eurosonic Noorderslag, Tallinn Music Week, Jazzahead, Liverpool Sound City, The Great Escape Primavera Sound, c/o pop, Reeperbahn, nowojorskim CMJ Music Maraton i seulskim MU:CON., a także przygotowywał i realizował liczne projekty muzyki aktualnej w Azji: Tokyo Jazz Festival, Jarasum International Jazz Festival, Trasa zespołu Dagadana (Malezja, Chiny, Singapur, Indonezja), Pink Freud (Japonia, Korea), Festiwal Nowej Muzyki Polskiej w Tokio, Osace i Kioto.

Rozwijana była formuła promocji showcase`owej polskich artystów na krajowych wydarzeniach: Asymmetry, Skrzyżowanie Kultur, Jazztopad, Co Jest Grane. Z innych istotnych projektów wymienić należy Take Five Europe - kontynuację udanego projektu sieciowego z dziedziny jazzu. Projekt ten uznać należy za wzorcowy projekt networkowy oraz World Music Expo WOMEX 2013 - największe targi branży z zakresu muzyki świata w Cardiff.

• Muzyka klasyczna

W 2013 r. obchodzone były rocznice związane z twórczością Witolda Lutosławskiego, Krzysztofa Pendereckiego oraz Henryka Mikołaja Góreckiego. Związane z nimi projekty realizowane były głównie w ramach programu Polska Music.

Po dużym sukcesie polskiej muzyki folkowej, uwagę zagranicznych partnerów zwróciła polska muzyka tradycyjna. Zrealizowano szereg wizyt studyjnych opiniotwórczych dziennikarzy. Efektem były audycje radiowe w Niemczech (WDR3), Wielkiej Brytanii (BBC3) i Izraelu jak również wpisy i reportaże filmowe na opiniotwórczej platformie blogerskiej Huffington Post. Do magazynu dołączono płytę (20 tys. sztuk) zawierającą

25 utworów z różnych regionów Polski w wykonaniu wiejskich muzykantów (m.in. Jan Gaca, Kazimierz Meto).

Kontynuowano, zapoczątkowany w 2012 r., projekt wsparcia polskiej muzyki dawnej, stanowiącej fascynujące i wciąż brakujące świadectwo uczestnictwa Polski w europejskim obiegu kulturalnym. Monograficzna płyta z utworami Bartłomieja Pękiela, pierwszego kapelmistrza narodowości polskiej na dworze Wazów zajęła 6. pozycję pod względem sprzedaży płyt w Wielkiej Brytanii. Zrealizowano nagrania muzyki Mikołaja Zieleńskiego oraz kompozytorów włoskich służących na warszawskim dworze Zygmunta III. Obie płyty zostaną wydane w pierwszej połowie 2014 r. IAM realizował także program wizyt studyjnych i rezydencji.

- **Polska music**

Rok 2013 został przyjęty uchwałą Sejmu RP Rokiem Lutosławskiego i objęty patronatem UNESCO. Na świecie odbyło się ogółem 320 koncertów muzyki kompozytora. Do najważniejszych wydarzeń wspieranych przez Polska Music należy zaliczyć międzynarodową serię koncertów Philharmonia Orchestra „Woven Words”. Trasa objęła 22 koncerty na całym świecie i przyciągnęła łącznie 25 tys. widzów. Twórczość kompozytora prezentowana była także podczas festiwalu BBC Proms, który dzięki transmisji radiowej i telewizyjnej przyciągnął ponad dwumilionową widownię.

Przygotowana została kampania wizerunkowa obchodów 100. rocznicy urodzin Witolda Lutosławskiego. Zrealizowano liczne wizyty studyjne zagranicznych i polskich dziennikarzy. Jako część Centrum Informacyjnego Roku Lutosławskiego prowadzona była witryna www.lutoslawski.culture.pl. Wspierane przez Polska Music nagranie I Symfonii Lutosławskiego, wydane na płycie Los Angeles Philharmonic pod batutą Esa-Pekka Salonena, zostało nominowane do nagrody Grammy i uhonorowane nagrodą Germany Record Critic's Award.

Polska Music wsparł również prace związane z inscenizacją ważnych dzieł polskiej opery. W lipcu odbyła się premiera „Kupca Weneckiego” Andrzeja Czajkowskiego na festiwalu Bregenzer Festspiele. Trwają również prace przygotowawcze do wystawienia „Króla Rogera” Karola Szymanowskiego w Royal Opera House w Londynie w sezonie 2014/15.

- **Megaprojekt Turcja – przygotowania do obchodów 600. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych między Polską a Turcją w 2014 r.**

IAM zorganizował serię wydarzeń pilotażowych jako wprowadzenie do programu głównego w roku 2014: Meetings on the Bridge, koncert Marcin Wasilewski Trio na Festiwalu Jazzowym w Izmirze, Krzysztof Penderecki w Stambule - realizacja oprawy promocyjnej uroczystości wręczenia kompozytorowi „Lifetime Achievement Award” przez fundację IKS w Stambule, Koncert Apollon Musagete Quartett na 27 Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Klasycznej w Izmirze, polscy artyści na 13. Biennale w Stambule – prezentacja polskich artystów (Zbigniew Libera, Akademia Ruchu, Agnieszka Polska), pokaz filmu “Beats

of Freedom” na Antalya Golden Orange Film Festival, koncert symfoniczny z okazji 90-lecia zawarcia Traktatu Przyjaźni pomiędzy Polską a Turcją, wystawa polskiego wzornictwa podczas Istanbul Design Week zorganizowana we współpracy z Zamkiem Cieszyn.

- **Design**

W 2013 r. IAM skupiał się na tworzeniu międzynarodowego kontekstu dla rozwoju i popularyzacji kultury polskiej poprzez design. Odnotować należy sukcesy polskich twórców na arenie międzynarodowej. Grupa Monomoka zdobyła nagrodę Grand Prix w finale konkursu Furniture Design Award 2013 (targi meblarskie w Singapurze). Efektem były zaproszenia do prezentacji twórczości grupy w Berlinie i Paryżu. Sukcesy polskich twórców w Azji mają coraz większy wpływ na kształtowanie światowych trendów w tej dziedzinie.

IAM zorganizował i współorganizował szereg wystaw na najważniejszych światowych wydarzeniach: 6 zbiorowych wystaw na Salone Internazionale del Mobile w Mediolanie; 2 wystawy w ramach London Design Festival („Nieświadomość zbiorowa” studia Kosmos Projekt i „Young Creative Poland: 4 Years On”); wystawy „Glass and Cup. Polish Design Stories” (przygotowanej przez Zamek Cieszyn w ramach tygodnia designu w Stambule); wystawy z cyklu „must have from Poland” w Hongkongu (podczas targów Inno Design Tech Expo i konferencji Business of Design Week).

IAM wspierał współpracę międzyuczelnianą. Zrealizowano projekt badawczy, w którym udział wzięli studenci warszawskiej ASP i nowojorskiego Pratt Institute oraz warsztaty ceramiczne „Art Food” w pracowni Ćmielów Design Studio (uznane przez brytyjską prasę za jedno z 20 najciekawszych wydarzeń prezentowanych w ramach London Design Week).

- **Film**

W ramach projektu Promocja Polski na Campusach w USA, na festiwalu filmowym w Ann Arbor zaprezentowano 2 programy polskiej animacji eksperymentalnej. Kuratorem programów był Marcin Giżycki - krytyk i historyk filmu. Pokazano klasyczne filmy J. Lenicy, W. Borowczyka i J. Robakowskiego oraz współczesne produkcje W. Bąkowskiego i Z. Czapli. W kwietniu odbyła się wizyta studyjna Hadena Guesta, dyrektora Archiwów Filmowych Uniwersytetu Harvarda. Jej celem było zaplanowanie i omówienie organizacji przeglądów filmów J. Lenicy i W. Hasa na Harvardzie w 2014 r.

Polskie filmy prezentowane były na ważnych festiwalach branżowych. W ramach Master Projektu, IAM wspierał pokazy kina polskiego na festiwalu „filmPOLSKA” w Berlinie, organizowanym przez Instytut Polski. Festiwal to największa prezentacja kina polskiego za granicą, która w 2013 r. odbyła się po raz ósmy. Pokazano ponad 100 filmów fabularnych, krótkometrażowych, dokumentalnych, animowanych, szkolnych oraz archiwalnych.

Polska twórczość prezentowana była na Ukrainie w ramach ósmej edycji „Dni Filmu Polskiego” organizowanych przez Instytut Polski w Kijowie. Festiwal odbywał się równolegle w sześciu ukraińskich miastach: Kijowie, Charkowie, Doniecku, Winnicy,

Symferopolu i Odessie. Ten największy na Ukrainie cieszy się rosnącą renomą. Pokazom towarzyszyły spotkania z polskimi aktorami i twórcami filmowymi.

Filmy z cyklu „Przewodnik do Polaków” były prezentowane m.in.: na Bałtyk Festiwal Media w Darmstadt, festiwalu Media i Sztuka w Darłowie, Festiwalu Filmowym Dziedzictwa w Sofii oraz Cervino CineMountain Festival (gdzie film „Sztuka Wolności” zdobył główną nagrodę). Najnowszy film z tego cyklu – „Sztuka Znikania” – prezentowany był podczas istotnych wydarzeń krajowych (Krakowski Festiwal Filmowy, Festiwal Filmowy w Gdyni, Plus Camerimage, OFF Plus Camera) i zagranicznych (m.in.: międzynarodowe festiwale filmów dokumentalnych Visions du Réel w Nyonie, Rencontres internationales du documentaire de Montréal, Jihlava International Documentary Film Festival).

Ważnymi działaniami IAM było przygotowywanie i realizowanie koprodukcji filmowych. Zakończono negocjacje dotyczące umowy koprodukcyjnej filmu dokumentalnego pt. „Biesy” w reż. Andrzeja Wajdy (premiera zaplanowana jest na kwiecień 2014 r.). Podczas spotkania gości festiwalu „Boska Komedia”, w którym wzięli udział przedstawiciele IAM, producenci filmu oraz Jan Nowicki, podjęto rozmowy z partnerami ze Stanów Zjednoczonych w sprawie amerykańskiej premiery filmu. Podpisano umowę koprodukcji filmu „Solidarność Kobiet”, przedstawiającego doświadczenia kobiet związanych z ruchem społecznym „Solidarność” oraz historię kobiet młodego pokolenia, które czują się „spadkobierczyniami” idei solidarnościowych. We wrześniu rozpoczęły się obrady jury międzynarodowego konkursu etiud filmowych „Solidarity Shorts”, którego współorganizatorem jest IAM. Podpisano też umowę koprodukcyjną filmu dokumentalnego „The Merchant”, o twórczości Andrzeja Czajkowskiego, polskiego kompozytora, produkowanego przez brytyjskiego partnera w oparciu o operę „The Merchant” (wystawioną na festiwalu w Bregenz w 2013 r.). IAM zaangażowany jest też w koprodukcję futurystycznego filmu „Ozon” w reż. Zbigniewa Libery.

Z końcem roku, w ramach cyklu „Przewodnik do Polaków”, zakończona została praca nad filmem dokumentalnym „Neony”, poświęconym historii warszawskich neonów od czasów przedwojennych do współczesności.

• Sztuki wizualne

We współpracy z Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie rozpoczęto przygotowania do organizacji międzynarodowej konferencji badawczej na temat dzieła Andrzeja Wróblewskiego. IAM współpracował też z Fundacją Andrzeja Wróblewskiego przy przygotowaniach monograficznych wystaw artysty w Berlinie i Belgradzie.

W czerwcu, w londyńskim Calvert 22 odbył się wernisaż „Dźwięki elektrycznego ciała”, prezentujący muzyczno-plastyczne eksperymenty Eugeniusza Rudnika, Oskara Hansena, Krzysztofa Wodiczki, Jerzego Rosołowicza, Waleriana Borowczyka i innych. Wydana została również (wspólnie z Zachetą) kompilacyjna płyta „The Artists” zawierająca najciekawsze współczesne dokonania artystów wizualnych na polu muzyki. W TATE Modern zorganizowano konferencję nt. polskiej fotografii powojennej.

IAM wspierał najzdolniejszych polskich twórców młodszej generacji: wystawę Katarzyny Krakowiak w FACT Liverpool i pierwszą wyczerpującą monografię Olafa Brzeskiego. Z działalności wydawniczej wspomnieć należy wydanie (we współpracy z Muzeum Współczesnym Wrocław) anglojęzycznej monografii grupy PERMFAO (m.in. Andrzej Lachowicz, Natalia LL).

W ramach Megaprojektu Klopsztanga wydano 2 publikacje: monografię zbierającą dokonania artystyczne Dominka Lejmana (projekt realizowany z Hatje Cantz - jednym z najpoważniejszych wydawnictw specjalistycznych) oraz Krzysztofa Pijarskiego, laureata nagrody Deutsche Boerse (we współpracy z Fundacją Archeologii Fotografii i galerią Fotohof). Kontynuowano współpracę z uznanymi polskimi artystami, m.in. Mirosławem Bałką (wystawa w moskiewskim NCCA w ramach 5. Biennale Sztuki) i Pauliną Ołowską (znakomicie przyjęta przez publiczność monograficzna prezentacja w Kunsthalle Basel podczas targów Art Basel). IAM był również partnerem Bass Muzeum of Art przy wydaniu publikacji zbierającej teksty krytyczne nt. prac Piotra Ukłańskiego.

IAM promował polskich artystów na Biennale w Wenecji. Na 55. edycji tego najważniejszego wydarzenia z zakresu sztuk wizualnych swoją pracę zaprezentował Konrad Smoleński. IAM wsparł również produkcję video Karoliny Breguły, artystki zaproszonej do udziału w wystawie w Pawilonie Rumuńskim.

IAM stale realizuje wizyty studyjne: polscy twórcy będą obecni m.in. na Biennale w Sydney (wizyta kuratorki, Juliany Engberg) oraz innych istotnych lokalizacjach na świecie (dzięki wizytom kuratorów fotografii, zbiorów bibliotecznych i architektury współczesnej z MoMA: Dany Leers, Davida Seniora, Pedra Gadanho). IAM współpracował też z instytucjami organizującymi rezydencje artystyczne i kuratorskie.

• Teatr

Zakończone zostały prace nad anglojęzyczną antologią dramatu polskiego XXI, "(A)pollonia", która wydana została jesienią przez Seagull Books. W Nowym Jorku zorganizowano festiwal polskiej dramaturgii (11 wydarzeń) promujący antologię. IAM zorganizował w Warszawie międzynarodową konferencję dramaturgiczną. W prezentacjach udział wzięli dramaturdzy z USA i krajów wschodnioeuropejskich, co zaowocowało deklaracją stworzenia nowego projektu antologii dramatów z krajów wschodnioeuropejskich w języku angielskim. IAM dofinansowywał tłumaczenia napisów anglojęzycznych dla ważnych premier teatralnych. Powtórzony został Focus polski na festiwalu w Sibiu. Kontynuowany był projekt polski w Edynburgu, (którego celem jest utworzenie Centrum Polskiego Teatru w prestiżowej sali Summerhall). Na festiwalu SPAF w Seulu, jednym z najważniejszych festiwali teatralnych Azji, zaprezentowano spektakl „Zbrodnia” na motywach nieznanego tekstu Witolda Gombrowicza (w reż. Eweliny Marciniak). W Seulu, wiosną 2013 r. przebywała na rezydencji artystycznej młoda scenografka, Aleksandra Wasilkowska. IAM wziął też udział w targach sztuk performatywnych, na potrzeby, których została wyprodukowana aplikacja promująca polski teatr i muzykę aktualną.

W maju odbył się festiwal „ДА! ДА! ДА! Współczesny teatr, dramat i performans z Rosji”, współorganizowany z największym rosyjskim festiwalem Złota Maska.

IAM kontynuował projekty sieci PACE (Performing Arts Central Europe, w ramach której nawiązano współpracę z Instytutami Teatralnymi z Węgier, Czech i Słowacji), Projekt Wyszehradzki (wspólny udział w panelach dyskusyjnych podczas festiwalu Under the Radar, konferencji APAP w Nowym Jorku oraz kongresie International Society for the Performing Arts we Wrocławiu) i działania w sieci SPACE.

W październiku, IAM wspólnie z Zachętą oraz Komuną Warszawa przygotował festiwal sztuk performatywnych „War<So>Vie” oraz zjazd uczestników Sieci SPACE (ponad 30 kuratorów). Celem było przygotowanie programu działań wspierających mobilność młodych artystów teatru i tańca w Europie. Udział w programach sieci PACE i SPACE pozwala na korzystanie ze środków Funduszu Wyszehradzkiego i środków unijnych.

- **Tournee I, Culture Orchestra po krajach Partnerstwa Wschodniego**

I, CULTURE Orchestra jest projektem stworzonym w 2011 roku przez IAM jako jeden z kluczowych elementów Programu Kulturalnego Polskiej Prezydencji w Radzie Unii Europejskiej. Orkiestra wystąpiła dotychczas w prestiżowych salach koncertowych, takich jak Berlińska Filharmonia, Konserwatorium Królewskie w Brukseli, Royal Festival Hall w Londynie czy Teatro Real w Madrycie. Nawiązując do założeń Partnerstwa Wschodniego I, CULTURE Orchestra stała się szczególnym miejscem spotkania młodych utalentowanych muzyków z Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Mołdawii, Polski i Ukrainy. Tegoroczne tournee orkiestry poprowadził znakomity dyrygent młodego pokolenia z Ukrainy – Kirill Karabits. Trasa koncertowa objęła następujące miasta: Gdańsk (15-26.08), Reykjavik (29.08), Goeteborg (31.08), Kopenhaga (2.09), Tallinn (3.09), Kijów (4.09).

I, Culture Orchestra wystąpiła również ze specjalnym koncertem w Wilnie w dn. 26.11.13 r. Koncert ten stanowił uroczystą oprawę odbywającego się na Litwie III. Szczytu Partnerstwa Wschodniego. Koncert swoją obecnością zaszczytli Minister KiDN Bogdan Zdrojewski oraz Minister Kultury Litwy Šarūnas Birutis.

Portal Culture.pl: Portal jest bogatym źródłem wiedzy o polskiej kulturze, tworzonym przez specjalistów. Zawiera materiały podzielone według dziedzin: muzyka, sztuki wizualne, film, teatr i literatura. W bazie serwisu znajdują się tysiące biogramów, artykułów na temat dzieł, prezentacje instytucji kultury - muzeów, galerii, filharmonii, teatrów i uczelni artystycznych. Portal dostarcza także informacje na temat bieżących wydarzeń kulturalnych w kraju i obecności kultury polskiej za granicą. W 2013 roku nastąpiła zmiana formatu strony. Uruchomiono także specjalną podstronę dotyczącą projektu Turcja.

- **Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia (CPRDiP)**

Jednym z priorytetów MKiDN, realizowanych w ramach współpracy kulturalnej z zagranicą są działania na rzecz rozwoju i pogłębiania polsko-rosyjskich relacji dwustronnych. Istotną rolę odgrywają tu Centra Polsko-Rosyjskiego i Rosyjsko-Polskiego Dialogu i Porozumienia,

podległe bezpośrednio ministrom kultury. Powołanie obu Centrów stanowi ważny krok na drodze kształtowania nowego typu wzajemnych stosunków polsko-rosyjskich.

W 2013 r. Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia kontynuowało zainicjowane w pierwszym pełnym roku funkcjonowania przedsięwzięcia na rzecz dialogu i porozumienia w stosunkach polsko-rosyjskich. Szczególne znaczenie miało dla Centrum ogłoszenie i rozstrzygnięcie drugiej edycji programu wymiany młodzieży oraz drugiego otwartego konkursu na dofinansowanie przedsięwzięć na rzecz polsko-rosyjskiego dialogu.

W 2012 roku Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia uruchomiło program wymiany polsko-rosyjskiej młodzieży. Na podstawie opinii Komisji Konkursowej i decyzji dyrektora Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia udzielono dotacji 17. wnioskodawcom na łączną kwotę - dzięki dodatkowym środkom przyznanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego - 900 000 złotych. Dofinansowania zakładają wymianę 550. uczniów i studentów z Polski i Rosji. CPRDiP uruchomiło także Pierwszy Otwarty Konkurs na Dofinansowanie Przedsięwzięć Podejmowanych na Rzecz Dialogu i Porozumienia w Stosunkach Polsko-Rosyjskich. Na wsparcie 8. projektów przeznaczono ponad 160 000 złotych.

• **Projekty badawcze**

W 2013 roku, Centrum zainicjowało szereg projektów badawczych, m.in.: Losy Polaków pod władzą sowiecką po 17 września 1939 r., Żołnierze sowieccy na ziemiach polskich 1941-1945, „Wielka Smuta” a pamięć historyczna Polaków i Rosjan, Problemy prawne w stosunkach polsko-rosyjskich. Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia wspólnie z Fundacją „Centrum Rosyjsko-Polskiego Dialogu i Porozumienia” uruchomiło w grudniu 2012 r. program badania opinii publicznej w Polsce i Rosji. W 2012 r. partnerami realizującymi ilościowe badania terenowe byli: w Polsce Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS), w Rosji Ogólnorosyjskie Centrum Badania Opinii Publicznej (WCIOM). Wyniki badań, wzbogacone o komentarze i interpretacje ekspertów, mają stanowić ważne źródło wiedzy o nastrojach społecznych w obu krajach. W styczniu i lutym 2013 r. zostały opracowane dane i opublikowano raport w języku polskim „Polska-Rosja. Diagnoza Społeczna 2013” zawierający pogłębione analizy danych wraz z komentarzami ekspertów z Polski i Rosji. Wyniki badań zostały zaprezentowane w Rosji 1 marca podczas dorocznej międzynarodowej konferencji socjologicznej organizowanej przez WCIOM. W ramach projektu „Polska-Rosja. Diagnoza społeczna” Centrum sfinansowało badania opinii publicznej na temat relacji polsko-rosyjskich w strefie przygranicznej objętej zasadami małego ruchu granicznego. W lipcu Centrum podpisało umowę w sprawie realizacji badania obejmującego polskie powiaty, w których obowiązują zasady małego ruchu granicznego. Badanie zostało przeprowadzone na przełomie sierpnia i września przez firmę ARC Rynek i Opinia. Badanie zostało podzielone na dwie części: jakościową – obejmującą wizyty terenowe ankieterów w kilku lokalizacjach badanego regionu (Bezledy, Bartoszyce, Trójmiasto) oraz ilościową (badanie telefoniczne CATI). Wyniki badań zostały opublikowane po polsku i rosyjsku w postaci raportu „Mały ruch w dobrym kierunku” w listopadzie 2013 r. i zaprezentowane podczas II Polsko-Rosyjskiego Kongresu Mediów w Królewcu.

- **Polsko-Rosyjska Szkoła pod Żaglami 2013**

Dzięki wsparciu Konsulatu RP w Królewcu wybrano rosyjskich uczestników zawodów kwalifikacyjnych, które odbyły się w Giżycku 15 czerwca 2013 r. i zakończyły się wyłonieniem młodzieżowej załogi rejsu (po 16 osób z Polski i Rosji). „Polsko-Rosyjska Szkoła pod Żaglami” została zainaugurowana 28. sierpnia w Gdańsku. 31. sierpnia odbyła się konferencja prasowa z udziałem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdana Zdrojewskiego. 1. września młodzież wzięła udział w uroczystościach na Westerplatte i zaraz potem „Pogoria” udała się w dwumiesięczny rejs, który zakończył się 26. października we włoskim porcie Civitavecchia. Informacje o jego przebiegu były regularnie umieszczane na stronie Fundacji „Szkoła pod Żaglami” oraz patrona medialnego rejsu, rosyjskiej gazety „Komsomolskaja Prawda”.

- **Cykl otwartych debat „Polska-Rosja w Powiększeniu”**

W 2013 r. Centrum zorganizowało 6 spotkań. Realizowane od jesieni 2011 r. spotkania w ramach cyklu debat pt. „Polska i Rosja w Powiększeniu” są poświęcone szeroko pojętym relacjom między Polską i Rosją, obserwacji i analizie zachodzących tam zjawisk społecznych, politycznych, gospodarczych, kulturalnych czy sportowych. Format spotkań pozwala uwzględnić właściwie każdą tematykę, a odpowiedni dobór prelegentów umożliwia przekazanie wiedzy i informacji w sposób przystępny i interesujący. Celem debat – oprócz dotarcia do tradycyjnych odbiorców – jest zainteresowanie nią nowych grup, zwłaszcza ludzi młodych, dlatego z założenia mają one wychodzić poza dyskurs czysto akademicki. W tym kontekście nieprzypadkowy jest również dobór miejsca, w którym odbywają się debaty – jest to klub Powiększenie, umiejscowiony w centrum stolicy, w pobliżu Uniwersytetu Warszawskiego. Przeprowadzenie debat w klubie młodzieżowym pozwala na dotarcie do nowych odbiorców.

- **Cykl otwartych debat na Zamku Królewskim w Warszawie „Polska-Rosja. Portret wzajemny. Między historią a współczesnością”**

Realizowany od maja 2012 r. do kwietnia 2013 r. wspólny projekt CPRDiP oraz Zamku Królewskiego w Warszawie pt. „Polska-Rosja. Portret wzajemny. Między historią a współczesnością” to cykl wykładów publicznych i dyskusji poświęconych wspólnej historii Polski i Rosji na przestrzeni wieków. Patronat nad cyklem objął Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a zaproszenie do wygłoszenia wykładów przyjęli wybitni polscy i rosyjscy naukowcy, ludzie kultury i politycy. W 2013 r. odbyło się 7 debat i wykładów. Celem spotkań było przybliżenie wydarzeń, procesów i interpretacji łączących i różniących obie strony, ale niezmiennie wzbudzających ogromne emocje, których przyczyną są zarówno wciąż żywe stereotypy, jak również często brak wiedzy historycznej.

- **Cykl otwartych wykładów w Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie „Dialog polsko-rosyjski w MCK”**

„Dialog polsko-rosyjski w Międzynarodowym Centrum Kultury”, to cykl wykładów i spotkań zapoczątkowany w październiku 2012 r., których tematyka dotyczy szeroko pojętej wiedzy o współczesnej Rosji, ze szczególnym naciskiem na zagadnienia z obszaru kultury, historii i dziedzictwa narodowego oraz relacji rosyjsko-polskich.

- **Polsko-Rosyjska Wymiana Młodzieży 2013**

Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, realizując ustawowy obowiązek inicjowania i wspierania polsko-rosyjskiej wymiany młodzieży, ogłosiło na początku 2013 r. drugą edycję konkursu na dofinansowanie przedsięwzięć w ramach programu „Polsko-Rosyjska Wymiana Młodzieży 2013”. Konkurs był otwarty dla szkół gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i wyższych oraz fundacji, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych. Adresatem projektów była ucząca się młodzież w wieku 13-26 lat z Polski i Rosji. Centrum dotowało tylko projekty, w których aktywny udział brało minimum 10., maksimum 20. uczestników z każdego kraju, oraz które przewidywały zorganizowanie dwóch wizyt: młodzieży polskiej w Rosji oraz rosyjskiej w Polsce.

Na konkurs „Polsko-Rosyjska Wymiana Młodzieży 2013” wpłynęło ogółem 86 wniosków opiewających na ponad 8,3 mln złotych i przewidujących wymianę ponad 2 700. uczestników z Polski i Rosji. Na pierwszym etapie rozpatrywania wniosków pracownicy Centrum dokonali ich weryfikacji pod względem wymogów formalnych, które spełniło 61 wniosków. Zostały one skierowane do oceny merytorycznej przez członków Komisji Konkursowej, która na posiedzeniu 25 marca br. w drodze uchwał zaproponowała dofinansowanie 26 przedsięwzięć na łączną kwotę 1 116 554 złotych (w wysokości od 16 556 do 75 000 złotych). Po zapoznaniu się z oceną Komisji Konkursowej Dyrektor CPRDiP udzielił dofinansowania wszystkim 26. wnioskodawcom, co pozwoliło zrealizować projekty przewidujące udział w wymianie około 700. dzieci i młodzieży. Po otrzymaniu dodatkowych środków finansowych na program wymiany młodzieży z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Komisja Konkursowa na posiedzeniu 3 lipca br. zaproponowała dofinansowanie kolejnych ośmiu projektów na łączną kwotę 408 967,68 zł. Po rezygnacji z realizacji przedsięwzięć przez dwa podmioty, Centrum przyznało ostatecznie dofinansowanie 32. wnioskodawcom na łączną sumę 1 452 330,38 zł (w wysokości od 16 556 do 90 000 złotych). W programie wymiany wzięło udział blisko 900. dzieci i młodzieży z Polski i Rosji (nie licząc opiekunów). Wszystkie projekty zostały zrealizowane w 2013 r.

Najliczniejszą grupę wśród zwycięskich wnioskodawców stanowią samorządy – 11 podmiotów, następnie szkoły i stowarzyszenia oraz fundacje – po 9 podmiotów i uczelnie wyższe – 2. podmioty oraz po 1. domu kultury i placówce wychowania pozaszkolnego. Geograficznie, najwięcej wnioskodawców, którzy otrzymali dofinansowanie – po 6. pochodzi z województw śląskiego i warmińsko-mazurskiego, po 3 z województw dolnośląskiego i łódzkiego, po 2. z małopolskiego, mazowieckiego,

opolskiego, pomorskiego i świętokrzyskiego, po 1. z lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, wielkopolskiego i zachodniopomorskiego.

W przypadku partnerów rosyjskich rozkład geograficzny przedstawia się następująco: obwód królewiecki: 9. partnerów, centralna Rosja (Moskwa, Smoleńsk, Jarosław, Kursk, Riazan) – 8. partnerów, północno-zachodni okręg federalny (Petersburg, Archangielsk, Priozersk, Jareńsk) – 13. partnerów, syberyjski okręg federalny (Krasnojarsk, Nowosybirsk, i Usole Syberyjskie) – 3. partnerów.

- **Międzynarodowe Centrum Kultury (MCK)**

Wśród najważniejszych projektów realizowanych przez Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie, wymienić należy szereg wystaw cieszących się ogromnym zainteresowaniem zarówno polskiej, jak i zagranicznej publiczności. Były to m.in.:

- *Andy Warhol. Konteksty* w dn. 11.12.2012-10.02.2013
- *Praca kobiety nigdy się nie kończy* w dn. 26.04-11.08.2013
- *Kartograf złowrogiej historii. Tara (von Neudorf)* w dn. 04.09-24.11.2013

W 2013 roku odbyła się również VII i VIII edycja Akademii Dziedzictwa. W ramach VII edycji studia podjęło 27 osób. W trzech pierwszych kwartałach 2013 r. zorganizowane zostały dwa bloki zajęć I semestru oraz 9 bloków zajęć II semestru. Jeden blok zajęć obejmował 16 godzin dydaktycznych przeprowadzonych w trakcie jednego weekendu (10 godzin w soboty, 6 godzin w niedziele). W ramach zajęć II semestru prowadzone były także cztery, równoległe seminaria dyplomowe, w trakcie których studenci przygotowywali prace dyplomowe. Ponadto w kwietniu odbyło się dwudniowe seminarium z zakresu zarządzania instytucjami kultury, który przeprowadzone zostały na terenie Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego. W trakcie warsztatów studenci odwiedzili Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau, Pałac w Pszczynie, Centrum miasta Tychy oraz centrum Katowic, a także poznali profil wybranych placówek muzealnych w Katowicach i w Sosnowcu. We wszystkich miejscach studenci mogli spotkać i uczestniczyć w prelekcjach i dyskusjach z pracownikami instytucji lub osobami odpowiedzialnymi za konserwację i promocję obiektów dziedzictwa kulturowego. W dniu 11 października 2013 r. odbyła się inauguracja VIII edycji.

Do końca roku zorganizowano cztery sesje Akademii Dziedzictwa, obejmujące 64 godziny zajęć dydaktycznych. Ponadto, zorganizowane zostały warsztaty z zakresu zarządzania instytucjami kultury (26-27 października 2013), które obejmowały zajęcia i wizyty studyjne w Zamku w Pszczynie, Zamku w Bielsku-Białej, Osiedlu Las Cygański w Bielsku-Białej, Parafii Ewangelickiej w Jasienicy, Kościele Pokoju w Cieszynie.

W 2013 roku odbyły się także VIII oraz IX edycja Programu Stypendialnego Thesaurus Poloniae, w którym brało udział 12. badaczy i naukowców z Ukrainy, Węgier, Włoch, Kanady, Rumunii, Litwy, Belgii, Armenii, Chorwacji.

Jednym z najważniejszych wydarzeń było natomiast 2. Forum Dziedzictwa Europy Środkowej *Granice dziedzictwa*, które odbyło się w dn. 11-14 czerwca 2013 r. Forum Dziedzictwa Europy Środkowej, to odbywająca się co dwa lata międzynarodowa konferencja, na której specjaliści z regionu Europy Środkowej, a także zajmujący się problematyką Europy Środkowej badacze i eksperci z całego świata, dyskutują nad zagadnieniami dziedzictwa kulturowego. Krakowska konferencja jest głosem Europy Środkowej w zakresie jego filozofii, zarządzania, ochrony, wymiaru ekonomicznego i politycznego. MCK jest z mandatu ministrów kultury Grupy Wyszehradzkiej koordynatorem zespołu ds. dziedzictwa kulturowego. Forum to inicjatywa MCK, stworzona nie tylko po to, aby wzbogacić dialog sąsiadów o wspólnym dziedzictwie, ale przede wszystkim aby stała się ważnym wkładem Europy Środkowej do globalnej debaty o ochronie dziedzictwa kulturowego w warunkach gwałtownej zmiany. Pierwsze Forum Dziedzictwa Europy Środkowej odbyło się w 2011 roku i było okazją do kompleksowego podsumowania dwudziestu lat transformacji w kulturze i dziedzictwie w regionie oraz do wskazania wspólnych problemów i nowych wyzwań w tym zakresie.

Tematem przewodnim 2. Forum były Granice dziedzictwa. Druga dekada XXI wieku sprzyja nie tylko rozważaniom nad samym systemem ochrony dziedzictwa, ale także nad jego wymiarem i filozofią: Co należy chronić? W jaki sposób budować relacje współczesności do historii? W kontekście międzynarodowych i lokalnych list obiektów, miejsc i form dziedzictwa kulturowego – gdzie kończy się to dziedzictwo oraz kiedy współczesność staje się dziedzictwem?

2. Forum zorganizowane zostało w ramach Polskiej Prezydencji w Grupie Wyszehradzkiej. Uroczystego zamknięcia Forum dokonał Minister Kultury, Bogdan Zdrojewski. Podczas tej ceremonii ministrowie kultury Polski, Czech, Słowacji i Węgier wręczyli Międzynarodową Nagrodę Wyszehradzką za 2011 rok – otrzymało ją Muzeum Jana Amosa Komenskigo w Uherskim Brodnie (Czechy). Konferencja prowadzona była w języku angielskim.

2. Forum Dziedzictwa Europy Środkowej potwierdziło, że Polska jest liderem współpracy wyszehradzkiej w zakresie kultury. Umocniło też pozycję Krakowa jako polskiego okna na Europę Środkową. W Forum wzięli udział badacze i eksperci nie tylko z krajów wyszehradzkich – z 19. krajów europejskich, a także z Azji, Australii i Republiki Południowej Afryki. Łącznie w obradach uczestniczyło 121 zarejestrowanych osób, z tego 71 mówców.

Inne projekty:

- **Wschód Kultury 2013**

Po ogromnym sukcesie dwóch poprzednich edycji „Europejskiego Stadionu Kultury”, w 2013 roku projekt ten decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego zmienił nazwę na Wschód Kultury oraz rozszerzył swoją formułę o trzecie miasto – Białystok*. Zmiana nazwy projektu była wynikiem oddolnej inicjatywy trzech miast wschodniej Polski. Nazwa „Europejski Stadion Kultury” pozostała przypisana do wydarzeń odbywających się tylko i wyłącznie w Rzeszowie. Natomiast nazwa „Wschód Kultury”, jako nazwa-parasol objęła wszystkie projekty realizowane w trzech miastach.

W dniu 22 maja 2013 roku Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Dyrektor Narodowego Centrum Kultury oraz Prezydencji Białegostoku, Lublina i Rzeszowa podpisali „Deklarację współpracy przy realizacji projektu Wschód Kultury”.

Koncert inauguracyjny Wschód Kultury pn. ZJEDNOCZENI W RÓŻNORODNOŚCI, odbył się 28 czerwca 2013 roku na Stadionie Miejskim w Rzeszowie. Hasłem przewodnim koncertu było muzyczne spotkanie artystów czerpiących inspiracje z różnorodnych, często odmiennych kultur. Koncert na Stadionie, co rok jest największą produkcją i wydarzeniem ESK, na żywo transmitowaną przez Telewizję Polską.

W dniach 25-29 września w Białymstoku w ramach Wschodu Kultury odbył się festiwal Inny Wymiar. Jego program odnosił się do Innego Wymiaru Muzyki, Teatru i Tańca, Sztuki, Filmu, a nawet Mody. Inny wymiar pokazał wielokulturowość miasta ze szczególnym miejscem kultury Tatarów. W programie znalazło się miejsca dla m.in. dziesięciu spektakli teatralnych, w tym pięciu premierowych. W festiwalu Inny Wymiar wzięło udział ponad 350. artystów w blisko 40. projektach.

Trzecią, ostatnią odsłoną Wschodu Kultury, był lubelski festiwal „Integracje – Mediacje” odbywający się w dn. 1-6 października 2013 r. Festiwal ukazał współczesne oblicze kultury i sztuki wszystkich krajów Partnerstwa Wschodniego. Na projekt złożyło się kilkadziesiąt wydarzeń twórczych w galeriach i w przestrzeni miasta oraz akcji artystycznych i społecznych opartych na wspólnych projektach artystów ze Wschodniej i Zachodniej Europy. W festiwalu wzięło udział 250. artystów w ponad 40. projektach. Festiwal towarzyszący Kongresowi „Kultura dla Partnerstwa Wschodniego”, był miejscem spotkania przedstawicieli świata kultury z krajów Europy Wschodniej. Tematami Kongresu były: „Kultura zaangażowana społecznie”, „Kultura dla rozwoju”, „Kultura nowych kompetencji”, „Kultura nowych technologii” oraz „Kultura i tożsamość”. Na Kongresie debatowało ponad 300. uczestników z kilkunastu krajów.

Łącznie, w trzech odsłonach projektu wzięło udział 850 artystów, w wydarzeniach uczestniczyło 65 000 osób, pojawiło się 500 publikacji w Internecie, 130 relacji radiowych i 60 telewizyjnych.

- **Programy grantowe (IAM)**

W ramach Programu Ministra „Promocja kultury polskiej za granicą 2013”, 84 projekty realizowane za granicą otrzymały wsparcie z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o łącznej wysokości 5 869 000 złotych. W ramach Programu Ministra „Turcja -2014 Promesa”, 34 projekty realizowane za granicą otrzymały wsparcie z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o łącznej wysokości 4 608 296 zł. IAM realizuje program „Kultura Polska na Świecie”, który ma na celu wspieranie udziału polskich artystów, twórców i przedstawicieli kultury w projektach międzynarodowych i na zagranicznych konferencjach, głównie w zakresie wsparcia kosztów podróży i zakwaterowania. W 2013 roku (dotyczy również wniosków, które wpłynęły w roku 2012, ale były finansowane z budżetu 2013) do programu zostało zgłoszonych 766 wniosków, z czego liczba wniosków rozpatrzonych pozytywnie wynosi 448. Na wsparcie artystów wydano 984 177, 20 złotych.

- **Program Ministra Turcja 2014 – Promesa**

Na mocy decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, z myślą o obchodach 600. rocznicy stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską a Turcją, został utworzony Program Ministra pn. Turcja 2014 – Promesa, którego instytucją zarządzającą jest Instytut Adama Mickiewicza. W sumie dofinansowanie otrzymało 36 projektów, zatwierdzonych przez Ministra. Ogółem rozdysponowano kwotę 4 760 000,00 PLN w tym 500 000,00 PLN na rok 2013 i 4 260 000,00 PLN na rok 2014.

- **Spotkania i konferencje na forum UE:**

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2013 roku zaangażowane było w organizację w Polsce, z inicjatywy Parlamentu Europejskiego i Komisji Europejskiej, pierwszej debaty z cyklu New Narrative For Europe - serii spotkań z udziałem artystów, myślicieli i naukowców, organizowanych przez Komisję Europejską w różnych miastach w Europie. Celem inicjatywy jest znalezienie nowej narracji dla projektu europejskiego w obliczu zmian zachodzących wewnątrz i na zewnątrz Europy oraz wyczerpania się formuły „pokój poprzez wolny rynek”. Nowa narracja ma uwzględniać wspólne wartości i koncentrować się na podstawach kulturowych scalających Unię Europejską. Debata odbyła się w dniu 11 lipca 2013 roku w Centrum Nauki Kopernik w Warszawie. Konferencję otworzyli: Premier Rządu RP Donald Tusk, Przewodniczący Komisji Europejskiej José Manuel Barroso. Podczas debaty poruszono kwestie wartości kulturowych łączących Europę, europejskiej „soft power” oraz wizerunku i roli Europy w świecie.

Ponadto, rok 2013 był czasem intensywnych przygotowań do uruchomienia, w ramach unijnej perspektywy finansowej 2014-20, programu Kreatywna Europa (łączącego istniejące w poprzedniej perspektywie programy Kultury, Media i Media Mundus) oraz nowej edycji programu Europa dla Obywateli. Istniejące punkty kontaktowe ułatwiające polskim podmiotom pozyskiwanie środków z tych programów podjęły działania informacyjne mające na celu przygotowanie potencjalnych beneficjentów do planowanych zmian w omawianych instrumentach. Rozpoczęto rozmowy ze związkiem Banków Polskich oraz przedstawicielami sektora na temat możliwości skorzystania przez polskie podmioty z nowego mechanizmu gwarancji pożyczek, który zostanie zaproponowany w ramach programu Kreatywna Europa w 2016 roku. Podjęto decyzję o umiejscowieniu punktów kontaktowych dla nowych programów przy Instytucie Adama Mickiewicza i przeprowadzono konieczne zmiany organizacyjne.

W 2013 r. podpisano dwie umowy międzynarodowe, których negocjacje koordynował Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Obie zawarto z Węgrami:

- Umowę między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Węgier o grobach żołnierzy i cywilnych ofiar wojen oraz poświęconych im miejscach pamięci, podpisano w Warszawie dnia 24 października 2013 r. Umowa reguluje zagadnienia związane z utrzymaniem i opieką nad wojennymi cmentarzami polskimi na Węgrzech

i węgierskimi w Polsce. Instytucją wskazaną do realizacji postanowień umowy ze strony polskiej jest Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

- Program współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Zasobów Ludzkich Węgier w dziedzinie kultury na lata 2013-2016, podpisanym w Krakowie dnia 13 czerwca 2013 r. Do podpisania programu doszło przy okazji corocznego spotkania ministrów kultury Grupy Wyszehradzkiej. Program wyznacza ramy współpracy resortów właściwych do spraw kultury na najbliższe lata.

W 2013 r. po zakończeniu procesu przyjęcia umowy przez stronę izraelską, weszła w życie umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Państwa Izrael o koprodukcji filmowej, sporządzona w Jerozolimie dnia 16 lutego 2004 r.

- **Fundusze europejskie wsparciem dla rozwoju infrastruktury instytucji kulturalnych**

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego realizuje zadania z zakresu wdrażania XI priorytetu Kultura i dziedzictwo kulturowe Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, którego głównym celem jest wzrost atrakcyjności Polski, osiągnięty dzięki inwestycjom w obszarze kultury. W ramach priorytetu wspierane są projekty z zakresu ochrony i zachowania zabytków o znaczeniu ponadregionalnym (w tym znajdujących się na liście Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO), wsparcia rozwoju infrastruktury kultury, tj. budowy, rozbudowy i przebudowy instytucji kultury o znaczeniu ponadregionalnym oraz rozwoju infrastruktury szkolnictwa artystycznego. Do końca 2013 roku zakończone zostały 43 projekty dofinansowane w ramach XI priorytetu PO IiŚ. W przypadku większości obiektów dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury objętych wsparciem zauważalny jest znaczący wzrost liczby użytkowników w porównaniu do stanu sprzed realizacji projektu. W niektórych przypadkach mamy do czynienia ze szczególnym zainteresowaniem nowymi instytucjami kultury (z informacji uzyskanych od Beneficjentów wynika, że Centrum Nauki Kopernik od chwili powstania odwiedziło już ponad 3 mln zwiedzających, Operę i Filharmonię Podlaską – 230 tys. widzów od otwarcia obiektu we wrześniu 2012 r. natomiast Park Etnograficzny w Sanoku - 300 tys. turystów od momentu oddania do użytkowania). Wzrost uczestnictwa w kulturze stanowi z jednej strony efekt zwiększenia fizycznych możliwości obiektów, dzięki udostępnieniu nowych, większych sal, z drugiej zaś wiąże się z poprawą jakości i rozszerzeniem oferty danej instytucji. Ponadto, wzrost liczby użytkowników stanowi efekt zainteresowania nowością – przyciągającymi mieszkańców i turystów atrakcyjnymi obiektami w przestrzeni miejskiej. Instytucje takie jak: Filharmonia Opolska, Filharmonia Świętokrzyska, Opera Leśna w Sopocie, czy nowe Centrum Nauki Kopernik i unowocześnione CK Zamek stały się popularnymi miejscami spotkań i są nie tylko wykorzystywane ze względu na swoją właściwą ofertę, ale także zwiedzane jako atrakcyjne obiekty na mapie miasta, postrzegane jako otwarte na mieszkańców i turystów.

Część dofinansowanych instytucji wprowadziła działania, mające na celu przyciągnięcie turystów zagranicznych np. Opera i Filharmonia Podlaska, która we współpracy z MSZ dysponowała atrakcyjną ofertą dla turystów z Białorusi. Z kolei w niektórych obiektach zabytkowych poprawiła się dostępność dla turystów zagranicznych dzięki wprowadzeniu form informacji w językach obcych (kadra posługująca się wieloma językami, wielojęzyczne strony internetowe, informacje w punktach obsługi, wprowadzenie wielojęzycznych audio przewodników). Realizowane w ramach XI priorytetu PO IiŚ projekty) przyczyniają się do urozmaicenia oferty kulturalnej, co wpływa na wzrost liczby turystów krajowych i zagranicznych oraz sposób postrzegania Polski jako kraju atrakcyjnego dla przyszłych inwestorów.

W ramach projektów złożonych do Programu Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego dofinansowanie przyznano 18 projektom na łączną kwotę dofinansowania 275.293.003 zł. Inwestycje dotyczą m.in. prac remontowo-konserwatorskich obiektów zabytkowych i ich adaptacji na cele kulturalne. Wśród Beneficjentów jest dużo instytucji kultury, które dzięki realizacji projektu poprawiają i uatrakcyjniają swoją ofertę kulturalną skierowaną do różnych grup odbiorców. W wielu projektach zaplanowano zastosowanie nowoczesnych narzędzi multimedialnych, które będą w sposób ciekawy uzupełniać prezentowane w sposób tradycyjny treści, co przyczyni się do wzrostu atrakcyjności wśród turystów krajowych i zagranicznych.

Jednocześnie realizowany program „Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego” współfinansowany z funduszy EOG (Europejski Obszar Gospodarczy) pozwolił na wsparcie 26. projektów polegających na organizacji wydarzeń kulturalnych i artystycznych podejmowanych we współpracy instytucjami z Islandii, Norwegii i Liechtensteinu. W 2013 r. dzięki temu wsparciu odbyły się 142 wydarzenia kulturalne z udziałem 439. artystów i ekspertów, 39. instytucji, które zgromadziły łącznie 41 838 odbiorców. Wydarzenia te miały miejsce zarówno w mniejszych miejscowościach, jak i w dużych ośrodkach atrakcyjnych pod względem turystyki i kultury (m.in. Gdańsk, Kraków, Poznań, Warszawa), co przy bezpłatnym wstępie na większość organizowanych wydarzeń przyczynia się do popularyzacji i upowszechniania kultury i dziedzictwa kulturowego.

Studia przygotowujące kadre dla gospodarki turystycznej, które rozpoczęły się do roku akademickiego 2012/2013, prowadzone są przeważnie na kierunku *Turystyka i rekreacja*, którego nazwę określiło rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 czerwca 2006 r. w sprawie nazw kierunków studiów (Dz. U. Nr 121, poz. 838). Standardy kształcenia na ww. kierunku studiów regulowało rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musiała spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki (Dz. U. Nr 164, poz. 1166).

Znowelizowane przepisy ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym* zobowiązały uczelnie do opracowania, począwszy od roku akademickiego 2012/2013, programów kształcenia opartych na Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego. Tym samym, w obecnym systemie nie przewiduje się określenia standardów kształcenia dla kierunków studiów innych niż dla tych, co do który istnieje zobowiązanie prawne wynikające z przepisów Unii Europejskiej (kierunek studiów: lekarski, lekarsko-dentystyczny, farmacja, pielęgniarstwo i położnictwo, weterynaria oraz architektura).

Dlatego też nie standaryzuje się procesu kształcenia dla kierunków studiów, w tym dla kierunków studiów przygotowujących kadre dla gospodarki turystycznej, które rozpoczęły się od roku akademickiego 2012/2013. Polskim uczelniom przywrócono autonomię w zakresie kształtowania oferty edukacyjnej. Szczegółowe informacje odnośnie kształtu przepisów ustawy – *Prawo o szkolnictwie wyższym* zostały przedstawione w *Informacji Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego do opracowania przez Ministerstwo Sportu i Turystyki sprawozdania dla Prezesa Rady Ministrów o działalności w 2011 r. Międzyresortowego Zespołu ds. koordynacji zadań Rządu określonych w Kierunkach rozwoju turystyki do 2015 r.*

W roku akademickim 2013/2014, poza funkcjonującym dotychczas kierunkiem studiów *Turystyka i rekreacja*, prowadzone jest kształcenie także na takich kierunkach jak: *Turystyka, Krajoznawstwo i turystyka historyczna; Krajoznawstwo i turystyka kulturowa; Turystyka historyczna; Gastronomia – sztuka kulinarna; Gastronomia i hotelarstwo.*

Zgodnie z informacją wygenerowaną z Systemu Informacji o Szkolnictwie Wyższym POL-on w dniu 19 lutego 2014 r. kształcenie na kierunkach związanych z przygotowaniem kadry dla gospodarki turystycznej prowadzone jest obecnie w następującej strukturze organizacyjnej:

1. Uczelnie publiczne

1) Studia stacjonarne – 73 kierunki

studia pierwszego stopnia	49
a) profil praktyczny	15
b) profil ogólnoakademicki	34
studia drugiego stopnia	22

a) profil praktyczny	4
b) profil ogólnoakademicki	18
jednolite magisterskie *	2
2) <u>Studia niestacjonarne</u>	48
studia pierwszego stopnia	30
a) profil praktyczny	9
b) profil ogólnoakademicki	21
studia drugiego stopnia	18
a) profil praktyczny	3
b) profil ogólno akademicki	15

2. Uczelnie niepubliczne

1) <u>Studia stacjonarne</u>	35
studia pierwszego stopnia	28
a) profil praktyczny	5
b) profil ogólnoakademicki	13
studia drugiego stopnia	7
a) profil praktyczny	3
b) profil ogólnoakademicki	4
2) <u>Studia niestacjonarne</u>	56
studia pierwszego stopnia	40
a) profil praktyczny	19
b) profil ogólnoakademicki	21
studia drugiego stopnia	16
a) profil praktyczny	7
b) profil ogólnoakademicki	9

*Studia rozpoczęte przed wejściem dniem 1 października 2011 r.

Źródło: Dane opracowane na podstawie systemu POL-on; polon.nauka.gov.pl; 19.02.2014 r.

Zgodnie z *Informacją o wynikach rekrutacji na studia na rok akademicki 2012/2013 w uczelniach nadzorowanych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego* wśród najpopularniejszych kierunków studiów na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia i jednolitych studiach magisterskich według ogólnej liczby zgłoszeń kandydatów (9 tys. i więcej) znalazł się kierunek *Turystyka i rekreacja* – na 16. miejscu, z liczbą 11 116 kandydatów.

Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania

• Określanie podstaw programowych kształcenia ogólnego

Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określa w drodze rozporządzenia podstawy programowe wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

Podstawa programowa wskazuje obowiązkowe zestawy celów i treści nauczania, w tym umiejętności, opisane w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, jakie powinien posiadać uczeń po zakończeniu określonego etapu edukacyjnego oraz zadania wychowawcze szkoły, które są uwzględniane w programach nauczania.

Obowiązującą od 1 września 2009 r. podstawę programową określa *rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. z 2012 r. poz. 977).

Przepisy podstawy programowej wskazują, że celem kształcenia ogólnego jest przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyk, zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów, kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie. Nacisk położony na rozwijanie wskazanych w dokumencie postaw takich, jak uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, a także postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu i postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji to jeden z najważniejszych aspektów edukacji turystycznej.

Cele i treści nauczania dotyczące edukacji turystycznej realizowane są na każdym etapie edukacyjnym, począwszy od wychowania przedszkolnego, w zakresie odpowiadającym wiekowi i możliwościom poznawczym uczniów. W wychowaniu przedszkolnym nacisk kładzie się m.in. na rozwijanie umiejętności społecznych dzieci, troskę o zdrowie i ich sprawność fizyczną, budowanie wiedzy o świecie społecznym, przyrodniczym i technicznym.

Na etapie edukacji wczesnoszkolnej uczniowie realizują zagadnienia z zakresu edukacji przyrodniczej i społecznej, zaczynają naukę języka obcego, ponadto rozwijają swoją sprawność fizyczną.

Zagadnienia dotyczące edukacji turystycznej w szerokim zakresie i w ujęciu wieloaspektowym uczniowie na wyższych etapach kształcenia realizują na zajęciach wielu przedmiotów.

Zagadnienia dotyczące środowiska naturalnego, ekologii, różnorodności biologicznej Ziemi, ciekawości świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską, Europą i światem

zawarte są w szczególności w podstawie programowej przedmiotów takich, jak: przyroda, geografia, biologia.

W ramach zajęć geografii uczniowie uczą się korzystania z różnych źródeł informacji geograficznej – map turystycznych, topograficznych i samochodowych, rozwijają również umiejętność stosowania wiedzy i umiejętności geograficznych w celu lepszego rozumienia współczesnego świata i swojego w nim miejsca.

Na lekcjach *języka obcego nowożytnego*, a w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej na zajęciach z dwóch obowiązkowych języków obcych uczniowie zdobywają wiedzę oraz kompetencje językowe umożliwiające sprawne komunikowanie się z mieszkańcami krajów, których języków się uczą.

Cele przedmiotu *wychowanie fizyczne* akcentują dbałość o sprawność fizyczną, zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne, w tym gotowość do uczestnictwa w rekreacyjnych i sportowych formach aktywności fizycznej oraz ich organizacji.

Lekcje *języka polskiego, historii i społeczeństwa, historii, plastyki, muzyki, wiedzy o kulturze* powinny zachęcić uczniów do bezpośredniego poznawania kultury regionalnej, narodowej, europejskiej i światowej.

Kompetencje społeczne i obywatelskie uczniów istotne ze względu na świadome i odpowiedzialne uczestnictwo w turystyce krajowej i zagranicznej uczniowie zdobywają na zajęciach *wiedzy o społeczeństwie*.

• **Określanie podstawy programowej kształcenia w zawodach**

Od 1 września 2012 r. w szkołach ponadgimnazjalnych kształcących w zawodach, poczynając od klas pierwszych, wdrażana jest nowa podstawa programowa kształcenia w zawodach, określona w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia z dnia 7 lutego 2012 r. w *sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach* (Dz. U. poz. 184).

W podstawie programowej kształcenia w zawodach zawody sektora turystycznego, tak jak w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, ujęte zostały w obszarze turystyczno-gastronomicznym (T).

Obecnie, proces wdrażania nowej podstawy programowej kształcenia w zawodach podlega monitorowaniu m.in. w celu wypracowania propozycji dotyczących jej doskonalenia. W ramach projektu systemowego pn. „*Monitorowanie i doskonalenie procesu wdrażania podstaw programowych kształcenia w zawodach*”, realizowanego przez Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej, w 2013 roku przeprowadzono pierwszy etap monitorowania procesu wdrażania podstawy programowej kształcenia w zawodach w celu opracowania narzędzi do monitoringu procesu wdrażania podstawy programowej kształcenia w zawodach i wewnętrznej ewaluacji wdrażania podstawy programowej kształcenia w zawodach. Projekt będzie realizowany do 2015 roku. Ponadto, w ramach projektu systemowego „*Doskonalenie podstaw programowych kluczem do modernizacji kształcenia zawodowego*” w 2013 roku dla 190. zawodów opracowano na podstawie zapisów z podstawy

programowej kształcenia w zawodach „Rekomendowane wyposażenie pracowni i warsztatów szkolnych dla zawodu”.

Kształcenie w zawodach z obszaru turystyczno-gastronomicznego realizowane jest zarówno w szkołach, jak i na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

Poniższa tabela przedstawia liczbę uczniów kształcących się w zawodach z obszaru turystyczno-gastronomicznego oraz liczbę absolwentów z 2013 r. (stan na 30 września 2013 r. dane SIO):

Nazwa zawodu	ZSZ	T	TU	SP	Absolwenci
Technik obsługi turystycznej	-	11 885	-	3 080	3 788
Technik hotelarstwa	-	28 944	-	5 387	9 809
Technik organizacji usług gastronomicznych	-	8 202	-	563	4 356
Technik żywienia i usług gastronomicznych	-	31 860	-	-	-
Technik turystyki wiejskiej	-	383	-	3082	123
Kelner	-	4 400	-	212	1 182
Kucharz	23 055**	6 691	1 354	117	4 000
Kucharz małej gastronomii	719	-	-	-	11 666
Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	1297	-	-	-	313

*kształcenie z zawodach technik żywienia i usług gastronomicznych prowadzone od 1 września 2012 r.

** kształcenie w zawodzie kucharz w zasadniczej szkole zawodowej prowadzone od 1 września 2012 r.

W kolejnej tabeli zawarto informację o liczbie kwalifikacyjnych kursów zawodowych w kwalifikacjach wyodrębnionych w zawodach z obszaru turystyczno-gastronomicznego oraz liczbie ich uczestników (dane na dzień 30 września 2013 r.).

Symbol i nazwa kwalifikacji	Liczba kwalifikacyjnych kursów zawodowych	Liczba uczestników
T.1. Wykonywanie prac pomocniczych w obiektach świadczących usługi hotelarskie	3	45
T.6. Sporządzanie potraw i napojów	103	1552
T.7. Prowadzenie działalności turystycznej na obszarach wiejskich	1	6
T.8. Prowadzenie gospodarstwa agroturystycznego	1	13
T.9. Wykonywanie usług kelnerskich	3	58
T.10. Organizacja usług gastronomicznych	1	29
T.11. Planowanie i realizacja usług w recepcji	2	42
T.12. Obsługa gości w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie	4	91
T.13. Planowanie i realizacja imprez i usług turystycznych	2	30
T.15. Organizacja żywienia i usług gastronomicznych	29	625

• Klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego

Kształcenie zawodowe w systemie oświaty jest prowadzone w zawodach ujętych w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, określonej rozporządzeniem ministra do spraw oświaty i wychowania, wydanym na podstawie art. 24 ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty* (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zm.). Stosownie do przepisu art. 24 ust. 1 ustawy, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, na wniosek ministra właściwego w zakresie zawodu, określa w drodze rozporządzenia, klasyfikację zawodów szkolnictwa zawodowego, z uwzględnieniem klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy.

System oświaty zawodowej dotychczas przygotowywał przyszłych pracowników sektora turystycznego w następujących zawodach:

1. Technik obsługi turystycznej,
2. Technik hotelarstwa,

3. Technik organizacji usług gastronomicznych,
4. Technik turystyki wiejskiej,
5. Kelner,
6. Kucharz,
7. Kucharz małej gastronomii,
8. Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej.

Z dniem 1 września 2012 r. weszła w życie nowa klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego, ustalona rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. z 2012 r., poz. 7). Nowa klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego wskazuje zawody nauczane w systemie oświaty, typy szkół ponadgimnazjalnych, w których może odbywać się kształcenie w danym zawodzie, kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie, zawody, w których nie wyodrębnia się kwalifikacji, wnioskodawcę oraz obszary kształcenia, do których są przypisane zawody, a także kwalifikacje w zawodzie, których kształcenie może być prowadzone na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

Nowa klasyfikacja zawodów szkolnictwa zawodowego obejmuje następujące zawody, dla których ministrem właściwym lub współwłaściwym jest minister do spraw turystyki:

- 1) na poziomie kwalifikacji technika:
 - *technik żywienia i usług gastronomicznych* (minister współwłaściwy -minister do spraw rozwoju wsi) - nauczany w technikum i na kwalifikacyjnych kursach zawodowych;
 - *technik obsługi turystycznej* - nauczany w technikum i na kwalifikacyjnych kursach zawodowych;
 - *technik hotelarstwa* - nauczany w technikum i na kwalifikacyjnych kursach zawodowych;
 - *kelner* - nauczany w technikum i na kwalifikacyjnych kursach zawodowych;
 - *technik turystyki wiejskiej* (minister współwłaściwy - minister do spraw rozwoju wsi) - nauczany w technikum, dwuletniej szkole policealnej i na kwalifikacyjnych kursach zawodowych;
- 2) na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej:
 - *kucharz* (minister współwłaściwy - minister do spraw rozwoju wsi) - nauczany w trzyletniej zasadniczej szkole zawodowej i na kwalifikacyjnych kursach zawodowych;
 - *pracownik pomocniczy obsługi hotelowej* - nauczany w trzyletniej zasadniczej szkole zawodowej i na kwalifikacyjnych kursach zawodowych; zawód dedykowany wyłącznie osobom upośledzonym umysłowo w stopniu lekkim.

W stosunku do dotychczas obowiązującej klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego określonej rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 czerwca 2007 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. Nr 124, poz. 860, ze zm.), zmiany w zakresie zawodów, dla których minister do spraw turystyki jest właściwy lub współwłaściwy, obejmują zniesienie możliwości kształcenia w dwuletniej szkole policealnej w zawodach: technik obsługi turystycznej, technik hotelarstwa, kelner oraz wprowadzenie w to miejsce możliwości kształcenia w formie kwalifikacyjnych kursów zawodowych w zakresie kwalifikacji wyodrębnionych w powyższych zawodach. Możliwość prowadzenia kwalifikacyjnych kursów zawodowych została zapewniona w odniesieniu do kwalifikacji wyodrębnionych we wszystkich zawodach z branży HOGATUR. Na wspólny wniosek ministra właściwego do spraw turystyki i ministra właściwego do spraw rozwoju wsi wprowadzono do klasyfikacji nowy zawód technik żywienia i usług gastronomicznych powstały z połączenia trzech dotychczasowych zawodów: kucharz (nauczanego dotychczas w technikum), technik żywienia i gospodarstwa domowego oraz technik organizacji usług gastronomicznych. Jednocześnie z klasyfikacji wykreślono dotychczasowy zawód kucharz małej gastronomii (nauczany w dwuletniej zasadniczej szkole zawodowej), a w zawodzie kucharz kształcenie przeniesiono na poziom trzyletniej zasadniczej szkoły zawodowej.

- **Tworzenie zasad przeprowadzania egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe**

Absolwenci szkół prowadzących kształcenie zawodowe, którzy rozpoczęli naukę przed 1 września 2012 r. oraz absolwenci technikum uzupełniającego dla dorosłych, którzy rozpoczęli kształcenie w roku szkolnym 2012/2013, przystępują do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. Zdający, którzy uzyskają pozytywny wynik tego egzaminu, otrzymują dyplomy potwierdzające kwalifikacje zawodowe w wyuczonym zawodzie. Poniżej przedstawiona jest zdawalność wymienionego egzaminu w roku 2013 w zawodach, których wykonawcy mogą poszukiwać zatrudnienia w sektorze turystycznym:

Nazwa zawodu	Liczba absolwentów przystępujących do egzaminu	Liczba absolwentów którzy otrzymali dyplom	Zdawalność [%]	Liczba absolwentów przystępujących do egzaminu	Liczba absolwentów którzy otrzymali dyplom	Zdawalność [%]
Technik obsługi turystycznej	66	32	48,5	3 219	2 031	63,0
Technik hotelarstwa	17	10	58,8	8 848	6 657	75,0

Technik turystyki wiejskiej	-	-	-	80	30	38,0
Technik organizacji usług gastronomicznych	10	8	80,0	4 124	2 939	71,0
Kelner	-	-	-	1 012	802	79,0
Kucharz	16	11	68,8	3 693	2 099	57,0
Kucharz małej gastronomii	44	38	86,4	10 359	7 752	75,0
Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	-	-	-	247	215	87,0

Uczniowie i absolwenci szkół prowadzących kształcenie zawodowe, którzy rozpoczęli naukę po 1 września 2012 r., przystępują do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie. Zdający, którzy uzyskali pozytywny wynik tego egzaminu, otrzymują świadectwa potwierdzające kwalifikację w zawodzie. W roku 2013 nowy egzamin zawodowy był przeprowadzony w 6. spośród 11. kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach z obszaru turystyczno-gastronomicznego. Poniżej przedstawiona jest zdawalność wymienionego egzaminu w roku 2013 w tych kwalifikacjach:

Nazwa kwalifikacji	Liczba osób zdających	Zdawalność
T.6 Sporządzanie potraw i napojów	30	70 %
T.7 Prowadzenie działalności turystycznej na obszarach wiejskich,	386	57,8 %
T.11 Planowanie i realizacja usług w recepcji	5	100 %
T.13 Planowanie i realizacja imprez i usług turystycznych	1	100 %
T.14 Prowadzenie informacji turystycznej oraz sprzedaż usług turystycznych	10	10 %
T.15 Organizacja żywienia i usług gastronomicznych	16	56,3%

Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w określonym zawodzie otrzymuje osoba, która posiada poziom wykształcenia wymagany dla danego zawodu (odpowiednio wykształcenie zasadnicze zawodowe lub średnie) oraz zda egzaminy z zakresu wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie, czyli posiada świadectwa potwierdzające uzyskanie kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie. Tak jak dotychczas do dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe wydawany będzie suplement Europass.

W 2013 r. w ramach projektu systemowego realizowanego przez Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji „Edukacja dla pracy” opracowano suplementy do dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe - Europass dla wszystkich zawodów znajdujących się w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego z dnia 23 grudnia 2011 r. (Dz. U z 2012 r. poz. 7), w tym dla zawodów właściwych dla ministra do spraw turystyki. Suplement zawiera szczegółowy opis umiejętności i kompetencji uzyskanych przez posiadacza dyplomu zawodowego wraz ze wskazaniem zawodów dostępnych dla posiadacza dyplomu. Nie zastępuje on oryginału dyplomu zawodowego potwierdzającego kwalifikacje zawodowe i nie uprawnia również do formalnego uznania dyplomu przez instytucje w innych krajach. Ułatwia jednak jego posiadaczom poruszanie się po europejskim rynku pracy, a co za tym idzie zwiększa mobilność zawodową absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe.

- **Ustalanie warunków i trybu organizowania oraz realizowania przez uczniów praktycznej nauki zawodu**

Warunki i tryb organizowania praktycznej nauki zawodu - PNZ (w tym prawa i obowiązki podmiotów, w których odbywa się PNZ, a także kwalifikacje wymagane od osób prowadzących PNZ i przysługujące im uprawnienia) określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. Nr 244, poz. 1626), wydane na podstawie upoważnienia zawartego w art. 70 ust. 4 ustawy o systemie oświaty. Zmiany, które rozpoczęły się w kształceniu zawodowym od 1 września 2012 r., nie dotyczą zasad prowadzenia praktycznej nauki zawodu w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe - w dalszym ciągu obowiązuje w tym zakresie przywołane wcześniej rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu.

W nowych ramowych planach nauczania dla szkół prowadzących kształcenie zawodowe, określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 22 lutego 2012 r. poz. 204) określono minimalny wymiar godzin obowiązkowych zajęć w cyklu nauczania odrębnie w zakresie kształcenia zawodowego teoretycznego oraz kształcenia zawodowego praktycznego, w taki sposób, że w zasadniczej szkole zawodowej liczba godzin zajęć kształcenia zawodowego praktycznego wynosi co najmniej 60% ogólnej puli godzin zajęć przeznaczonych na kształcenie zawodowe, a w technikum i w szkole policealnej - 50%. W ramowym planie nauczania dla technikum zastrzeżono ponadto, iż w przypadku praktyk zawodowych realizowanych dłużej niż przez 4 tygodnie, dalsze tygodnie ich trwania dyrektor technikum przelicza na godziny i organizuje w ramach godzin przeznaczonych na

kształcenie zawodowe (jedna godzina zegarowa praktyki zawodowej odpowiada jednej godzinie lekcyjnej).

- **Wspieranie zorganizowanych form wypoczynku dzieci i młodzieży, krajoznawstwa oraz turystyki dzieci i młodzieży**

Wypoczynek dzieci i młodzieży szkolnej organizowany jest zgodnie z *rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 1997 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania* (Dz. U. Nr 12, poz. 67, z późn. zm.).

Zgodnie z przepisem § 5 ww. rozporządzenia pierwszeństwo w korzystaniu z różnych form wypoczynku, finansowanych z budżetu państwa, mają dzieci:

- 1) będące sierotami, wychowankowie domów dziecka oraz innych placówek opiekuńczo-wychowawczych, a także rodzin zastępczych;
- 2) z rodzin wielodzietnych, żyjących w trudnych warunkach materialnych;
- 3) z zaburzeniami somatycznymi potwierdzonymi zaświadczeniem lekarskim i zamieszkujące w środowisku ekologicznie zagrożonym.

Dodatkowo, w 2013 r. Minister Edukacji Narodowej rekomendował kuratorom, aby przy finansowaniu lub dofinansowaniu wypoczynku dla dzieci i młodzieży priorytetowo w „Roku Bezpiecznej Szkoły” traktować formy wypoczynku, które:

- promują ruch i bezpieczną aktywność fizyczną,
- przewidują udział w wypoczynku dzieci niepełnosprawnych,
- promują rozwój uzdolnień i zainteresowań (wyjazdy tematyczne).

Ponadto, z informacji zawartych w sprawozdaniach otrzymanych od kuratorów oświaty wynika, że z dofinansowania do wypoczynku skorzystały dzieci, które spełniały jedno z niżej wymienionych kryteriów:

- pochodziły z rodzin o niskich dochodach tj. rodzin spełniających kryterium dochodowe, o którym mowa w art. 8 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2013 r. poz.182),
- pochodziły z rodzin dotkniętych przypadkiem losowym tj. zdarzeniem, który spowodował uszczerbek na dobrach osobistych lub majątkowych,
- pochodziły z rodzin dotkniętych klęską żywiołową, której skutki zagrażały życiu lub zdrowiu dużej liczby osób.

Środki finansowe przeznaczone na wypoczynek dzieci i młodzieży planowane są corocznie w budżetach wojewodów. Z informacji przekazanych przez kuratorów oświaty wynika, że nabór dzieci, wzorem lat ubiegłych, odbywał się przy współpracy z powiatowymi centrami

pomocy rodzinie, gminnymi ośrodkami pomocy społecznej oraz innymi organizacjami pożytku publicznego.

Tabela pokazuje wysokość środków wydatkowanych przez kuratorów oświaty:*

Województwo	Wysokość środków wydatkowanych	Liczba uczestników wypoczynku
Dolnośląskie	2 034 520,00 zł	1 999
Kujawsko- Pomorskie	1 229 336,00 zł	1 398
Lubelskie	2 100 251,90 zł	6 822
Lubuskie	1 972 747,00 zł	4 137
Łódzkie	2 479 000,00 zł	6 992
Małopolskie	1 768 233,80 zł	2 875
Mazowieckie	2 482 755,00 zł	5 849
Opolskie	1 055 720,00 zł	1 492
Podkarpackie	1 735 000,00 zł	3 952
Podlaskie	456 000,00 zł	1 635
Pomorskie	2 211 588,11 zł	6 296
Śląskie	1 698 063,45 zł	1 524
Świętokrzyskie	1 009 000,00 zł	2 771
Warmińsko - Mazurskie	1 766 393,00 zł	4 468
Wielkopolskie	2 499 994,00 zł	7 102
Zachodniopomorskie	2 094 406,00 zł	2 674
Razem:	28 593 008,26 zł	61 986

*Prezentowane dane dotyczą środków finansowych z umów podpisanych z organizatorami wypoczynku.

Poniższa tabela przedstawia wysokość środków wydatkowanych przez kuratorów oświaty w 2013 r. z podziałem na formy finansowania:

Województwo	Powierzenie	Wsparcie
Dolnośląskie	2 034 520,00 zł	0,00 zł
Kujawsko- Pomorskie	947 900,00 zł	281 436,00 zł
Lubelskie	1 630 844,00 zł	469 407,90 zł
Lubuskie	1 718 341,00 zł	254 406,00 zł
Łódzkie	1 680 000,00 zł	799 000,00 zł

Małopolskie	1 468 245,80 zł	299 988,00 zł
Mazowieckie	0,00 zł	2 482 755,00 zł
Opolskie	944 800,00 zł	110 920,00 zł
Podkarpackie	1 255 000,00 zł	480 000,00 zł
Podlaskie	304 000,00 zł	152 000,00 zł
Pomorskie	1 491 000,00 zł	720 588,11 zł
Śląskie	1 698 063,45 zł	0,00 zł
Świętokrzyskie	659 000,00 zł	350 000,00 zł
Warmińsko - Mazurskie	1 435 261,00 zł	331 132,00 zł
Wielkopolskie	1 741 039,00 zł	758 955,00 zł
Zachodniopomorskie	1 772 940,00 zł	321 466,00 zł
Razem:	20 780 954,25 zł	7 812 054,01 zł

Zgodnie z wymogami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej *w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wycieczki dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania* kurator oświaty akceptuje zgłoszenia organizatorów pod względem formalnym i wydaje zgodę na organizację wycieczki dla dzieci i młodzieży szkolnej.

Poniżej tabela dotycząca liczby zaakceptowanych przez kuratorów oświaty zgłoszeń wycieczki zorganizowanego w kraju, w miejscu zamieszkania oraz liczby uczestników wycieczki:

Województwo	Liczba turnusów w kraju	Liczba uczestników w kraju	Liczba turnusów w miejscu zamieszkania	Liczba dzieci w miejscu zamieszkania
Dolnośląskie	967	43 364	310	11 168
Kujawsko- Pomorskie	601	25 894	221	9 926
Lubelskie	686	32 126	108	3 997
Lubuskie	331	15 952	104	3 542
Łódzkie	786	35 353	225	7 961
Małopolskie	1 042	49 563	343	15 563
Mazowieckie	2 304	118 743	750	34 854
Opolskie	297	14 856	268	8 154

Podkarpackie	481	26 141	136	3 728
Podlaskie	311	15 002	92	2 626
Pomorskie	1 008	45 599	244	8 987
Śląskie	1 504	67 369	521	20 575
Świętokrzyskie	227	11 544	57	2 752
Warmińsko Mazurskie	497	27 078	127	4 319
Wielkopolskie	1 270	52 015	901	26 896
Zachodniopomorskie	750	31 876	211	6 989
Razem:	13 062	612 475	4618	172 037

Poniżej tabela dotycząca liczby zaakceptowanych przez kuratorów oświaty zgłoszeń wycieczki zorganizowanej poza granicami kraju oraz liczby uczestników wycieczki.

Województwo	Liczba turnusów poza granicami kraju	Liczba uczestników wycieczki
Dolnośląskie	108	5 225
Kujawsko- Pomorskie	49	1 820
Lubelskie	138	4 978
Lubuskie	48	1 512
Łódzkie	106	4 013
Małopolskie	239	8 860
Mazowieckie	277	10 348
Opolskie	93	4 204
Podkarpackie	57	3 256
Podlaskie	9	231
Pomorskie	65	2 147
Śląskie	424	17 806
Świętokrzyskie	61	2 942
Warmińsko - Mazurskie	83	3 479
Wielkopolskie	191	8 011
Zachodniopomorskie	48	1 232
Razem:	1 996	80 064

Wymienione formy wypoczynku zorganizowane były w formie półkolonii, kolonii, obozów i miały m.in. charakter sportowy, rekreacyjny, edukacyjny i szkoleniowy.

Ministerstwo Edukacji Narodowej również w 2013 r., wzorem lat ubiegłych, zorganizowało 14-dniowe wakacyjne wyjazdy edukacyjno-terapeutyczne dla dzieci i młodzieży (uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych) z terenów dotkniętych niekorzystnymi zjawiskami atmosferycznymi. Organizacja wyjazdów edukacyjno-terapeutycznych odbyła się w trybie art. 11a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. *o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.). Dofinansowanie wynosiło 1300 zł na każde dziecko. Dotacja była udzielana na pokrycie kosztów związanych z bezpośrednią realizacją zadania. Wyjazdy zostały zorganizowane łącznie dla 3 152. dzieci, a przyznana kwota dotacji dla wszystkich organizatorów wyniosła 4 097 600 zł.

Organizatorami ww. wyjazdów były: Związek Harcerstwa Polskiego, Polski Czerwony Krzyż oraz Towarzystwo Przyjaciół Dzieci. Zgodnie z założeniami projektu i wymaganiami dotyczącymi realizacji zadania publicznego organizatorzy zapewнили dzieciom i młodzieży organizację różnorodnych zajęć w ramach ww. turnusów edukacyjno-terapeutycznych. W przedstawionych sprawozdaniach wykazali, że zapewнили uczestnikom organizację zajęć, w tym m.in.: sportowych, rekreacyjnych, edukacyjnych, doskonalących umiejętności, rozwijających zainteresowania, poszerzających kompetencje w zakresie rozwiązywania problemów w komunikacji z innymi, zajęć z zakresu uczenia samodzielności, budowania tożsamości, ale jednocześnie potrzeby integracji z innymi, wzajemnego wsparcia i tolerancji.

W opinii organizatorów zorganizowany wypoczynek pełnił funkcję opiekuńczą, reedukacyjną, rekreacyjną, profilaktyczną oraz kompensacyjną. Podjęte przez nich działania wychowawcze w trakcie wyjazdów edukacyjno-terapeutycznych zapewniły dodatkowo: możliwość poznania atrakcyjnych turystycznie rejonów Polski, poprawę stanu fizycznego i psychicznego uczestników poprzez udział w zajęciach rekreacyjno-sportowych, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa, kształtowanie właściwych postaw wobec zagrożeń (alkohol, narkotyki, uzależnienie od korzystania z internetu) oraz integrację uczestników z różnych środowisk społecznych.

Wyżej wymienione wyjazdy zostały zorganizowane zgodnie z wymogami rozporządzenia *w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania*.

- **Określanie polityki wzajemnego uznawania wykształcenia, w szczególności zasad i trybu nostryfikacji świadectw uzyskanych za granicą**

Obywateli polskich powracających z zagranicy przyjmuje się do szkół publicznych na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednego typu szkół do innego (Dz. U. Nr 26, poz. 232).

Oznacza to, że obywatele polskich, którzy ukończyli szkołę za granicą (klasę, dany etap edukacji w szkole za granicą) lub szkołę dla dzieci obywateli polskich czasowo

przebywających za granicą, przyjmuje się na podstawie świadectwa (zaświadczenia) wydanego przez szkołę za granicą i ostatniego świadectwa szkolnego wydanego w Polsce, jeżeli uczeń takie posiada.

Kandydat będący obywatelem polskim nie musi nostryfikować świadectwa uzyskanego za granicą, czyli posiadać zaświadczenia o uznaniu świadectwa zagranicznego za równorzędne odpowiedniemu świadectwu polskiej szkoły publicznej, wydanego przez kuratora oświaty zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 6 kwietnia 2006 r. w sprawie nostryfikacji świadectw szkolnych i świadectw maturalnych uzyskanych za granicą (Dz. U. z 2006 r., Nr 63, poz. 443). Podstawą przyjęcia obywatela polskiego do polskiej szkoły publicznej jest wyłącznie świadectwo (zaświadczenie) wydane przez szkołę za granicą. Należy zadbać o przywiezienie świadectwa lub zaświadczenia wydanego przez szkołę zagraniczną. Wówczas dyrektor polskiej szkoły przyjmie dziecko w każdym momencie, na podstawie sumy lat nauki szkolnej. Warto też zaplanować powrót do kraju w terminie pozwalającym dziecku rozpoczęcie nauki w szkole w Polsce od początku roku szkolnego, tj. we wrześniu. Rodzice, składając do dyrektora szkoły podanie o przyjęcie dziecka do szkoły, są zobowiązani dołączyć świadectwo lub zaświadczenie o ukończeniu szkoły/klasy za granicą. Dokumenty te powinny być przetłumaczone przez tłumacza przysięgłego (w praktyce jednak dokonują tego często nauczyciele języków obcych). Przyjmując dziecko do placówki oświatowej, jej dyrektor bierze pod uwagę wiek, liczbę lat uczęszczania do szkoły (w tym w Polsce) i klasę, którą ukończył kandydat. W przypadku wątpliwości dotyczących złożonych dokumentów, dyrektor może się zwrócić do pełnomocnika do spraw uznawalności świadectw i dyplomów w kuratorium oświaty. Nie oznacza to jednak, że szkoła może odmówić przyjęcia dziecka objętego obowiązkiem szkolnym.

Dyrektor szkoły, po zebraniu niezbędnych dokumentów, przeprowadza tzw. diagnozę wstępną, która umożliwi ocenę umiejętności i wiadomości dziecka, a także pozwoli przyjąć dziecko, na podstawie świadectwa i wstępnej rozmowy. W jej trakcie uczeń i rodzice mogą przedstawić dodatkowe dokumenty o jego umiejętnościach i osiągnięciach w nauce.

Informacja o przedstawionych powyżej zadaniach statutowych realizowanych przez poszczególne departamenty w Ministerstwie Edukacji Narodowej wskazuje, że założenia określone w „Kierunkach rozwoju turystyki do 2015 r.”, związane z edukacją dzieci i młodzieży były realizowane w 2013 r. wzorem lat ubiegłych.

Minister właściwy do spraw rozwoju wsi

Wśród priorytetów działań resortu rolnictwa szczególnie ważne jest różnicowanie działalności gospodarczej, w tym rolniczej na obszarach wiejskich. Zagadnienie to ma swoje odzwierciedlenie w Krajowym Planie Strategicznym Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013).

Podstawę realizacji Krajowego Planu Strategicznego, stanowi koncepcja wielofunkcyjności rolnictwa i obszarów wiejskich. Zakłada ona wzmocnienie ekonomiczne gospodarstw rolnych i wzrost konkurencyjności sektora rolno-spożywczego oraz zapewnienie instrumentów na rzecz różnicowania działalności gospodarczej w kierunku pozyskania i stworzenia alternatywnych źródeł dochodów mieszkańców wsi. Przyczyni się ona do polepszenia jakości życia na obszarach wiejskich, jak również będzie stanowić alternatywę dla obecnie dominującej roli obszarów wiejskich, jaką jest produkcja żywności. Ważnym aspektem obszarów wiejskich w Polsce jest ich rola w zachowaniu i odtwarzaniu walorów krajobrazowych oraz zasobów przyrody. Jedną z działalności gospodarczych, która rozwinęła się najbardziej na obszarach wiejskich jest działalność agroturystyczna.

Cele i priorytety określone w Krajowym Planie Strategicznym dla obszarów wiejskich są realizowane w Polsce w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Łączna kwota środków na Program w latach 2007-2013 wyniesie ponad 17 mld euro, z czego ponad 13 mld euro będzie pochodzić z budżetu UE (Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich).

W ramach PROW 2007-2013 przewidziano do realizacji dwa działania osi 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej* bezpośrednio skierowane na rozwój usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem:

- 1) *Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej* zostało uruchomione w 2008 roku. Od 2008 r. do 2010 r. ogłoszono po jednym naborze wniosków w danym roku. W 2011 roku były ogłoszone dwa nabory. Od początku realizacji działania (według danych na dzień 3 stycznia 2014 r.) złożono ogółem 28 999 wniosków, zawarto 15 364. umowy, zrealizowano 13 923. płatności. Realizacja działania ma stworzyć warunki dla zrównoważonego rozwoju ekonomiczno-społecznego obszarów wiejskich przez udzielanie pomocy na podejmowanie lub rozwijanie przez rolników, domowników i małżonków rolników, dodatkowej działalności pozarolniczej w zakresie produkcji lub usług. Pomoc przyznaje się m.in. na inwestycje związane z wynajmowaniem pokoi w budynku mieszkalnym oraz sprzedażą posiłków domowych lub świadczeniem innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwie rolnym. Budżet działania na cały okres programowania 2007-2013 wynosi ponad 345 mln euro.
- 2) *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* – pierwsze wnioski można było składać w maju 2009 r. Kolejne nabory były w 2010 r., 2011 r. oraz 2013 r. Od początku realizacji działania (według danych na dzień 3 stycznia 2014 r.) złożono ogółem 45 453 wnioski,

zawarto 12 402. umowy, zrealizowano 9 403 płatności. Celem działania jest wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich oraz rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, a w konsekwencji - wzrost zatrudnienia na obszarach wiejskich. Pomocy udziela się podmiotom z tytułu inwestycji związanych z tworzeniem lub rozwojem mikroprzedsiębiorstw, działających m.in. w zakresie usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem. Budżet działania na cały okres programowania wynosi ponad 1 mld euro.

Wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich jest wspierany także w ramach:

- 1) działania osi 3 *Odnowa i rozwój wsi*. Terminy naboru wniosków są różne w zależności od województw. Limit środków dla działania na lata 2007-2013 wynosi ponad 566 mln euro. Od początku realizacji działania (według danych na dzień 3 stycznia 2014 r.) złożono ogółem 8 467 wniosków, zawarto 6 291 umów, zrealizowano 5 853 płatności. W ramach działania najczęściej realizowane są projekty dotyczące budowy, przebudowy, remontu lub wyposażenia obiektów infrastruktury publicznej, zaspokajania potrzeb społecznych w zakresie turystyki, zachowania dziedzictwa kulturowego, zaspokajania potrzeb społecznych w zakresie sportu i rekreacji.
- 2) działania osi 4 *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju*. Całkowity limit środków dla działania na okres programowania 2007-2013 wynosi ponad 620 mln euro. Od początku realizacji działania (według danych na dzień 3 stycznia 2014 r.) złożono ogółem 61 592 wnioski, zawarto 27 132. umowy, zrealizowano 19 555 płatności. W ramach działania realizowane są w/w działania osi 3 oraz inne projekty zwane „małymi projektami”, które przyczyniają się do poprawy jakości życia lub różnicowania działalności gospodarczej na obszarze działania LGD. Działanie ma na celu umożliwienie mieszkańcom obszaru objętego lokalną strategią rozwoju (LSR) realizacji projektów w ramach tej strategii.

Działania Leader są realizowane przez samorządy województw i te podmioty są dysponentami środków, tak więc samorządy województw mogą kreować politykę rozwoju turystyki wiejskiej i ją wspierać.

W dniach 5-7 kwietnia 2013 r., już po raz piąty, odbyły się w Kielcach Międzynarodowe Targi Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGRORTAVEL. W wydarzenie zaangażowane są liczne podmioty, w tym m.in. regionalne sekretariaty Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. W ramach V Międzynarodowych Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki AGROTRAVEL, odbyła się konferencja *"Infrastruktura okołoturystyczna jako element wzbogacający ofertę obszarów wiejskich"* oraz liczne imprezy towarzyszące targom.

W 2013 roku na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

- powstała ekspertyza dotycząca analizy i oceny trafności i skuteczności przekazu informacyjno-promocyjnego w kontekście potrzeb informacyjnych z zakresu turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki. Głównym celem ekspertyzy była ocena działań informacyjnych i promocyjnych, podejmowanych przez podmioty generujące podaż turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki, oraz wpływu tych działań na przekaz i opinie o turystycznej ofercie obszarów wiejskich przez obecnych i potencjalnych klientów,

a także wskazanie wytycznych pozwalających na stworzenie spójnej koncepcji promocji obszarów wiejskich;

- zostało zorganizowane polsko-bawarskie spotkanie konsultacyjno-informacyjne na temat turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki. Celem spotkania było nawiązanie współpracy polsko-bawarskiej, która będzie impulsem do zdynamizowania kontaktów pomiędzy przedstawicielami instytucji podejmujących działania na rzecz rozwoju turystyki, rozwoju wsi i ochrony dziedzictwa kulturowego obszarów wiejskich;
- w ramach projektu „Promocja turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki” opracowano i wydano cykl pięciu folderów tematycznych „Odpoczywaj na wsi, naturalnie!”, prezentujących ofertę specjalistyczną kwater agroturystycznych. Poszczególne foldery zatytułowano: „Wypoczynek u rolnika”, „W rodzinnym gronie”, „Grzybobranie”, „Czas na ryby” oraz „W siodle”;
- rozpoczęto realizację projektu „Hity turystyki wiejskiej” - najciekawsze produkty turystyki wiejskiej. Celem ogólnym przedsięwzięcia jest budowa marki wiejskiego produktu turystycznego oraz promocja turystycznej oferty obszarów wiejskich.

Celami szczegółowymi projektu są:

- stworzenie polskiej sieci uznanych i rozpoznawanych markowych produktów turystyki wiejskiej;
- ukształtowanie świadomości turystów o markowych produktach turystyki wiejskiej;
- zwiększenie prestiżu polskiej turystyki wiejskiej;
- wykreowanie wizerunku obszarów wiejskich, jako turystycznego rynku oferującego zróżnicowane i całoroczne atrakcje;
- wznowiono druk wydanej w 2011 r. publikacji pt. „Dobre praktyki w zakresie rozwoju turystyki i agroturystyki w oparciu o PROW 2007-2013”. Broszura ukazuje przeobrażenia zachodzące na polskiej wsi w obszarze turystyki wiejskiej, agroturystyki i rekreacji.

Minister właściwy do spraw środowiska

Parki narodowe, oprócz podstawowego celu jakim jest ochrona przyrody, są również udostępniane dla celów turystycznych. Jest to jedno z ich podstawowych, społecznych zadań, umożliwiających zaspokojenie elementarnych potrzeb kontaktu człowieka z przyrodą, a także stanowiących formę zdobywania wiedzy przyrodniczej i krajoznawczej.

Parki narodowe obejmują najatrakcyjniejsze krajobrazowo obszary kraju i od dawna wzbudzają zainteresowanie zwiedzających, będąc miejscem koncentracji turystów.

Turystyka na obszarach chronionych, w parkach narodowych, ma charakter głównie poznawczy - tzw. turystyka przyrodnicza (ekoturystyka) i jej zasadniczym celem jest zwiedzanie najciekawszych pod względem przyrodniczym obszarów, z charakterystycznymi krajobrazami, zbiorowiskami roślinnymi, stanowiskami rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Ta forma turystyki pozwala połączyć wymogi wynikające z udostępniania parków narodowych i edukacji.

Zasady udostępniania parków narodowych zawarte są w wewnętrznych zarządzeniach dyrektorów parków narodowych.

Ruch turystyczny w polskich parkach narodowych przybiera wiele różnorodnych form, od turystyki najbardziej pożądaney, na tego typu obszarach, tzn. o charakterze naukowo - poznawczym, do masowej turystyki rekreacyjno - wypoczynkowej.

W 2013 r. najczęściej uprawianą formą była turystyka piesza, zarówno nizinna, jak i górską, prowadzona po wyznaczonych trasach i ścieżkach. Zaobserwowano także znaczący wzrost zainteresowania turystyką rowerową. Ta forma turystyki wymaga przygotowania odpowiedniej infrastruktury, w tym wyznaczenia tras będących alternatywą względem istniejących szlaków pieszych i ruchliwych dróg samochodowych. W parkach narodowych, gdzie występują ekosystemy wodne, popularnością cieszyła się turystyka kajakowa i żeglarska. Nieustanną atrakcją była i jest forma turystyki wyczynowej w górskich parkach narodowych, do których zaliczyć należy narciarstwo (biegowe i zjazdowe), alpinizm, wspinaczkę skałkową. Popularnością cieszyła się też turystyka wypoczynkowo - rekreacyjna, szczególnie atrakcyjna w sezonie letnim (pola namiotowe, spływy kajakowe), a zwłaszcza w parkach nadmorskich, położonych w obrębie obszarów od lat stanowiących preferowane miejsce letniego wypoczynku (Słowiński PN, Woliński PN). Wzrosła także atrakcyjność turystyki pobytowej, w tym agroturystyki oraz mało jeszcze dostępnej rekreacji konnej.

W większości parków narodowych ruch turystyczny ma charakter sezonowy (sezon letni), z wyjątkiem parków górskich – Tatrzańskiego PN i Karkonoskiego PN, gdzie uprawiana jest również turystyka zimowa. Liczba dni wolnych od pracy (tzw. długie weekendy) wpływa na wzrost frekwencji odwiedzających parki narodowe.

Atrakcyjność parku narodowego dla ruchu turystycznego stwarza również wiele problemów związanych m.in. z nadmierną frekwencją, powodującą negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze, powodując konieczność tworzenia dodatkowej infrastruktury.

Udostępnianie turystyczne parków narodowych wymusza stałe remonty i budowę nowych urządzeń turystycznych, co wynika z konieczności zapewnienia bezpieczeństwa zwiedzających i ochrony najcenniejszych ości przyrodniczych.

Parki narodowe w 2013 r. zmodernizowały i doposażały wiele własnych obiektów - w celu zapewnienia należytej ochrony przyrody (m.in. poprzez łagodzenie skutków antropopresji wynikającej z rozwoju turystyki na obszarze Parku) oraz zapewnienia bezpieczeństwa turystów przebywających na jego terenie.

W 2013 r. wszystkie parki narodowe kontynuowały działania mające wpływ na rozwój turystyki i ograniczenie antropopresji na terenie parków narodowych oraz zwiększenie komfortu i bezpieczeństwa turystów, a w szczególności w celu:

- ochrony przyrody parku i niedostępionych terenów przed nadmierną penetracją i ingerencją osób odwiedzających (łamanie gałęzi, zbieranie runa leśnego itp.);
- zabezpieczenie przed nielegalnym biwakowaniem;
- ukierunkowanie ruchu turystycznego w wybranych miejscach parku, z wyposażeniem w infrastrukturę przeznaczoną do gromadzenia odpadów (pojemniki na śmieci, toalety, itp.).

Działania mające wpływ na rozwój turystyki podejmowane w parkach narodowych w 2013 r., to głównie:

- utrzymanie, modernizacja i rozbudowa infrastruktury turystycznej, w tym muzeów przyrodniczych, obiektów obsługi ruchu turystycznego, szlaków turystycznych, kładek pieszych, platform i punktów widokowych, ścieżek edukacyjnych, pomostów, deszczochronów, tablic informacyjnych, plansz przyrodniczych, ogrodzeń, parkingów, przystanków ścieżek przyrodniczych, wiat turystycznych - miejsc odpoczynku (zadaszeń, ławek i stołów), itp.,
- sprzątanie szlaków turystycznych i miejsc udostępnionych turystom,
- działania o charakterze edukacyjno-turystycznym, związane z promocją lokalnej kultury i zwyczajów: filmy, prelekcje, pogadanki, terenowe zajęcia tematyczne, akcje przyrodnicze, rajdy rowerowe, zielone szkoły, konkursy, wystawy, imprezy otwarte, wydawnictwa, przewodniki turystyczne, itp.,
- dbałość o bezpieczeństwo na szlakach turystycznych (monitoring stanu infrastruktury turystycznej),
- promowanie turystyki przyjaznej środowisku, artykuły w lokalnych gazetach,
- prowadzenie spraw z zakresu organizowania i funkcjonowania sieci Natura 2000 na terenie PN,
- publikowanie przewodników turystycznych np. „Przewodnik po lokalnej tradycji architektonicznej Puszczy Drawskiej”, „Przewodnik po lokalnej tradycji ogrodniczo - sadowniczej Puszczy Drawskiej” oraz „Geościeżka w dolinie Drawy”,

- tworzenie ośrodków informacyjnych. W 2013 r. rozpoczęło działalność Centrum Informacyjne Karkonoskiego Parku Narodowego. Ośrodek powstał przy współfinansowaniu ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska - Rzeczypospolita Polska 2007-2013.

W Ośrodku prezentowana jest ekspozycja dotycząca geologii i geomorfologii wschodnich Karkonoszy. Przy Centrum znajduje się Ogród ziół i krzewów karkonoskich oraz rozpoczynają się dwie ścieżki edukacyjne.

W ramach podejmowanych działań na rzecz rozwoju turystyki, parki narodowe realizują także różne projekty w zakresie udostępniania parku. Dla przykładu w 2013 r. zrealizowano następujące projekty:

- "Opracowanie planów ochrony dla Parku Narodowego "Ujście Warty" oraz obszaru PLC 080001 "Ujście Warty".

W dniach 9-13 grudnia odbyły się warsztaty informacyjne nt. planu ochrony obszaru Natura 2000 PLC 080001 "Ujście Warty". W ramach projektu wykonawca przekazał do Parku opracowanie zadania pn. "Inwentaryzacja walorów krajobrazowych oraz wartości kulturowych na terenie Parku Narodowego „Ujście Warty” oraz mapę infrastruktury technicznej i turystycznej.

- „Ochrona najcenniejszych siedlisk na obszarze Babiogórskiego Parku Narodowego poprzez naprawę istniejącej infrastruktury turystycznej” - projekt finansowany ze środków Funduszu Leśnego.

Projekt zakładał remont szlaku zielonego biegnącego od granicy Parku po stronie orawskiej (południowe stoki Babiej Góry) do jej szczytu. Remont polegał na odbudowie i modernizacji nawierzchni szlaku w celu ograniczenia erozji wodnej i kanalizacji ruchu turystycznego oraz remoncie platformy widokowej na Przełęczy Brona, poprzez ułożeniu nawierzchni brukowej platformy, ustawieniu drewnianych barier.

- „Monitoring ruchu turystycznego na terenie Babiogórskiego Parku Narodowego przez zastosowanie czujników ruchu” - finansowany ze środków Funduszu Leśnego.

Zakupiono i zainstalowano urządzenia do monitorowania natężenia ruchu turystycznego w postaci czujników ruchu do automatycznego zliczania ruchu turystycznego pieszego do zliczania wchodzących i wychodzących turystów.

- „Modernizacja małej infrastruktury turystycznej w Kampinoskim Parku Narodowym - ograniczenie antropopresji na ekosystemy” - projekt finansowany ze środków unijnych w ramach Priorytetu V Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko - Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych.

Działania podejmowane w projekcie obejmują: zagospodarowanie polany rekreacyjno-wypoczynkowej oraz przebudowę parkingu dla samochodów osobowych i autokarów wraz z obiektami małej architektury turystycznej, sanitariatami. Podejmowane są także działania informacyjno-promocyjne.

- Zakończono realizację zadania pn. „Ograniczenie antropopresji na Puszcze Kampinoską wynikającej z rozwoju turystyki” - dofinansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW).

Zadanie polegało na wzbogaceniu systemu ochrony wnętrza Puszczy Kampinoskiej przed nadmierną penetracją turystyczną poprzez utrzymanie w należytym stanie infrastruktury edukacyjno - turystycznej: kładek – wybudowanie 150 m drewnianych kładek na podmokłych i okresowo zalewanych odcinkach szlaków turystycznych; oznakowanie szlaków turystycznych - odmalowanie oznakowania szlaków; posadowienie drewnianych słupów pod kierunkowskazy turystyczne - węzły turystyczne, wymianę przystanków ścieżki edukacyjnej, wymianę tablic edukacyjno – informacyjnych, w tym stojaków pod mapy turystyczne, posadowienie witaczy.

- Zrealizowano zadanie pn. „Wykonanie dokumentacji projektowej na budowę ścieżki turystycznej w Obwodzie Ochronnego Rąbka (na odcinku ok. 4 km), pełniącą jednocześnie funkcję pasa izolującego ppoż., celem ochrony ekosystemów leśnych i zapewnienie bezpieczeństwa ruchu pieszego” (Słowiński PN) - zadanie sfinansowane przez Fundusz Leśny.
- W Wigierskim PN zbudowano drewnianą kładkę, składającą się z 3. odcinków, o łącznych wymiarach: 140 m x 1,5 m, na zielonym szlaku turystycznym "Wokół Wigier" w Mikołajewie - zadanie sfinansowane ze środków NFOŚiGW.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych

Kwestię zapewnienia bezpieczeństwa osobom pływającym, kąpiącym się albo uprawiającym sport lub rekreację na obszarach wodnych regulują przepisy ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. *o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych* (Dz. U. Nr 208, poz. 1240). Przepisy ww. ustawy przewidują następujące kompetencje dla ministra właściwego do spraw wewnętrznych:

- 1) udziela zgody na wykonywanie ratownictwa wodnego (art. 12 ust. 1);
- 2) może dofinansowywać organizowanie i prowadzenie szkoleń ratowników wodnych w zakresie ratownictwa wodnego (art. 22 ust. 3);
- 3) sprawuje nadzór nad ratownictwem wodnym (art. 23 ust. 1).

Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. *o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych*, ratownictwo wodne może wykonywać Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe oraz inne podmioty, jeżeli uzyskały zgodę ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Z powyższego wynika, że działalność w zakresie ratownictwa wodnego jest działalnością, podlegającą swoistemu koncesjonowaniu. Wprowadzenie przez ustawodawcę obowiązku uzyskania zgody na wykonywanie ratownictwa wodnego miało na celu zagwarantowanie podejmowania tej działalności przez podmioty dające rękojmię prawidłowego jej wykonywania. Wydanie zgody na wykonywanie ratownictwa wodnego poprzedzone jest bowiem postępowaniem, mającym na celu ustalenie, czy podmiot ubiegający się o przedmiotową zgodę spełnia ustawowe warunki do jej uzyskania (art. 12 ust. 2 ustawy).

W 2013 r. Minister Spraw Wewnętrznych wydał kolejne decyzje administracyjne – zgody na wykonywanie ratownictwa wodnego. Zgody takie otrzymały 33 podmioty, 4 podmioty otrzymały decyzję odmowną oraz wydana została jedna decyzja utrzymująca w mocy decyzję odmowną, a także jedna decyzja umarzająca postępowanie na wniosek strony. Podsumowując, na koniec 2013 r. zgodę na wykonywanie ratownictwa wodnego na terenie kraju posiadały 42 podmioty.

Od dnia 1 stycznia 2013 r. ratownictwo wodne finansowane jest przez wojewodów (art. 22 ust. 1 ustawy), natomiast Minister Spraw Wewnętrznych może dofinansowywać organizację i prowadzenie szkoleń ratowników wodnych w zakresie ratownictwa wodnego (art. 22 ust. 3). W ubiegłym roku korzystając z powyższej możliwości, Minister Spraw Wewnętrznych ogłosił otwarty konkurs ofert na realizację zadania publicznego pod nazwą: „Organizacja i prowadzenie szkoleń ratowników wodnych w zakresie ratownictwa wodnego w 2013 r.”. W wyniku przeprowadzonej procedury konkursowej wyłoniona została oferta Legionowskiego Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego zorganizowanie i przeprowadzenie szkoleń ratowników wodnych w zakresie ratownictwa wodnego, w kwocie 21.920 zł.

W ramach nadzoru nad ratownictwem wodnym Ministrowi Spraw Wewnętrznych przysługuje prawo do cofnięcia zgody na wykonywanie ratownictwa wodnego. W razie stwierdzenia, iż podmiot, który posiadał ww. zgodę przestał spełniać warunki wymagane przez ustawę do jej uzyskania, cofnięcie zgody jest obligatoryjne. Natomiast w przypadku, kiedy podmiot, który posiada zgodę na wykonywanie ratownictwa wodnego, nie usunął w wymaganym terminie nieprawidłowości mających istotny wpływ na wykonywanie ratownictwa wodnego stwierdzonych protokołem kontroli, Minister może skorzystać ze środka nadzoru w postaci cofnięcia zgody na wykonywanie ratownictwa wodnego. W 2013 r. Minister Spraw Wewnętrznych przeprowadził kontrolę jednego podmiotu uprawnionego do wykonywania ratownictwa wodnego w zakresie prawidłowości realizacji wykonywania zadań z zakresu ratownictwa wodnego przez ten podmiot. W wyniku postępowania kontrolnego wszczęte zostało postępowanie w przedmiocie cofnięcia zgody na wykonywanie ratownictwa wodnego.

Stosownie do przepisu art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. *o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich* (Dz. U. Nr 208, poz. 1241, z późn. zm.) minister właściwy do spraw wewnętrznych jest jednym z podmiotów zobowiązanych do zapewnienia warunków bezpieczeństwa osobom przebywającym w górach.

Mając na uwadze konieczność realizacji tego obowiązku, Minister Spraw Wewnętrznych w 2013 roku powierzył do realizacji zadania z zakresu ratownictwa górskiego podmiotom uprawnionym do wykonywania ratownictwa górskiego, jednocześnie przekazując środki finansowe na realizację tych zadań (katalog zadań, jakie mogą być finansowane określony jest w art. 17 ust. 6 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. *o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich*). Zadania z zakresu ratownictwa górskiego w 2013 r. powierzono Tatrzańskiemu Ochotniczemu Pogotowiu Ratunkowemu oraz Górskiemu Ochotniczemu Pogotowiu Ratunkowemu (obecnie są to jedyne podmioty, które stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. *o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich* posiadają zgodę ministra właściwego do spraw wewnętrznych na wykonywanie ratownictwa górskiego).

Górskiemu Ochotniczemu Pogotowiu Ratunkowemu na realizację powierzonego zadania publicznego w zakresie ratownictwa górskiego na terenie Polski Południowej przekazano środki finansowe na kwotę 7.375.119 zł. Natomiast kwotą 7.065.072 zł finansowane były zadania z zakresu ratownictwa górskiego powierzone do realizacji Tatrzańskiemu Ochotniczemu Pogotowiu Ratunkowemu na obszarze Tatr, pasma Spisko-Gubałowskiego oraz na pozostałym obszarze gór południowej Małopolski.

Na rozwój turystyki mogą wywierać wpływ działania Policji prowadzone na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego na zorganizowanych terenach narciarskich, na wodach i terenach przyrodnych oraz na obszarach kolejowych.

Działania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego na zorganizowanych terenach narciarskich policjanci realizują zgodnie z postanowieniami *Zarządzenia nr 1834 Komendanta Głównego Policji z dnia 3 grudnia 2010 roku w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową na zorganizowanych terenach narciarskich* (Dz. Urz. KGP Nr 12, poz. 74).

W tym miejscu zaznaczyć należy, iż duże znaczenie ma również treść Zarządzenia nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 roku w *sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym* (Dz. Urz. KGP Nr 15, poz. 119, z późn. zm.). Przepis ten określa m.in.: formy i metody wykonywania zadań w zakresie ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego przez policjantów pełniących służbę patrolową, które mają również zastosowanie na zorganizowanych terenach narciarskich.

Głównym celem działań podejmowanych przez Policję na terenach górskich jest ochrona życia i zdrowia osób oraz ich mienia. Cel ten realizowany jest m.in. poprzez:

- pełnienie służby patrolowej na zorganizowanych terenach narciarskich (w minionym sezonie na tych terenach służbę patrolową pełniło 216 policjantów). Realizowana jest ona w trakcie całego sezonu narciarskiego, ze szczególnym jej nasileniem w okresie wzmożonego ruchu turystyczno – narciarskiego, tj. w weekendy i ferie zimowe;
- zabezpieczenie tras dojazdu do ośrodków rekreacyjno – wypoczynkowych (bezpieczeństwo w ruchu drogowym);
- zabezpieczenie prewencyjne rejonów ośrodków wypoczynkowych, hoteli, parkingów (ochrona mienia);
- prowadzenie działań profilaktyczno – informacyjnych, również z innymi podmiotami (władze samorządowe, Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, gestorzy stoków narciarskich).

Służba patrolowa na zorganizowanych terenach narciarskich w sezonie zimowym 2012/2013 była organizowana w pięciu województwach tj.:

- małopolskim – Jaworzyna Krynicka, Słotwiny, „Dwie Doliny” w Piwnicznej –Zdroju, Ryterski Raj, Kasprowy Wierch, Szymoszkowa, Białka Tatrzańska, Jurgów, Harenda, Witów – Ski, Nosal, Bukowina Tatrzańska, Małe Ciche, Koziniec, Laskowo – Kamionna, Limanowa – Ski, Śnieżnica, Lubomierz – Ski, Czorsztyn – Ski w Kluszkowcach, Palenica w Szczawnicy, Zadział, „Polana Sosny” w Niedzicy, Jastrzębia Ski w Jastrzębi, Jurasówka w Siemiechowie, Lubinka w Janowicach;
- śląskim – Szczyrk, Korbielów, Istebna, Wisła, Ustroń;
- podkarpackim – Stacja Narciarska – Przemyśl;
- dolnośląskim – Jelenia Góra, Karpacz, Szklarska Poręba, Dziwiszów, Wielka Sowa, Czarna Góra, Zieleniec, Stóg Izerski;
- łódzkim – Kamieńsk „Góra Kamieńsk”.

Do podstawowych zadań realizowanych przez Policję na zorganizowanych terenach narciarskich należy w szczególności:

- zapobieganie zachowaniom mogącym stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa osób korzystających ze zorganizowanych terenów narciarskich lub mienia oraz innym zachowaniom naruszającym porządek publiczny;

- ujawnianie i zatrzymywanie na gorącym uczynku sprawców przestępstw i wykroczeń, w tym naruszających przepisy:
 - o bezpieczeństwie osób uprawiających narciarstwo lub snowboard,
 - o ochronie przyrody lub środowiska,
- udzielanie pomocy specjalistycznym organizacjom ratowniczym (GOPR, TOPR) podczas ratowania życia i zdrowia ofiarom wypadków na stokach narciarskich.

Do służby na zorganizowanych terenach narciarskich kierowani byli policjanci posiadający dobre umiejętności jazdy na nartach, nierzadko legitymujący się uprawnieniami instruktora narciarstwa, przeszkoleni przez Stowarzyszenie Instruktorów i Trenerów Narciarstwa – Polskiego Związku Narciarskiego, GOPR lub TOPR, a także będący uczestnikami szkolenia w CAA Moena we Włoszech.

W sezonie zimowym 2012/2013 służbę taką pełnili policjanci z:

- Samodzielnego Pododdziału Antyterrorystycznego Policji (KWP Kraków, KWP Katowice, KWP Łódź);
- Oddziału Prewencji Policji (KWP Katowice, KWP Wrocław, KWP Kraków) i Samodzielnego Pododdziału Prewencji Policji (Bielsko – Biała);
- jednostek organizacyjnych Policji właściwych dla miejsca lokalizacji stoków narciarskich (KPP Kłodzko, KPP Lubań, KPP Dzierżoniów, KPP Kamienna Góra, KPP Nowy Targ, KPP Zakopane, KPP Radomsko, KMP Jelenia Góra, KMP Przemyśl, KMP Krosno, KMP Tarnów i KMP Nowy Sącz);
- Komisariatu Wodnego Policji w Krakowie.

Pełnienie służby patrolowej na zorganizowanych terenach narciarskich w sezonie zimowym 2012/2013, w większości garnizonów zostało zakończone z połową kwietnia 2013 r.

Wybrane dane statystyczne dotyczące efektów działań podejmowanych przez patrole Policji na zorganizowanych terenach narciarskich w sezonie 2012/2013 w wybranych KWP przedstawione zostały w Tabeli nr 1.

Tabela nr 1. Dane statystyczne dot. efektów działań podejmowanych przez Policję na zorganizowanych terenach narciarskich w sezonie zimowym 2012/2013.

	KWP Kraków	KWP Katowice	KWP Łódź	KWP Rzeszów	KWP Wrocław	RAZEM
Liczba funkcjonariuszy skierowanych do służby	79	56	3	45	33	216
Liczba wykonanych służb	694	524	6	47	80	1351
Liczba interwencji	64	81	0	5	78	251

Liczba nałożonych mandatów karnych/pouczeń*	5/1772	70/93	0/36	0/0	3/72	78/1973
Liczba ujawnionych przestępstw	0	0	0	0	13	13
Liczba ujawnionych wykroczeń	37	71	0	1	10	119

* Uwzględnia również przypadki zwracania uwagi osobom, które nie stosowały się do zasad bezpieczeństwa określonych w Kodeksie FIS.

Zaznaczyć należy, iż policjanci pełniąc służbę na zorganizowanych terenach narciarskich ujawnili szereg wykroczeń, głównie z *ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 roku o bezpieczeństwie i ratownictwie w górach i na zorganizowanych terenach narciarskich* (Dz. U. z 2011 roku Nr 208, poz. 1241, z późn. zm.) W większości dotyczyły one nieprzestrzegania obowiązku jazdy na nartach zjazdowych lub uprawiania snowboardingu, przez osoby poniżej 16. roku życia, w kasku konstrukcyjnie do tego przeznaczonym, jak też uprawiania tej formy rekreacji w stanie nietrzeźwości. Łącznie policjanci w trakcie pełnienia służby patrolowej na zorganizowanych terenach narciarskich ujawnili 44. sprawców, którzy popełnili wykroczenie z powyższej ustawy.

Ponadto, policjanci podejmowali interwencje w stosunku do sprawców zakłóceń spokoju i porządku publicznego, jak też spożywania napojów alkoholowych wbrew zakazom, nakładając grzywny w drodze mandatu karnego.

Realizując postanowienia *Porozumienia zawartego w dniu 19 października 2011 roku między Komendantem Głównym Policji a Stowarzyszeniem Instruktorów i Trenerów Narciarstwa Polskiego Związku Narciarskiego oraz Polskim Związkiem Narciarskim w sprawie współdziałania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego na zorganizowanych terenach narciarskich*, w dniach 11 – 19 grudnia 2012 roku oraz 4 – 10 stycznia 2013 roku przeprowadzony został przez instruktorów SITN – PZN kolejny kurs szkoleniowy dla policjantów, kończący się nadaniem uprawnień instruktora lub pomocnika instruktora narciarstwa PZN dla 31. funkcjonariuszy. Łącznie w sezonie zimowym 2012/2013 uprawnienia instruktora narciarstwa PZN uzyskało 18. policjantów, a pomocnika instruktora narciarstwa PZN 12. W ramach lokalnego doskonalenia zawodowego dla policjantów pełniących służbę w patrolach narciarskich przeszkolono 94. funkcjonariuszy.

Ponadto, w sezonie zimowym 2012/2013 poszczególne garnizony w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa na zorganizowanych terenach narciarskich realizowały także szereg przedsięwzięć prewencyjnych, w tym o charakterze profilaktyczno – edukacyjnym.

Zgodnie z postanowieniami art. 1 ust. 2 pkt. 2 *ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji* oraz *Zarządzenia nr 1386 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 listopada 2009 roku, w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych*, Policja zobowiązana jest do podejmowania działań na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania.

Do podstawowych zadań realizowanych przez Policję na wodach i terenach przywodnych

należy w szczególności:

- a) zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń;
- b) zapobieganie zachowaniom mogącym stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa osób i mienia lub naruszających porządek publiczny na wodach i terenach przywodnych;
- c) wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie i zatrzymywanie sprawców, w tym w szczególności naruszających przepisy w zakresie:
 - ochrony przyrody, środowiska naturalnego i ekologii;
 - bezpieczeństwa w żegludze;
 - bezpieczeństwa osób pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne;
- d) zapobieganie wypadkom utonięć i ratowanie ludzi;
- e) poszukiwanie osób zaginionych, przedmiotów pochodzących z przestępstw lub użytych do ich popełnienia oraz których posiadanie jest zabronione;
- f) zabezpieczenie porządku w miejscach skażenia substancjami trującymi i innymi, powodującymi zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego oraz środowiska naturalnego, a także w miejscach usuwania jego skutków;
- g) zapewnienie porządku publicznego w miejscach katastrof i klęsk żywiołowych;
- h) szczególna ochrona zbiorników wody pitnej i rzek wpływających do tych zbiorników;
- i) kontrolowanie organizatorów imprez na wodach i terenach przywodnych w zakresie spełnienia warunków bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas ich trwania;
- j) współdziałanie z podmiotami pozapolicyjnymi mającymi w zakresie swoich właściwości podejmowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa w przedmiotowym zakresie, ratownictwa na wodach oraz ekologii;
- k) w miarę posiadanych uprawnień wykonywanie prac podwodnych w zakresie czynności procesowych.

Zadania określone w przywołanych przepisach w 2013 roku na terenie całej Polski realizowane były przez Policję na wodach i terenach przywodnych w ramach 4. komisariatów specjalistycznych Policji w: Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Wrocławiu i 6. komórek wodnych, działających na terenie województw: kujawsko - pomorskiego w: Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku; pomorskiego w Gdańsku; warmińsko – mazurskiego w Olsztynie; zachodniopomorskiego w Szczecinie.

Szczegóły dotyczące stanów kadrowych poszczególnych jednostek/komórek wodnych Policji prezentuje Tabela nr 2.

Tabela nr 2. Stan kadrowy jednostek/komórek wodnych Policji.

Jednostka/komórka	Stan etatowy	Stan zatrudnienia
Komisariat Rieczny Policji w Warszawie	61	51
Komisariat Wodny Policji w Krakowie	17	17

Komisariat Wodny Policji w Poznaniu	15	15
Komisariat Wodny Policji we Wrocławiu	18	17
Referat Prewencji na Wodach i Terenach Przywodnych Wydziału Prewencji KMP w Gdańsku	14	13
Referat Prewencji na Wodach i Terenach Przywodnych Wydziału Prewencji KMP w Szczecinie	10	8
Ogniwo Prewencji na Wodach i Terenach Przywodnych Wydziału Prewencji KMP w Toruniu	7	6
Zespół Prewencji na Wodach i Terenach Przywodnych Wydziału Patrolowego KMP w Bydgoszczy	7	7
Ogniwo Prewencji na Wodach i Terenach Przywodnych Wydziału Prewencji KMP we Włocławku	6	5
Zespół Prewencji na Wodach i Terenach Przywodnych Wydziału Wywiadowczo - Patrolowego KMP w Olsztynie	5	4
Razem	160	143

Stan na 31.12.2013 roku ustalony telefonicznie z wojewódzkimi koordynatorami ds. organizacji służby na wodach i terenach przywodnych lub kierownikami jednostek wodnych Policji.

Jednocześnie, na mocy § 7 Zarządzenia nr 1041 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 września 2007 roku w sprawie szczegółowych zasad organizacji i zakresu działania komend, komisariatów i innych jednostek organizacyjnych Policji służbę na wspomnianych obszarach pełnili policjanci wyznaczeni z innych komórek organizacyjnych Policji, w tzw. "sezonowych komórkach" (nieetatowe zespoły). Ponadto, funkcjonariusze głównie komórek patrolowych lub oddziałów prewencji Policji pełnili służbę w patrolach rajdujących (patrole przemieszczające się w rejonach zbiorników wodnych, wyposażone w pojazdy terenowe ciągnące przyczepy z jednostkami pływającymi). Przedmiotowa forma pełnienia służby stosowana była głównie w tych jednostkach, gdzie komendant wojewódzki Policji nie powołał etatowo jednostek/komórek wodnych, czy "komórek sezonowych".

Podstawowym i szczególnie istotnym zadaniem Policji na wodach jest ratowanie życia ludzkiego przed utonięciem. Zestawienie liczby wypadków, utonięć osób oraz osób uratowanych w 2013 r., w porównaniu do lat ubiegłych, w poszczególnych garnizonach prezentuje Tabela nr 3. Dane za 2013 rok zostały opracowane na podstawie danych zawartych w Systemie Analitycznym KSIP. Dane dotyczące statystyki utonięć za 2011 i 2012 rok zostały opracowane na podstawie danych zawartych w policyjnym systemie "TEMIDA".

Tabela nr 3. Zestawienie liczby wypadków tonięć, utonięć osób oraz osób uratowanych w latach 2011 - 2013.

LP.	JEDNOSTKA KWP/KSP	WYPADKI TONIĘĆ W LATACH 2011/2012/2013			URATOWANO OSÓB W LATACH 2011/2012/2013			UTONIĘCIA OSÓB W LATACH 2011/2012/2013		
1.	BYDGOSZCZ	45	44	55	11	5	2	39	43	55

2.	BIALYSTOK	34	31	29	8	18	15	32	25	23
3.	GDAŃSK	34	36	67	2	1	3	37	36	61
4.	GORZÓW WLKP.	13	21	16	1	4	1	13	19	14
5.	KATOWICE	44	35	33	20	6	0	35	30	33
6.	KIELCE	25	28	32	0	1	2	25	27	31
7.	KRAKÓW	31	21	49	23	7	5	21	17	44
8.	ŁÓDŹ	20	33	39	7	5	0	18	30	44
9.	LUBLIN	38	38	52	4	1	1	38	37	54
10.	OLSZTYN	32	37	76	20	15	8	23	32	68
11.	OPOLE	7	10	14	0	0	0	7	10	15
12.	POZNAŃ	32	27	39	27	17	0	23	21	39
13.	RZESZÓW	18	14	52	1	2	7	18	12	41
14.	SZCZECIN	16	28	42	2	4	6	16	27	37
15.	WARSZAWA	22	40	37	8	6	9	15	37	35
16.	RADOM	31	36	64	0	2	1	31	34	62
17.	WROCLAW	22	30	64	28	22	10	5	12	53
	RAZEM	464	509	760	162	116	70	396	449	709

Przyczyny większości wypadków należy upatrywać w nadmiernej brawurze osób zażywających kąpieli, słabe rozeznanie zbiornika wodnego, braku umiejętności lub odpowiedniego przygotowania się do pływania, niestosowania indywidualnych środków ochrony, ale również w braku odpowiedniego nadzoru osób dorosłych nad małoletnimi. Dlatego, należy podkreślić konieczność prowadzenia szerokich działań profilaktycznych w celu uświadomienia osobom korzystającym z uroków sportów wodnych o konieczności stosowania przez nich indywidualnych środków ochrony oraz ograniczenia spożycia alkoholu przez osoby przebywające na jednostkach pływających.

Zgodnie z *Porozumieniem w zakresie strategii zmierzającej do poprawy stanu bezpieczeństwa na obszarach kolejowych*, które zostało zawarte w dniu 6 lipca 2004 roku w Warszawie pomiędzy Komendantem Głównym Policji, Komendantem Głównym Straży Granicznej, Komendantem Głównym Żandarmerii Wojskowej, a Spółką Polskie Koleje Państwowe S.A., jednostki Policji realizowały zadania wynikające ze *Strategii działań zmierzających do poprawy stanu bezpieczeństwa na obszarach kolejowych*.

W ramach prowadzonych działań poszczególne KWP/KSP realizowały następujące przedsięwzięcia:

- organizowano patrole operacyjno – prewencyjne w wytypowanych, najbardziej zagrożonych przestępczością pociągach pasażerskich oraz na dworcach kolejowych i w ich bezpośrednim sąsiedztwie;
- organizowano wspólne patrole ze Strażą Ochrony Kolei, Strażą Graniczną i Żandarmerią Wojskową;
- zabezpieczano przejazdy pociągami uczestników imprez masowych, w tym kibiców sportowych;

- kierowano patrole operacyjno – prewencyjne w miejsca zagrożone przestępczością, w celu eliminowania przypadków kradzieży infrastruktury kolejowej;
- analizowano stan zagrożenia przestępczością pozwalający na modyfikowanie przedsięwzięć w ramach opracowywanych planów działań;
- organizowano przedsięwzięcia o charakterze profilaktyczno – zapobiegawczym, ukierunkowane na charakter zagrożeń występujących na obszarach kolejowych.

Na terenie województw, w myśl postanowień *Porozumienia*, działalność prowadziły *Wojewódzkie/Stołeczny Zespoły ds. Bezpieczeństwa na obszarach kolejowych*, kierowane przez przedstawicieli komendantów wojewódzkich/Stołecznego Policji. Prace kontynuował również *Centralny Zespół ds. Bezpieczeństwa na obszarach kolejowych* kierowany przez przedstawiciela Komendanta Głównego Policji, w skład którego wchodzi reprezentanci stron *Porozumienia* szczebla centralnego, w tym przedstawiciele spółek Grupy PKP, a także przedstawiciele pasażerskich przewoźników kolejowych nie wchodzących w skład Grupy PKP (spółki: „Przewozy Regionalne” sp. z o.o. oraz „Koleje Mazowieckie - KM” sp. z o.o.).

W 2013 roku odbyły się cztery posiedzenia *Centralnego Zespołu* (od początku działalności, łącznie odbyło się czterdzieści dziewięć posiedzeń), w trakcie których m.in. podejmowano prace w zakresie przygotowania zarządców infrastruktury kolejowej i przewoźników kolejowych do zapewnienia bezpieczeństwa podróżnym na obszarach kolejowych.

W 2013 roku wzorem lat ubiegłych, jednostki organizacyjne Policji realizowały programy prewencyjne, które dotyczyły następujących obszarów tematycznych: bezpieczeństwo ogólne, bezpieczeństwo w ruchu drogowym, patologie społeczne, ofiary przestępstw oraz ochrona osób i mienia.

Wśród 423 programów realizowanych w 2013 roku przez jednostki organizacyjne Policji, 229 związanych było z obszarem dotyczącym bezpieczeństwa ogólnego, 43 wiązało się z obszarem patologii społecznych, 70 wiązało się z zagadnieniem ochrony osób i mienia, 63 dotyczyło bezpieczeństwa w ruchu drogowym, a 18 adresowanych było do ofiar przestępstw.

Wdrażanym działaniom policyjnym towarzyszyły kampanie medialne. Nagłaśniane były ww. działania m. in. w odniesieniu do obszaru bezpiecznego miejsca wypoczynku lub miejsca zamieszkania, jak również w rejonach zbiorników wodnych, ze szczególnym uwzględnieniem działań ukierunkowanych na podniesienie poziomu bezpieczeństwa dzieci i młodzieży uczestniczących w różnorodnych zorganizowanych formach wypoczynku.

W związku z „Kierunkami rozwoju turystyki do 2015 roku” kontynuowano wdrożony w 2011 roku ogólnopolski program edukacyjno-alternatywny kształtujący pozytywne zachowania dzieci i młodzieży, jako uczestników imprez sportowych „Jestem Kibicem przez duże K”. Do realizacji projektu zgłosiły się łącznie 174 podmioty, w formie placówek oświatowych, a także jednostek organizacyjnych Policji, urzędów miast oraz gmin z 15. województw.

Ponadto, w ramach programu „Bezpieczne wakacje” na szczeblu wojewódzkim przeprowadzano w okresie letniego wypoczynku działania o charakterze profilaktyczno – prewencyjnym. Polegały one głównie na:

- kontroli stanu technicznego autobusów, autokarów oraz pojazdów przewożących dzieci i młodzież;
- kontroli trzeźwości, stanu psychofizycznego, uprawnień, kwalifikacji itp. zawodowych kierowców wykonujących przewozy wakacyjne;
- monitoringu odpowiedniego oznakowania akwenów oraz kontroli kąpielisk, placów i miejsc do zabawy, znajdujących się w ich pobliżu, a także monitoringu tzw. „dzikich kąpielisk”;
- kontroli zabezpieczeń przeciwpożarowych w bazach wypoczynkowych, w szczególności w miejscach pobytu dzieci i młodzieży;
- organizowaniu pogadanek, spotkań i prelekcji na temat bezpieczeństwa zarówno przed wakacjami i w trakcie wakacji;
- przeprowadzaniu kontroli placówek, miejsc wypoczynku dzieci i młodzieży, placów zabaw, boisk, miejsc masowej rozrywki, obiektów użyteczności publicznej, itp., w tym patrolowaniu oraz kontrolowaniu dworców, przystanków PKP, PKS oraz pociągów, kontrolowaniu miejsc sprzedaży alkoholu pod kątem ujawniania i eliminowania zjawiska sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych osobom niepełnoletnim;
- kontrolowaniu miejsc zagrożonych zjawiskiem prostytucji lub seksualnego wykorzystywania osób małoletnich (parki, dworce PKS i PKP, tereny przydrożne), organizacji sezonowych posterunków Policji.

W okresie wakacji w 2013 roku resort spraw wewnętrznych podejmował we współpracy z partnerami (służbami, podmiotami prywatnymi, organizacjami pozarządowymi) działania profilaktyczne o charakterze ogólnopolskim, do których zalicza się kampania „*Rowerem bezpiecznie do celu*” - realizowana przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Komendę Główną Policji w ramach realizacji rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań pn. „*Razem bezpieczniej*”.

Wiodącym założeniem kampanii „*Rowerem bezpiecznie do celu*” jest promowanie bezpieczeństwa w ruchu drogowym rowerzystów, a w szczególności dzieci i młodzieży. Kampania przeprowadzana jest corocznie od 6. lat na terenie całego kraju od czerwca do końca sierpnia. Oddziaływanie edukacyjne kampanii przyczynić się ma do podniesienia świadomości rowerzystów na temat zagrożeń, z którymi spotykają się na drogach oraz wyrobienia nawyku poszanowania przepisów prawa o ruchu drogowym.

W okresie czerwiec – sierpień 2013 roku nastąpił niestety wzrost liczby wypadków i ich ofiar z udziałem rowerzystów, jak też wzrost liczby rowerzystów, którzy byli sprawcami tych zdarzeń. Statystyki w tym okresie prezentuje następująca tabela:

Tabela nr 4. Wypadki z udziałem rowerzystów

ROK 2012	WYPADKI	ZABICI	RANNI
czerwiec	553	19	524
lipiec	620	26	567
sierpień	639	40	573
ogółem	1 812	85	1 664

ROK 2013	WYPADKI	ZABICI	RANNI
czerwiec	610	26	550
lipiec	717	35	653
sierpień	713	43	628
ogółem	2 040	104	1 831

Tabela nr 5. Sprawcy rowerzyści

ROK 2012	WYPADKI	ZABICI	RANNI
czerwiec	208	13	205
lipiec	235	12	236
sierpień	245	24	235
ogółem	688	49	676

ROK 2013	WYPADKI	ZABICI	RANNI
czerwiec	230	16	235
lipiec	292	20	289
sierpień	267	20	257
ogółem	789	56	781

Realizując w 2013 roku założenia ogólnopolskiej kampanii pn. „*Rowerem bezpiecznie do celu*” policjanci w całym kraju przeprowadzili szereg działań zarówno edukacyjno-profilaktycznych, jak również prewencyjno-kontrolnych. W celu upowszechnienia idei kampanii oraz zwrócenia uwagi na problem bezpieczeństwa niechronionych użytkowników dróg publicznych, w szczególności rowerzystów, zorganizowano w dniu 1 czerwca 2013 roku w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia Dziecka, przejazd ulicami Warszawy na rowerach, spod Stadionu Narodowego do Parku Agrykola. W przejeździe rowerowym udział wzięli zaproszeni goście, mieszkańcy Warszawy, przedstawiciele organizacji pozarządowych promujących bezpieczną jazdę na rowerze. Na terenie Parku Agrykola zaplanowany był piknik rodzinny pn. „Razem bezpieczniej dla dzieci”. W trakcie trwania Pikniku działało mobilne miasteczko ruchu drogowego, w którym dzieci mogły sprawdzić swoje umiejętności z zakresu wiedzy prawa o ruchu drogowym i zdać egzamin na kartę rowerową. Na terenie miasteczka odbywało się znakowanie rowerów, przeprowadzono konkursy, turnieje oraz pokazy sprzętu wykorzystywanego w codziennej służbie przez Policję, Straż Graniczną, Państwową Straż Pożarną oraz Żandarmerię Wojskową (MON). Uczestnicy otrzymali nagrody w postaci kasków ochronnych, odblaskowych kamizelek, opasek i innych akcesoriów związanych z bezpieczeństwem. We wszystkich województwach odbywały się

spotkania informacyjne w przedszkolach, szkołach, na koloniach, półkoloniach, obozach, z dziećmi, młodzieżą i nauczycielami, dotyczące bezpiecznych zachowań na drodze, wyposażenia roweru, oświetlenia oraz elementów podnoszących bezpieczeństwo rowerzysty. Promowano bezpieczne uczestnictwo w ruchu drogowym poprzez pogadanki, pokazy, prelekcje. Uczono przepisów ruchu drogowego dotyczących rowerzystów, zasad pierwszej pomocy.

Policjanci we wszystkich województwach wykonywali również zadania związane z kontrolą ukierunkowaną na niechronionych uczestników ruchu drogowego, w tym rowerzystów. Egzekwowano przestrzeganie przepisów ruchu drogowego przez osoby kierujące rowerami, w tym zwracając szczególną uwagę na ich obowiązkowe wyposażenie. Prowadzono kontrolę rowerzystów pod kątem stanu trzeźwości oraz prawidłowego oświetlenia podczas poruszania się po drogach. Za pomocą lokalnych środków masowego przekazu oraz stron internetowych komend informowano o kampanii, przypominano o przestrzeganiu przepisów ruchu drogowego, apelowano, aby pamiętać o bezpieczeństwie podczas jazdy rowerem, o elementach odblaskowych, itd.

Należy zaznaczyć, że kampania „*Rowerem bezpiecznie do celu*” została wpisana na listę przedsięwzięć realizowanych w ramach Dekady Działań na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego (Decade of Action for Road Safety), zainaugurowanej 11 maja 2011 r. w Sejmie RP (*Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych ogłosiło lata 2011-2020 Dekadą Działań na rzecz bezpieczeństwa ruchu drogowego (Decade of Action for Road Safety)*).

W ramach policyjnego programu profilaktycznego „*Profilaktyka a Ty*” zorganizowany został *VIII Przystanek „PaT”*. Ogólnopolski program edukacyjno-profilaktyczny Komendy Głównej Policji „Profilaktyka a Ty”, kierowany jest do młodzieży. Idea PaT-u - *moda na życie bez uzależnień* - promowana przez młodych wśród młodych, to dialog wspierający systemowe rozwiązania edukacyjno-wychowawcze prowadzone przez różne resorty zaangażowane w ten proces, w tym Ministerstwo Spraw Wewnętrznych poprzez rządowy program ograniczania przestępczości społecznych zachowań „*Razem bezpieczniej*”.

W programie PaT prowadzonych jest równolegle kilka działań:

- PaT/M (młodzież) – adresatem jest młodzież szkół ponadpodstawowych. Jego tematyka obejmuje profilaktykę dotyczącą zażywania narkotyków, dopalaczy, alkoholu oraz przeciwdziałania zachowaniom przemocowym;
- PaT/R (rodzice) – adresatem są rodzice młodzieży szkolnej;
- PaT/P (prezentacja) – adresatem są władze samorządowe, pedagodzy, wychowawcy i policjanci;
- PaT/E (edukacja) – szkolenie dla nauczycieli/animatorów do funkcji eksperta PaT;
- PaT/L (liderzy) – adresatem są młodzieżowi liderzy PaT z całego kraju.

W ramach działań programu „Profilaktyka a Ty” od 2006 roku prowadzona jest ogólnopolska Akcja edukacyjno-profilaktyczna „Przystanek PaT” współfinansowana z programu „Razem

bezpieczniej”. W kolejności, miastami-gospodarzami akcji były: Miłomłyn, Nidzica, Płock, Garwolin, Warszawa, Ostrołęka, Lubliniec.

W roku 2013 VIII Ogólnopolski Przystanek PaT, odbył się od 9 do 13 lipca w Łodzi. Łącznie uczestniczyło w nim ponad 2.000 osób. Program VIII Przystanku PaT realizował 280 osobowy zespół funkcyjnych: sztabowcy zarządzający Akcją (30 policjantów, urzędników i pedagogów), instruktorzy warsztatów z Brazylii, RPA, Niemiec, Słowacji i Polski (40 zawodowców profesji artystycznych, sportowych i naukowych), PaTrolowcy czyli harcerze oraz uczniowie klas mundurowych (120), którzy pełnili całodobową służbę wartowniczą, patrolową i informacyjną, liderzy programu PaT (50) pełniący funkcje administracyjne, logistyczne, dokumentacji filmowej i fotograficznej, studenci skierowani na praktyki przez wyższe uczelnie (40), którzy prowadzili animacje oraz wspierali ratowników medycznych. W Przystanku uczestniczyła młodzież szkół ponadpodstawowych pod opieką wychowawców z ponad 100 miejscowości. Ponadto, na zaproszenie Policji łódzkiego garnizonu w Przystanku wzięła udział 20 osobowa grupa młodzieży z Ukrainy Obwodu Chmielnickiego. Samorząd województwa łódzkiego zaprosił także gości z Węgier i Niemiec. Po raz pierwszy w historii Przystanku PaT z rozpoczęcia Akcji oraz Gali Finałowej przeprowadzona została bezpośrednia transmisja internetowa zrealizowana przez inżynierów Politechniki Łódzkiej. Na 4 działających równolegle scenach Przystanku odbywały się spektakle edukacyjno-profilaktyczne (45 przedstawień), koncerty muzyczne (6), wieczory piosenki aktorskiej (3), wieczory poetyckie (3) oraz nocne rozmowy filozoficzne (4). W godzinach dopołudniowych zawodowi instruktorzy prowadzili równocześnie 40 warsztatów artystycznych, sportowych, naukowych i technicznych. Każdego dnia odbywały się obowiązkowe warsztaty profilaktyczne wzmacniające postawy asertywne oraz podejmujące tematykę zagrożeń i promowania mody na życie wolne od uzależnień. Dodatkowo przeprowadzone zostały 2 projekty plenerowe. Pierwszy z nich „Spacer z teatrem” na terenie parku im. Księcia Józefa Poniatowskiego był kostiumową kompilacją fragmentów sztuk Moliera, Szekspira i Fredry. Drugim działaniem plenerowym była PaTosfera w centrum Łodzi na ul. Piotrkowskiej. Wzięło w niej udział prawie 3 tysiące osób licząc obecność mieszkańców, turystów i PaTowiczów. Podczas PaTosfery z racji Roku Tuwima odbyło się „Wielkie Czytanie Tuwima” fragmentu „Kwiatów polskich” przy ławeczce Juliana Tuwima na Piotrkowskiej. Razem z młodzieżą utwory Tuwima czytali pedagodzy, policjanci, mieszkańcy oraz władze samorządowe miasta i województwa.

Podczas Gali Finałowej wystąpiła akrobatyczna grupa młodzieżowa z Ukrainy, Orkiestra Reprezentacyjna Policji z Warszawy oraz uczestnicy warsztatów artystycznych. Galę zakończył specjalnie przygotowany pokaz świateł laserowych. Ponadto podczas VIII Przystanku PaT przeprowadzona została po raz pierwszy profesjonalna ewaluacja tego przedsięwzięcia.

Zadania związane z ochroną granicy państwowej na lądzie, na morzu i w powietrzu oraz kontrola ruchu granicznego wykonuje Straż Graniczna. Ich realizacja w istotnym stopniu przyczynia się do rozwoju turystyki.

Funkcjonowanie Polski w strefie Schengen daje możliwość swobodnego podróżowania po terytorium Schengen zarówno obywatelom Państw Członkowskich UE, jak też obywatelom

krajów trzecich, bez konieczności poddawania się kontroli granicznej podczas przekraczania granic wewnętrznych UE. Powyższa sytuacja przekłada się na niezakłócone prowadzenie turystyki w rejonach granic wewnętrznych. Szereg działań Straży Granicznej w rejonach przygranicznych sprzyja turystyce w obszarach wartościowych przyrodniczo i bogatych w zabytki i atrakcje. Wykonywanie działań patrolowych, realizacja wspólnych patroli ze służbą państwa sąsiadującego przyczynia się do wzrostu bezpieczeństwa w nadzorowanych regionach. Poczucie bezpieczeństwa wynikające między innymi z obecności formacji powołanej do zapewnienia porządku i ładu publicznego zachęca turystów do powrotu w odwiedzone strony.

Do podniesienia poziomu bezpieczeństwa przyczynia się również wymiana informacji istotnych dla bezpieczeństwa wewnętrznego w centrach współpracy i punktach kontaktowych. Jednostki te, usytuowane na granicy, umożliwiają ścisłe współdziałanie służb policyjnych, granicznych oraz celnych Polski i sąsiadujących państw. W 2013 r. centra współpracy służb granicznych, policyjnych i celnych, punkty kontaktowe i konsultacyjne wymieniły łącznie 88 901 informacji w obie strony, co stanowi w porównaniu do 2012 roku wzrost o 20,6 %.

Na granicach zewnętrznych, gdzie zgodnie z Kodeksem Granicznym Schengen w sposób ciągły dokonywane są kontrole graniczne, Straż Graniczna podejmuje działania ułatwiające przekraczanie granicy przez uczestników rajdów, wycieczek, wyścigów kolarskich i innych imprez. Jako przykłady takich okoliczności można wskazać Dni Dobrosąsiedztwa, spływy kajakowe odbywające się również po wodach granicznych, święta religijne. W dniach związanych z różnego rodzaju świętami nasila się zwykle ruch graniczny, w związku z potrzebą odwiedzenia krewnych, znajomych czy cmentarzy. W niektórych przypadkach, zgodnie z umowami bilateralnymi, wydawane są zezwolenia na przekraczanie granicy poza wyznaczonymi przejściami granicznymi.

Na polskich granicach zewnętrznych konsekwentnie prowadzona była modernizacja i rozbudowa infrastruktury przejść granicznych. Kwestie te podobnie jak zagadnienia dotyczące rozszerzania zakresu ruchu i opracowywania rozwiązań służących usprawnieniu przekraczania granicy państwowej rozpatrywane są na forum Komisji ds. Przejść Granicznych Polsko - Rosyjskiej Rady ds. Współpracy Regionów Rzeczypospolitej Polskiej z Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej, Grupy Eksperckiej ds. rozwoju przejść granicznych i infrastruktury przygranicznej Polsko - Rosyjskiej Komisji ds. Współpracy Międzyregionalnej, Podkomisji ds. Przejść Granicznych i Infrastruktury posiedzenia Polsko – Białoruskiej Międzyrządowej Komisji Koordynacyjnej ds. Współpracy Transgranicznej, Komisji ds. Przejść Granicznych i Infrastruktury Polsko-Ukraińskiej Międzyrządowej Rady Koordynacyjnej ds. Współpracy Międzyregionalnej.

W wyniku prac ww. gremiów na polsko-ukraińskiej granicy w dniu 2 grudnia 2013 r. uruchomione zostało drogowe przejście graniczne Budomierz – Hruszew. Jest ono przeznaczone dla całodobowego, międzynarodowego ruchu osobowego i samochodowego o dopuszczalnej masie całkowitej do 3,5 t, z wyłączeniem ładunków podlegających kontroli weterynaryjnej, fitosanitarnej oraz ładunków niebezpiecznych.

Na drogowym przejściu granicznym Dołhobyczów – Uhrynów prowadzono prace wykończeniowe. Termin jego uruchomienia planuje się na II kwartał 2014 r.

Na drogowym przejściu granicznym Zosin – Ustług realizowana była rozbudowa, zakładająca m.in. powiększenie obszaru przejścia, wybudowanie 12 pasów ruchu oraz zastąpienie infrastruktury typu kontenerowego trwałymi obiektami kubaturowymi. Zakończenie inwestycji planowane jest na rok 2014.

W 2013 roku na drogowym przejściu granicznym Korczowa-Krakowiec zakończono prace zmierzające do rozdzielenia ruchu towarowego od osobowego i wybudowanie infrastruktury do odpraw samochodów osobowych i autobusów po obu stronach autostrady. W celu pełnego wykorzystania nowopowstałych zabudowań tego przejścia konieczne jest wybudowanie po stronie ukraińskiej odpowiedniej infrastruktury niezbędnej m.in. do dokonywania odpraw.

Na polsko-rosyjskim odcinku granicy państwowej w grudniu 2013 r. zakończono kolejny etap rozbudowy drogowego przejścia granicznego Gołdap-Gusiew, który m.in. objął budowę układu komunikacyjnego wraz z dwiema wagami samochodowymi najazdowymi w rejonie pawilonów kontrolerskich. Na terenie przejścia granicznego zainstalowano również tablice LED, ułatwiające dostosowanie oznakowania pasów odpraw do sytuacji w przejściu granicznym.

W I półroczu 2013 r. zakończono prace na drogowym przejściu granicznym Grzechotki-Mamonowo w zakresie zapewnienia właściwego poziomu zabezpieczeń przed ominięciem kontroli granicznej oraz podnoszące bezpieczeństwo w ruchu drogowym osób przekraczających granicę.

W 2013 roku kontynuowano budowę nowej infrastruktury drogowego przejścia granicznego Połowce-Pieszczatka. Planowane oddanie przejścia granicznego do użytku ma nastąpić na początku 2015 r.

W drogowym przejściu granicznym Kuźnica Białostocka – Bruzgi w grudniu zakończono modernizację infrastruktury ciągów pieszych, dzięki czemu 1 stycznia 2014 r. było możliwe uruchomienie odprawy osób przekraczających granicę państwową pieszo.

W okresie od dnia 30 czerwca do dnia 30 grudnia 2013 r. w formie pilotażu rozszerzono zakres ruchu na drogowym przejściu granicznym Sławatycze-Domaczewo o ruch autobusów i samochodów ciężarowych o dmc do 7,5 t. Przedsięwzięcie wdrożono na podstawie porozumienia szefów służb granicznych Polski i Białorusi zgodnie z art. 8 *Umowy pomiędzy Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś w sprawie przejść granicznych z dnia 24 kwietnia 1992 r.* W związku z pozytywną oceną wspólnego przedsięwzięcia projekt przedłużono o dalsze pół roku.

W 2013 r. podejmowano sprawę związaną z prowadzeniem żeglugi statków przez rosyjską część Zalewu Wiślanego (Kaliningradzkiego). Podczas III posiedzenia Grupy Ekspertckiej ds. rozwoju przejść granicznych i infrastruktury przygranicznej Polsko-Rosyjskiej Komisji ds. Współpracy Międzyregionalnej, które odbyło się w dniu 13 września 2013 r. w Sankt Petersburgu, Strona polska przekazała, że oczekuje, iż zgodnie z dotychczas przekazywanymi Stronie polskiej informacjami, zostaną dokonane zmiany zasad prowadzenia żeglugi tranzytowej przez polskie statki po rosyjskich wodach Zalewu Wiślanego/Kaliningradzkiego

w przepisach krajowych Federacji Rosyjskiej. Zagadnienie prawdopodobnie będzie omówione na kolejnym spotkaniu Ministrów Spraw Zagranicznych RP i FR.

Według stanu na dzień 31.12.2013 roku ruch graniczny odbywał się na 70. przejściach granicznych (w tym: 19. lotniczych, 18. morskich, 18. drogowych, 14. kolejowych i 1. rzecznych).

W 2013 r. odnotowano wzrost ruchu granicznego osób o 11,7% w porównaniu do roku ubiegłego. Na odcinku granicy zewnętrznej granicę państwa przekroczyło 41 933 324 osób. Największe wzrosty ruchu granicznego na granicy lądowej odnotowano na odcinku granicy państwowej z Rosją (o 51,9%) i Ukrainą (o 11,5%). Wzrost ruchu granicznego na odcinku granicy państwowej z Obwodem Kaliningradzkim w głównym stopniu jest skutkiem wejścia w życie z dniem 27 lipca 2012 r. Umowy między Rządem RP a Rządem FR o zasadach małego ruchu granicznego podpisanej w Moskwie w dniu 14 grudnia 2011 r.

W ruchu lotniczym odnotowano wzrost przepływu osób o 6,4%, natomiast w ruchu morskim spadek o 20,1%. Mniejsza liczba odnotowanych przekroczeń granicy morskiej wynika przede wszystkim z wprowadzonych zmian do Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 562/2006 ustanawiającego wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (Kodeks Graniczny Schengen) polegających na doprecyzowaniu zasad i procedur odpraw w ruchu morskim, gdzie *„na zasadzie odstępstwa od art. 7 nie przeprowadza się odprawy granicznej (...) między dwoma tymi samymi portami, lub większą ich liczbą, usytuowanymi na terytorium państw członkowskich, bez zawijania do jakichkolwiek portów położonych poza terytorium państw członkowskich i polegają na transporcie towarów.* Zmiany weszły w życie w dniu 19 lipca 2013 r.

Minister właściwy do spraw zagranicznych

• Założenia i cele promocji Polski za granicą

Celem promocji zagranicznej Polski, w najbardziej ogólnym ujęciu, jest wzmocnienie jej międzynarodowej pozycji oraz poprawa wizerunku. Konsekwencją działań promocyjnych jest poprawa rozpoznawalności i wzrost zainteresowania Polską oraz przyciągnięcie większej liczby turystów i inwestorów.

Promocja zagraniczna Polski realizowana jest w sposób ciągły i planowy w następujących dziedzinach:

- dyplomacji publicznej rozumianej jako systematyczna komunikacja i dialog ze społeczeństwami i środowiskami opiniotwórczymi innych państw, pozyskiwanie ich zainteresowania, sympatii i zrozumienia dla polskiej racji stanu oraz polskich interesów, a także wywieranie „miękkiego nacisku” na instytucje i kręgi decyzyjne w duchu korzystnych dla Polski rozwiązań;
- dyplomacji kulturalnej rozumianej jako działania promocyjno-marketingowe w zakresie upowszechniania wiedzy o polskiej tradycji, historii i języku;
- dyplomacji ekonomicznej rozumianej jako działania promocyjno-marketingowe w zakresie zwiększenia rozpoznawalności polskich produktów, wzrostu zainteresowania Polską jako kraju atrakcyjnego dla inwestorów oraz poprawy warunków rozwoju współpracy gospodarczej.

W związku z tym, że MSZ nie posiada wyłącznych kompetencji w zakresie promocji Polski za granicą, zadania resortu mają charakter koordynacyjny i wspomagający pozostałe podmioty uprawnione do aktywności w tej dziedzinie. Jedynym obszarem, w którym działania resortu nie krzyżują się lub nie są zbieżne z kompetencjami innych ministerstw, jest sfera dyplomacji publicznej ukierunkowana na uzyskiwanie zrozumienia i poparcia dla polskiej racji stanu, w tym polityki zagranicznej.

• Instrumenty realizacji zadań w zakresie promocji Polski za granicą

Podstawowymi instrumentami realizacji zadań promocyjnych Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ramach polityki informacyjnej są:

- organizowanie wizyt studyjnych przedstawicieli zagranicznych środowisk opiniotwórczych, w tym dziennikarzy, publicystów i naukowców,
- organizacja, bądź współorganizacja wydarzeń przyczyniających się do budowy pozytywnego wizerunku Polski (seminaria, konferencje, kursy akademickie, wystawy, koncerty, konkursy wiedzy o Polsce, zagraniczne wykłady i prezentacje polskich ekspertów z różnych dziedzin),
- włączanie się z polskimi elementami w zagraniczne imprezy kulturalne i naukowe,

- promocja literatury polskiej poprzez udział w targach książki,
- promocja języka polskiego oraz edukacji,
- konkursy dla organizacji pozarządowych,
- negocjowanie dwustronnych umów o współpracy kulturalnej i naukowej wraz z ich programami wykonawczymi,
- rozwój promocji Polski w internecie.

Wśród narzędzi promocyjnych nacisk zostaje położony na:

- współpracę z mediami,
- współpracę z instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi, samorządami terytorialnymi, think tankami i biznesem,
- wspieranie zagranicznych promotorów Polski,
- organizację synergicznych wydarzeń, łączących promocję gospodarki, kultury, turystyki (w ramach kompetencji resortu),
- współpraca naukowo-oświatowa (w ramach kompetencji resortu),
- narzędzia internetowe, w tym strony www oraz portale społecznościowe.

• **Aktywizacja systemu Promocji Polski**

- W celu zwiększenia skuteczności systemu promocji interesów i wizerunku Polski za granicą, działania podejmowała Rada Promocji Polski - ciało opiniotwórcze i doradcze Prezesa Rady Ministrów, któremu przewodniczy Minister Spraw Zagranicznych. W jej skład wchodzi wiceministrowie wszystkich resortów podejmujących działania promocyjne za granicą. Rada jest także forum wymiany opinii z przedstawicielami organizacji biznesowych oraz branży PR i reklamy.
- W 2013 r. odbyło się 5 posiedzeń Rady Promocji Polski, na których przyjęto 4 uchwały. Tematy na agendzie posiedzeń Rady dotyczyły różnych bieżących aspektów wzmocnienia wizerunku Polski i budowania marki Polska w świecie. Były to m.in. prezentacja dotycząca przygotowań Wrocławia do realizacji projektu Europejskiej Stolicy Kultury 2016, czy program działań na rzecz wzmocnienia wizerunku polskiej żywności na rynkach zagranicznych.
W związku z przypadającymi w 2014 r. ważnymi w historii Polski rocznicami 25 lat od obalenia komunizmu, 15 lat członkostwa w NATO oraz 10 lat członkostwa w Unii Europejskiej, jednym z najważniejszych tematów posiedzeń Rady było planowanie międzyresortowej kampanii wizerunkowej Polski w 2014 r. W związku z tym, Rada Promocji Polski w dniu 11 lipca 2013 r. jednogłośnie przyjęła Uchwałę Nr 20 w sprawie wspólnego przygotowania kampanii wizerunkowej Polski w 2014 r.
- Do niewątpliwych sukcesów działalności Rady w 2013 r. było jednogłośnie przyjęcie przez członków w dniu 25 października 2013 r. wspólnych „Zasad komunikacji marki

POLSKA” wypracowanych we współpracy ze specjalistami zrzeszonymi w ramach Stowarzyszenia Komunikacji Marketingowej SAR oraz w Zrzeszeniu Firm Public Relations. Przyjęcie dokumentu miało na celu uspołnienie komunikacji marki Polska w podejmowanych przez różne instytucje działaniach. Zalecenia komunikacyjne zawarte w „Zasadach” mogą być wykorzystane na wszystkich polach działalności promocyjnej przez wszystkie podmioty publiczne i prywatne.

- W 2013 r. kontynuowane były również prace mające na celu wzmocnienie skuteczności i sprawności działania Rady Promocji Polski. W tym celu w kwietniu zostały powołane grupy robocze wokół ważnych projektów horyzontalnych pod przewodnictwem różnych resortów – członków RPP, tj. „Kampanie wizerunkowo-produktowa w Europie oraz „Lubię Polskę” w Azji” (resort wiodący: MSiT), „Promocja polskiej żywności i agroturystyki” (resort wiodący: MRiRW), „Promocja polskiej kultury za granicą” (resort wiodący: MKiDN), „Go China” i „Go Africa” (resort wiodący: MG), „Od Euro 2012 do Mundialu 2018” (resort wiodący: MSZ), „Marka Polska” (resort wiodący: MSZ), „Rok Polski w Rosji” (resort wiodący: MSZ). Tematyka grup roboczych skupiona była wokół kluczowych, interdyscyplinarnych projektów wizerunkowych i promocyjnych, odnoszących się do wsparcia biznesu, promocji kultury, turystyki, edukacji i innowacyjności oraz „marki Polska”. Chęć pracy w niektórych z grup zgłosili przedstawiciele organizacji biznesowych oraz branży PR i reklamy, którzy biorą regularnie udział w posiedzeniach Rady Promocji Polski w charakterze stałych gości.

• Wybrane projekty promocyjne w 2013 roku

W ramach szerokiego programu działań z zakresu dyplomacji publicznej, kulturalnej, ekonomicznej i historycznej priorytetami roku 2013 były:

- Wyszehradzki Rajd Kolarski w związku z prezydenturą Polski w Grupie Wyszehradzkiej.

W okresie 1.VII.2012-30.VI.2013 Polska sprawowała prezydenturę w Grupie Wyszehradzkiej. Oprócz działań strictly politycznych, prezydentura była okazją do promocji tego gremium poprzez działania MSZ, w tym polskich placówek za granicą. W związku z tym w dniach 17-18 maja 2013 r. odbył się 1. Wyszehradzki Rajd Kolarski, którego 533-kilometrowa trasa wiodła z Budapesztu, przez Słowację i Czechy na metę w Krakowie. Inicjatorem tego wydarzenia był Minister Spraw Zagranicznych RP, Radosław Sikorski, który w ten nowatorski sposób chciał podkreślić sukces polskiego przewodnictwa w Grupie Wyszehradzkiej, rozpowszechnić ideę współpracy między państwami Grupy oraz uczcić 20. rocznicę jej założenia. Dodatkowym celem przedsięwzięcia była promocja aktywnego i zdrowego trybu życia oraz ukazania bliskości czterech krajów grupy. Z okazji polskiej prezydentury w Grupie Wyszehradzkiej, polskie placówki przeprowadziły za granicą szereg działań, takich jak koncerty, konferencje, seminaria, a także w sposób ponadstandardowy promowały Wyszehradzki Rajd Kolarski, zaangażowały się w pozyskanie dodatkowych funduszy sponsorskich i zorganizowały dodatkowe wydarzenia (np. Kolarski Rajd Rodzinny między ambasadami krajów GW w Pradze).

- Promocja otwarcia Muzeum Historii Żydów Polskich za granicą oraz program promujący postać Jana Karskiego w kontekście przygotowań do setnej rocznicy urodzin legendarnego emisariusza Polskiego Państwa Podziemnego (2014 Rokiem Karskiego staraniem Ministra R. Sikorskiego)

Ministerstwo Spraw Zagranicznych podjęło działania na rzecz jak najszerszego promowania postaci Jana Karskiego - symbolu tolerancji i demokracji, a także jego wybitnych dokonań związanych z przekazywaniem prawdy na temat Holokaustu w najważniejszych światowych kręgach opiniotwórczych. Ministerstwo włączyło się aktywnie w kampanię informacyjną, zainaugurowaną w 10 rocznicę śmierci Karskiego w 2010 roku przez Konsulat Generalny RP w Nowym Jorku oraz Jan Karski Educational Foundation, a także Muzeum Historii Polski. Jednym z osiągnięć tej kampanii było uhonorowanie Jana Karskiego Prezydenckim Medalem Wolności przez Prezydenta Baracka Obamę w 2012 r. W kolejnych latach działania skupiły się na uaktywnieniu społecznej energii na rzecz promocji obchodów stulecia urodzin Karskiego przypadających w 2014 roku.

- Rok Witolda Lutosławskiego

W związku z ogłoszeniem przez Sejm RP roku 2013 Rokiem Witolda Lutosławskiego, MSZ zintensyfikowało działania zmierzające do organizacji koncertów, konkursów, wystaw poświęconych twórczości tego kompozytora. Polskie placówki dyplomatyczne przy współpracy z partnerami miejscowymi aktywnie włączyły się w przygotowanie tych imprez. 700 koncertów z muzyką Lutosławskiego na całym świecie, miliony słuchaczy transmisji radiowych, publikacje książek i wydawnictwa płytowe dowiodły, że muzyka kompozytora stanowi doskonałe narzędzie promocji Polski w świecie. Mając na uwadze konieczność zapewnienia placówkom materiałów promocyjnych związanych z Rokiem Lutosławskiego, MSZ zakupił licencję umożliwiającą publikację zdjęć kompozytora oraz płyty CD. Partnerami projektu byli: Towarzystwo im. Witolda Lutosławskiego, Związek Kompozytorów Polskich, Polskie Wydawnictwo Muzyczne oraz Instytut Muzyki i Tańca. Dobór materiału nagraniowego stanowią najbardziej reprezentatywne utwory w twórczości Witolda Lutosławskiego w mistrzowskich wykonaniach artystów polskich i zagranicznych, często pod batutą autora. Polskie placówki za granicą aktywnie organizowały i współorganizowały szereg przedsięwzięć wpisujących się w kalendarium Roku Lutosławskiego.

- Partnerstwo Wschodnie

MSZ uczestniczyło w działaniach dyplomacji publicznej dot. Partnerstwa Wschodniego, przede wszystkim poprzez sieć polskich placówek dyplomatycznych, ale też wspierało aktywność niepaństwowych aktorów życia publicznego. Działania te służyły wzmocnieniu oddziaływania projektu na świadomość beneficjentów w krajach objętych programem, a także kontynuacji kampanii promocyjno-informacyjnej w Polsce i w krajach UE dla zwiększenia międzynarodowej współpracy instytucjonalnej w ramach PW.

- Kontakty polsko-ukraińskie

Rok 2013 przebiegał pod znakiem obchodów 70-tej rocznicy Tragedii Wołyńskiej. Ze względu na złożoną specyfikę tych obchodów MSZ szczególnie aktywnie wspierał działania

placówek (konferencje, prezentacje, publikacje itp.), zwłaszcza Instytut Polski w Kijowie, Konsulaty Generalne w Łucku i Lwowie. Dzięki tym działaniom, rocznica Tragedii Wołyńskiej była szeroko obecna w mediach ukraińskich i w środowiskach opiniotwórczych (politycy, osoby z kręgów kultury, pracownicy instytucji publicznych, duchowieństwo, środowiska akademickie, historycy itd.).

➤ Przygotowanie do obchodów 600-lecia nawiązania stosunków polsko-tureckich

MSZ zorganizowało m.in. międzynarodowy konkurs na logo obchodów, konkurs na motto obchodów, a także zintensyfikowało przygotowanie działań zaplanowanych na rok 2014.

• **Promocja nauczania języka polskiego za granicą**

Promocja Polski poprzez język i edukację jest jednym z najbardziej skutecznych narzędzi dyplomacji publicznej. MSZ wspiera działania promujące Polskę jako atrakcyjne miejsce do studiowania oraz upowszechnia nauczanie języka polskiego jako obcego za granicą. Celem działań MSZ jest m.in. wzmocnienie centrów polonistycznych, polonistyk, studiów polonoznawczych oraz środkowoeuropejskich oraz tworzenie na renomowanych uczelniach Centrów Studiów Polskich. Ważnym elementem promocji języka polskiego jest również popularyzowanie idei oraz zachęcanie do przystąpienia do egzaminów certyfikacyjnych z języka polskiego jako obcego, organizowanych przez państwową Komisję Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego.

• **Współpraca w sektorze sportu i turystyki**

Priorytetowym wydarzeniem w 2012 r. była organizacja w Polsce Mistrzostw Europy w piłce nożnej UEFA EURO 2012™, natomiast rok 2013 upłynął m. in. pod znakiem przekazywania doświadczeń zdobytych w czasie EURO 2012 na potrzeby organizacji mistrzostw świata w piłce nożnej w Rosji w 2018 r. MSZ jest resortem wiodącym grupy roboczej *Od Euro 2012 do Mundialu 2018* w ramach Rady Promocji Polski. W skład grupy wchodzi także Ministerstwo Sportu i Turystyki, Ministerstwo Gospodarki oraz Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, zaś partnerami są miasta-gospodarze EURO 2012. Dotychczasowe działania w ramach międzyresortowej współpracy to m.in.:

- Forum Ekonomiczne „Od Mistrzostw Europy do Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej” 26 marca 2013 r. w Moskwie. W wydarzeniu po stronie polskiej udział wzięli wiceministrowie spraw zagranicznych, gospodarki, transportu oraz sportu i turystyki oraz prezydenci i wiceprezydenci miast-gospodarzy EURO 2012;
- Forum „Dialog i Biznes: Polska – Rosja. Sąsiad, partner, inwestor” w Sopocie 26 czerwca 2013 r., w ramach Europejskiego Kongresu Finansowego.
- konferencje/seminaria w Gdańsku dla uczestników z miast-gospodarzy Mundialu 2018 (18-20 września 2013, druga 21-23 listopada 2013 r.).
- wizyta w Polsce we wrześniu 2013 r. władz Samary. Goście zapoznali się z polskimi doświadczeniami w przygotowaniach do EURO 2012.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych także poprzez swoje placówki za granicą zrealizowało w 2013 r. wiele inicjatyw z zakresu dyplomacji publicznej dotyczących promocji turystyki i sportu, m.in.:

- W dziedzinie promocji sportu Konsulat Generalny w Nowym Jorku zorganizował galę US OPEN Goes Polish 2013. Już po raz czwarty 27 sierpnia 2013 r. doszło do spotkania sympatyków tenisa z wielu krajów z gwiazdami wielkoszlemowego US Open. W gali uczestniczyli m.in. Agnieszka Radwańska wraz z siostrą Urszulą, a gościem specjalnym gali był wybitny polski tenisista Wojciech Fibak. Impreza ta z roku na rok cieszy się rosnącym zainteresowaniem. Zawodniczki i zawodnicy polskiego pochodzenia z takich krajów jak Dania, Niemcy, Kanada, Australia czy Austria chętnie podkreślają swoje polskie korzenie, obok sportu promując także język polski. Dodatkowo galę uświetniła wystawa prac prof. E. Baneckiej z warszawskiej ASP poświęcona tenisowi.
- Konsulat Generalny RP w Nowym Jorku przyjął polskich biegaczy, którzy wzięli udział w Maratonie Nowojorskim. W spotkaniu uczestniczyło około 40 osób, w tym 23 biegaczy, kibicujący im bliscy oraz polonijni działacze sportowi. Po rocznej przerwie spowodowanej skutkami huraganu Sandy, w jednym z najbardziej prestiżowych maratonów na świecie, brało udział ponad 50 000 uczestników z ponad 115 krajów. Udział licznych polskich sportowców w tak prestiżowym wydarzeniu miał duże znaczenie w promocji naszego kraju.
- Ambasada RP w Bogocie włączyła się w organizację wizyty prezydenta Wrocławia, p. Rafała Dutkiewicza, w Kolumbii, który przyjechał na zaproszenie burmistrza Cali, p. Rodrigo Guerrero, w związku z odbywającymi się w tym mieście igrzyskami sportów nieolimpijskich „The World Games 2013”. Podczas specjalnej konferencji prasowej prezydent R. Dutkiewicz zaprezentował atuty Wrocławia jako przyszłego gospodarza „World Games 2017”. W czasie ceremonii zakończenia igrzysk odebrał z rąk prezesa Międzynarodowego Stowarzyszenia World Games, p. Rona Froehlich, flagę igrzysk. Polska ekipa w Cali liczyła 33 sportowców. Reprezentanci Polski zdobyli 6 medali: 2 złote, 3 srebrne i 1 brązowy.
- Ambasada RP w Wenezueli włączyła się w starania o nawiązanie współpracy dwustronnej pomiędzy Polską i Wenezuelą w dziedzinie sportu w zakresie m.in. wymiany trenerów, specjalistów oraz samych sportowców, a także wymiany doświadczeń. Ambasada RP m.in. przekazała do MSiT projekt *Memorandum o wzajemnym zrozumieniu w zakresie sportu* pomiędzy Polską i Wenezuelą.

Odnosnie realizacji zadań w zakresie promocji turystyki istotny element stanowi współpraca polskich placówek dyplomatycznych z Polskimi Ośrodkami Informacji Turystycznej w zakresie organizacji przedsięwzięć interdyscyplinarnych prezentujących

i promujących zarówno walory turystyczne, jak również ofertę inwestycyjną, kulturalną oraz możliwości współpracy w różnych dziedzinach gospodarki.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: „Prezes UOKiK”) podejmował w odniesieniu do przedsiębiorców działających w branży turystycznej następujące działania w ramach swoich ustawowych kompetencji:

- Prezes UOKiK wydał 8 decyzji w sprawie uznania działań przedsiębiorców za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów, określone w art. 24 ust. 2. ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.; dalej: „uokik”), polegające w szczególności na:
 - stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (dalej: „Rejestr”);
 - naruszeniu obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji;
 - stosowaniu nieuczciwej praktyki rynkowej lub czynu nieuczciwej konkurencji m.in. poprzez nieudostępnianie klientom w informacjach pisemnych przekazywanych im przed zawarciem umowy oraz w umowach o świadczenie usług turystycznych informacji o dokładnym miejscu pobytu oraz o położeniu i kategorii obiektu zakwaterowania, lub poprzez bezprawne używanie nazwy hotel;
- Prezes UOKiK prowadził 19 postępowań wyjaśniających w sprawie wstępnego ustalenia, czy przedsiębiorca, w ramach prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu usług turystycznych, dopuścił się naruszenia chronionych prawem interesów konsumentów, uzasadniającego wszczęcie postępowania w sprawie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów lub podjęcie działań określonych w odrębnych ustawach;
- Prezes UOKiK prowadził 9 postępowań w sprawie naruszenia przez przedsiębiorców zbiorowych interesów konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 uokik. Zdecydowana większość spraw dotyczyła stosowania przez organizatorów turystyki postanowień, które wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: „SOKiK”) zostały uznane za niedozwolone postanowienia umowne, a następnie wpisane do Rejestru. Ponadto, zakwestionowane przez Prezesa UOKiK praktyki polegały na stosowaniu nieuczciwych praktyk rynkowych oraz na działaniach sprzecznych z przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 223, poz. 2268 z późn. zm.);
- Prezes UOKiK prowadził 1. postępowanie w sprawie niewykonania decyzji Prezesa UOKiK, w wyniku którego została wydana 1 decyzja nakładająca karę pieniężną z tytułu zwłoki w wykonaniu decyzji Prezesa UOKiK;
- Prezes UOKiK prowadził 1. postępowanie i wydał 1. decyzję nakładającą karę za nieudzielenie informacji w postępowaniu wyjaśniającym prowadzonym przed Prezesem UOKiK;

- Prezes UOKiK wniósł 1. powództwo do SOKiK o uznanie postanowień wzorca umowy stosowanego przez przedsiębiorcę za niedozwolone;
- Prezes UOKiK wystosował 5 wezwań do dobrowolnego zaniechania przez organizatora turystyki stosowania we wzorcu umowy postanowień, które w jego ocenie mogły nosić cechy niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.;
- Prezes UOKiK bierze aktywny udział w procesie legislacyjnym dotyczącym projektu wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie imprez turystycznych i aranżowanych usług turystycznych, zmieniającej rozporządzenie (WE) nr 2006/2004, dyrektywę 2011/83/UE i uchylającą dyrektywę Rady 90/314/EWG. W tym zakresie organem wiodącym jest Minister Sportu i Turystyki;
- Prezes UOKiK opracowuje liczne opinie i stanowiska w zakresie stosowania prawa turystycznego oraz udziela odpowiedzi na skargi konsumentów dotyczące działań organizatorów turystyki.

Prezes Głównego Urzędu Statystycznego

Podstawą prawną działalności statystyki publicznej jest ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. (Dz. U. z 2012, poz. 591 oraz z 2013 poz. 2). Stanowi ona podstawę systemu zbierania danych statystycznych, gromadzenia, przechowywania i opracowywania zebranych danych, a także ogłaszania, udostępniania i rozpowszechniania wyników badań statystycznych jako oficjalnych danych statystycznych.

Najważniejszym zadaniem statystyki publicznej jest rzetelne, obiektywne i systematyczne informowanie społeczeństwa, organów państwa i administracji publicznej oraz podmiotów gospodarczych o sytuacji ekonomicznej, demograficznej, społecznej oraz środowiska naturalnego, w tym także o zagadnieniach związanych z turystyką.

Statystyka publiczna dostarcza wiarygodnych, niezależnych, wysokiej jakości informacji statystycznych, opracowywanych zgodnie z zasadami obiektywności i poufności. Rzetelne dane statystyczne są bezwzględnie konieczne dla pomiaru postępu i oceny efektywności polityk i programów krajowych i unijnych. Dla podejmowania decyzji w oparciu o fakty niezbędne jest opracowywanie wysokiej jakości statystyki.

Zgodnie z Programem Badań Statystycznych Statystyki Publicznej (PBSSP) na kolejne lata Główny Urząd Statystyczny realizuje zadania opracowywania danych statystycznych, które są wykorzystywane do analiz rynku turystycznego oraz służą wspieraniu działań mających na celu rozwój sektora turystycznego na szczeblu centralnym i regionalnym, a także do ewaluacji projektów i działań realizowanych z wykorzystaniem funduszy UE. Gromadzone dane są niezbędne do oceny realizacji strategii rozwoju turystyki w kraju. GUS dostarcza informacje z zakresu statystyki turystyki stanowiące podstawę oceny skali występujących zjawisk oraz będące punktem odniesienia dla podejmowania działań promocyjnych. W zakresie realizowanych badań zaspokajają potrzeby odbiorców krajowych i zagranicznych, jak również międzynarodowe zobowiązania Polski wynikające z prawodawstwa Unii Europejskiej.

Prowadzone w 2013 r. prace statystyczne z zakresu turystyki dotyczyły:

- 1) bazy noclegowej turystyki i jej wykorzystania,
- 2) statystyki ruchu granicznego,
- 3) turystyki i wypoczynku w gospodarstwach domowych,
- 4) obrotu towarów i usług w ruchu granicznym,
- 5) integracji badań statystycznych dotyczących podróży,
- 6) działalności wybranych organizacji powiązanych z turystyką (PTTK, GOPR, TOPR, WOPR),
- 7) statystyki krótkookresowej,
- 8) udostępniania danych.

Zapewnienie kompleksowej i spójnej informacji o różnych aspektach turystyki związane jest z ustawicznymi działaniami mającymi na celu doskonalenie prowadzonych badań. Kluczowe znaczenie ma ich jakość, tzn. aktualność, kompletność i rzetelność.

Mając na uwadze, że turystyka wpływa na wiele dziedzin polityki, począwszy od polityki regionalnej poprzez różnicowanie gospodarki terenów wiejskich, politykę morską, stwarzanie miejsc pracy, równowagę i konkurencyjność, planowane jest prowadzenie dalszych prac mających na celu integrację badań statystycznych oraz innych źródeł informacji, w tym administracyjnych.

➤ Baza noclegowa turystyki i jej wykorzystanie

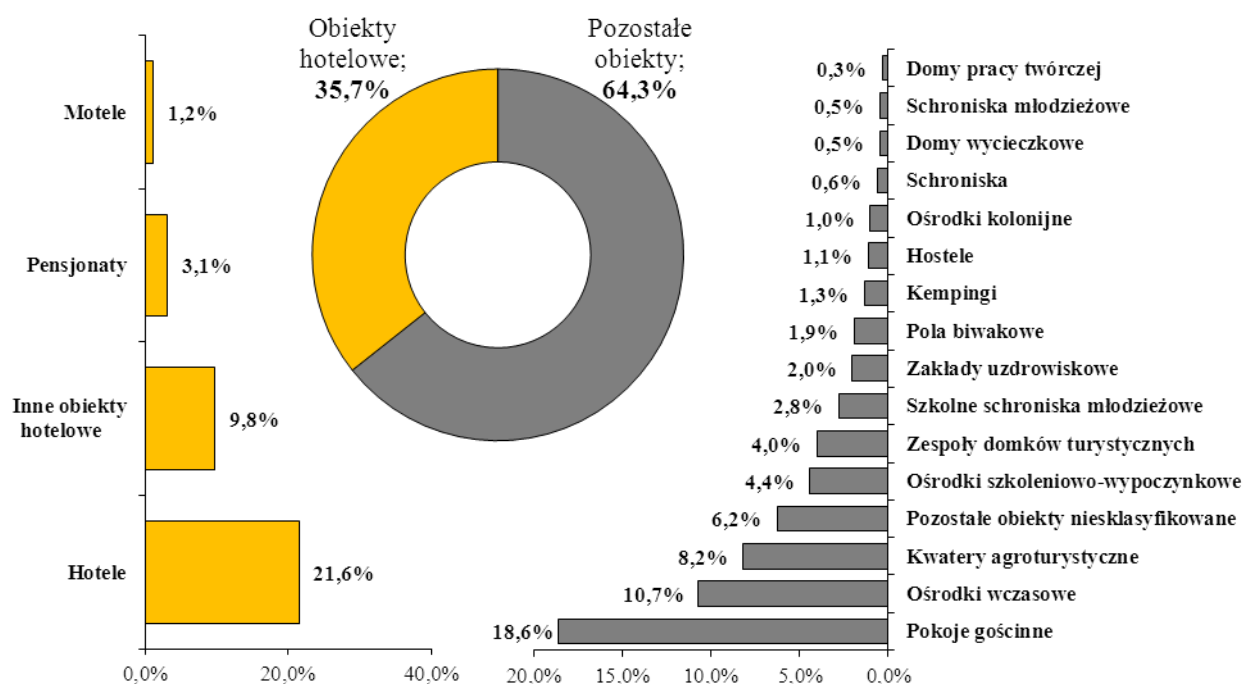
Statystyczne badanie bazy noclegowej jest prowadzone w cyklu miesięcznym z wykorzystaniem formularzy KT-1. Comiesięczne dane są niezbędne w celu pomiaru wpływu sezonowości popytu na liczbę miejsc zakwaterowania turystycznego, a przez to wspieranie władz publicznych i podmiotów gospodarczych w opracowywaniu lepszych strategii i polityki lepszego sezonowego rozkładu wakacji oraz aktywności turystycznej. Badanie to dostarcza kluczowych informacji o sektorze usług hotelarskich w Polsce, a w szczególności o podaży miejsc oraz popycie na usługi noclegowe. Zapewnia również informacje o wykorzystaniu pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych. Dodatkowo rocznym badaniem reprezentacyjnym (ankieta KT-2) objęto obiekty posiadające 9 i mniej miejsc noclegowych.

W 2013 r. prace koncentrowały się na poprawie jakości danych z turystycznej bazy noclegowej i systemu służącego ich zbieraniu. Ponadto podjęte prace obejmowały opracowanie założeń i algorytmów do prezentowania wyników badania w celu dostosowania metodologii badania turystycznej bazy noclegowej do wymagań obowiązującego w krajach Unii Europejskiej od 2012 r. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 692/2011 z dnia 6 lipca 2011 r. w sprawie europejskiej statystyki w dziedzinie turystyki i uchylającego Dyrektywę Rady 95/57/WE.

Skonstruowanie operatu obejmującego nie tylko obiekty skategoryzowane, ale również przedsiębiorstwa agroturystyczne i pokoje gościnne było możliwe dzięki kwartalnym informacjom pozyskiwanym z urzędów marszałkowskich w zakresie weryfikacji wykazów nowopowstałych i zlikwidowanych skategoryzowanych obiektów noclegowych. Ponadto wykorzystywana jest „Ewidencja Obiektów Turystycznych” (EOT) uaktualniana zgodnie z ustawą o usługach turystycznych przez urzędy gmin, w zakresie obiektów świadczących usługi noclegowe inne niż te, które objęte są kategoryzacją i ewidencją prowadzoną przez marszałków województw. Nadal prowadzone są prace mające na celu poprawę jakości zbiorów zapisanych w bazie EOT poprzez współpracę z MSiT oraz marszałkami województw.

W lipcu 2013 r. sprawozdaniem zostało objętych 9 775 turystycznych obiektów noclegowych (wzrost o 3,1%), na które składało się 3 485 obiektów hotelowych¹⁰ i 6 290 pozostałych obiektów¹¹.

Wykres 1. Struktura turystycznych obiektów noclegowych według ich liczby - stan w dniu 31 lipca 2013 r.

W 2013 r. do sprawozdania KT-1 wprowadzono dodatkowe działy gromadzące informacje według stanu w dniu 31 lipca o:

- udogodnieniach dla osób niepełnosprawnych ruchowo;
- zapleczu konferencyjnym;
- wyposażeniu obiektów noclegowych w urządzenia sportowo-rekreacyjne.

W badaniu obiektów noclegowych pytano o dostępność udogodnień na potrzeby osób niepełnosprawnych ruchowo z uwzględnieniem: pochylni wjazdowych, drzwi otwieranych automatycznie, wyposażenia w windę, odpowiednio przystosowanych pokoi lub łazienek oraz parkingów z wyznaczonymi miejscami dla osób niepełnosprawnych ruchowo.

¹⁰ Hotele, motele, pensjonaty i pozostałe obiekty hotelowe.

¹¹ Domy wycieczkowe, schroniska, schroniska młodzieżowe, szkolne schroniska młodzieżowe, ośrodki wczasowe, ośrodki kolonijne, ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, domy pracy twórczej, zespoły domków turystycznych, kempingi, pola biwakowe, hostele, zakłady uzdrowiskowe, pokoje gościnne/ kwatery prywatne, kwatery agroturystyczne, pozostałe turystyczne obiekty noclegowe.

**Liczba obiektów posiadających udogodnienia dla osób niepełnosprawnych ruchowo
w obiektach hotelowych w 2009 r. i 2013 r.**

Udogodnienia dla osób niepełnosprawnych ruchowo	2009	2013					
		dynamika ogółem 2009=100%	ogółem	hotele	motele	pensjonaty	inne obiekty hotelowe
Obiekty hotelowe ogółem	2836	122,9	3485	2107	116	307	955
Obiekty hotelowe posiadające:		obiekty hotelowe ogółem=100%					
pochylnię wjazdową	1158	121,0	40,2	49,7	41,4	29,3	22,6
drzwi otwierane automatycznie	506	148,4	21,5	31,8	12,1	7,8	4,4
windę przystosowaną dla osób niepełnosprawnych ruchowo	678	146,8	28,6	41,8	4,3	9,8	8,3
pokoje/ łazienki przystosowane dla osób niepełnosprawnych ruchowo	1228	140,5	49,5	65,5	36,2	32,9	21,2
parking z wyznaczonymi miejscami dla osób niepełnosprawnych ruchowo	x	x	36,6	48,9	26,7	23,5	15,0

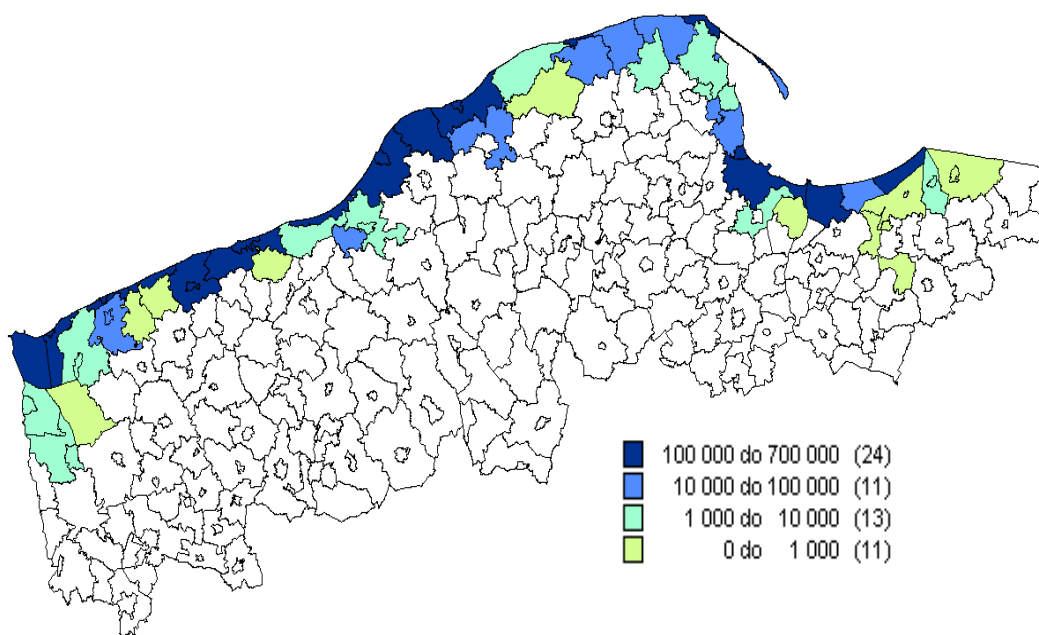
W zaplecze konferencyjne było wyposażonych 35,5% jednostek spośród 9 775 obiektów noclegowych przebadanych w 2013 roku. Ponad 66,6% obiektów hotelowych posiadało salę lub sale konferencyjne na terenie swojego obiektu, z tego 81,5% hoteli było przygotowanych do prowadzenia konferencji, łącznie w prawie 4,7 tys. sal konferencyjnych.

Badając wyposażenie obiektów noclegowych w urządzenia sportowo-rekreacyjne, odnotowano, że najczęściej obiektów wykazało posiadanie boiska do siatkówki lub koszykówki, stołu do tenisa stołowego oraz wypożyczalni sprzętu turystycznego (np. rowery, nordic walking, narty, łyżwy, rolki). W stosunku do roku 2009 zanotowano największy wzrost liczby obiektów posiadających pokój zabaw dla dzieci i basen kryty. Wystąpił spadek liczby obiektów noclegowych posiadających solarium.

Dostosowując wyniki badania bazy noclegowej do grupowań zawartych w rozporządzeniu 692/2011, wyodrębniono trzy kategorie odnoszące się do grup PKD 55.1, 55.2, 55.3 ze względu na rodzaj zakwaterowania, jak również trzy kategorie według rodzaju lokalizacji: obszar gęsto zaludniony, obszar pośredni, obszar słabo zaludniony, a także w podziale na obszar nadmorski oraz obszar inny niż nadmorski. Wyodrębniono trzy grupy obiektów ze względu na klasę wielkości odnoszącą się do liczby pokoi w turystycznych obiektach noclegowych (obiekty małe – mniej niż 25 pokoi, obiekty średniej wielkości – 25 do 99 pokoi, obiekty duże – 100 lub więcej pokoi).

Według metodologii Eurostatu¹² za nadmorskie zostało uznanych 55 gmin spośród ogółem 2 479 wyodrębnionych w Polsce. Są one usytuowane nad Morzem Bałtyckim lub pozostają w bezpośredniej bliskości morza i obejmują obszar 7 891 km². W lipcu 2013 r. na ich terenie znajdowało się 2 189¹³ (22,4%) wszystkich turystycznych obiektów noclegowych objętych sprawozdawczością tj. o 226 więcej niż w roku poprzednim. Na każde 100 km² na tym terenie przypadało 28 obiektów – średnia dla Polski to 3. W gminach nadmorskich odnotowano 178 tys. miejsc noclegowych (176 tys. w 2012 r.), co stanowiło 26,2% wszystkich miejsc w obiektach noclegowych w Polsce.

Mapa. Gminy nadmorskie według liczby udzielonych noclegów w lipcu i sierpniu 2013 r.

Wyniki badania dotyczącego wykorzystania bazy noclegowej dla jednostek posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych dostępne są dla szerokiego grona odbiorców w formie

¹² Zgodnie z metodologią Eurostatu przyjętą na potrzeby statystyki w dziedzinie turystyki za obszar nadmorski uznaje się obszary przybrzeżne składające się z gmin (w innych krajach z odpowiednich jednostek administracyjnych) graniczące z morzem lub usytuowane w jego pobliżu. Obszary nadmorskie w odróżnieniu od pozostałych są klasyfikowane na podstawie odległości danej gminy od morza: jeżeli gmina graniczy z morzem, jest ona z zasady nadmorska; jeżeli gmina nie graniczy z morzem, ale 50% jej powierzchni znajduje się w odległości 10 km od morza, również uznaje się ją za gminę nadmorską. W uzgodnieniu z Eurostatem dodatkowo gminy: Cedry Wielkie, Dygowo, Główny, Gniwino, Pruszcz Gdański, Sianów i Słupsk oraz miasto Koszalin, zostały uznane za nadmorskie.

¹³ Posiadających 10 i więcej miejsc noclegowych.

kwartalnych notatek informacyjnych na konferencje prasowe, miesięcznych danych zamieszczanych w Banku Danych Lokalnych, miesięcznych zestawień na stronie internetowej GUS dotyczących liczby turystów zagranicznych korzystających z bazy noclegowej oraz udzielonych im noclegów.

➤ Statystyka ruchu granicznego

Dane dotyczące wielkości i struktury ruchu granicznego GUS pozyskuje z Centralnej Bazy Danych Straży Granicznej. Jednakże wobec włączenia Polski do strefy Schengen (21 grudnia 2007 r.) ustała rejestracja ruchu na wewnętrznej granicy UE. Zniesienie przez Straż Graniczną kontroli i rejestracji ruchu pomiędzy krajami należącymi do strefy Schengen spowodowało lukę informacyjną. Poszukiwane są nowe, alternatywne, źródła informacji mających znaczenie przy opracowywaniu szacunków rozmiarów ruchu granicznego. Główny Urząd Statystyczny zamierza wpisać się w nowatorską koncepcję pozyskiwania danych i wzbogacenia statystyki publicznej o dostęp do dużych wolumenów różnorodnych danych określanych jako „Big Data”. Charakteryzują się one dużą zmiennością w czasie. Big Data jako pojęcie może być opisane jako „3V – Volume, Velocity, Variety”- wielkość, zmienność i różnorodność. Przykładem Big Data są dane o lokalizacji telefonów komórkowych. Zanonimizowane dane o telefonach i ich przemieszczeniach są skorelowane z zachowaniem osób, co jest przedmiotem zainteresowania statystyki publicznej. Działania jednostek przekładają się na grupy ludności i generowanie zjawisk społecznych, takich jak np. migracja, turystyka, populacja nocna i dzienna, kierunki i natężenie przemieszczania się oraz transport. By otrzymać możliwie szczegółowe informacje, dostarczające dane z możliwie największym przybliżeniem, poszukujemy dodatkowych źródeł informacji. W tym kontekście prowadzone są prace nad określeniem zadań możliwych do realizacji w dłuższej perspektywie czasowej.

➤ Turystyka i wypoczynek w gospodarstwach domowych

Badania ankietowe popytu turystycznego w gospodarstwach domowych są prowadzone cyklicznie co 3-4 lata. W 2013 r. zrealizowano badanie modułowe „Turystyka i wypoczynek w gospodarstwach domowych” dotyczące okresu 1.10.2012 r. – 30.09.2013 r. Wśród podstawowych celów badania wymienić należy: poznanie sposobów spędzenia czasu przeznaczonego na wypoczynek, preferowanych przez członków badanych gospodarstw domowych, poznanie planów urlopowych, ocenę stopnia uczestnictwa gospodarstw domowych i ich członków w wyjazdach turystycznych, oszacowanie poziomu wydatków przeznaczonych na ten cel, a także próbę wyjaśnienia powodów nieuczestniczenia w wyjazdach turystycznych. Zadaniem naszym było też ustalenie poziomu wyposażenia gospodarstw domowych w sprzęt turystyczny i oszacowanie wydatków poniesionych w okresie objętym badaniem na zakup i konserwację tego sprzętu. Badanie to dostarczyło informacji umożliwiających szczegółową charakterystykę zrealizowanych w gospodarstwach domowych podróży turystycznych, określenie motywów, kierunków i sezonowości owych podróży, a także poznanie różnorodnych uwarunkowań wpływających na ich realizację. Wyniki badania będą ważnym elementem kompleksowej oceny uczestnictwa ludności

w turystyce. Stopień tego uczestnictwa i jego formy mogą być interesującym wskaźnikiem poziomu życia społeczeństwa oraz zmian jakie zaszły w tej dziedzinie w ciągu ostatnich czterech lat. Badanie to może być źródłem danych wykorzystywanych do szacowania i prognozowania zmiennych wywierających wpływ na popyt turystyczny. Uwzględniono w nim również potrzebę gromadzenia określonych informacji na potrzeby opracowania rachunku satelitarnego turystyki.

➤ Obrót towarów i usług w ruchu granicznym

W 2013 roku GUS kontynuował badanie obrotu towarów i usług w ruchu granicznym na granicy zewnętrznej UE na terenie Polski. Tematem badania była wysokość i struktura wydatków poniesionych w Polsce przez cudzoziemców oraz wydatków poniesionych przez Polaków za granicą, m.in. na towary żywnościowe i nieżywnościowe, noclegi i inne usługi. Badanie dotyczyło obrotu nierejestrowanego na zgłoszeniach celnych. Obserwacji podlegały również: cel podróży, odległość miejsca zamieszkania i miejsca dokonania zakupów od granicy, częstotliwość przekraczania granicy, w przypadku Polaków – kraj pobytu za granicą, a w przypadku cudzoziemców – kraj stałego zamieszkania oraz posiadanie Karty Polaka; badany był mały ruch graniczny. Badaniem objęto cudzoziemców wyjeżdżających z Polski (mieszkających na stałe za granicą) i Polaków (mieszkających na stałe w Polsce) powracających do kraju samochodami osobowymi, autokarami, motocyklami, pieszo lub koleją. Jednocześnie kontynuowane były prace nad przygotowaniem spójnej koncepcji tego badania w powiązaniu z innymi badaniami popytu turystycznego, w ramach pracy metodologicznej dotyczącej zintegrowania badań statystycznych w zakresie podróży na potrzeby statystyki turystyki i bilansu płatniczego.

W 2013 r. przeprowadzono ostatnią edycję badania obrotu towarów i usług w ruchu granicznym na granicy zewnętrznej UE na terenie Polski jako odrębnego projektu. W 2014 r. zostało ono zastąpione (jako efekt prowadzonej pracy metodologicznej) przez nowe zintegrowane badania w zakresie podróży: „Podróże nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej” oraz „Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach”.

➤ Integracja badań statystycznych dotyczących podróży

W 2013 r. kontynuowano realizację pracy metodologicznej „Integracja badań statystycznych w zakresie podróży na potrzeby statystyki turystyki, rachunków narodowych i bilansu płatniczego” rozpoczętej w 2012 r. Podstawowym celem pracy było wypracowanie spójnego systemu badań w zakresie podróży Polaków oraz cudzoziemców przyjeżdżających do Polski, na potrzeby statystyki w dziedzinie turystyki, rachunków narodowych i bilansu płatniczego. Koncepcja zakładała kompilację prowadzonych dotychczas przez statystykę publiczną badań z zakresu podróży tak, aby było możliwe uzyskanie spójnych pod względem metodologicznym informacji dostosowanych do zróżnicowanych potrzeb odbiorców.

W 2013 r. przeprowadzono badania pilotażowe w oparciu o założenia opracowane we współpracy z NBP i MSiT. W I kwartale 2013 r. przeprowadzone zostały badania pilotażowe

na zewnętrznej i wewnętrznej granicy UE na terenie Polski, a w kwietniu 2013 r. w gospodarstwach domowych na terenie całego kraju. Badania te miały na celu weryfikację systemu badań wypracowanego przez GUS wspólnie z MSiT oraz NBP. Postawione cele badawcze podczas pilotażu zostały zrealizowane, uzyskane wyniki potwierdziły zasadność prowadzenia badań z tego zakresu. Nowe badania: „Podróże nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej” (1.30.17) oraz „Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach”(1.30.18) zostały zgłoszone do programu badań statystycznych statystyki publicznej na 2014 r. Będą one zaspokajały potrzeby informacyjne w tematyce turystyki, rachunków narodowych i bilansu płatniczego oraz obszarów transgranicznych, co wpłynie na efektywniejsze wykorzystanie dostępnych źródeł danych, poprawę spójności i integralności badań pod względem tematycznym, metodologicznym i organizacyjnym. Zbierane dane uwzględniają zmienne, które mają być przekazywane do Eurostatu zgodnie z rozporządzeniem 692/2011 dotyczącym europejskiej statystyki turystyki oraz po wejściu w życie - Balance of Payments and International Investment Position Manual, Sixth Edition (BPM6).

➤ Działalność wybranych organizacji powiązanych z turystyką

Wybrane organizacje powiązane z turystyką (PTTK, GOPR, TOPR, WOPR) dostarczają informacji o ich stanie i działalności. Pozyskane dane służą do oceny rozwoju krajoznawstwa i turystyki kwalifikowanej, a także do oceny realizacji zadań wynikających z określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających i kąpiących się. GUS wykorzystuje dane od ww. organizacji do analiz i prezentacji informacji w publikacjach zbiorczych.

➤ Statystyka krótkookresowa

W 2013 r. Główny Urząd Statystyczny kontynuował badanie działalności i wyników przedsiębiorstw niefinansowych na ogólnych zasadach, które w zakresie określonym założeniami metodycznymi dotyczą również podmiotów związanych z turystyką tj. sklasyfikowanych według Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 do sekcji I: *Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi* – dział 55 *Zakwaterowanie* oraz sekcji N: *Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca* – dział 79 *Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane*. Wskaźniki krótkookresowe z tego zakresu przekazywane są do Eurostatu na podstawie rozporządzeń (EC) nr 1165/98 oraz nr 1158/2005 dotyczących statystyk krótkookresowych.

➤ Udostępnienie danych

Polska statystyka publiczna w pełni realizuje zobowiązania związane z przekazywaniem niezbędnych informacji do organizacji międzynarodowych – Eurostat, UNWTO, OECD.

Wyniki badań z zakresu statystyki turystyki, wraz z metodologią, zawarte są w opracowaniach zbiorczych GUS, publikacjach branżowych pt. *Turystyka w roku...*, *Turystyka i wypoczynek w gospodarstwach domowych* oraz na stronie internetowej (www.stat.gov.pl). Z badania obrotu towarów i usług w ruchu granicznym, na granicy zewnętrznej UE na terenie Polski, opracowywane są kwartalne raporty zamieszczane na stronie internetowej GUS. Co roku przygotowywana jest publikacja, w której zestawione są dane kwartalne i roczne. Wydawnictwa te dostępne są na stronie internetowej GUS.

Bezpłatny dostęp do danych zawartych na stronie internetowej GUS umożliwia dogodnie korzystanie z informacji. Bank Danych Lokalnych (BDL) jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społecznej, gospodarczej, demograficznej i stanie środowiska, opisującym jednostki różnych szczebli podziału terytorialnego: kraj, województwo, powiat, gmina, miejscowość statystyczna oraz regiony i podregiony (według klasyfikacji NTS), obszary funkcjonalne, a także obszary delimitowane. W Banku Danych Lokalnych gromadzi się i systematycznie uzupełnia oraz aktualizuje informacje statystyczne o poszczególnych jednostkach terytorialnych. Umożliwia to prowadzenie wielowymiarowych analiz statystycznych w układach regionalnych i lokalnych.

Dodatkowo na stronie internetowej Głównego Urzędu Statystycznego dostępne jest Statystyczne Vademecum Samorządowca - portrety terytorium - czyli profilowane dane o województwach, powiatach i gminach.

Portrety terytorium zawierają podstawowe informacje z zakresu finansów publicznych, rynku pracy, pomocy społecznej, infrastruktury, bezpieczeństwa publicznego, gospodarki przestrzennej, a także turystyki oraz pozwalają na porównanie jednostek tego samego szczebla. Projekt ten jest odpowiedzią na rosnące potrzeby informacyjne jednostek samorządu terytorialnego. Stanowi ukierunkowanie oferty statystycznej na wsparcie radnych i przedstawicieli samorządów terytorialnych w zarządzaniu regionem, w tym realizację zadań bieżących jak i długofalowych, takich jak tworzenie strategii i polityk o zasięgu regionalnym i lokalnym. Dostarcza aktualnych materiałów informacyjnych o poszczególnych jednostkach terytorialnych. Bezpośrednim celem Statystycznego Vademecum Samorządowca jest dostarczenie radnym oraz członkom organów wykonawczych samorządów informacji kompleksowych, jednolitych metodologicznie i jakościowo oraz odpowiadających, w możliwym do uzyskania zakresie, zadaniom określonym w ustawach kompetencyjnych samorządu terytorialnego. Materiały te pozwalają na szybką i sprawną diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i środowiskowej w regionach.

Główny Urząd Statystyczny pracuje nad usprawnieniem wsparcia procesu monitorowania i programowania polityki rozwoju poprzez zapewnienie zintegrowanego systemu informacji, utworzeniem spójnego zestawu danych i informacji objaśniających te dane oraz nad udostępnieniem nowoczesnych narzędzi analizy i prezentacji wizualnej zjawisk. Widoczny efekt tych prac stanowi *System wskaźników kluczowych dla monitorowania i programowania polityki rozwoju STRATEG*, opracowany we współpracy z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego (obecnie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju), którego oficjalne uruchomienie nastąpiło w 2013 r.

Podstawę systemu stanowią wskaźniki monitorujące realizację celów polityki spójności oraz krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych. Baza gromadzi obszerny zestaw mierników kluczowych dla monitorowania rozwoju, gdzie jednym z obszarów tematycznych jest turystyka. Uzupełnieniem bazy danych statystycznych są moduły umożliwiające prezentację zjawisk w formie map i wykresów, a także informacje metodologiczne oraz definicje stosowanych pojęć. System STRATEG zastąpi zestaw „wskaźników monitorujących” dostępnych obecnie na stronie internetowej GUS.

